

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**SÜRE UZATIMI VE EK ÖDEMELERİN
KİK VE FIDIC ANAHTAR TESLİMİ SÖZLEŞMELERİ ÇERÇEVESİNDE
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Didem AYDIN

İnşaat Mühendisliği Anabilim Dalı

Yapı İşletmesi Programı

MAYIS 2015

İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ ★ FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**SÜRE UZATIMI VE EK ÖDEMELERİN
KİK VE FIDIC ANAHTAR TESLİMİ SÖZLEŞMELERİ ÇERÇEVESİNDE
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Didem AYDIN
501121104**

İnşaat Mühendisliği Anabilim Dalı

Yapı İşletmesi Programı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Deniz ARTAN İLTER

MAYIS 2015

İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü'nün 501121104 numaralı Yüksek LisansÖğrencisi **Didem AYDIN**, ilgili yönetmeliklerin belirlediği gerekli tüm şartları yerine getirdikten sonra hazırladığı “**SÜRE UZATIMI VE EK ÖDEMELERİN KİİK VE FIDIC ANAHTAR TESLİMİ SÖZLEŞMELERİ ÇERÇEVESİNDE İNCELENMESİ**” başlıklı tezini aşağıda imzaları olan jüri önünde başarı ile sunmuştur.

Tez Danışmanı : **Doç. Dr. Deniz ARTAN İLTER**
İstanbul Teknik Üniversitesi

Jüri Üyeleri : **Doç. Dr. Deniz ARTAN İLTER**
İstanbul Teknik Üniversitesi

Doç. Dr. Gürkan Emre GÜRCANLI
İstanbul Teknik Üniversitesi

Yard. Doç. Dr. Aslı Pelin GÜRGÜN
Yıldız Teknik Üniversitesi

Teslim Tarihi : **04 Mayıs 2015**
Savunma Tarihi : **26 Mayıs 2015**

Aileme,

ÖNSÖZ

Tez çalışmam süresince yardımlarını hiçbir zaman esirgemeyen, değerli görüş ve önerileri ile çalışmaya büyük katkı sağlayan ve güler yüzünü hiç eksik etmeyen tez danışmanım Sn. Doç. Dr. Deniz ARTAN İLTER'e çok teşekkür ederim.

Emeklerinden dolayı İTÜ Yapı İşletmesi Programı hocalarıma, ilgi ve sevgileriyle bana her zaman güvenen ve yanımda olan canım aileme ve dostlarıma, tezime olan katkısı ve güçlü desteğiyle Mustafa ÇAKIR'a sonsuz teşekkürler.

Mayıs 2015

Didem AYDIN
İnşaat Mühendisi

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖNSÖZ.....	vii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR	xi
ŞEKİL LİSTESİ.....	xv
ÖZET.....	xvii
SUMMARY	xix
1. GİRİŞ	1
1.1 Tezin Arka Planı.....	1
1.2 Tezin Amacı	2
1.3 Tezin Yöntemi.....	3
2. SÖZLEŞME İDARESİNDE SÜRE UZATIMI VE EK ÖDEME	5
2.1 Sözleşme.....	5
2.2 Sözleşme İdaresi.....	7
2.3 Standart Sözleşme Formları	8
2.3.1 Standart sözleşme formlarının avantajları ve dezavantajları	9
2.3.2 Ulusal ve uluslararası sözleşme formları	9
2.4 Hak Talebi (Claim) ve Uyuşmazlıklar	11
2.4.1 Hak talebi tanımı	11
2.4.2 Hak talebi çeşitleri	12
2.4.2.1 Yüklenicinin hak talepleri	12
2.4.2.2 . Mal sahibinin hak talepleri.....	12
2.4.2.3 Üçüncü şahıs talepleri	13
2.4.3 Hak talebi süreci ve hak talebinin sunumu	13
2.4.4 Hak taleplerinin değerlendirilmesi.....	15
2.4.5 Uyuşmazlık kavramı ve nedenleri.....	15
2.4.6 Uyuşmazlık çözüm yaklaşımları	18
2.4.6.1 Resmi yöntemlerle uyuşmazlık çözüm yolları	19
2.4.6.2 Alternatif uyuşmazlık çözüm yolları	21
2.5 Süre Uzatımı.....	26
2.5.1 Gecikme analizi.....	28
2.6 Ek Ödemeler.....	33
2.6.1 Ek ödeme tanımı	33
2.6.2 Ek Ödemelerin hesaplanması.....	34
3. KİK'TE SÜRE UZATIMI VE EK ÖDEME	37
3.1 Türk Hukuku	37
3.1.1 Borçlar Kanunu açısından inşaat sözleşmeleri.....	38
3.2 KİK, YİĞŞ ve Tip Sözleşmeler.....	39
3.3 KİK Sözleşmelerinde Literatürde Tespit Edilen Eksikler	41
3.4 KİK Sözleşmeleri'nde Süre Uzatımı Hak Talebi	43
3.5 KİK Sözleşmeleri'nde Ek Ödeme Hak Talebi	49
3.6 KİK'te Uyuşmazlık Çözüm Süreci	55

4. FIDIC SÖZLEŞMELERİNDE SÜRE UZATIMI VE EK ÖDEME	57
4.1 FIDIC Kuruluşu, Amacı, Yapısı ve Gelişimi	57
4.2 FIDIC Sözleşmeleri Türleri	58
4.2.1 Kırmızı Kitap (Yapım İşleri Sözleşmesi)	59
4.2.2 Sarı Kitap (Tasarım-Yapım Sözleşmesi)	60
4.2.3 Gümüş Kitap (Anahtar Teslimi (EPC) Sözleşme)	60
4.3 Türk İnşaat Sektörü'nde FIDIC Sözleşmeleri	61
4.4 FIDIC'te Süre Uzatımı Hak Talebi	65
4.5 FIDIC'te Ek Ödeme Hak Talebi	66
5. KARŞILAŞTIRMA VE KİK ATGBS SÖZLEŞMELERİ İÇİN ÖNERİLER	67
5.1 FIDIC Gümüş Kitap ve KİK ATGBS'nin Karşılaştırılması	67
5.1.1 Genel koşullar çerçevesinde karşılaştırma	67
5.1.2 Süre uzatımı ve ek ödeme kapsamında karşılaştırma	72
5.2 Öneriler	82
5.2.1 Biçimsel öneriler	82
5.2.2 İçeriksel öneriler	83
6. SONUÇ	85
KAYNAKLAR	91
EKLER	95
ÖZGEÇMİŞ	151

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ACEC	:The American Council of Engineering Companies
ADR	: Alternative Dispute Resolution
AIA	: American Institute of Architects
ASCE	:The American Society of Civil Engineers
ATGBS	: Anahtar Teslim Götürü Bedel Sözleşme
CCAM	: Construction Contract Administration Manual
CPM	: Critical Path Method
CSI	:The Construction Specifications Institute
DAB	: Dispute Adjudication Board
DİK	: Devlet İhale Kanunu
EJCDC	: Engineers' Joint Contract Documents Comitee
EPC	: Engineering, Procurement and Construction
FIDIC	: International Federation of Consulting Engineers
ICE	: Institution of Civil Engineers
İPKB	: İstanbul Proje Koordinasyon Birimi
İSMEP	: İstanbul Sismik Riskin Azaltılması ve Acil Durum Hazırlık Projesi
JCT	: Joint Contracts Tribunal
KİK	: Kamu İhale Kurumu
KİSK	: Kamu İhaleleri Sözleşmeleri Kanunu
NSPE	:The National Society of Professional Engineers
RIBA	: Royal Institute of British Architects
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TDK	: Türk Dil Kurumu
TMMMB	: Türk Müşavir Mühendisler ve Mimarlar Birliği
TMS	: Türkiye Muhasebe Standardı
UÇK	: Uyuşmazlık Çözüm Kurulu
YİĞŞ	: Yapım İşleri Genel Şartnamesi
YBK	: Yeni Borçlar Kanunu
YİİUY	: Yapım İşleri İhaleleri Uygulama Yönetmeliği

ÇİZELGE LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 2.1: İnşaat Projelerinde ortaya konan uyuşmazlık kaynakları.....	17
Çizelge 2.2: Mahkemelerin avantajları ve dezavantajları.....	20
Çizelge 2.3: Tahkimin avantaj ve dezavantajları.....	21
Çizelge 2.4: Gecikme tipleri ve tarafların talep edebileceği tazminatlar.....	29
Çizelge 2.5: Zaman Etki Analizi	32
Çizelge 3.1: KİK’te süre uzatımı hak talebi ile ilgili maddeler.....	45
Çizelge 3.2: KİK’te ek ödeme hak talebi ile ilgili maddeler.....	51
Çizelge B.1: FIDIC Sözleşmelerinde süre uzatımı ile ilgili maddeler.....	112
Çizelge B.2: FIDIC Sözleşmelerinde ek ödemelerle ilgili maddeler.. ..	118
Çizelge B.3: FIDIC Gümüş Kitap ile KİK ATGBS genel hükümlerinin karşılaştırılması.....	128
Çizelge B.4: FIDIC Gümüş Kitap ile KİK ATGBS’nin süre uzatımı çerçevesinde karşılaştırılması.....	137
Çizelge B.5: FIDIC Gümüş Kitap ile KİK ATGBS’nin ek ödeme çerçevesinde karşılaştırılması.....	144

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 1.1: Tezin metodolojisi	14
Şekil 2.1: İhale ve sözleşme dokümanları	6
Şekil 2.2: Hak talebi süreci	14
Şekil 2.3: Uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin sınıflandırılması	19
Şekil 2.4: Arabuluculuk	23
Şekil 2.5: İdari Kurul	23
Şekil 2.6: Kısa yargılama	24
Şekil 2.7: Uyuşmazlık çözüm kurulu	25
Şekil 2.8: Gecikme tipleri	29
Şekil 2.9: İnşaat gecikmelerinde teorik çerçeve	30
Şekil 3.1: KİK’te süre uzatımı hak talebi	44
Şekil 3.2: KİK’te ek ödeme hak talebi	50
Şekil 3.3: KİK’te uyuşmazlık prosedürü	55
Şekil 4.1: Kullanım amaçlarına göre FIDIC sözleşmeleri türleri	59
Şekil 4.2: FIDIC sözleşme tiplerinin kullanım sıklığı	64
Şekil 4.3: FIDIC sözleşmelerinin tercih edilmesinde etkili olan faktörler	64
Şekil 4.4: FIDIC’te süre uzatım talebi iş akış şeması	70
Şekil 4.5: FIDIC’te ek ödeme talebi iş akış şeması	66

SÜRE UZATIMI VE EK ÖDEMELERİN KİK VE FIDIC ANAHTAR TESLİMİ SÖZLEŞMELERİ ÇERÇEVESİNDE İNCELENMESİ

ÖZET

İnşaat sektörü, diğer sektörlerle karşılaştırıldığında ülke ekonomisine daha fazla katkıda bulunan önemli sektörlerden biridir. Karmaşık yapısı olan ve projelerin tek olması nedeniyle de kendine özgü bir sektördür. İçerisinde mimari, elektrik, mekanik ve statik gibi birden fazla disiplin barındırır. Günümüzde inşaat projelerinin ölçekleri giderek büyümekte ve gelişen teknolojiyle birlikte mega projeler inşa edilmektedir.

İnşaat sektöründe herhangi bir projenin başarılı olabilmesi kalite, zaman ve maliyet açısından başarıyla tamamlanmasına bağlıdır. Projelerin hedeflenen kalitede, sürede ve maliyetle bitirilebilmesinde sözleşmelerin ve içerdikleri prosedürlerin rolü büyüktür. Sözleşmeler, inşaat projelerinde yer alan tüm taraflara ve yapım sürecinin her aşamasına cevap verecek şekilde ve özen gösterilerek hazırlanırsa, uygulanan proje belirlenen hedefe ulaşacaktır.

Sözleşmeler, yapılacak olan işe göre özel hazırlanır. İnşaat projelerinin ortak ve tekrarlanan özelliklerinden öğrenilen dersler ile yıllar içinde süreci kolaylaştırmak için standart (tip) sözleşme formları hazırlanmıştır. Standart sözleşme formları, projenin uygulandığı çevredeki yasal yapıya uygun olarak hazırlanır. Türk inşaat sektöründe, kamu projelerinde Kamu İhale Kurumu'nun hazırladığı Anahtar Teslim Götürü Bedel Sözleşme ve Birim Fiyatlı tip sözleşmeler ve uluslararası projelerde FIDIC (Müşavir Mühendisler Uluslararası Federasyonu) Sözleşmeleri en sık kullanılan standart sözleşme formlarıdır. FIDIC sözleşmelerinden proje türüne göre Kırmızı Kitap (Yapım), Sarı Kitap (Tasarım-Yapım) ve Gümüş Kitap (EPC) sözleşmeleri yaygın olarak kullanılmaktadır.

Sözleşmenin imzalandığı sırada öngörülemeyen durumların oluşması, süre ve bütçe kısıtları, belirsizlikler, olağanüstü koşullar ve diğer riskler sonucunda oluşan anlaşmazlıklar proje sürecinin bir parçası olarak görülmektedir. Bu anlaşmazlıkların büyük uyuşmazlıklara dönüşmemesi için yapım sürecinde hak taleplerinin hızlı ve adil bir şekilde çözülmesi, inşaat projelerinin başarıyla sonuçlanmasındaki önemli faktörlerden biridir. Hak taleplerinin zamanında çözülmemesi projede gecikme, maliyet artışı, motivasyon eksikliği, taraflar arası ilişkilerin bozulması gibi olumsuzlara neden olmaktadır. Bu olumsuzluklar tarafları uyuşmazlık çözümü için yargı yoluna itmekte ve bu durumda projenin taraflara maliyeti daha da büyümektedir.

Bu tez çalışmasında inşaat projelerinde en sık görülen hak talebi ve uyuşmazlık konuları olan süre uzatımı ve ek ödemeler ele alınmış, ve bu konuların Türk inşaat sektöründe en sık kullanılan iki standart sözleşme türü olan KİK tip sözleşmeleri ve FIDIC sözleşmeleri çerçevesinde incelenmesi amaçlanmıştır.

FIDIC ve KİK'te süre uzatımı ve ek ödeme süreç ve prosedürlerini karşılaştırırken sözleşme tipinden kaynaklanan farklılıkların bertaraf edilmesi için benzer kapsamda

iki sözleşmenin ele alınmasına karar verilmiş ve böylece FIDIC Gümüş Kitap (Anahtar Teslim Sözleşme) ile KİK Anahtar Teslim Götürü Bedel Sözleşmelerinde (ATGBS) süre uzatımı ve ek ödeme konularının işleyişleri karşılaştırılmıştır.

Tezin birinci bölümü giriş bölümüdür. Bu bölümde tez çalışmasının amacı, arka planı ve yöntemi açıklanmaktadır.

Tezin ikinci bölümü ‘Sözleşme İdaresinde Süre Uzatımı ve Ek Ödeme Talepleri’ başlıklı bölümdür. Bu bölümde sözleşme idaresi ve standart sözleşme formları tanımları, hak talepleri ve uyuşmazlık çözüm yaklaşımları ile sözleşmelerde süre uzatımı ve ek ödeme talepleri genel olarak işlenmiştir.

Tezin üçüncü bölümü ‘KİK’te süre uzatımı ve ek ödeme başlıklı bölümdür. Bu bölümde ilk olarak, Türk hukuku ve Borçlar Kanunu açısından inşaat sözleşmeleri incelenmiştir. Sözleşmelerin ve YİĞŞ’nin genel olarak tanımları yapılmıştır. Sonrasında literatürdeki kaynaklardan yararlanılarak KİK tip sözleşmelerindeki eksikler belirlenmiş ve süre uzatımı, ek ödeme konularının KİK ATGBS’deki işleyişi açıklanmıştır.

Tezin dördüncü bölümü ‘FIDIC Sözleşmelerinde Süre Uzatımı ve Ek Ödeme’ başlıklı bölümdür. Bu bölümde FIDIC sözleşmelerinin gelişimi, tarihçesi ve türleri açıklanmıştır. Türkiye’de FIDIC sözleşmelerini kullanan bazı projelere örnek verilmiştir. Ardından FIDIC sözleşmelerinde süre uzatımı ve ek ödeme konuları işlenmiştir.

Tezin beşinci bölümü ‘Karşılaştırma ve KİK sözleşmeleri için öneriler’ başlıklı bölümdür. Bu bölümde öncelikle FIDIC Gümüş Kitaptaki genel koşullar, maddeler halinde sıralanarak KİK ATGBS ile karşılaştırılmıştır. Süre uzatımı ve ek ödeme konularıyla ilgili her iki sözleşme dokümanlarının içerik karşılaştırması yapıp, KİK ATGBS için biçimsel ve içeriksel iyileştirme önerileri sunulmuştur.

Tezin altıncı bölümü sonuç başlıklı bölümdür. Bu bölümde çalışmanın temel amacı doğrultusunda ortaya çıkan sonuçlar değerlendirilmiştir.

REVIEW OF EXTENSION OF TIME AND ADDITIONAL PAYMENT IN THE PUBLIC PROCUREMENT AUTHORITY (KIK) AND FIDIC TURNKEY CONTRACTS

SUMMARY

The construction sector is one of the important sectors, which contributes more to the economy of a country when compared to other sectors. It has a complex structure and due to the fact that the projects are single, it is a distinctive sector. It incorporates more than one disciplines such as architecture, electricity, mechanics and statistics. In our days, the scale of construction projects progressively increases and mega projects are constructed together with advancing technology.

The success of any projects in the construction sector, depends on its successful completion in terms of quality, time and cost. The role of the contracts and the procedures they include is essential in the completion of projects in targeted quality, time and cost. If the contracts are prepared with due diligence in a way to respond to all stages of performance and parties to the construction projects then the project implemented shall reach the designated target.

The contracts are specifically prepared according to the job to be performed. Standard contract forms (type) have been prepared with the lessons learned in the course of years as well common and recurrent features of construction projects, to ease the process. Standard contract forms are prepared in compliance with the legal jurisdiction, where the project is performed. Turn Key Lump Sum Contracts and Type Contracts with Unit Prices, which were prepared by the Public Tender Institution for public projects and FIDIC (International Federation of Consulting Engineers) contracts for international projects are standard contract forms most often used by the Turkish construction sector. Among FIDIC contracts, Red Book (Construction), Yellow Book (Design-Construction) and Silver Book (EPC) contracts are widely used as per the project type.

Disagreements arising from unpredictable circumstances at the signature of the contract, restrictions of time and budget, uncertainties, extraordinary conditions and other risks are considered a part of the project process. Fast and equitable resolution of claims in order to avoid bigger conflicts in the process of construction is one of the most important factors in successful achievement of construction projects. Failure to resolve claims on time causes negativities such as delays in the project, increases in cost, lack of motivation, corruption of relationship between the parties. These negativities push the parties towards judicial resolution of the conflicts, which in turn increases the cost of project to the parties.

This thesis treats time extensions and additional payments, which are the most often encountered subjects of claims and conflicts in construction projects and it aims to examine these subjects within the frame of Public Tender Institution type contracts and FIDIC contracts, which are the two of most often used standard contract types in the Turkish construction sector.

The resolution was to handle two contracts with similar scope in order to eliminate differentiation originating from contract types while comparing process and procedures of time extension and additional payments in FIDIC and Public Tender Institution contracts thus the functions of time extension and additional payments subjects in FIDIC Silver Book (Turnkey Contract) and KIK Turnkey Lump Sum Contract (ATGBS) were dealt.

The first chapter of the thesis is the introduction chapter. This chapter introduces the aim, back ground and method of the thesis. This thesis treats time extensions and additional payments, which are the most often encountered subjects of claims and conflicts in construction projects and it aims to examine these subjects within the frame of Public Tender Institution type contracts and FIDIC contracts, which are the two of most often used standard contract types in the Turkish construction sector. The differences and similarities between FIDIC Silver Book (Turnkey Contract) and Turnkey Lump Sum Contract (ATGBS) from KIK contracts are set forth because they are contracts used in lump sum tenders. The study aims to propose formal and contextual solutions by identifying the shortages and required improvement areas in KIK Turnkey Lump Sum Contracts. The thesis study is realized through a literature review starting with standard construction contracts globally narrowed at KIK and FIDIC contracts specifically and focusing on time extensions and additional payment subjects. In this context international databases published on Construction Management were screened and articles, thesis and contract documents accessed were put in use. The comparative analysis of standard contracts, which were dealt following a literature review, is performed.

The second chapter of the thesis is the chapter entitled “Time Extensions and Additional Payment Requests in Contract Administration” The chapter deals with definitions of contract management and standard contract forms, resolution of claims and conflicts approaches as well as time extensions and additional payment requests in contracts globally. The preparation of contracts is a matter to be sensitive substantially. The contracts must be prepared in details to quicken the solution of conflicts encountered during the job at the same time ensure that the mutual requests of the parties are fulfilled as they were expected and promised. The aim of the contracts is to protect equally the rights of the parties, distribute equitably the risks and benefits between the parties and create a balanced situation. According to Thomas (2001) time extension conditions are added to a contract to the detriment of both the contractor and employer. However, they are in favor of the employer first of all. If the employer causes an extension without such clause, the conditions of termination on time and material indemnification of the employer shall cease to be binding for the contractor. The methods of delay analysis are used in the grant of time extension to the contractor. Although the time added to the completion term looks like an award, it cancels the rights of an employer to apply material indemnifications and fines. Such type of an award does not mean a right to extra payment for a term extended automatically in general. Such type of a payment is guaranteed in time extensions, where the contractor is obliged to maintain construction yard and technical office continuation. In such an event, the contractor is obliged to make an additional payment request .

The third chapter of the thesis is the chapter entitled “Time extension in KIK and additional payment” This chapter examines first of all the construction contracts with

regards to the Turkish law and Code of Obligations. The contracts and General Specifications of Construction Works (YIGŞ) are defined globally. The General Specifications of Construction Jobs (YIGŞ) is similar to the General Specifications of Public Works entered into effect in 1936. The General Specifications of Construction Jobs (YIGŞ) are the specifications, which aim to establish the general conditions to be applied by the Employer Administrations in the performance of jobs in every type of construction jobs subject to the Code of Public Tender Contracts. In construction jobs, the contracts made from the total amount proposed by the candidate for the completed job on the basis of implementation projects and relevant place lists, are Turnkey Lump Sum Contracts (ATGBS). In the third chapter, following these definitions, the shortages in KİK type contracts are identified through sources in literature and the functions of subjects such as time extension, additional payment in Public Tender Institution Turnkey Lump Sum Contracts (KİK ATGBS). The contractor is obliged to notify in writing the administration about the circumstance at the origin of time extension request, details and effects of the event and how much would be the extension within 20 days from the date of event and have the authorities certify the occurrence of force major with duly prepared documents. In case of additional payments, the instruction in article 14 of the Accounting Standards of Turkey 11 and the process of conflicts are given.

The forth chapter of the thesis, is the chapter titled “Time Extension and Additional Payments in FIDIC Contracts” The chapter deals with the evolution, history and types of FIDIC contracts FIDIC is established in 1913 at Lausanne city of Swiss by national independent unions of consultants and engineers and it is translated into Turkish as “The International Federation of Consulting Engineers” At present FIDIC has 99 members. The Union of Turkish Consulting Engineers and Architects (TMMMB) adhered to FIDIC in 1987. FIDIC has prepared different manuals taking into account project, responsibility and design differences. There are 8 books: Red, Yellow, Green, Silver, Gold, Turquoise, Pink and White. Baku-Tbilisi-Ceyhan Pipe Line Project, Istanbul -Ankara Motorway Project, Irrigation Channel Construction of Sivas -Erzincan cities and Istanbul Alleviation of Seismic Risk and Improvement of Readiness in Emergency Project are stated as examples of project using FIDIC contracts in Turkey. Then the chapter treats time extension and additional payment subjects in FIDIC contracts. The Contractor is obliged to notify the subject to the Engineer within 28 days in order to request time extension and additional payment. Otherwise his right to time extension shall be completely lost as per article 20.1.

The fifth chapter of the thesis, is the chapter entitled “ Comparison and Propositions for Public Tender Institution (KİK) Contracts” This chapter enumerates per items the general conditions in FIDIC Silver Book principally and compares them to Public Tender Institution Turnkey Lump Sum Contracts (KİK ATGBS). The contents of both contract documents on time extensions and additional payments are compared as well as formal and contextual improvement propositions are presented for KİK ATGBS. The study made by İlter and others in (2014) sets forth a comparison table between Red Book, Yellow Book and Silver Book from FIDIC types on time extensions and additional payments matters and the thesis makes use of this table. FIDIC contracts offer for application books, general conditions, guide for the preparation of special conditions and offer letter, contract agreements and conflict settlement agreement forms transformed into a book. Thus we can say that FIDIC contracts are a useful guide. The contracts in our country refer to such institutions as General Specifications of Construction Jobs, Code of Public Tender Contracts and

Code of Obligations etc. This is causes a lot of time loss. We can propose this formally. As for content, since there is not any independent institutions in Turkey like FIDIC, the contract clauses of Public Tender Institutions protect the employer side, predominantly.

The sixth chapter of the thesis is the chapter entitled conclusion. This chapter evaluates the conclusions emerging in line with the basic aim of the study. The aim of this thesis is to demonstrate the functioning of time extensions and additional payments in Silver Book and KİK ATGBS and contribute to the amelioration of Public Tender Institution legislation with propositions introduced.

1. GİRİŞ

1.1 Tezin Arka Planı

İnşaat sektörü ülke gelirine sağladığı katkı ve yarattığı istihdam açısından özellikle gelişmekte olan ülkelerin ekonomisinde en önemli sektörlerden biridir. Karmaşık yapısı olan ve projelerin tek olması nedeniyle kendine özgü bir sektördür. Günümüzde inşaat sektörüne karşı duyulan ilgi artmakta ve gelişen teknolojiyle birlikte mega projeler inşa edilmektedir.

İnşaat sektöründe yapım süreci boyunca süre ve bütçe kısıtları, belirsizlikler, olağanüstü koşullar ve diğer risklerle karşılaşilmektedir. Bu sorunlara hızlı çözümler üretmek, tarafların görevlerini belirlemek ve işlerin takibini kolaylaştırmak gibi nedenlerden dolayı standart sözleşme formları oluşturulmuştur. Standart sözleşme formları, projenin uygulandığı çevredeki yasal yapıya uygun olarak hazırlanır. Uluslararası olarak, International Federation of Consulting Engineers (FIDIC), Engineers' Joint Contract Documents Comitee (EJCDC), Joint Contracts Tribunal (JTC) ve American Institute of Architects (AIA) gibi tarafsız kurumların hazırladığı standart sözleşme formları kullanılmaktadır. Ülkemizde KİK tarafından Anahtar Teslim Götürü Bedel Sözleşme, Birim Fiyat Sözleşme, Karma Sözleşme ve bu tip sözleşmelerin tamamlayıcısı olarak Yapım İşleri Genel Şartnamesi yayınlanmıştır. Bu standart sözleşme formları, inşaat projelerinde yaşanan sorunlar dikkate alınarak ve uzun yıllarda edinilen tecrübeler ışığında hazırlanmıştır, ancak sektörün değişen gereksinimlerine göre eksikleri sürekli tamamlanmakta ve bazı maddeleri revize edilmektedir.

İnşaat projelerinde her proje kendine özgü oluşturulduğu için yaşanan sorunlar da farklıdır. Taraflar sözleşme imzalarken projenin kalitesi, süresi, ve maliyeti açısından hedeflerine ulaşmaya çalışırlar. Yapılan çalışmalar inşaat projelerinde uyuşmazlıklara en sık sebep olan konuların ise işin süresi ve maliyeti olduğunu göstermektedir.

Bu çalışmada, uluslararası inşaat sektöründe ve ülkemizde kullanılmakta olan FIDIC sözleşmelerinden Gümüş kitap ile Türkiye’de kamu ihalelerinin yürütülmesinden sorumlu tek organ olan KİK tarafından hazırlanmış ATGBS ve YİĞŞ kapsamında süre uzatımı ve ek ödeme konuları incelenmiştir. Tezin ilk bölümünde çalışmanın amacı ve yönetimi açıklanmıştır. İkinci bölümde, sözleşme idaresi ve standart sözleşme formlarının tanımları yapılmıştır. Ayrıca sözleşmelerde süre uzatımı ve ek ödeme talepleri genel olarak işlenmiştir. Üçüncü bölümde, Türk Hukuku ve Borçlar Kanunu açısından inşaat sözleşmeleri işlenmiştir. Ardından KİK’te süre uzatımı ve ek ödeme konularının KİK ATGBS’deki işleyişi açıklanmıştır. Dördüncü bölümde, ilk olarak FIDIC sözleşmelerinin gelişimi, amacı ve türleri açıklanmıştır. Sonrasında FIDIC Sözleşmelerinde süre uzatımı ve ek ödeme konusu işlenmiştir. Çalışmanın son bölümünde FIDIC Gümüş Kitap ile KİK ATGBS öncelikle genel maddeleri ve sonrasında süre uzatımı ve ek ödeme hak talepleri kapsamında karşılaştırılmıştır.

1.2 Tezin Amacı

Küçük ölçekli inşaat projelerinden mega projelere kadar tüm inşaat projelerinde inşaat sözleşmeleri kullanılmaktadır. Sözleşmelerin amacı tarafların çıkarlarını korumak, risk ve sorumlulukları taraflar arasında adil bir şekilde dağıtmak, inşaat projesinin amacına ulaşması için dengeli bir ortam oluşturmak ve öngörülemeyen durumlarda tarafların izleyecekleri prosedürleri önceden belirleyerek projede belirsizlikleri ve riskleri en aza indirmektedir. Birçok tarafın bulunduğu inşaat projelerinde beklenmeyen durumların yaşanması, belirsizlikler, değişiklikler, gecikmeler veya olağanüstü koşulların oluşması hak taleplerine neden olur. Hak taleplerinin uygun yöntemlerle hızlı biçimde sonuçlandırılması projenin amacına uygun şekilde tamamlanabilmesi için kritik derecede önemlidir. İnşaat projelerinde ek sık oluşan hak talepleri süre uzatımı ve ek ödeme talepleridir. Bunların bir kısmı çözümlenemediği için süre uzatımı ve ek ödemeler taraflar arasında meydana gelen uyuşmazlıkların da başlıca nedenleridir.

Bu tez çalışmasında inşaat projelerinde en sık görülen hak talebi ve uyuşmazlık konuları olan süre uzatımı ve ek ödemeler ele alınmış ve bu konuların Türk inşaat sektöründe en sık kullanılan iki standart sözleşme türü olan KİK tip sözleşmeleri ve FIDIC sözleşmeleri çerçevesinde incelenmesi amaçlanmıştır. Götürü bedel ihalelerinde kullanılan sözleşmeler olmasından dolayı FIDIC Gümüş Kitap (Anahtar

Teslim Sözleşme) ile KİK sözleşmelerinden Anahtar Teslim Götürü Bedel Sözleşmelerinde (ATGBS) incelenmiş, aralarındaki farklılıklar ve benzerlikler ortaya konulmuştur. Çalışmada KİK ATGBS'deki eksiklerin ve geliştirilmesi gereken yönlerin neler olduğu saptanarak biçimsel ve içeriksel çözüm önerileri getirilmesi amaçlanmıştır.

1.3 Tezin Yöntemi

Tez çalışması standart inşaat sözleşmeleri genelinde başlayıp KİK ve FIDIC sözleşmeleri özelinde daraltılan ve süre uzatımı ile ek ödeme konularına odaklanan bir literatür taraması ile gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda inşaat yönetimi konusunda yayınlanan uluslararası veritabanları taranmış ve erişilen makaleler, tezler ve sözleşme dökümanlarından yararlanılmıştır. Literatür taraması sonrasında ele alınan standart sözleşmelerin karşılaştırmalı analizi yapılmıştır.

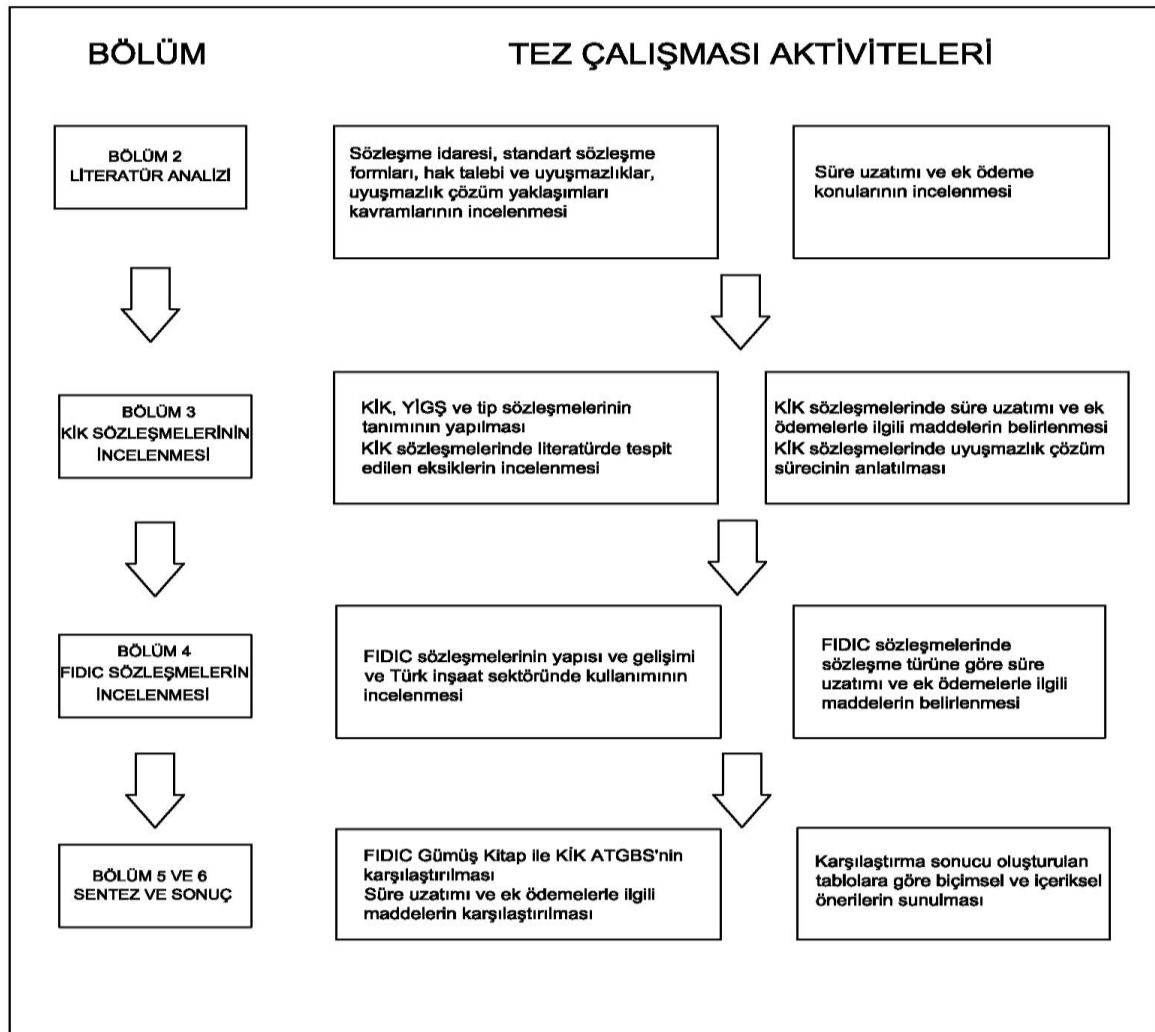
Literatür taramasında, FIDIC ve KİK sözleşmeleri ile ilgili birçok çalışmaya erişilmiştir. FIDIC sözleşmelerini, FIDIC türlerine göre karşılaştıran çalışmalar, KİK sözleşmelerini değişiklik talimatı, hak talepleri vb. konulara göre ele alan çalışmalara rastlanılmıştır. Bunun yanı sıra FIDIC ve KİK sözleşmelerini karşılaştıran çalışmaların oldukça az olduğu görülmüştür. Son dönemlerde ülkemizde, FIDIC sözleşmelerinin yaygın olarak kullanıldığı, literatürde yayınlanan çalışmalara ve uygulanan projelere bakıldığında görülmektedir. Bu nedenle çalışma kapsamında bu kaynaklardan yararlanılmıştır. Literatürde son yıllarda genel olarak inşaat sözleşmelerinin yapısı, kapsamı ve hak talepleriyle ilgili oldukça makale yayınlanmıştır. Bu makalelerden de faydalanılmıştır. Tez kapsamında öncelikle, sözleşme ve sözleşme idaresi, sözleşmelerdeki uyuşmazlıklar ve uyuşmazlık çözüm yaklaşımları ele alınmıştır. Bu konularda literatürde bir çok çalışmaya ulaşılmıştır. Hak taleplerinde en sık rastlanan süre uzatımı ve ek ödeme konuları incelenmiştir.

Üçüncü bölümde, Türkiye'deki hukuk yapısı ve sözleşmelere yansımaları incelenmiştir. Türkiye'de kullanılan tip sözleşme formlarından seçilen Anahtar Teslim Götürü Bedel Sözleşme Formu ve sözleşmelerin tamamlayıcısı niteliğinde olan Yapım İşleri Genel Şartnamesi incelenmiştir. KİK ATGBS'de süre uzatımı ve ek ödeme talepleriyle ilgili sözleşme maddeleri incelenerek tablolar oluşturulmuştur.

Dördüncü bölümde, üçüncü bölümdekine benzer olarak uluslararası sözleşme formlarından FIDIC sözleşmeleri incelenmiştir. Literatürden pek çok makale ve yayın elde edilmiştir. FIDIC sözleşmelerinin yapısı, gelişimi ve türleri ele alınıp Gümüş Kitap'ta yer alan süre uzatımı ve ek ödeme talepleriyle ilgili sözleşme maddeleri incelenerek tablolar oluşturulmuştur.

Beşinci ve altıncı bölümde, üçüncü ve dördüncü bölümde ele alınan kavramlar genel olarak karşılaştırılmıştır. Bunlarla ilgili çeşitli tespitler yapılmıştır. FIDIC sözleşmelerine göre, KİK sözleşme formlarının genel olarak ve süre uzatımı-ek ödeme konularında birçok eksik yanlarının olduğu tespit edilmiştir. İlerideki çalışmalara ve literatürde örnek teşkil etmesi açısından biçimsel ve içeriksel önerilerde bulunulmuştur.

Şekil 1.1'de tezde kullanılan metotlar gösterilmiştir.

Şekil 1.1: Tezin metodolojisi

2. SÖZLEŞME İDARESİNDE SÜRE UZATIMI VE EK ÖDEME

Tezin bu bölümünde, genel olarak sözleşme ve sözleşme idaresi açıklanacaktır. Tanımların yapılmasından sonra standart sözleşme formlarından bahsedilip sözleşmelerde sıkça rastladığımız hak talebi, süre uzatımı ve ek ödeme konuları detaylandırılacaktır. Hak talebi başlığında, hak talebi çeşitleri, uyuşmazlık kavramı ve uyuşmazlık çözüm yolları açıklanacaktır. Süre uzatımı başlığında, genel tanım yapıp gecikme analizi yöntemleri anlatılacaktır. Ek ödeme başlığında, aynı şekilde genel tanım yapıp ek ödeme talebi gerektiren durumlar sıralanacaktır.

Aydoğmuş (2008)'e göre, mal sahibi ve yüklenici sözleşmeyi imzalamasıyla inşaat süreci başlamış olur ve iş programı aktiviteleri, gerekli ekipmanların ve malzemelerin tedarik edilmesi, birleşenlerin yapımı yapım sürecini oluşturur. Bu süreçte de karar verenler mimarlar/mühendisler, mal sahibi ve yüklenicilerdir. Yapım aktivitelerini genel olarak iki kategoride açıklamak mümkündür;

- Sözleşme idaresi: Yapımın sözleşme idaresine bağlı yönetsel aktivitelerini mimar, mühendis yerine getirilir.
- Yüklenicinin Proje Yönetimi: Yapım sürecinde yönetsel aktiviteleri genellikle yüklenicinin proje yöneticisi yerine getirir (The Project Resource Manual, 2005).

2.1 Sözleşme

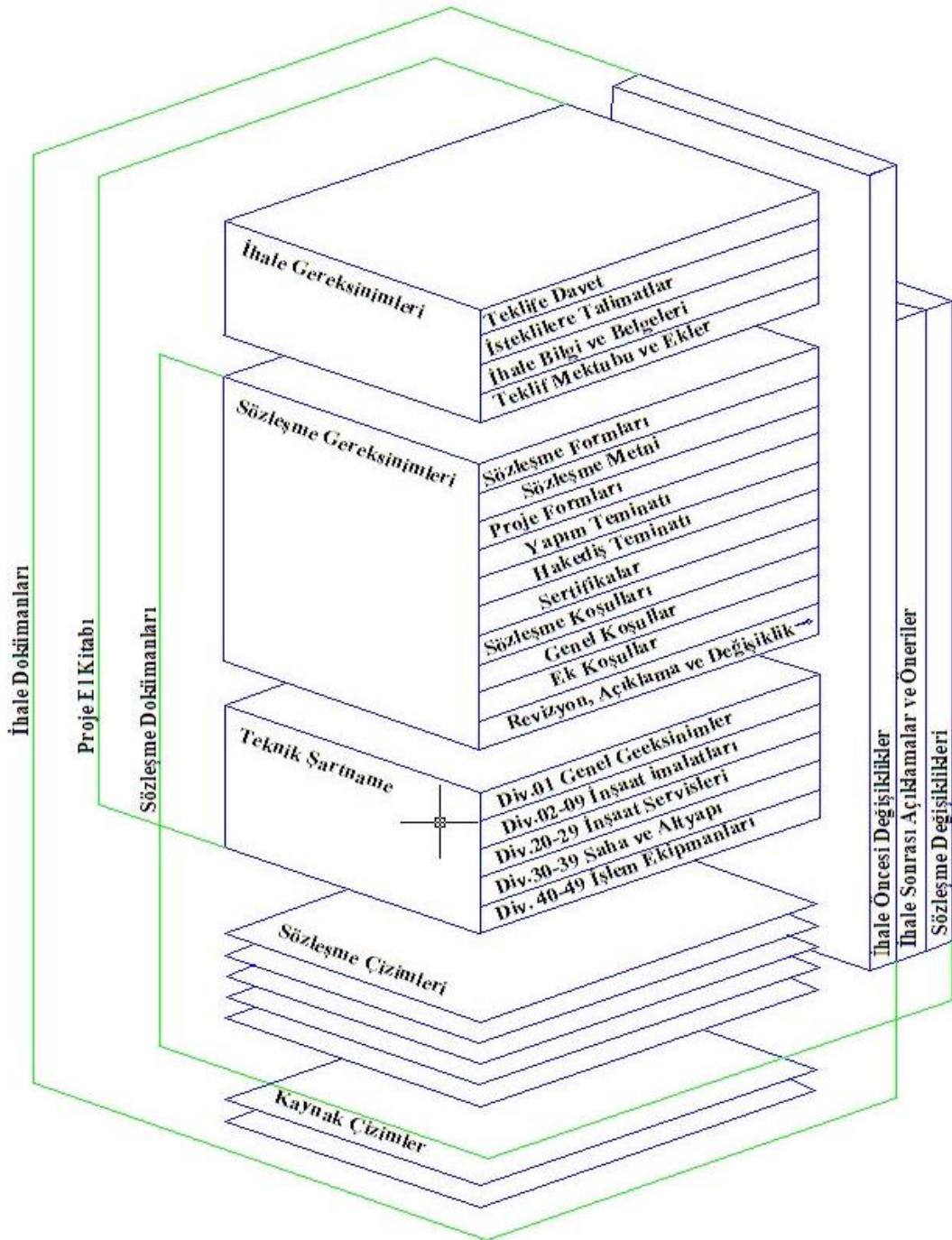
Türk Dil Kurumu'na göre sözleşme; hukuki sonuç doğurmak amacıyla iki veya daha çok kişinin, kuruluşun karşılıklı ve birbirine uygun irade beyanlarıyla gerçekleşen işlem bağıt, akit, mukavele, kontrat anlamına gelir. Tarafların birden fazla olması ve taraflardan birinin sunduğu sözleşme önerisini diğer tarafın kabul ettiğini belirtmesi sözleşmenin oluşmasını sağlar (Yurt, 2005).

Sözleşme dokümanları, tarafların iş sürecindeki yasal sorumluluklarını açıklar. Bu nedenle işin yürütülmesinde yapımda kullanılacak olan sözleşme dokümanları yol gösterir.

Sözleşme dokümanları, The Project Resource Manual (2005)'a göre genel olarak aşağıda belirtilen maddelerden oluşur.

- Sözleşme,
- Sözleşme koşulları,
 - Genel Koşullar
 - Bütünleyici Koşullar
- Teknik Şartnameler,
- Çizimler.

Şekil 2.1’de ihale ve sözleşme dokümanları ve ilişkileri görülmektedir.

Şekil 2.1: İhale ve sözleşme dokümanları (The Project Resource Manual, 2005)

2.2 Sözleşme İdaresi

İnşaat sözleşme idaresi kavramı, İnşaat Standartları Enstitüsü (CSI) teknik terimler sözlüğünde, “hizmeti mimar/mühendis tarafından sağlanan, inşaat sözleşmelerinin idaresi için gerekli tüm aktiviteler” olarak açıklamıştır.

Teksas Eyaleti Ulaşım Bölümü, Sözleşme İdaresi El Kitabında (CCAM) inşaat sözleşme idaresinin; “sözleşme hüküm ve şartnamelerine, yasal zorunluluklara ve uygulayıcı birim düzenlemelerine göre, yönetilen inşaat işinin ihale öncesi ve sonrasında oluşan çeşitli görevlerle, sorunlarla ve iş emirleriyle ilgilendiği” belirtilmiştir.

Taşoluk (2006)’a göre; inşaat sözleşme idaresinin görevleri aşağıda sıralanmıştır;

- İnşaat sözleşme idaresi, roller, sorumluluklar ve iletişim,
- İnşaat öncesi aktivitelerde inşaat sözleşme idaresi,
- Toplantılar,
- Yüklenici teslim belgeleri,
- Saha ziyaretleri, gözlem ve denetim,
- Kalite güvencesi ve kalite kontrol,
- Sözleşmelerin açıklanması, değişiklikler ve alternatifler,
- Hak talepleri ve anlaşmazlıklar,
- Ölçümler ve hak ediş,
- İş bitimi,

Aydoğmuş (2006)’a göre sözleşme idarecisi genel özellikleri şöyledir;

- İletişimi güçlü, açık görüşlü, sorumluluk alabilen ve dürüst olmalıdır.
- Mal sahibi, mimar/mühendis ve müşavirleri etkili şekilde temsil eden ve taraflar arası anlaşmaların içeriğini bilmelidir.
- Malzeme biliminden anlayan, yapım bileşenleri, taşeron ve tedarikçi-firma ilişkisine dair bilgi sahibi olması gerekir.

Modern inşaat sözleşme idaresinin inşaat projelerine getirdiği faydalar şöyle sıralanabilir:

- İhale ve sözleşme dokümanlarının hazırlanması ve geliştirilmesi,
- Sözleşme dokümanlarına ve eklerine uyulması,
- Kanunlara ve düzenlemelere uyulmasının sağlanması,
- Hak edişlerin düzenlenmesi, kayıt altına alınması,

- Süreçlerin belirlenmesi ve iş değişikliklerin vb. işlerin zamanında tartışılmasıdır (CCAM, 2005).

Sözleşme dokümanları, iş süresince iletişimi sağlamak için yöntemleri açıklar. Sözleşmedeki taraflar, rollerini tam anlayamazsa, iletişim süreci etkili bir şekilde gelişmeyecektir. Mimar/mühendis, mal sahibi ve yüklenici genel şartnameler ya da ek durumlar için oluşturulmuş değişiklikler ve iletişim protokolünü yürütmek ve buna benzer rolleri bilmekle sorumludur (The Project Resource Manual, 2005).

2.3 Standart Sözleşme Formları

Yukarıda bahsedilen sözleşme dokümanları, çeşitli kurumların hazırladığı ulusal veya uluslararası sözleşme formları kullanılarak oluşturulabilir.

Sözleşmelerin hazırlanması ciddi anlamda hassas olunması gereken bir konudur. Sözleşmeler, iş süresince karşılaşılabilecek anlaşmazlıkların çözümü konusunda hız kazandırırken aynı zamanda da tarafların karşılıklı isteklerinin beklenildiği ve kendilerine taahhüt edilen şekilde işlerin yerine getirilmiş olması açısından detaylı bir şekilde hazırlanmalıdır.

İnşaat projelerinin karmaşık olması ve birden fazla katılımcı ile oluşması nedeniyle inşaat projelerini yönetmek için iyi yönetim yeteneği ve planlamanın olması dışında uyumsuzlukların meydana gelmemesi için, etkili bir sözleşmenin olması çok önemlidir. Bir sözleşmenin etkili olabilmesi için; “yapılacak işe dair tanımlamaların eksiksiz ve olabildiğince detaylı şekilde yapılması; etkili, kesin ve tarafların kendi çıkarları doğrultusunda kullanamayacağı, yoruma açık olmayan bir dille yazılmış olması gerekmektedir” (Yalçın, 2004).

Sözleşme dokümanlarında belirli bir standart oluşturmak için sözleşmenin düzenlemesinde ve içeriğinde sağlanması gereken ve sözleşmenin konusu olan iş veya ürüne göre değişiklik gösterebilen genel şartlar oluşturulmuştur (Yurt, 2005).

Sözleşmelerin amacı ise, tarafların menfaatlerini eşit olarak korumak, risk ve sorumlulukları taraflar arasında adalete uygun bir şekilde dağıtmak ve dengeli bir ortam oluşturmaktır.

Standart sözleşme formlarında; tarafların isimleri, projenin amacı, yeri, süresi ve iş bitiminde işveren tarafından yükleniciye ödenecek miktar gibi işe özgü bilgilerin yazılacağı özel koşullar bölümünün de bulunması gerekir.

2.3.1 Standart sözleşme formlarının avantajları ve dezavantajları

Gilbreath (1992), standart sözleşme formlarını kullanmanın avantaj ve dezavantajlarını şöyle listelemiştir:

Avantajlar;

- Sözleşmeler konu ile ilgili bilgi sahibi ve tecrübeli olan uzmanlar tarafından hazırlanmıştır.
- Sürekli olarak, koşullara uyum sağlamak ve gelişen uygulamaları içermesi için güncellenmektedir.
- Standart sözleşme formları dışında yeni bir sözleşme formu hazırlamak ciddi bir deneyim ve zaman gerektiren bir iştir. Bu nedenle, standart sözleşme formları temini ve kullanımı açısından kolaydır.
- Standart sözleşmelerin kullanıldığı projelerde uyuşmazlık durumu oluştuğunda, mahkemelere göre daha hızlı ve düşük maliyetli uyuşmazlık çözüm yöntemleri kullanılabilir.
- Standart sözleşme formlarının temini ucuz olup bazen de ücretsizdir.

Standart Sözleşme Formlarının dezavantajları ise şöyledir;

- Sözleşme formları kurumlarca hazırlandığı için bu kurumlar kendi menfaatleri çerçevesinde bu sözleşme formlarını hazırlayıp, kurumlarına üye olanlara ayrıcalık tanıyabilir. Taraf tutabilirler.
- Sözleşme formlarının standart olması ve projelerin ise sürekli değişiklik göstermesinden dolayı, mal sahibinin isteklerini karşılayabilecek özel uygulamaları içermediği için uygun olmadıkları düşünülebilir.
- Sözleşme tarafları arasındaki sorumluluklar her projede farklılık gösterebilir fakat sözleşmelerin standart tipte olması durumunda bu sorumluluklar tipik olarak yansıtılır.

2.3.2 Ulusal ve uluslararası sözleşme formları

Ülkelerin kendilerine ait tip sözleşmeleri bulunur. Bu sözleşmeler hukuka bağlı olarak hazırlanır. Ulusal veya uluslararası geçerlilikleri vardır.

Türkiye’de günümüz koşullarına uygun hale getirilen ve standart bir yapıya sahip yapım mevzuatı gerekli olduğu düşünülüp bu amaçla Kamu İhale Kurumu (KİK) kurulmuştur. “Kamu İhale Kurumu 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu’nun 53. Maddesi

uyarınca Türkiye’de kamuprojelerinde kullanılmak üzere standart dokümanlar hazırlamaktadır” (Yurt, 2005). “İdareler, sözleşme tasarısı metinlerini hazırlarken bu standart tip dokümanları esas almak zorundadırlar” (Çelik, 2006).

Kamu İhaleleri Sözleşmeleri Kanunu’nun (KİSK) İkinci bölüm 6. Maddesi’ne göre ülkemizdeki sözleşmelerin tanımı yapılmıştır.

Madde 6- Kamu İhale Kanununa göre yapılan ihaleler sonucunda;

- a) Yapım işlerinde; uygulama projeleri ve bunlara ilişkin mahal listelerine dayalı olarak, işin tamamı için isteklinin teklif ettiği toplam bedel üzerinden anahtar teslimi götürü bedel sözleşme,*
- b) Mal veya hizmet alımı işlerinde, ayrıntılı özellikleri ve miktarı idarece belirlenen işin tamamı için isteklinin teklif ettiği toplam bedel üzerinden götürü bedel sözleşme,*
- c) Yapım işlerinde; ön veya kesin projelere ve bunlara ilişkin mahal listeleri ile birim fiyat tariflerine, mal veya hizmet alımı işlerinde ise işin ayrıntılı özelliklerine dayalı olarak; idarece hazırlanmış cetvelde yer alan her bir iş kaleminin miktarı ile bu iş kalemleri için istekli tarafından teklif edilen birim fiyatların çarpımı sonucu bulunan toplam bedel üzerinden birim fiyat sözleşme,*
- d)Yapım işlerinde; niteliği itibarıyla iş kalemlerinin bir kısmı için anahtar teslimi götürü bedel, bir kısmı için birim fiyat teklifi alma yöntemleri birlikte uygulanmak suretiyle gerçekleştirilen ihaleler sonucunda karma sözleşme,*
- e) Çerçeve anlaşmaya dayalı olarak idare ile yüklenici arasında imzalanan münferit sözleşme,*

Düzenlenir.

Madde 6’ya göre; ülkemizde anahtar teslim götürü bedel sözleşme, birim fiyat sözleşme, karma sözleşme ve münferit sözleşme olmak üzere dört çeşit sözleşme vardır.

Uluslararası olarak aşağıdaki sözleşmeler kullanılmaktadır;

- **Uluslararası Danışman Mühendisler Federasyonu (International Federation of Consulting Engineers) FIDIC:** 1913 yılında İsviçre’nin Lozan kentinde Müşavir/Mühendisler tarafından kurulmuş olup günümüzde 99 üyesi bulunan federasyondur. Her ülkeden bir temsilcisi vardır. Ülkemiz 1987 yılında FIDIC üyesi olmuştur ve TMMMB (Türk Müşavir Mühendisler ve Mimarlar Birliği) Türkiye’nin temsilciliğini üstlenmiştir.
- **Birleşik Mühendisler Sözleşme Dokümanları Komitesi (Engineers’ Joint Contract Documents Comitee) EJCDC:** 1975 yılında, ACEC (The American Council of Engineering Companies), NSPE (The National Society of Professional Engineers) ve (The American Society of Civil Engineers) ASCE’nin bir araya gelmesiyle kurulmuştur. Ortaklık eksikliğini ve üçüncü taraf hak taleplerini (iş kazası, yüklenici ekonomi kayıpları vb.) içerir,

EJCDC'nin bir araya gelme sebeplerinden biri de Amerika Birleşik Devletleri'nde mühendis-tasarım projelerinde her iki taraf için adil olan standart dokümanlar geliştirmektir (Url-1).

- **Birleşik Sözleşmeler Mahkemesi tarafından yayınlanan JCT98 İnşaat Sözleşmeleri Standart Formu (Joint Contracts Tribunal) JCT:** 1931 yılında kurulmuştur. 1998 senesinde limited şirketine dönüşmüştür. İngiltere'de en çok kullanılan sözleşme formu JCT98 (inşaat sözleşmeleri formu)'dir. Riski, kontrol etmeye daha eğimli olan taraf üzerinde eşit şekilde dağıtmayı amaçlayan genel varsayım üzerine kurulmuştur (Çelik, 2006).
- **Amerikalı Mimarlar Birliği (American Institute of Architects) AIA:** 1857 yılında New York Mimarlar Topluluğu adı ile kurulmuştur. Öncelikli amacı, mimarlık mesleğinde karşılaşılan problemleri çözmek ve mesleki standartları yükseltmektir.

Bu bölümde kısaca bahsedilen KİK sözleşmeleri Bölüm 3'te ve FIDIC sözleşmeleri Bölüm 4'te detaylı olarak açıklanacaktır.

2.4 Hak Talebi (Claim) ve Uyuşmazlıklar

2.4.1 Hak talebi tanımı

The Project Resource Manual (2005) hak taleplerini; "sözleşme tutarı ve sözleşme süresi ile ilgili tekil istekler olarak, anlaşmazlıkları (veya uyuşmazlıkları) ise; hak taleplerinin 3. kişilerin yardımı olmadan inşaat sözleşme idaresi katılımcıları tarafından çözülememesi durumu olarak tanımlanmıştır.

Hak talepleri, işverenin ya da yüklenicinin diğer tarafı anlama hatalarından kaynaklı sözleşme şartlarında da yer alan çok fazla sorun içerebilir (Lavigne, 1993). Hak taleplerin yönetimi ve belgelenmesi, sözleşme idaresinin işini kolaylaştırır ve tarafların haklarını sözleşme dokümanlarına göre korur. Hak taleplerinin sonuçlarına hızlı bir şekilde karar vermek; durumu netleştirerek işin ilerlemesini sağlar (Cox, 1997).

Levin, (1998)'e göre; hak talepleri, örneğin; değişiklik talimatları, sözleşme süresi veya maliyeti için yapılacak olan ayarlamaların bir başlangıcıdır.

2.4.2 Hak talebi çeşitleri

Hak talepleri kaynağı genellikle,

- Yüklenicinin mal sahibinden,
- Mal sahibinin yükleniciden ya da mimar/mühendisten,
- Üçüncü kişilerin diğer taraflardan,

talepleri olarak üç şekilde görülmektedir (The Project Resource Manual, 2005).

2.4.2.1 Yüklenicinin hak talepleri

Yüklenici, teklif verirken bazı koşulları göz önünde bulundurarak teklif verir ve ihaleye girer. Kazandığı ihalelerde fiyat verirken bazı durumları düşünemez veya bazı durumlar beklediği gibi ilerlemez. Bu durumlarda yüklenici hak talebinde bulunabilir.

Yüklenicinin düşünemeyip sözleşme koşulları ya da maliyetlere ters düşen koşullar aşağıda sıralanmıştır (The Project Resource Manual, 2005);

- Yüklenici ve mimar/mühendisin aktif müdahalesi,
- Yüklenici veya mal sahibi dışında gelişen koşullar,
- Bilinmeyen veya gizli kalmış koşullar,
- Değişiklikler,
- Sözleşme dokümanlarında eksiklikler, hatalar,

Gould ve Joyce (2000) tarafından hak taleplerinin sebepleri üç grupta açıklanmıştır;

- Sözleşme dokümanında yer alan belirli iş üzerinde anlaşmazlık veya yüklenicinin ekstra maliyeti,
- Gizli ve bilinmeyen durumlar nedeniyle yüklenicinin tahmin ettiği ya da edemediği koşullar sonucundaki durumlar,
- İşteki gecikmelerin sebep olduğu durumlar,

Yüklenici sözleşme maddelerine göre hak talebinde haklıysa yüklenicinin ek süre veya ek ödemeye hakkı doğabilir, tersinde yüklenici bunları talep edemez

2.4.2.2 . Mal sahibinin hak talepleri

Yüklenici ile işveren işin yapılması için bir bedel üzerinde anlaşır. İşveren anlaştığı bedel üzerinden yapılması gereken işin yapılamadığını, artan maliyetlerinin yükleniciden kaynaklandığını varsayarsak hak talebinde bulunabilir.

Bu hak talepleri Franks (1997)'a göre şunları içerebilir;

- Yapılmamış veya hatalı yapılan işlerin düzeltilmesi,
- Var olan yapıya verilen zararın giderilmesi,
- Geciken işler yüzünden oluşan zararları,
- Yüklenicinin yapılan işi kontrol etmemesinden kaynaklanan sorunlar, (çizimlerle uyumsuzluk, işverenin ikazları ile müdahale ve ek şantiye gezileri)

Taşoluk (2006)'a göre, mal sahibinin hak talepleri haklarının sağlanması için yapılan iş sürecindeki problemlerin yüklenicinin hataları nedeniyle oluştuğunun, sözleşme dokümanlarının kabul edilebilir yorumlamasıyla ortaya çıkması gerekmektedir.

2.4.2.3 Üçüncü şahıs talepleri

Üçüncü şahsa bağlı, birçok hak talepleri bulunabilir. Bunlardan çoğu çalışanların yaralanması, ölüm veya mülke zararlardır.

Genellikle üçüncü şahıs talepleri, diğer kişilerin durumlarını olumsuz bir şekilde etkileyen inşaat aktivitelerinden kaynaklanır. Demkin (2001)'e göre, “bitişik bir binada yapılan kazının uygunsuz zemin koşulları oluşturması ile var olan bir binanın temellerinin aşırı oturması ya da çatlaması durumunda talep edilen tazminat üçüncü şahıs taleplerine örnek olarak verilebilir.”

2.4.3 Hak talebi süreci ve hak talebinin sunumu

Hewitt (2001), hak talebi sunumunun temel olarak iki parçadan oluştuğundan bahsetmiştir. Bunlar;

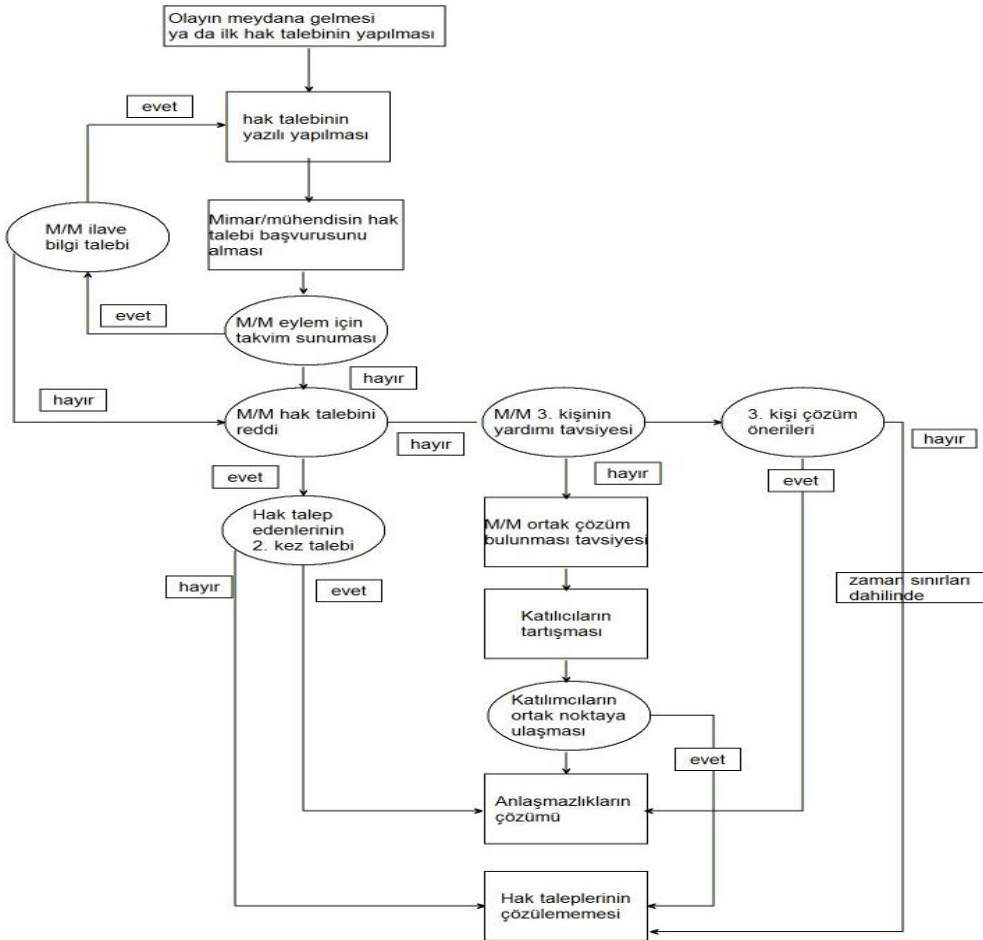
- Hak talebinin etki ve miktarlarını ölçmek için projenin detaylarını, hak talebi şartlarını, hak talebinin etkilerini gösteren ve bunları destekleyici tüm dokümanların temelini açıklayan hikaye kısmı,
- Hak talebinin doğruluğunu desteklemek için programlar, hesaplamalar ve proje kayıtları gibi dokümanları kapsayan eklerdir.

İyi hazırlanmış bir doküman, sadece temsil ettiği kurumu değil aynı zamanda hazırlamakla yükümlü kişilerin de profesyonelliğini ifade eder. Bunlardan bazılarını da sıralarsak eğer;

- İyi kalitede dosyalanmış dokümanlar olmalı,
- İyi kalitedeki kağıda çıktılar alınmalı,
- Alt bilgi ve üst bilgi kısımlarında tarafların isimleri, dokümanın başlığı, sayfa numarası ve doküman tarihi bulunmalıdır (Hewitt, 2001).

Standart sözleşmelerde mimar veya mühendis (müşavir), sözleşmelerin tarafsız açıklayıcısı ve yorumlayıcısı olduğundan hak talepleri mimar veya mühendise bildirilmelidir. Taraflartaleplerinin kabul edilmediği durumda doğabilecek anlaşmazlıklar için uyuşmazlık çözüm yollarına yani müzakere, arabuluculuk, tahkim ya da mahkemelere başvurulabilir. Standart sözleşmelerde, hak talebi başvuru zamanı (hak düşürücü süreler) ve başvurusu sürecinde nelerin yapılması gerektiği (prosedürler) yer alır (Taşoluk, 2006).

Şekil 2.2’de hak talebi, süreçler ve yönetimi gösterilmektedir.

Şekil 2.2: Hak talebi süreci (Taşoluk, 2006)

2.4.4 Hak taleplerinin değerlendirilmesi

Müşavir rolündeki Mimar/Mühendis, kendisine hak talebi başvurusu geldiği zaman, hak talebinin yöneltildiği kişiye durumu bildirir ve durumun anlaşıldığından emin olmak üzere hak talebinde bulunan kişi ile görüşür (Demkin, 2001). Gould ve Joyce (2000)'a göre, "Sözleşme süresi ya da maliyetinde değişiklik istenen hak taleplerinde destekleyici belgeler gereklidir." Mimar/Mühendisin, belgeleri değerlendirmesi ve aynı zaman hak talebinde bulunan tarafın da bunu ispatlaması gerekmektedir.

Ek maliyet taleplerinin değerlendirmesi götürü bedel sözleşmelerde yüklenicinin değerler tablosuna (schedules of value) göre yapılır. Birim maliyetli sözleşmelerde ise tahmin rehberleri (estimating guides), birim fiyat kalemi uygulanmamış gibi kullanılır (The Project Resource Manual, 2005).

Saha gözlemleri, hak taleplerindeki gereken bilgileri değerlendirmek için gereklidir. Mimar ya da mühendis bu aktiviteleri koordine etme görevine sahiptir. Bazı zamanlarda alanında uzman, bağımsız bir danışman kullanmanın yararı vardır. Bu gözlemleri ve değerlendirmeleri ele alarak tarafların, anlaşma ile sonuca ulaşmaları sağlanabilir (The Project Resource Manual, 2005).

Hak talebi ile ilgili tüm katılımcıların beklentileri karşılandıktan ve profesyonel davranışlar sergilendikten sonra izlenen işleyiş genel olarak istenen sonuca ulaşır ve uyuşmazlıklar engellenir (Levin, 1998).

2.4.5 Uyuşmazlık kavramı ve nedenleri

Uyuşmazlık, çatışmaların aleni hale gelmiş olması ve çözüme gerek duyulan bir biçimi olarak tanımlanır (Brown ve Marriott, 1999). Ceylan (2007), uyuşmazlık kavramıyla çatışmanın benzer özelliklere sahip olmasına rağmen birbiriyle bağlantılı olan fakat farklı süreçler olduğunu belirtmiştir. Carmicheal (2002)'nın yaptığı çalışmaya göre de yapım sektöründe uyuşmazlıklar, her projenin değişmez birleşenlerinden olmuştur. "Uyuşmazlıklar, başarılı bir projeyi başarısızlığa sürükleyebilecek, bir projenin kaderini değiştirebilecek unsurlardır" (Arıcı, 2012).

Yapım sektörü için uyuşmazlıklar genel olarak projelerin yapım aşamasındayken, tarafların, sözleşme maddelerinin yorumlanması ve değerlendirmesi üzerine farklı görüşlere sahip olması nedeniyle ortaya çıkan anlaşamama durumudur (Oladapo ve Onabanjo, 2009).

Uyuşmazlıklar proje başarısını etkileyen en önemli faktörlerden biridir. Taraflar arasında bir projede uyuşmazlık olması istenmez. Uyuşmazlıklar, maddi olarak tamamlanma süresinin ve projenin maliyetine artmasına neden olur. Manevi olarak ise taraflar arasında iş durumlarını ve ilişkileri etkileyerek profesyonel hayatı da zedeler. Uyuşmazlıkların etkilerini en aza indirmek için bazı ilkelere uyulmalıdır.

Jergas (2001) çalışmasında bu ilkeleri şöyle açıklamıştır;

- Uyuşmazlığa neden olan talebin doğru anlaşılması,
- Sözleşme terimlerinin doğru anlaşılabilmesi için yeterli hukuki bilgiye sahip olmak,
- Sözleşme maddelerinin doğru değerlendirilip, sürecin bu maddeler doğrultusunda ilerlemesi,
- Süreç boyunca değişikliklerin kaçınılmaz olmasının farkında olunması,
- Sözleşme hazırlanırken tarafların risk dağılımlarının eşit olarak yapılması,
- Problemler ortaya çıktığı zaman en hızlı şekilde çözülmesi,
- Tarafların iyi anlaşmaları,
- Tarafların uzlaşmacı bir politika içinde olmaları,
- Proje yönetiminin etkili biçimde yapılması,

İnşaat projeleri, tek taraflı yürütülen bir süreç değildir. Farklı sektörlerden de katılımcıları mevcuttur. İşveren, müşavir firma, yüklenici ve alt yükleniciler olmak üzere tüm bu katılımcılar öncelikle kendi çıkarlarını korumak isterler. Bu sebeple, inşaat projelerinde sık sık çatışmalar yaşanır. Zaman ilerledikçe her bir yeni inşaat projesinde farklı uyuşmazlıklar meydana gelir. Arazinin durumu, hava koşulları ve çalışanların durumları inşaat projelerinin kendilerine özgü projeler olmasına ve bu nedenle her projenin kendine has uyuşmazlığının olmasına yol açar.

Araştırmacılar, inşaat sektöründe meydana gelen uyuşmazlıkların nedenleri ile ilgili çizelgeler hazırlamışlardır. Çizelge 2.1’de bu nedenler gösterilmiştir.

Çizelgeye bakacak olursak yurtdışında yapılan çalışmalar, ülkemizde yapılan çalışmalara göre daha fazladır. Fakat Türk inşaat sektörü için yapılan bu araştırmalar da sektör açısından uyuşmazlık konusunun nedenlerini kavramak için aydınlatıcı çalışmalardır.

Çizelge 2.1: İnşaat Projelerinde ortaya konan uyuşmazlık kaynakları (Arıcı, 2012)

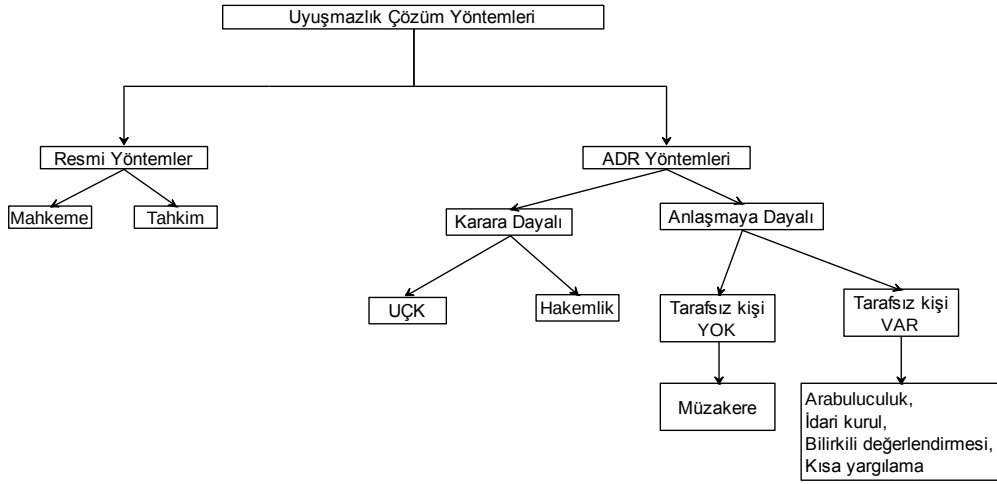
ARAŞTIRMA		UYUŞMAZLIK NEDENLERİ
Diekmann ve Nelson	1985	Hak talepleri
Hewitt	1991	Değişiklikler
Watts ve Scrivner	1992	Hak talepleri
Heath ve diğ.	1994	Gerçekçi olmayan beklentiler, sözleşme dokümanları, değişiklikler, bilgi paylaşımı, ödemeler, iletişim
Semple ve diğ.	1994	Hızlandırma, iklim şartları, değişiklikler, sahaya ulaşımın kısıtlı olması
Rhyes Jones	1994	Yönetim, kültür, iletişim, tasarım, ekonomi, ihale süreci, sözleşmeler, gerçekçi olmayan talep ve beklentiler, iş gücü
Diekmann ve Girard	1995	İnsan, süreç, ürün
Bristow ve Vasilopoulpus	1995	Gerçekçi olmayan beklentiler, sözleşme dokümanları, değişiklikler, takım ruhu eksikliği iletişim
Colin ve diğ.	1996	Ödemeler, kalite, yönetim, performans, gecikmeler, ihmal
Skyes	1996	Zayıf iletişim
Chan ve Kumaraswamy	1997	Temel nedenler, ana nedenler
Gebken ve Gibson	2006	Değişiklikler
Cheung ve Yiu	2006	Performans, ödeme ve süreye bağlı sorunlar
Kumaraswamy ve diğ.	2008	Gerçekçi olmayan beklentiler, sözleşme dokümanları,
Abeynayake	2008	Proje ve şartname eksiklikleri, projenin büyüklüğü, sözleşme hükümleri, yönetim başarısızlıkları, maliyet artışları
Gad ve diğ.	2010	Kültürel farklar
Kumarawany ve Yogeswaran	1998	Değişiklikler, yetersiz dokümantasyon, geç bilgilendirme, şartnamelerin farklı yorumlanması, yetersiz saha etüdü, ölçüm hataları, ödemeler, yer tesliminde gecikmeler, tasarım hataları, iklim koşulları, yanlış ve kusurlu imalat, üçüncü tarafların müdahalesi
Daoud ve Azzam	1999	Sözleşme hükümlerinin yanlış yorumlanması, sözleşme dokümanlarındaki eksiklikler, hukuksal düzenlemelerdeki değişiklikler, kültür yapısı,
Vidogah ve Ndekugri	2002	Hak talepleri
Howlett	2003	kanunların çatışması
Harmon	2003	Gerçekçi olmayan beklentiler, risklerin taraflar arasındaki dağılımı
Love Ve Smith	2003	Yapılan işlerin tekrarı
Fryer ve diğ.	2004	İş tanımı ve ihale süreci, tasarım süreci, yapım süreci, proje yönetim süreci

Çizelge 2.1: İnşaat Projelerinde ortaya konan uyuşmazlık kaynakları (devam) (Arıcı, 2012)

ARAŞTIRMA		UYUŞMAZLIK NEDENLERİ
Asriaanse	2005	Kaynakların ve işçiliklerin kalitesi, gecikmeleri değişiklikler, maliyet artışları, sözleşme hükümlerindeki yorumlanma farklılıkları
Peckar	2005	Ödemeler
Ashworth	2005	Genel, mal sahibi, müşavirler, yüklenici, alt yüklenici, tedarikçilerle ilgili sorunlar
Chan ve Suen	2005	Ödemeler, değişiklikler, süre uzatımı, kalite, yerel şartların yabancı olması, iş tanımında belirsizlik, risk dağılımı, iş yapış şeklindeki farklılıklar, gerçekçi olmayan beklentiler, yönerimin tutumu riskin taraflar arasındaki dağılımı, uzlaşmacı olmayan yaklaşımlar,
Eken	2005	Maliyet ve ödemeler, işin ifası ve kalite, süre, yasal konular, sözleşme ilişkileri, inşaat sözleşmeleri
Çamcı	2008	Süre, imalat fiyatları, gecikmeler, hak edişler, yüklenici ve mal sahibi sorumluluğu
Ateş	2009	Değişiklikler, süre uzatımı, işlerin kalitesi, iş tanımındaki belirsizlikler, yönetim idare, bilgi paylaşım eksikliği, sözleşme terimleri, iş yapış farklılıkları, uyuşmazlıkların ele alınışındaki farklılıklar, takım ruhu eksikliği, yetersiz hukuk bilgisi, yerel koşullara yabancılik tarafların finansal durumları, planlama programlama hataları, tasarım- mühendislik hataları, sözleşme hükümlerinin ihmali, yargıyla ilgili problemler,
Deniz	2010	Değişiklikler, tasarım girdilerinin yetersizliği, risklerin taraflar arasındaki dağılımı, tarafların uyuşmazlıklara bakış açısındaki farklılıklar, gerçekçi olmayan talep ve beklentiler, ödemeler, zayıf iletişim yönetim, bilgi paylaşımı, sözleşme terimleri, süre uzatımı, işlerin kapsamı, yapılan işlerin kalitesi, iş yapma biçimi farklılıkları, sözleşme dokümanları, takım ruhu, eski iş ilişkileri
İlter	2012	İşverenin gecikmiş talimatları, eksik / hatalı projeler, belirsiz kapsam tanımı, belirsiz sözleşme şartları, değişiklikler, başarısız çatışma yönetimi, iletişim sorunları, yerel koşullara yabancılik, yüklenicinin teknik yetersizliği

2.4.6 Uyuşmazlık çözüm yaklaşımları

Taraflar arasında çıkan uyuşmazlıkların, süreci daha az etkilemesi için uyuşmazlık çözüm yolları geliştirilmiştir. Şekil 2.3’de görüldüğü gibi uyuşmazlık çözüm yöntemleri, resmi yöntemler ve alternatif uyuşmazlık yöntemleri olarak iki başlık altında toplanmıştır. Taraflar kendilerine uygun yöntemleri seçerek karşılıklı uzlaşmaya varabilirler.

Şekil 2.3: Uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin sınıflandırılması (İlter, 2010)

2.4.6.1 Resmi yöntemlerle uyuşmazlık çözüm yolları

Resmi yöntemlerle uyuşmazlıklar, mahkeme yoluyla veya tahkim yoluyla incelenmektedir. Bu iki çözüm yolu da uzun zaman ve maliyet gerektiren süreçtir. Bu sebeple inşaat firmaları tarafından tercih edilmemektedir. Fakat ülkemizin inşaat sektöründe, günümüzde de sıklıkla bu iki çözüm yoluna başvuru yapılmaktadır.

Mahkeme

Taraflar kendi aralarında çözüm yolu bulamamışlarsa, mahkemelere başvurarak uyuşmazlığın çözümünü ararlar. Mahkemeyle birlikte çözüm süreci yasalara ve devlet kurallarına bağlı gerçekleşir. Çözüme ulaşmak için taraflar arasındaki bilgilerin ispat edilmesi ve bu bilgilerin sunulması için yoğun bir çalışma gerçekleştirilmesi gerekir. Bu nedenle, çözüm yolunun ilerleyişin de uzun bir süreç ve yüksek maliyet gerekebilir. Brown ve Mariott (1993), “bir yargıç veya devletçe atanmış diğer bir görevlinin huzurunda iddiaların ve taleplerin ortaya konduğu ve tarafları bağlayıcı şekilde hükme bağlandığı bir uyuşmazlık çözümleme süreci” olarak mahkeme yargılama sürecini tanımlamaktadır.

Eken (2005)’e göre, gelecekte daha başarılı işler elde etmenin yolu, bugünkü ilişkileri iyi tutmak olduğu için, çoğu uzmana göre mahkeme yargılaması bu durumu olumsuz etkilemesinden dolayı, mahkemenin uyuşmazlıkların çözümü için uygun bir yöntem olmadığını belirtmiştir.

Eken (2005)'in tam tersine, Hughes ve Murdoch (1992) mahkeme yolunun iyi bir yöntem olduğunu savunmuştur. İyi yöntem olmasının sebeplerini de aşağıdaki maddelerden yola çıkarak çıkarmıştır;

- Kanunlar ve yönetmeliklerden kaynaklanan yasal bir anlaşmazlık durumu;
- Yargı yoluyla anlaşmazlığın giderilmesi başka projelere göre kesin ve hızlı çözülebileceğine inanılması;
- Taraflar ikiden fazlaysa ve şartları genelde iki tarafın olduğu uyuşmazlık durumlarına uygun olan tahkim ya da diğer alternatif yolların kullanılmasının karışıklığa neden olacağı inancı hakimse;
- Eğer taraflardan biri haklı olduğunu düşünüyorsa ve iddiasından tamamen eminse; mahkemelere başvurulmalıdır.

Ayrıca mahkemelerin sonuçlandırılmasında kazanan ve kaybeden taraf olmak üzere iki taraf olacağından, taraflar arası iş ilişkilerinin zedelenmesi olasılığı çok büyüktür. Altuğ (2007)'nin oluşturduğu çizelge 2.2'de mahkeme çözüm yolunun avantajları ve dezavantajları gösterilmiştir.

Çizelge 2.2: Mahkemelerin avantajları ve dezavantajları (Altuğ, 2007).

AVANTAJLAR	DEZAVANTAJLAR
Resmi karardır.	Uzun süre alır.
Tamamen yasal temsilcidir.	Masrafları en çok olan uyuşmazlık çözüm yoludur.
Son bağlayıcıdır.	Taraf tutmak gereklidir.
Yasal yardım mümkündür.	Esnekliği yoktur.
Üçüncü kişiler olaya dahil olabilir.	Halka açıktır, gizliliği yoktur.
Daha önce yaşanmış benzer olaylara yönelik sonuçlar bulunur.	Taraflar yasal temsilcilerinin kontrolünü kaybedebilir.
Kaybeden taraf masrafları öder.	

Tahkim (Hakemlik)

Şanlı (1996) tarafından tahkim, taraflar arasında doğmuş veya doğacak olan hukuki anlaşmazlıkların, devlet yargısı dışında, tarafların seçtiği tarafsız kişiler tarafından karara bağlanması olarak tanımlanmıştır.

İlter (2010)'e göre, “bir uyuşmazlığın çözümünde tahkimin kullanılabilmesi için, tarafların aralarındaki sözleşmede bunu imza altına almış olmaları gerekir. Tarafların

sözleşmelerinde tahkim maddesi bulunması durumunda bu yöntem kullanılmadan önce uyuşmazlık mahkemeye taşınmaz, aksi takdirde mahkeme böyle bir davayı görmeyi reddeder.”

Uyuşmazlık için sonuç kararı, tahkimi karar verecek olan hakem veya hakem kurulu tarafından verilir. Hakem seçimindeki en önemli faktör öncelikle her iki taraf açısından tarafsız ve uyuşmazlık konusuyla ilgili tecrübelerinin olması gerekmektedir. İstanbul Ticaret Odası ve Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ülkemizde bulunan en etkin tahkim kurumlarıdır.

İnşaat sektöründe, uyuşmazlık çözümlerinde tahkim yönteminin yeterli olmadığı araştırmacılar tarafından düşünülmektedir. Tahkim yönteminin yeterli olmadığının sebepleri arasında resmi olması, zaman kaybı ve hakemin tecrübesi gösterilebilir.

Altuğ (2012)’nin çalışmasında, çizelge 2.3’de tahkimin avantajları ve dezavantajları gösterilmiştir.

Çizelge 2.3: Tahkimin avantaj ve dezavantajları (Altuğ, 2012).

AVANTAJLAR	DEZAVANTAJLAR
İstenildiği zaman başlayıp istenilen kadar devam eder.	Hakemin yargısına bağlıdır.
Yasal yollara oranla daha hızlı sonuca ulaşılmaktadır.	Tanık, hakem ve mekan için ek ödeme yapılır.
Görüşmeler her yerde yapılabilir.	Eksik veya yetersiz bilgi bulunabilir.
Halka açık değildir, gizlilik içerir.	Adaletsiz olma ihtimali vardır.
Bağlayıcıdır.	Hakem seçimi zorlayıcı olabilir.
Uzmanlık dalına göre hakem seçilebilir.	Zayıf sunulan hak talepleri olabilir.
Taraflar resmi olarak temsil edilir.	Tarafların kuralları zorlayamaz.

2.4.6.2 Alternatif uyuşmazlık çözüm yolları

Mahkeme ve tahkim yöntemi gibi yargıya dayalı olmayan anlaşmaya varılıp uyuşmazlıklara çözüm getiren yollardır. Mahkeme ve tahkim yollarının dezavantajlarından sayılan süre ve maliyet artışı ayrıca taraflar arasındaki iş ilişkilerinin bozulması, ADR yöntemlerinin oluşmasına neden olmuştur.

“ADR, herhangi bir yargılama süreci içermemekte ve genellikle tarafsız bir üçüncü kişinin öneri, teklif ve çabaları ile uyuşmazlıkların tarafların isteğiyle çözümlenebilmesini sağlamaktadır” (Fırtına, 2011).

Müzakere

İlter (2010)’e göre, uyuşmazlıklara çözüm bulmak için tarafların bir araya gelip çözüm aramasına müzakere denilmektedir. Tarafların araya üçüncü bir taraf koymadan kendi aralarında anlaşarak çözüm yolu buldukları için, diğer çözüm yolları yöntemlerine göre daha az maliyetli bir yöntemdir.

Carmichael (2002)’e göre, müzakerenin özellikleri şöyledir;

- Müzakere yöntemi, tarafsız kişi içermez bu yüzden diğer yöntemlere göre tarafların süreç üzerinde en fazla kontrole sahip oldukları yöntemdir.
- Müzakere yöntemi, belirli bir akışa sahip olmadığı için taraflar anlaşarak süreci istedikleri gibi yürütebilirler.
- Müzakere, uyuşmazlık meydana geldiği zaman başlatılabilir, böylece maliyet ve süre kaybı yaşanmayabilir.
- Müzakere yöntemi, en hızlı yöntem olduğu için inşaat projesinde uyuşmazlığa bağlı gecikmeler en aza indirgenebilir.
- Müzakerede tarafsız kişinin bulunamadığından dolayı uyuşmazlık çözüm sürecinde tarafların karşılıklı tekliflerine şüpheyle yaklaşmaları, tarafların üzerinde anlaşabilecekleri orta nokta bulmalarını zorlaşabilir.
- Müzakerede tarafsız bir kişi bulunmaması, uyuşmazlıkla ilgili koşulların, dokümanların ve yasal konuların taraflarca hazırlanmasını ve değerlendirilmesini gerektirir.

Arabuluculuk

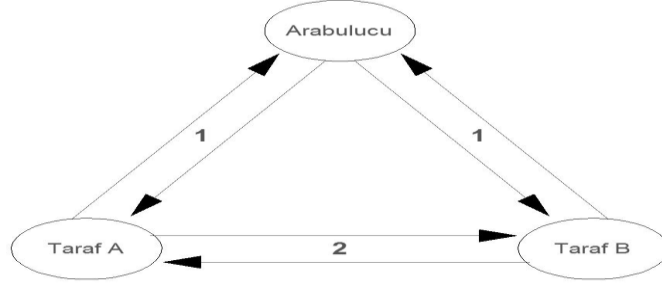
“Arabuluculuk yöntemi tarafların, uyuşmazlık konusunda görüş ve çözüm bildirecek tarafsız bir üçüncü kişi (mediator) yardımına başvurarak aralarındaki uyuşmazlığı çözmesi esasına dayanan bir uzlaştırma yöntemidir. Arabulucu ile ulaşılan çözümü taraflar kabul etmek zorunda değildir” (Fırtına, 2011).

Fırtına (2011)’nın araştırmalarından özetleyecek olursak arabuluculuk yönteminin diğer yöntemlere göre avantajları:

- Arabulucu taraflar tarafından seçilir.

- Arabuluculuk yöntemi hızlı olmasından dolayı taraflar bu yöntemle süreden ve maliyetten kazanırlar.
- Tarafların onay vermesiyle son karar belirlenir.
- Arabuluculuk yönteminde taraflar arası güven korunur. Taraflar arası ilişki zedelenmediği için işbirliği ile uyuşmazlığı çözmek için cesaretlenirler.
- Arabuluculuk, gizli bir süreçtir.
- Arabuluculuk sürecinde risk yoktur.
- Arabuluculuk yönteminde taraflar arasında anlaşmaya varılmış olunmasa da birbirlerinin düşüncelerini anlayarak diğer sorunlarını çözebilirler.

Carmichael (2002)'in araştırmasında, arabuluculuk yöntemi, karşılıklı bilgilerin aktarıldığı ve sonuca ulaşmak için mantıklı çözüm yolu üretmeye yardımcı olmaktadır (Şekil 2.4).

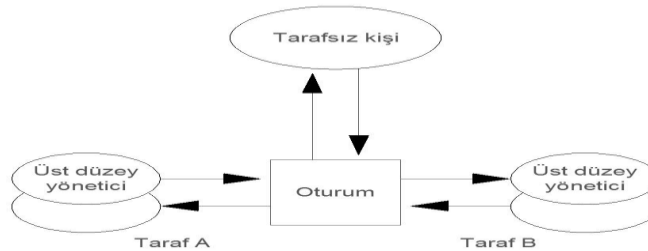

Şekil 2.4: Arabuluculuk (Carmichael, 2002)

İdari Kurul (üst yönetim değerlendirmesi)

İdari kurul, tarafların seçtiği üst yöneticiler ve üst yöneticilerin seçtiği tarafsız kişilerle birlikte oturum oluşturularak uyuşmazlıklara çözüm yolu getiren yöntemdir. Uyuşmazlığın içinde olan taraflar, uyuşmazlığa dahil olmamış bir üst yöneticiyi oturumda görev yapmak üzere seçerler. Bu seçilen kişi yöneticilerin ortak noktada anlaşmalarını sağlar. Süreç, arabuluculuğa benzer bir şekilde devam eder (İlter, 2010).

Şekil 2.5'te Carmichael (2002)'e göre idari kurul işleyişi gösterilmiştir

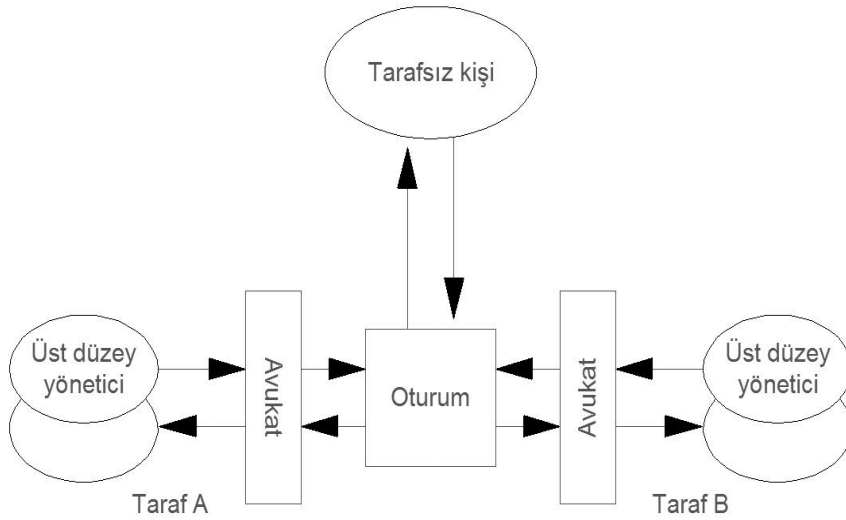

Şekil 2.5: İdari Kurul (Carmichael, 2002)

Kısa Yargılama (Yargısal Değerlendirme)

Kısa yargılama, İlter (2010)'nın yorumuyla, idari kurula benzer bir şekilde, tarafların avukatları aracılığı ile kendi bakış açılarını ispat edip ortaya koyduğu bir panelin ardından, tarafsız kişinin uyuşmazlıklar hakkında tavsiyede bulunmasını içeren çözüm yöntemidir. Uyuşmazlığın sonucu hakkında, tarafların beklentilerinin çok farklı olduğu durumlarda olası sonucun öğrenilerek bir tartışma zemini elde edilmesi için uygundur (Jones, 2006).

Şekil 2.6 Carmichael (2002)'e göre kısa yargılama işleyişi gösterilmiştir.

Şekil 2.6: Kısa yargılama Carmichael (2002)

Bilirkişi Değerlendirmesi

Uyuşmazlık, uzmanlık gerektiren teknik bir konuda meydana gelmişse, taraflar bu konu üzerinde uzman bilirkişinin konuyu inceleyerek bir değerlendirme hazırlamasını isteyebilir (Fryer ve diğ., 2004). Bu değerlendirmenin takip eden süreçte başvurulacak yargısal uyuşmazlık çözüm yolları içinde dikkate alınma olasılığı yüzünden, taraflar genellikle bu değerlendirme doğrultusunda anlaşmaya varabilirler (İlter, 2010).

Sözleşme Hakemliği

Atanan bağımsız bir hakem tarafından uyuşmazlıkların çözümü için karar verilir. Bu karar sonucunda taraflardan biri tahkime veya mahkemeye yani resmi çözüm yollarına başvurulmadığı müddetçe karar bağlayıcı olur. Bu yöntem uzun bir süredir kullanılmakta olup uluslararası veya standart sözleşme formlarında sık sık yer alır.

Sözleşme hakemliği çözüm süreci gizlidir, bilgiler kamuya açıklanmaz (Fryer ve diğ., 2004).

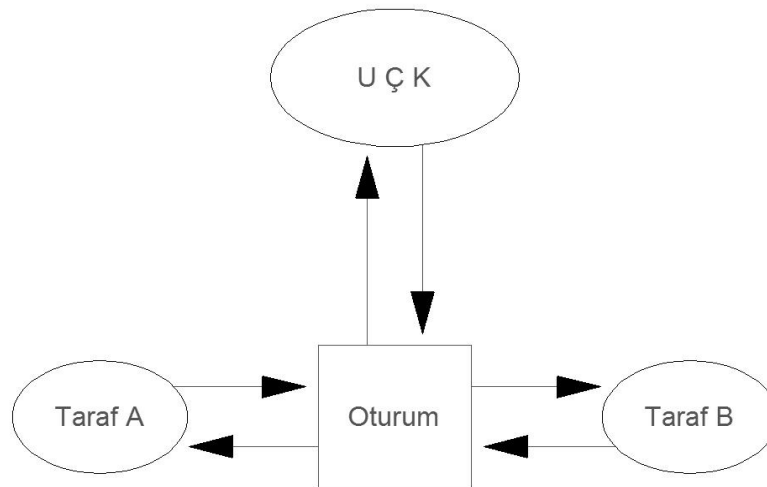
Uyuşmazlık Çözüm Kurulu

Uyuşmazlık çözüm kurulları, projenin başından itibaren projeyi izleyen, tarafların çatışmalarında tavsiye veya uyuşmazlık durumunda bağlayıcı karar verebilecek uzmanlardan oluşur (İlter, 2010). İnşaat projesi süresince meydana gelebilecek sıkıntıları uyuşmazlık haline gelmeden çözümlemek ve uyuşmazlığa dönüşmesine engel olunamayan problemleri etkin bir biçimde çözmek amaçlanmıştır. Uyuşmazlık çözüm kurulları genel olarak üç tarafsız kişiden oluşur. İki taraf kendi temsilcisini seçer bu iki temsilci de diğer üçüncü temsilciyi seçer. Büyük projelerde üçten fazla kişiyle UÇK oluşturulur (Morgan, 2005). Diğer çözüm yollarından bu yöntemin farkı, taraflar arasında uyuşmazlık meydana gelmeden UÇK'nın dahil olmasıdır. Seçilen kişiler, inşaat sürecinde başından dahil olarak, taraflar arasında uyuşmazlığa sebep olabilecek konuların çözüm yolu için çalışırlar (Jones, 2006).

Taraflar arasındaki uyuşmazlık durumunda, tarafların kabul ettiği hükümler Jones (2006) tarafından aşağıda verilen üç maddede açıklanmıştır.

- Karar bağlayıcı değildir ve daha çok tavsiye niteliğindedir.
- Karar kesin bir şekilde bağlayıcıdır.
- Karar, uyuşmazlığı bir tahkim kuruluna ya da yargıya sevk edilmesi ile bağlayıcıdır.

Şekil 2.7 Carmichael (2002)'e göre uyuşmazlık çözüm kurulu işleyişi gösterilmiştir

Şekil 2.7: Uyuşmazlık çözüm kurulu (Carmichael, 2002)

2.5 Süre Uzatımı

Erdem (2009)'in tanımına göre, “süre, işin başlangıcı ile bitirilmesi gereken tarih arasında geçen dönemdir. Belli bir takvim günü olarak belirlenir. İnşaatın sözleşme süresi içinde ikmal ve teslim edilmemesi halinde, yükleniciye edimini ifa için tanınan süreye “Ek Süre” denir”.

Thomas (2001)'e göre, süre uzatımı koşulları, hem yüklenicinin hem de işverenin lehine olarak bir sözleşmeye eklenir. Fakat öncelikle işverenin yararına olur. Böyle bir koşul olmaksızın işveren gecikmeye sebep olursa, yüklenicinin sözleşmede yazan zamanda işi bitirme ve işverenin maddi tazminatına dair koşulların bağlayıcılığı ortadan kalkar. Mahkemelerce bu görüşün sağlamlığı iki yüz yıldır ispat edilmesine rağmen bu tarz temel noktalar genellikle işveren ya da onun adına uzatım yapmakla sorumlu olanlar tarafından hoş karşılanmaz.

İnşaat ve inşaat mühendisliği işleri için sözleşme taslakları hazırlayanlar, projelerin gecikmesi için işverenin sorumluluğunda olan pek çok muhtemel sebep olabileceğinin farkına vardılar. Diğer taraftan yüklenicinin sorumluluğundaki olaylar, işvereni ilgilendirmiyordu. Böyle bir durumda yüklenici, gecikmeyi telafi etmek için gerekli ölçümleri yapmak ya da maddi tazminatları karşılamakla sorumluydu (Thomas, 2001).

Her türlü gecikmeden yükleniciyi sorumlu tutan tarzdaki ağır koşullar içeren sözleşmeler ticari anlamda tatmin edici değildi ve bu da dikkatli yüklenicilerin fiyatlarını artırırken, dikkatsizlerin batmasına sebep oluyordu. Bu seçenekler ne işverenin ne de endüstrinin faydasınaydı. Öte yandan, işverenin sorumluluğundaki kısımlardaki gecikmeler işverenin maddi tazminat haklarını sönmümlüyordu. Bu da işverenin sorumluluğundaki işlerdeki gecikmelerden işvereni sorumlu tutarak sözleşmeye uygun şartların dahil edilmesini sağlıyordu (Thomas, 2001).

İşverenin sebep olduğu gecikmelerde işvereni koruyan uygun koşulların tasarımı, önemli bir soruna sebep oluyordu. “inşaatçının tamamen kontrolü dışındaki durumlar” gibi çok genel tabirlerin, işverenin sebep olduğu gecikmelerde hiçbir etkisi bulunmuyordu. Bu durum Wells v. Armyand Navy Cooperative Society Ltd (1902) 86 LT 764’de ele alındı. Bu davada süre uzatımı cümlesinde “ya da yüklenicinin kontrolü ötesindeki diğer sebepler” kelimeleri yer aldı (Thomas, 2001).

Wells davasındaki karara rağmen, sözleşme düzenleyenler tarafından, işverenin gecikmelerinde hiçbir bağlayıcılığı olmayan genel cümleler kullanılmaya devam edildi. Elli yıldan fazla bir zaman sonra, Perini Pacific Ltd. v. Greater Vancouver Sewerage and Drainage District Council (1967) SCR 189 davasında konuşulan 99 günlük gecikmenin 46 günü işveren kaynaklıydı. Sözleşmedeki süre uzatım cümlesinde “ekstralar ya da grev, lokavt, fors majör ya da yüklenicinin kontrolü dışındaki diğer sebeplerden ötürü gecikme” kelimeleri yer alıyordu. Bu cümlede “işverenden kaynaklı gecikmeler” kelime öbeği bulunmadığı için hiçbir maddi tazminat karşılanmadı (Thomas, 2001).

Sözleşmelerin ICE formlarının dördüncü, beşinci ve altıncı basımları ve FIDIC’in üçüncü basımı “her çeşit diğer özel durumlar” şeklinde genel bir terim barındırır. Wells ve Perini davalarının kararlarında aşıkarak görülür ki bugün bile kullanılan standart formdaki sözleşmeler işverenin sebep olduğu gecikmeleri kapsamamaktadır. Şu akla uygundur ki inşaat mühendisliği sözleşmelerinde işvereni haklarından mahrum eden özellikle kapanmamış işveren kaynaklı pek çok gecikme olabilir (Thomas, 2001).

Pek çok yıl boyunca, inşaat sözleşmesi standart formları Wells davasının sonuçları nedeniyle zorlukların tanımlanmasında taslak olarak kullanıldı. Bu yüzyılın başlarından beri RIBA formundaki sözleşmelerde işverenin sebep olabileceği gecikmeler için bazı durumların listesi çıkarılmıştır. Bu maddeler süre uzatımını garanti etmektedir. Fakat bu liste detaylı olduğu müddetçe listede olmayan hiçbir gecikme süre uzatımına sebep olmaz (Thomas, 2001).

Sözleşmesi imzalanmış olan işin, belirlenen sürede bitirilmesi hem yüklenicinin hem de işverenin kendi çıkarlarına yarayan bir iş olur. Fakat sözleşme süresi boyunca, taraflardan herhangi birinden kaynaklı sebeplerden dolayı işin sözleşmedeki süresinde bitirilmesi mümkün olmayabilir. İhale edilen işin, imzalanan sürede bitirilmemesi durumunda yükleniciden kaynaklanan gecikmeler için sözleşmede yazılan cezalar uygulanır (Birecekli, 2012).

Sözen (2015)’e göre, Son yıllardaki eğilim, süre anlaşmasını içeren ve yaptırımları tanımlayan sözleşme maddelerine ek olarak sözleşmeye “süre uzatımı” maddesinin eklenmesi yönündedir. Bir süre uzatımı maddesinin sözleşmeye yerleştirilebilmesi için sözleşmede yeterli ayrıntı düzeyinde bir iş programı maddesinin ya da iş

programı şartnamesi olması gerekir. Süre uzatımı maddesi, süre uzatımı ile kritik yol arasındaki ilişkiyi tanzim eder. Genel eğilim, kritik yol üzerinde yer almayan gecikmelere süre uzatımı hakkının verilmemesidir. İşveren toplam proje süresini etkilemeyecek bir gecikme için süre uzatımı vermez.

Süre uzatımı ile ilgili hak talepleri, teknik ve hukuksal konulardan daha tartışmalı bir yapıya sahiptir. Süre uzatımı ile ilgili hak taleplerinde tartışmaya neden olan ana engeller şöyle sıralanmıştır (Thomas, 2001);

- İşveren ve yüklenicinin eşzamanlı gecikmeleri
- Hatalı tahminin sebep olduğu süre uzatımının ek ödeme ile ilişkisi
- Yüklenicinin gecikmeyi geç fark etmesi ve yüklenicinin yetersiz kalması,
- Uygun zaman diliminde tarafların gecikmenin farkında olmaması,
- Program güncellemesindeki başarısızlıklar,
- İş sürecindeki gecikme için hak talep ederken sunumun zayıf olması,
- İşverenin tecrübeli müşavirinin gecikmelerin etkisini hesaplarken CPM’de mantıksız detaylara önem vermesi,

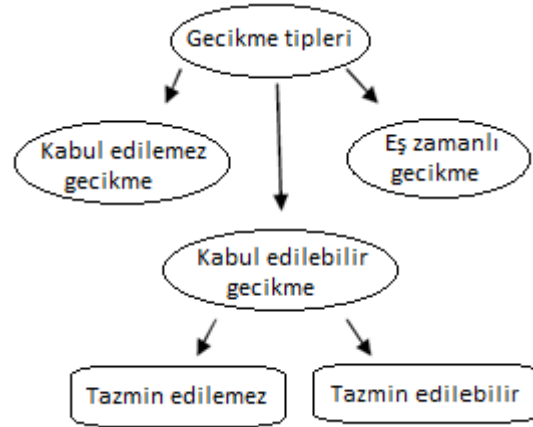
2.5.1 Gecikme analizi

Yükleniciye, süre uzatımının verilebilmesi için gecikme analizi yöntemleri uygulanır. Gecikme analizinin amacı, bir inşaat projesinde oluşan gecikmelerin sebeplerini bilimsel olarak belirlemek, yüklenici ve işveren kusurlarını ayırtmak ve yüklenicinin hak etmiş olduğu süre uzatımını bilimsel olarak tayin etmektir (Sözen, 2015).

Fawzy ve El-Adaway (2012)’ in gecikme analizi ile ilgili çalışmasına göre inşaat projelerindeki gecikmeler dört gruba ayrılıyor (Şekil 2.8). Bunlar;

1. Kabul edilemez gecikme (Non-excusable delay): Yüklenici tarafından tahmin edilen ve yüklenicinin kendi hatasından dolayı gerçekleşen durumlardan dolayı yüklenici hak talep edemez.
2. Kabul edilebilir-tazmin edilemez gecikme (Non-compensable excusable delay): Yüklenicinin kontrolü dışında yüklenici taraftan kaynaklanan gecikmedir. Ek süre talebinde bulunulabilir.

3. Kabul edilebilir-tazmin edilebilir gecikme (Compensable excusable delay): İşverenin neden olduğu gecikmelerdir. Yüklenici hem süre uzatımı hem de gecikmenin neden olduğu ek ödeme talebinde bulunabilir.
 4. Eş zamanlı gecikme (Concurrent delay): Hem işveren hem de yüklenicinin neden olduğu gecikmelerdir. (Ahmed ve diğ, 2002 ve Menesi, 2007)
- Hamzah ve diğ (2011), Şekil 2.8 ve Şekil 2.9’da gecikme tiplerini detaylandırarak açıklamışlardır.

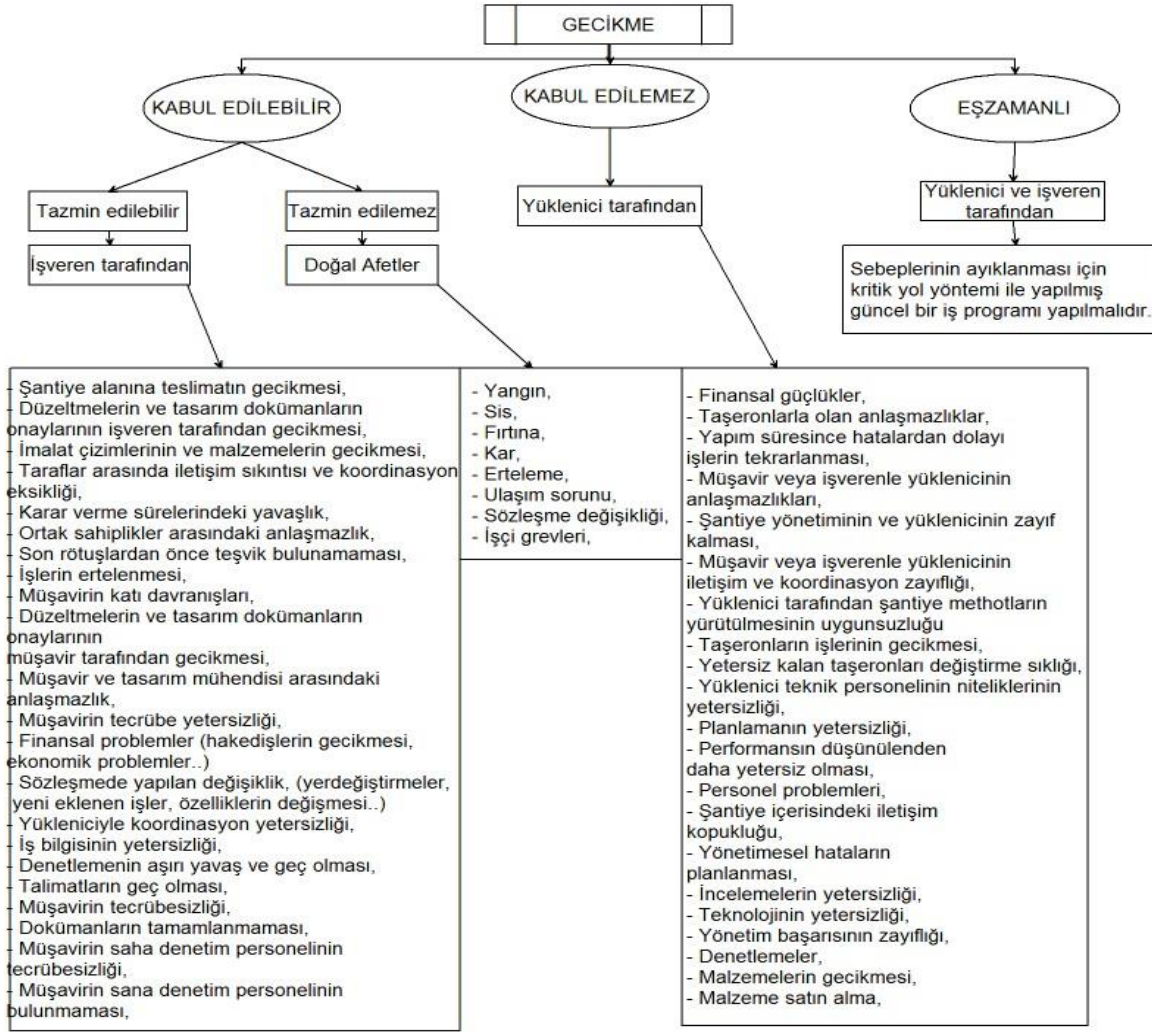

Şekil 2.8: Gecikme tipleri (Hamzah ve diğ., 2011)

Gecikmelere verilecek tazminat Sözen (2015) tarafından aşağıdaki çizelgedeki gibi sınıflandırılmıştır.

Çizelge 2.4: Gecikme tipleri ve tarafların talep edebileceği tazminatlar (Sözen, 2015).

GEÇİKME KATEGORİSİ	ALT KATEGORİ	UYGULAMA
Kabul edilebilir	Tazmin edilemez	Süre uzatımı
Kabul edilebilir	Tazmin edilebilir	Süre uzatımı+ek maliyet
Kabul edilemez		Gecikme tazminatı/cezai şart
Eşzamanlı		Farklı uygulamalar

Şekil 2.9: İnşaat gecikmelerinde teorik çerçeve (Hamzah ve diğ., 2011).

İnşaat projelerinde, gecikme analizi yöntemleri zor ve karmaşık yöntemlerdir. Gecikme analizi hesaplamada kullanılan kriterler şunlardır;

- Başlama ve bitiş süreleri
- İş tamamlama
- Kullanılan kaynak
- Boş zaman
- İş dağılım periyotları
- Malzeme teslimatı
- Değişiklik talimatları

En çok kullanılan gecikme analiz yöntemleri Fawzy ve El-Adaway (2012) ve Sözen (2015)'e göre;

- **Planlanan-Son Durum Yöntemi (As planned vs As Built)**

Gerçekleşen iş programı (as built) üzerinde gerçekleşen gecikmeler işlenir. İşveren kaynaklı gecikmelerle, yüklenici kaynaklı gecikmelerin toplamalarının net farkı bulunarak kusur işveren ile yüklenici arasında paylaşılır.

- **Etkilenmiş-Planlanmış (Impacted As-Planned)**

Bu teknikte, planlama takvimi temel olarak tanımlanır ve kullanılır. Yüklenici ya da işveren tarafından kaynaklanan gecikmeler planlama takvimine dahil edilir. Çıkan sonuca yeni tamamlama tarihi de dahil edilerek etkilenmiş plan denir. Planlanmış ve yeni bitiş tarihleri arasındaki fark, eklenen zamanların proje süresine etkisi olarak değerlendirilir (Magdy 2010 ve Stumpf 2000). Bu tip bir durumda, süre uzatımı talep eden yükleniciler sadece işverenin sorumluluğuyla gecikme ekleyebilirler ve proje süresi üzerinde meydana gelen etki sonuç olarak süre uzatımı başlığında ifade edilir. Muhtemel bir teknik olarak kullanılabilir; örneğin kesin gecikmelerin proje süresi üzerindeki muhtemel etkilerinin tanımlanmasında kullanılabilir. Aynı şekilde, bazı olayların tamamlama üzerindeki gerçek etkinin tanımlanmasında da kullanılabilir.

- **Yıkılmış-Son Durum Yöntemi (Collapsed As-Built)**

Etkilenmiş Plan'ın tam tersidir. Bu teknikte, yapım takvimi temel alınır. Analist, yapım bilgilerini inceler ve bir yapım takvimi oluşturur. Sonra da işverenin gecikmelerini temsil eden aktiviteleri ya çıkarır ya da geciken aktivitelerin gerçek zamanlarını kısaltır. Bu, yükleniciler tarafından işverenin hareketleri sonucu yapılamamış ama yapılabilecek olan takvimin ispatı için kullanılır. Sonuçta yeni bir tamamlama tarihi ile “daraltılmış yapım takvimi” ortaya çıkar. Daraltılmış ve normal zaman arasındaki fark, işverenin sorumlu olduğu gecikmeler sonucu olarak tanımlandırılan süre uzatımıdır (Trauner ve diğ. 2009 ve Menesi, 2007). Geriye yönelik bir tekniktir. Bir takım avantajlarından dolayı but for analizi gecikme yöntemleri arasında sıklıkla kullanılır. Bu yöntemin avantajlarından bazıları;

- Diğer gecikme analizi yöntemlerine göre daha güvenilirlerdir.
- Windows analizi yöntemine göre daha az süre ve çaba gerektirir.
- Windows analizine göre daha az maliyetlidir.
- Meclis ve mahkemelerce kabul edilir.

Avantajların yanı sıra bu yöntemin dezavantajları da mevcuttur. Bunlar;

- Eşzamanlı gecikmeler ayırt edilemez.
- Projelerin kritik yolların dinamik doğasını göz ardı eder.
- Daha çok öznel ve manipülasyona açıktır.
- Kaynakların yeniden dağıtımı, yeniden sıralama ya da hızlandırma işlemlerini tanımlama yoksulluğundan kaynaklı sınırlı bir yöntemdir.

Sonuç olarak bu yöntem detaylı analiz için gerekli olan kaynak ve zaman sınırlı olduğunda kullanılabilir. Fakat bu sınır ve zayıflıklar göz önünde bulundurularak kullanılmalıdır (Menesi, 2007).

- **Zaman Etki Analizi (Windows/Time Slice)**

Kısaca Windows analizi olarak adlandırılan bu teknikte, projenin tamamı pencere ya da an denilen belirli zaman aralıklarına bölünür ve genelde aylık olur. Proje her pencerenin sonunda güncellenir (genellikle de plan takviminin güncellenmesini ifade eder). Her pencereden iki şey belirlenir; o anın kritik yolu ve gecikme kapsamı o gün itibarıyla tamamlamaya etkisi olan gecikmenin kapsamı o pencere içindeki gecikmeler, yüklenici ve işveren kaynaklı olanları belirlemek için sonrasında analiz edilir (Barry, 2009). Bu işlem her pencerede yapılır. İleriye yönelik ya da geriye yönelik teknik olarak kullanılabilir.

Literatürdeki görüşlerin çoğu windows analizin en güvenilir sonuçlarını çıkarttığını belirtmektedir. Bu avantajların yanı sıra windows analiz ciddi zaman ve çaba gerektirir. Büyük miktarda bilgi ve periyodik olarak güncellenen bir takvime ihtiyaç duyduğu için sıkı yönetsel prosedürlerin eksik olduğu projelere uygun değildir (Menesi, 2007).

Çizelge 2.5: Zaman Etki Analizi (Arditi ve Pattana kitchamroon, 2006).

REFERANSLAR	YORUMLAR
Lovejoy (2004)	Çok iyi
SagarlataandBrasco (2004)	Olası analizler için yararlı
Sandlin et al. (2004)	Diğer bazı dezavantajların üstesinden gelir
Gothand (2003)	Güvenilir
SCL (2002)	Mevcut olan zamanda en güvenilir
Zack (2001)	Doğru fakat pahalı
Stumpf (2000)	Güvenilir fakat zaman tüketir

REFERANSLAR	YORUMLAR
Finke (1999-1997)	En mantıklısı ve en doğrusu
McCullough (1999)	Temel programa bağlı, doğru
	Uygun
Zack (1999)	
BubshaitamDunningham (1998)	Verikullanılabilirliğine bağlı, kabuledilebilir
Levin (1998)	Hangi metoda başvurmaya bağlı
Schumacher (1995)	Etkili metot

2.6 Ek Ödemeler

2.6.1 Ek ödeme tanımı

Tamamlama süresine eklenen zaman, bir ödül gibi görünse de Bu tarz bir ödül her zaman uzatılmış süre için ekstra ödeme anlamına gelmez. Bu tarz bir ödeme, yüklenicinin şantiye ve teknik ofisin devamlılığını sağlamasının zorunlu olduğu süre uzatımlarında garanti altındadır. Bu tarz bir durumda, yüklenici, ek ödeme talebi yapar.

Örnek verilecek olursa, bir odanın iki farklı odaya bölünmesi gibi gelen ekstra bir talepte eğer iki haftalık bir süre uzatımı gerekiyorsa, bu iki hafta için yüklenicinin şantiye içi ve dışı masrafları için ödeme talebi hakkında sahiptir. Sözleşmedeki birim fiyatlar üzerinden yapılan ekstra iş kadar telafi amaçlı ek ödeme yapılır.

Yükleniciler genellikle uzatma maliyetleri ve zaman uzatımı taleplerini bir bütün olarak değerlendirip sunma eğilimindedirler. İki durumda genelde aynı olay sonucu olduğu için bu durum mantıklıdır. Açık ve net durumlar için uygun görünse de süre uzatımı işverene herhangi bir yükü olmadığı ve ödemeye göre daha kolay bir durum olduğu için ayrı ayrı değerlendirilmesi daha doğrudur. Buradan hareketle, süre uzatımı görece daha kolay değerlendirilir. Öte yandan ek ödeme, doğal olarak, mali hesapların yapılması, değerlendirilmesi, üzerinde tartışılması ve uzlaşılması gibi süreçleri olduğu için daha uzun sürmektedir. Ek olarak, yüklenici belirli gün sayısında süre uzatımı talep etse bile mühendis bundan daha kısa bir süreye karar verebilir. Bu tip bir durumda, yüklenicinin süre uzatımı için talep ettiği süre,

mühendisin takdirinde olduğu için tekrar başvuruda bulunulmalıdır. Eğer iki ayrı süre talebinde başvurulmaya karar verildiyse, sözleşmede belirtilen uzatma maliyetlerindeki zamanlar ile uyumlu olduğuna dikkat edilmelidir. Bununla hassas bir şekilde baş edebilmenin yolu, hem süre uzatım talebinin hem de ek ödeme talebinin aynı anda fakat ayrı ayrı talep formları ile yapılmasıdır (Hewitt, 2001).

Süre uzatımının yükleniciye finansal etkisi de saha kurulumunun devamlılığı, sigorta, personel gibi ekstra maliyetlere sebep olmasıdır. Bu durum aynı zamanda yüklenicinin kaynaklarını başka iş için kullanımına da engel olmaktadır. Sonuç olarak bu durumlar yüklenici için ek ödeme talep etmesine sebep olur.

2.6.2 Ek ödemelerin hesaplanması

Ek ödeme hesaplanmasında aşağıdaki maddelerin göz önünde bulundurulması gerekmektedir (Thomas, 2001).

- Ek ödeme için neden ve sonuç,
- Ek ödeme hakkı,
- Ek ödeme talebinin niteliği,
- İşlerin ölçümü,
- Aksaklıklar,
- Şantiye kurulum maliyeti,
- Sözleşme maliyeti (sigorta, teminatlar vb),
- Merkez ofis genel giderleri ve karları,
- Finansal maliyetler,
- Maliyetteki kar,
- Değerlendirme temeli,
- Değerlendirme metodu,
- Hesaplamalar,
- Hesaplarda kullanılan maliyetin ispatı,

Ek ödeme talebinin olması için zaman uzatımıyla birlikte mali bir hasar da olması gerekir. Genellikle aşağıdaki durumlar için geçerlidir (Thomas, 2001);

- Şantiye ve şantiyedeki çalışanlar, şantiye ikamesi, taşıma, tesis, ekipmanlar ve bu ekipmanların çalıştırılma ve bakımlarının maliyetleri,
- Sigorta ve performans garantisi gibi sözleşmeler maliyetleri,
- Merkez ofis maliyet yükleri ve kâr,

- Finansman maliyetleri,

Ek ödemenin gerektiği durumlarda, talep eden, talebin başarıyla sonuçlanması için kullanılan faturalara kaynak edecek şekilde gerçek süre uzatımı maliyetlerinin ispatında olduğu gibi maliyetleri belirtmelidir. Yapılan ekstra masrafların açıklamaları yapılmalı ve hesaplamalarla birlikte ispat edilmelidir.

Detaylı hesaplamalar genelde hesap çizelgesi şeklinde olur ve nasıl hesaplandığını göstermesi açısından talep dokümanına ek olarak verilir. Bu hesap çizelgelerinde başlıklar, kolon başlıkları ve gerekliyse açıklamalar veya üstünden ya da başka sayfada olacak şekilde açıklayıcı notları içermelidir.

Hudson ve Emden formülleri ile merkez ofis yüklerinin ve kâr hesaplaması yapılması sektör tarafından kabul görmüştür. Her iki yöntemde de yüklenicinin denetlenen hesabından yaptığı geçmiş merkez ofis ödemeleri ve kârı değerlendirilir. İnşaat ve Mühendislik Sözleşmeleri tarafından üretilen Hudson Formülü, inşaat hak taleplerinde gecikme zararlarının değerlendirilmesinde kullanılır.

Hudson Formülü: “Birleşik Krallık mahkemeleri tarafından yaratılmıştır. Sonra Kanada mahkemeleri tarafından kullanılmıştır. Teklif kapsamında planlanmış genel gider+kar yüzdesi bazında hesaplama yapmaktadır. Temel varsayım merkez ofis genel giderlerinin sözleşmenin ifası süresince sabit kaldığıdır” (Sözen, 2015).

Formül:

- a) Teklif kapsamında planlanmış genel gider + kar (%) x (Planlanan sözleşme bedeli / Planlanan sözleşme süresi) = Gün başına sözleşmeye atanabilir genel gider
- b) Gün başına sözleşmeye atanabilir genel gider x İşveren kaynaklı gecikme süresi = Yükleniciye ödenmesi gereken merkez ofis genel gideri tutarı

Emden Formülü: “Kanada mahkemeleri tarafından yaratılmıştır. Gerçekleşen süre boyunca katlanılan toplam genel gider+karın gerçekleşen süre boyunca firma gelirine bölünmesiyle elde edilen oran aslında firmanın kendi beyan etmiş olduğu yüzdenin yerine geçmektedir. Bu özelliği ile Hudson formülüne göre daha objektif bir hesaplama dayanmaktadır” (Sözen, 2015).

Formül:

- a) $(\text{Toplam genel gider} + \text{kar (gerçek süre)} / \text{Toplam firma geliri (gerçek süre)}) / 100 \times (\text{Planlanan sözleşme bedeli} / \text{Planlanmış sözleşme süresi}) = \text{Gün başına sözleşmeye atanabilir genel gider}$
- b) $\text{Gün başına sözleşmeye atanabilir genel gider} \times \text{İşveren kaynaklı gecikme süresi} = \text{Yükleniciye ödenmesi gereken merkez ofis genel gideri tutarı}$

Talep edilen maliyetler için fatura gerekmektedir ve bunlar ayrı bir ek dokümanda yer almalıdır. Her bir fatura hesap çizelgesinde bir alana kaynak gösterirken, o hücre de aynı faturaya kaynak göstermelidir ki okuyan kolaylıkla onaylayabilsin. Aylık maliyetlerin faturaları için günlük maliyet hesaplanıp, hesap çizelgesine öyle eklenmelidir. Eğer süre uzatımı talebinde bulunulurken iş günü yerine takvim günü kullanıldıysa, ödeme hesabı yapılırken de aynı şekilde davranılmalıdır.

Talep eden, kendini açıklayamayan ve hesap çizelgesinde net olmayan her maliyeti açıklamakla yükümlüdür. İstenen talebin miktarı ile birlikte, neden istendiğine dair bir özet eklenmelidir.

3. KİK’TE SÜRE UZATIMI VE EK ÖDEME

Bu bölümde, Türk İnşaat Sektörü’ndeki sözleşmeleri anlamak için öncelikle Türk Hukuk Sistemi ve Türk Borçlar Hukuku ile ilgili bilgiler anlatılıp, sonrasında 4734 Kamu İhale Kanunu, 4735 Kamu İhaleleri Sözleşmeleri Kanunu ve bu kanunlara bağlı tip sözleşmeler ve şartnameler açıklanacaktır. Bu kapsamda ele alınan sözleşme ve şartnameler şunlardır;

- Anahtar Teslimi Götürü Bedel İşler İçin Yapım İşlerine Ait Tip Sözleşme (ATGBS),
- Teklif Birim Fiyatlı İşler İçin Yapım İşlerine Ait Tip Sözleşme,
- Yapım İşleri Genel Şartnamesi (YİGŞ),
- Açık İhale Usulü ile İhale Edilen Yapım İşlerinde Uygulanacak Tip İdari Şartname,
- Belli İstekliler Arasında İhale Usulü ile İhale Edilen Yapım İşlerinde Uygulanacak Tip İdari Şartname,
- Pazarlık Usulü ile İhale Edilen Yapım İşlerinde Uygulanacak Tip İdari Şartname

KİK ATGBS’nde diğer uluslararası sözleşmelere göre tespit edilen eksikler ve KİK ATGBS’nde süre uzatımı ve ek ödeme konularının nasıl işlediğine yer verilecektir.

3.1 Türk Hukuku

TDK’ya göre hukuk; “Toplumu düzenleyen ve devletin yaptırım gücünü belirleyen yasaların bütünü” diye tanımlanır. Çamcı (2008)’in açıklamasına göre, “Hukukun amacı, gerek bireysel, gerekse toplumsal çıkar çatışmalarını gidermek, bunları dengeli bir hale getirme suretiyle, toplumun düzenini sağlamaktır.”

Hukuk sistemleri, Kara Avrupası Hukuk Sistemi ve Anglo-Sakson Hukuk Sistemi olarak ikiye ayrılır. “Kara Avrupası” veya “Kıta Avrupası” isimlerinden İngiltere dışında Avrupa anlaşılır. “Kara Avrupası hukuku” deyiimiyle anlatılmak istenen, çoğunluğuyla Roma hukuku kaynaklı olan, Alman, İtalyan, Fransız, İspanyol,

İsviçre, vb. hukuk sistemleridir. Türk hukuk sistemi de hukuk devriminden sonra bu sistemin içindedir (Gözler, 2008).

Gözler (2008)'e göre; ilk kez İngiltere'de oluşturulmuş olan Anglo-Sakson Hukuk Sistemi sistemi, başta İngiltere olmak üzere, ABD, Avustralya, Kanada, Hindistan ve İngiliz sömürgesi olan birçok ülkede uygulanmaktadır. Bu sistemin diğer bir ismi de “common law” dır.

Kara Avrupası yani “civil law” hukuk sisteminin ana kaynağı yasamadır. Ülkemizde yasama organı TBMM'dir. Türkiye'de kurallar hiyerarşisi şöyledir; Anayasa, kanun, kanun hükmünde kararname, tüzük, yönetmelik, içtihat (Şahin, 2012). Cumhuriyet döneminde hukuk düzenlemeleri yapılarak bütün alanlarda Avrupa kanunları çevrilerek kullanılmıştır. Bu kanunlar (Gözler, 2008);

- 1926 yılında, 1899 tarihli İtalyan Ceza Kanunu,
- 1926 yılında Alman Ticaret Kanunu,
- 1926 yılında İsviçre Medeni Kanunu,
- 1926 yılında İsviçre Borçlar Kanunu,
- 1927 yılında Alman Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu,
- 1927 yılında İsviçre'nin 1925 tarihli Neuchatel Usul Kanunu,
- 1932 yılında İsviçre'nin 1889 tarihli İcra ve İflas Kanunu'ndan alınıp iktibas (Yabancı bir kanunu Türkçeye çevirmek) edilmiştir.

Türkiye'de Yeni Borçlar Kanunu (YBK) ise 2005 yılında hazırlanıp ancak 1 Temmuz 2012'de yürürlüğe girmiştir (Şahin, 2012).

3.1.1 Borçlar Kanunu açısından inşaat sözleşmeleri

“Bir sözleşmenin oluşabilmesi için sözleşmede borç ilişkisinin unsurlarının bulunması gerekir. Bu unsurlar; talep hakkına sahip bir alacaklı, istenileni yerine getirmekle yükümlü bir borçlu ve bir de borç ilişkisinin konusu olan eda (edim)dir.” (Korkmaz, 2014).

Avukat Heybet Değer'e göre “Eser sözleşmesi, yüklenicinin bir eser meydana getirmeyi, iş sahibinin de bunun karşılığında bir bedel ödemeyi üstlendiği sözleşmedir.” Borçlar Kanununda İnşaat sözleşmesi başlığında ayrı bir düzenleme yapılmamış, yalnız eser sözleşmesiyle ilgili birkaç maddede inşaat sözleşmesinden dolaylı olarak söz edilmiştir (Url-2).

3.2 KİK, YİĞŞ ve Tip Sözleşmeler

İlk olarak, 1925 yılında Kamu İhaleleri Kanunu hazırlanmış ve sonrasında 1934 ve 1983 yıllarında sırasıyla yeni kanunlar yürürlüğe girmiştir. 1983 yılında yürürlüğe giren 2886 numaralı Devlet İhale Kanunu (DİK) daha fazla inşaat işlerine yoğunlaşmıştır (Alyanak, 2007). Özellikle Avrupa Birliği, Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşların yönlendirdiği hızlı değişimlerin gerisinde kalması, karşılaşılan sorunları gidermedeki eksiklikleri, yeterli derecede sorgulama ve şikâyet sistemlerinin olmaması ve özellikle kamu gelir ve gider sözleşmelerine aynı yaklaşımı uygulaması sebebiyle birçok eleştiri toplamıştır (Karaca, 2008).

Avrupa Birliği uyum yasaları çerçevesinde 2002 yılında 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu ve 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu yürürlüğe girmiştir (Alyanak, 2007).

KİK ihale süreci ile ilgili hükümler içerir, KİK ise sözleşmenin imzalanmasından sonraki dönemde yüklenici-idare ilişkilerini düzenlemektedir. Bunların düzenlenmesiyle birlikte, Yapım İşleri İhaleleri Uygulama Yönetmeliği (YİİUY) hazırlanmıştır. YİİUY’de

- Ek-7 Yapım İşlerine ait Tip Sözleşme,
- Ek-8 Yapım İşleri Genel Şartnamesi (YİĞŞ) yer almaktadır.

YİĞŞ ise ufak değişiklikler dışında, 1936’da yürürlüğe girmiş olan Bayındırlık İşleri Genel Şartnamesi ile aynıdır. (Url-3)

KİK, Kamu İhale Kanunu’na göre yapılan ihaleler kapsamında sözleşmeleri düzenlemeyi ve uygulamayı amaçlayan ve KİK’e tabi kurumların girdiği ihalelerdeki sözleşmeleri kapsayan kanundur.

KİK’ e göre;

- *Amaç Madde 1- Bu Kanunun amacı, Kamu İhale Kanununa göre yapılan ihalelere ilişkin sözleşmelerin düzenlenmesi ve uygulanması ile ilgili esas ve usulleri belirlemektir.*
- *Kapsam Madde 2- Bu Kanun, Kamu İhale Kanununa tabi kurum ve kuruluşlar tarafından söz konusu Kanun hükümlerine göre yapılan ihaleler sonucunda düzenlenen sözleşmeleri kapsar.*

YİĞŞ, İşveren idareler tarafından KİK sözleşmelerine bağlı her türlü yapım işlerinde işin yürütülmesinde uygulanan genel şartları tespit etmeyi amaçlayan

şartnamedir. İçerisinde anahtar teslim götürü bedel ve birim fiyat sözleşmeye tabi tutulan işleri kapsar.

YİGŞ'e göre;

- *Amaç Madde 1- 4734 sayılı Kamu İhale Kanununun 53 üncü maddesinin (b) fıkrasının ikinci bendine dayanılarak hazırlanmış olan bu Genel Şartnamenin amacı, iş sahibi idareler tarafından 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanununa göre sözleşmeye bağlanan her türlü yapım işinin yürütülmesinde uygulanacak genel esasları tespit etmektir.*
- *Kapsam Madde 2- Bu Genel Şartname, 4734 sayılı Kamu İhale Kanununa tabi idareler tarafından bu Kanun hükümlerine göre ihalesi yapılan ve 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanununa göre anahtar teslimi götürü bedel veya birim fiyat sözleşmeye bağlanan yapım işlerini kapsar.*

4735 sayılı KİSK'nin altıncı maddesinde sözleşme türleri şöyle tanımlanmıştır;

- a) *Yapım işlerinde; uygulama projeleri ve bunlara ilişkin mahal listelerine dayalı olarak, işin tamamı için isteklinin teklif ettiği toplam bedel üzerinden **anahtar teslimi götürü bedel sözleşme**,*
- b) *Mal veya hizmet alımı işlerinde, ayrıntılı özellikleri ve miktarı idarece belirlenen işin tamamı için isteklinin teklif ettiği toplam bedel üzerinden **götürü bedel sözleşme**,*
- c) *Yapım işlerinde; ön veya kesin projelere ve bunlara ilişkin mahal listeleri ile birim fiyat tariflerine, mal veya hizmet alımı işlerinde ise işin ayrıntılı özelliklerine dayalı olarak; idarece hazırlanmış cetvelde yer alan her bir iş kaleminin miktarı ile bu iş kalemleri için istekli tarafından teklif edilen birim fiyatların çarpımı sonucu bulunan toplam bedel üzerinden **birim fiyat sözleşme**,*
- d) *Yapım işlerinde; niteliği itibarıyla iş kalemlerinin bir kısmı için anahtar teslimi götürü bedel, bir kısmı için birim fiyat teklifi alma yöntemleri birlikte uygulanmak suretiyle gerçekleştirilen ihaleler sonucunda **karma sözleşme**,*
- e) *Çerçeve anlaşmaya dayalı olarak idare ile yüklenici arasında imzalanan **münferit sözleşme**,*

Düzenlenir.

YİİUY'e göre "İdareler, hangi ihale usulünü uygulayacak ise, o usule göre bu yönetmelik ekinde yer alan Tip İdari Şartnameyi esas alarak ihale edeceği işe ilişkin idari şartnamesini hazırlar."

YİİUY'e göre ihale türleri şunlardır;

- **Açık ihale usulü**

Madde 16- Açık ihale usulü, bütün isteklilerin teklif verebildiği usuldür.

- **Belli istekliler arasında ihale usulü**

Madde 17- Yapım işinin uzmanlık ve/veya yüksek teknoloji gerektirmesi nedeniyle açık ihale usulünün uygulanamadığı yapım işlerine ait ihaleler, teklif verebilecek nitelikte adayları

seçmek üzere ön yeterlik değerlendirmesi yapılması suretiyle belli istekliler arasında yapılabilir.

- **Pazarlık usulü**

Madde 18- Aşağıda belirtilen hallerde yapım işleri pazarlık usulü ile ihale edilebilir:

- a) Açık ihale usulü veya belli istekliler arasında ihale usulü ile yapılan ihale sonucunda teklif çıkmayan yapım işleri,*
- b) Doğal afetler, salgın hastalıklar, can veya mal kaybı tehlikesi gibi ani ve beklenmeyen veya idare tarafından önceden öngörülemeyen olayların ortaya çıkması üzerine ihalenin ivedi olarak yapılmasının zorunlu olması,*
- c) Savunma ve güvenlikle ilgili özel durumların ortaya çıkması üzerine ihalenin ivedi olarak yapılmasının zorunlu olması,*
- d) İhalenin, araştırma ve geliştirme sürecine ihtiyaç gösteren ve seri üretime konu olmayan nitelikte olması,*
- e) İhale konusu yapım işinin özgün nitelikte ve karmaşık olması nedeniyle teknik ve malî özelliklerinin gerekli olan nitelikte belirlenememesi.*

3.3 KİK Sözleşmelerinde Literatürde Tespit Edilen Eksikler

Bu bölümde KİK kapsamında sözleşme veya şartnamelerde tespit edilen eksikler açıklanacaktır.

Şahin (2012)'e göre; Türkiye'de uzun yıllardan beri kullanılan YİĞŞ ve kamu ihale yasalarının, yükleniciler üzerinde katı bir uygulama yaptığı görülmüştür. Karar yetkilerinin hepsinin idare üzerinde olması, tarafsız bir tarafın sözleşmeye dahil olmaması, birçok konuyu yükleniciler için olduğundan fazla zorlaştırmaktadır. Bunlar, Türkiye gibi sosyal bir devlet olmayı amaçlamış bir ülkede idare hukukunun devam eden etkisinden kaynaklanmaktadır. Fakat bazı zamanlarda idarenin dengeyi koruyabilmek amacı ile YİĞŞ hükümlerini yüklenici lehine tuttuğu görülmektedir.

Çamcı (2008)'ya göre, sözleşmeler hazırlanırken; kapsam bakımından, tarafların taleplerine tam olarak cevap veremeyecek şekilde hazırlanmaktadır. Bu durumda taraflar, kendi menfaatlerine göre hareket etme imkanına sahip olabilmekte ve taraflar arasında ciddi anlaşmazlıklar doğurmaktadır.

KİK belgelerinde sözleşme açıklamaları, değişiklikleri ve yorumlamalarına ilişkin hükümlerle ilgili çalışmasında Alçın (2009), KİK mevzuatında önemli eksikler ortaya çıkarmıştır ve öneriler sunmuştur. Yapım projelerinin gerçekleştirilmesi aşamasında, bütün tarafların (mal sahibi, yüklenici, mimar/mühendis vs.) görev ve

sorumluluklarının belirlenmesi yani YİĞŞ ve tip sözleşmelerine eklenmesi gerektiği belirtilmiştir. Sonrasında sözleşme idaresi görevini yapacak katılımcının sorumlulukların tanımlamak gerektiği bahsedilmiştir. KİK belgelerinin ilgili hükümlerinde değişikliklerin yapılması ve yorumlanması için değişiklik emri, yorumlama talebi, öneri talebi vb. formların ve tanımların eklenmesi gerektiği belirtilmiştir. Ülkemizde şartname formlarının bulunmadığı ve eklendiği takdirde KİK mevzuatına katkı sağlayacağı ve eksikliklerin büyük bir kısmını gidereceği düşünülmektedir.

Taşoluk (2006)'a göre; en önemli eksikliklerden biri teknik şartnamelerin yetersiz olmasıdır. Sözleşmelerde ve ekli dokümanlarda, yüklenicinin “fen ve sanat kurallarına” uygun iş yapması zorunluluğu, mühendis/mimarın bu kurallara uygun görev yapması zorunluluğu belirtilmesine rağmen fen ve sanat kurallarının içi doldurulmamış, eksik kalmış veya güncellenmemiştir. Değişiklikler konusu ile ilgili sözleşme tutarını veya süresini etkilemeyen değişikliklere mevzuatta yer verilmemiştir fakat pratik çalışma açısından yer verilmesi gerekir. Uyuşmazlık ve hak talepleri konusunda, başarılı ve sorunsuz iş tamamlama için mevzuatta ve genel şartnamelerde, uyuşmazlıklara çözüm yolları netleştirilmeli, genişletilmeli ve yargı sistemine başvurmayı aza indirecek arabuluculuk ve tahkim yolu düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Hak ediş ve ödemelerle ilgili hak ediş hatalarına karşı herhangi bir teminat veya kesinti yapılması hükmü yoktur.

Soyel (2009)'e göre; standart sözleşme dokümanlarının her projede ihtiyaç olan özel koşulları sağlamakta yetersiz kaldığı görülmüştür. Bu nedenle KİK mevzuatı için, her projeye özgü olarak düzenlenebilen mastır format benzeri sınıflandırma formatının oluşturulması önerilmiştir. KİK mevzuatının kapsamının genişletilmesinin ve YİĞŞ'e sözleşme idaresinde yüklenici teslim dokümanları ile ilgili hükümlerin eklenmesi önerilmiştir.

Köseoğlu (2007)'na göre; en temel sıkıntı KİK'teki birçok hükmün yüklenicinin işini zorlaştıracak olması ve idareyi korumasıdır. Bunun sonucunda, KİK tarafını değil de Türkiye'de uluslararası inşaat sözleşmelerinde olduğu gibi hüküm ve prosedürleri belirleyen tarafsız bir kurumun olmayışı eleştirilmelidir. KİK sisteminde yüklenicinin hem Yapı denetim görevlisine hem de idareye itiraz etme olasılığı vardır. Bu olasılıkların her ikisinin de gerçekleşmesi durumunda çözüme

kavuşturulması gereken itiraz sayısı fazla olmaktadır ve yüklenicinin işi zorlaşmaktadır.

Çelik (2006)'e göre; KİK/ATGBS ve KİK/YİĞŞ birbirlerinden ayrılmaz parçalardır. Bu formların kullanılması sırasında sürekli olarak YİĞŞ ve KİSK maddelerine atıflar yapılmaktadır. Bu durumda tip sözleşmeler, tek başına kullanılmayan form özelliğini taşımaktadır ve tarafların işlerini zorlaştırmaktadır. Türkiye'de yayınlanan bu form inşaat sektöründe katılımcıları düşünerek değil de KİK'in kendi bünyesinde yürüttüğü ihalelerdeki ihtiyaçlarını karşılayabilmek için yayınlanmaktadır. Bu durumda yüklenicinin üzerindeki risk fazla olduğu görülmektedir. KİK/ATGBS ve KİK/YİĞŞ içeriği birbirlerine çok fazla benzemektedir ve maddeler tekrarlanmaktadır. ATGBS'de sürekli YİĞŞ'e atıf yapıldığından zaman kaybına ve doküman kalabalığına neden olmaktadır.

Turgut (2008)'a göre; Raporlama ve Belgeleme ile ilgili KİK genel şartnamesinde kullanılan dokümanlara ek olarak standart formlar oluşturulmalıdır. Dosyalama sistemi kurularak dokümanların dosyalaması yapılmalıdır. Yapı denetim görevlisinin yetkileri, güvenlikle ilgili olarak yeniden şekillendirilmelidir.

Altuğ (2007)'ye göre; KİK'te altmış gün olan hak talebi süreci kısaltılmalıdır. KİK için önerilen hak talebi prosedürü oluşturulmuştur.

Çakmak (2014)'a göre; KİK dokümanlarında en önemli eksik, genel şartname eklerinin yetersizliğidir. Ayrıca bir başka eksiklik ise, eklemeler ve değişiklik yapma ihtiyacı olduğunda KİK dokümanlarında mümkün olmamasıdır. Uyuşmazlık çözüm yollarının da eksikliği diğer bir eksiklik olarak görülmüştür.

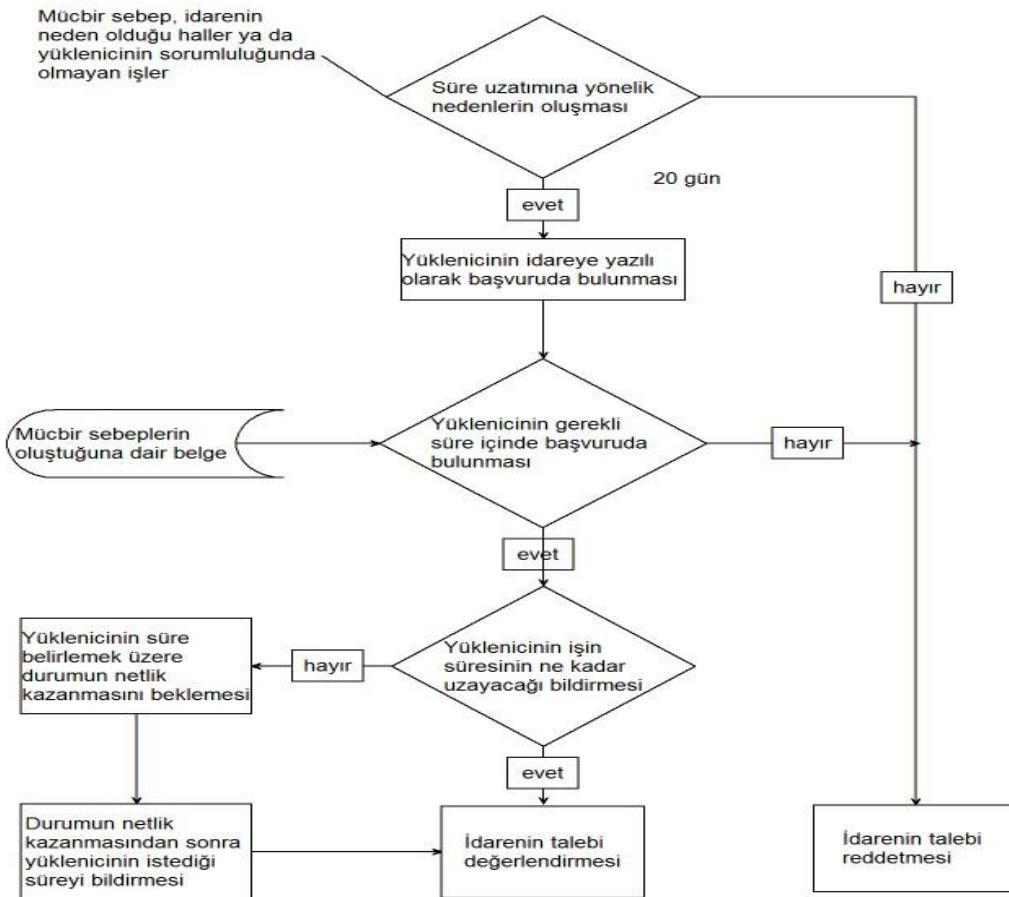
3.4 KİK Sözleşmeleri'nde Süre Uzatımı Hak Talebi

KİK sözleşmeleri'nde yüklenicinin süre uzatımı talep edebileceği durumlar ATGBS, Birim Fiyat sözleşmeleri, KİSK ve YİĞŞ'de bulunan maddelere göre Çizelge 3.1'de gösterilmiştir. Çizelge 3.1'e baktığımızda KİK tip sözleşmelerinin YİĞŞ'ye ve KİSK'e atıf yaptığını görmekteyiz. KİK sözleşmelerinde genel olarak, süre uzatım talebini oluşturacak durum işveren kaynaklı ise oluşan durum incelenir ve yüklenici

süre uzatımı almaya hak kazanır. Yüklenicinin kusuru nedeniyle iş programında herhangi bir gecikme yaşıyorsa, genel olarak işveren süre uzatım talebini reddeder.

ATGBS ve Birim Fiyatlı sözleşmeler karşılaştırıldığında Birim Fiyatlı sözleşmelerde süre uzatımı verilen bazı durumlarda ATGBS’de süre uzatımı verilmediği görülmektedir. Anahtar teslim sözleşmelerin genel yapısı itibariyle yükleniciye daha çok risk yüklediği düşünüldüğünde bu durum olağandır.

Bu maddeler YİĞŞ’nin 12 ve 14 numaralı maddeleri olup, idarenin uygulama projelerini ve diğer teknik belgeleri geciktirmesi ve yüklenici tarafından hazırlanan uygulama projelerinin onayını geciktirmesi durumlarını içerir. Yapılacak işlerin uygulama projeleri, şartnameler ve diğer teknik belgelerle birlikte, sözleşmenin imzalanması sırasında yükleniciye verilmesi sebebiyle Birim Fiyatlı sözleşmelerde karşılaşılan bu gecikme sebebiyle ATGBS’de karşılaşılmaz.

Şekil 3.1: KİK’te süre uzatımı hak talebi (Altuğ, 2007)

Çizelge 3.1: KİK’te süre uzatımı hak talebi ile ilgili maddeler.

MADDE NO	MADDE	SÖZLEŞME/ŞARTNAME	AÇIKLAMA
Madde 9	İşe başlama ve bitirme tarihi	ATGBS / Birim Fiyat Tip Sözleşme	Yüklenici taahhüdün tümünü, işyeri teslim tarihinden itibaren...gün içinde tamamlayarak geçici kabule hazır hale getirmek zorundadır. Sürenin hesaplanmasında; havanın fen noktasından çalışmaya uygun olmayan dönemi ile resmi tatil günleri dikkate alındığından, bu nedenlerle ayrıca süre uzatımı verilmez.
Madde 18	Süre uzatımı verilebilecek haller ve şartları	ATGBS / Birim Fiyat Tip Sözleşme	18.1. Süre uzatımıyla ilgili hususlarda Yapım İşleri Genel Şartnamesi hükümleri uygulanır.
Madde 27	Yüklenicinin kusuru dışındaki hasar ve zararlar	YİĞŞ	Olağanüstü haller ve doğal afetlerin işyerlerinde ve yapılan işlerde meydana getireceği hasar ve zararlar ile sigortalanabilir riskler (all risk) sigorta kapsamında bulunduğundan yüklenici, bu hasar ve zararlar için idareden hiç bir bedel isteyemez. Ancak bu hasar ve zararlardan meydana gelecek gecikmeler için yükleniciye gerekli ek süre verilir. Savaş, yurt içinde seferberlik, ayaklanma, iç savaş ve bunlara benzer olaylar veya bir nükleer yakıttan kaynaklanan radyasyonlar ve bunlar için alınan önlemler sonucunda meydana gelecek riskler gibi sigortalanması mümkün olmayan riskler ile idarenin işlerin tamamlanmış kısımlarını teslim alarak kullanmasından dolayı bu kısımlardan doğacak riskler idareye aittir.

Çizelge 3.1: KİK’te süre uzatımı hak talebi ile ilgili maddeler (devam).

MADDE NO	MADDE	SÖZLEŞME/ŞARTNAME	AÇIKLAMA
Madde 6	İşyerinin yükleniciye teslimi	YİGŞ	..İşlerin yapılacağı yerlerin yükleniciye tesliminde gecikme olması ve bunun işin bir kısmının veya tamamının zamanında bitirilmesini geciktirmesi halinde, sözleşmede tespit edilen iş süresi, işin bir kısmı veya tamamı için gecikmeyi karşılayacak şekilde uzatılır. Zorunluluk halinde, sözleşme bedelinin aşılmasında ve idare ile yüklenicinin karşılıklı olarak anlaşması kaydıyla yükleniciye teslim edilmiş olan işyerlerinde değişiklik yapılabilir. Bu durumda, iş başına getirilmiş olan malzeme, araç ve makinelerin yeni iş yerine taşınması giderleri ile eski iş yerinde (kurulmuş ise) şantiye bina ve tesislerin yeni iş yerine taşınma ve kurulma giderleri yükleniciye aittir. Bu durumda işin süresi, işin bir kısmı veya tamamı için gecikmeyi karşılayacak kadar uzatılır. Mücbir sebep halleri; Doğal afetler, kanuni grev, genel salgın hastalık, kısmî veya genel seferberlik ilânı, gerektiğinde kurum tarafından belirlenecek benzeri diğer hallerdir. Süre uzatımı verilmesi, sözleşmenin feshi gibi durumlar da dahil olmak üzere, idare tarafından yukarıda belirtilen hallerin mücbir sebep olarak kabul edilebilmesi için; yükleniciden kaynaklanan bir kusurdan ileri gelmemiş olması, taahhüdün yerine getirilmesine engel nitelikte olması, yüklenicinin bu engeli ortadan kaldırmaya gücünün yetmemiş bulunması, mücbir sebebin meydana geldiği tarihi izleyen yirmi gün içinde yüklenicinin idareye yazılı olarak bildirimde bulunması ve yetkili merciler tarafından belgelendirilmesi zorunludur.
Madde 10	Mücbir Sebepler	KİSK	

Çizelge 3.1: KİK’te süre uzatımı hak talebi ile ilgili maddeler (devam).

MADDE NO	MADDE	SÖZLEŞME ŞARTNAME	AÇIKLAMA
Madde 12	Birim fiyat sözleşmelerde ön ve/veya kesin projeler ile uygulama projelerinin hazırlanması ve yükleniciye teslimi	YİĞŞ (Sadece Birim Fiyat Sözleşmeler için)	..Sözleşme veya eklerinde başka bir hüküm bulunmadığı takdirde, yüklenici tarafından idareye verilen projeler ve ilgili raporlar, verildikleri tarihten başlamak üzere bir aylık süre içinde aynen onaylanmış veya gerekli görülen değişiklikler yapılmış olarak veya eksiklerin tamamlanması kaydı ile yükleniciye geri verilir. Bu konuda gecikme olursa yüklenici, iş süresinin bu gecikme süresi kadar uzatılması hususunda hak kazanmış olur.
Madde 13	Projelerin uygulanması	YİĞŞ	Proje değişiklikleri, ilk projeye göre hazırlanmış malzemenin terk edilmesini veya değiştirilmesini veya başka yerde kullanılmasını gerektirirse, bu yüzden doğacak fazla işçilik ve giderleri idare yükleniciye öder. Proje değişiklikleri işin süresini etkileyecek nitelikte ise yüklenicinin bu husustaki süre talebi de idare tarafından dikkate alınır.
Madde 14	Projelerin tesliminde gecikme olması	YİĞŞ (Sadece Birim Fiyat Sözleşmeler için)	Birim fiyat sözleşmelerde, iş için gerekli olan projelerle diğer teknik belgelerin yükleniciye tesliminde gecikme olması veya uygulanmak üzere yükleniciye verilen proje ve teknik belgelerde, yeni proje veya belge hazırlanmasını gerektirecek ve dolayısıyla zamana ihtiyaç gösterecek şekilde değişiklik yapılması hallerinde yüklenici hiçbir itiraz öne süremeyecektir. Ancak bu gecikme, işin bir kısmının veya hepsinin zamanında bitirilmesini geciktirirse sözleşmedeki iş süresi, işin bir kısmı veya tamamı için gecikmeyi karşılayacak şekilde uzatılır.

Çizelge 3.1: KİK’te süre uzatımı hak talebi ile ilgili maddeler (devam).

MADDE NO	MADDE	SÖZLEŞME ŞARTNAME	AÇIKLAMA
Madde 24	Sözleşme ve eklerine uymayan işler	YİĞŞ	Yüklenici projelerde kendiliğinden hiç bir değişiklik yapamaz. Proje ve şartnamelere uymayan, eksik ve kusurlu oldukları tespit edilen işleri yüklenici, yapı denetim görevlisinin talimatı ile belirlenen süre içinde bedelsiz olarak değiştirmek veya yıkıp yeniden yapmak zorundadır. Bundan dolayı bir gecikme olursa sorumluluğu yükleniciye aittir.
Madde 30	İşin süresi ve sürenin uzatılması	YİĞŞ	Sözleşmesinde belirtilen mücbir sebepler ve/veya idarenin sebep olduğu hallerden dolayı, işte sorumluluğu yükleniciye ait olmayan gecikmelerin meydana gelmesi halinde, durum idarece incelenerek işi engelleyici sebeplere ve yapılacak işin niteliğine göre işin bir kısmına veya tamamına ait süre uzatılır... İşin tamamlanması için sözleşmesinde tespit edilen tarih veya süre haricinde başkaca kayıt bulunmayan işlerde, havanın fen noktasından çalışmaya uygun olmayan devresi ile resmi tatil günleri göz önünde tutularak iş bitim tarihi veya süresi belirlenmiş sayılacağından, yüklenici, çalışmadığı bu gibi günleri öne sürerek süre uzatılması isteğinde bulunamaz. Ancak süre uzatımlarında, yapılacak işin özelliğine göre çalışılmayacak günlerde dikkate alınarak verilecek süre belirlenir.

Çizelge 3.1’de gösterilen yüklenicinin süre uzatımı talep edebileceği durumlarda hak talebi sürecinde Şekil 3.1’deki yol izlenmelidir. Yüklenicinin, süre uzatımına neden olan durumun oluştuğu tarihi izleyen 20 gün içinde, idareye olayların ayrıntılarını, sonuçlarını ve iş süresinin ne kadar uzatılması gerektiğini yazılı olarak bildirimde bulunması ve yetkililer tarafından usulüne göre düzenlenmiş belgelerle mücbir sebebin meydana geldiğini tasdik etmesi zorunludur. Eğer idare, süre uzatımına sebebiyet veriyorsa bu 20 günlük süreç aranmaz. Çoğunlukla uygulamada, süre uzatımı ile ilgili bir durum ortaya çıktığında yüklenicinin isteği üzerine kontrol mühendisliği tarafından durum incelenmekte ve süre uzatımı belgeleri ile birlikte kontrol amirliğine gönderilmektedir. Kontrol amirliği ilgili belgeye gerekli görüşleri verdikten sonra süre uzatımı, süre uzatımı komisyonuna gönderilerek karara bağlanmaktadır.

Ek ödeme hak talebi de süre uzatım hak talebiyle benzerlik gösterir.

3.5 KİK Sözleşmeleri’nde Ek Ödeme Hak Talebi

KİK sözleşmelerinde yüklenicinin ek ödeme talep edebileceği durumlar ATGBS, Birim Fiyat sözleşmeleri, KİSK ve YİĞŞ’de bulunan maddelere göre Çizelge 3.2’de gösterilmiştir. Çizelge 3.2’ye baktığımızda KİK tip sözleşmelerinin YİĞŞ’ye atıf yaptığını görmekteyiz.

KİK sözleşmelerinde genel olarak, ek ödeme talebini oluşturacak durum işveren kaynaklı ise oluşan durum incelenir ve yüklenici ek ödeme almaya hak kazanır.

ATGBS ve Birim Fiyatlı sözleşmeler karşılaştırıldığında Birim Fiyatlı sözleşmelerde ek ödeme verilen bazı durumlarda ATGBS’de ek ödeme verilmediği görülmektedir. Anahtar teslim sözleşmelerin genel yapısı itibarıyla yükleniciye daha çok risk yüklediği düşünüldüğünde bu durum olağandır.

YİĞŞ’nin 12 numaralı maddesi, idarenin uygulama projelerini ve diğer teknik belgeleri geciktirmesi ve yüklenici tarafından hazırlanan uygulama projelerinin onayını geciktirmesi durumlarını içerir. Yapılacak işlerin uygulama projeleri, şartnameler ve diğer teknik belgelerle birlikte, sözleşmenin imzalanması sırasında

yükleniciye verilmesi sebebiyle Birim Fiyatlı sözleşmelerde karşılaşılan bu gecikme sebebiyle ATGBS’de karşılaşılmaz.

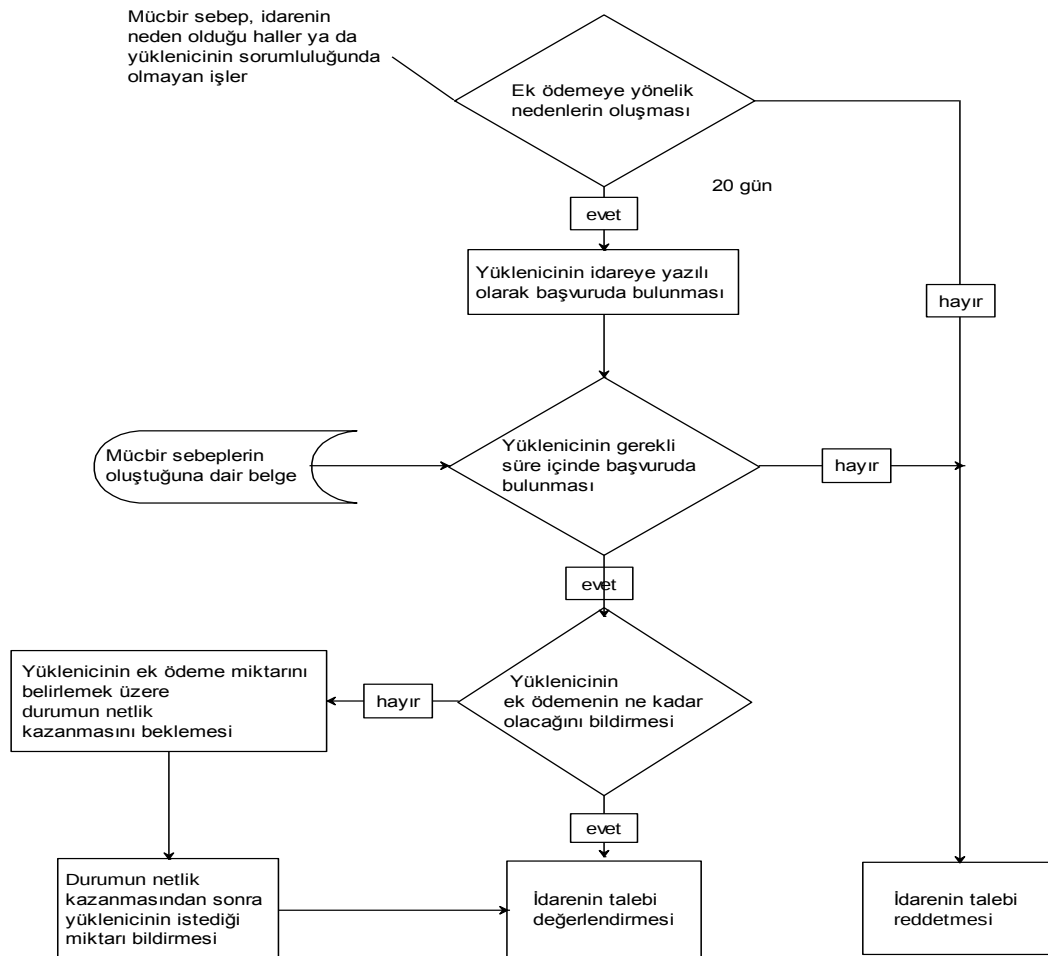
Türk Vergi Hukuk’u açısından değerlendirildiğinde, TMS 11’e göre;

Madde 14,

Ek ödeme talepleri, yüklenicinin müşteriden veya bir başka taraftan tahsil etmeyi talep ettiği, sözleşme fiyatına dahil edilmemiş maliyetlerdir. Ek ödeme talebi, örneğin, müşterinin neden olduğu gecikmelerden, özelliklerdeki veya tasarımdaki hatalardan ve sözleşmeye konu işte yapılan ihtilaflı değişikliklerden ortaya çıkabilir. Ek ödeme taleplerinden kaynaklanan gelir tutarlarının ölçülmesi büyük ölçüde belirsizliğe konu olup, çoğu kez müzakerelerin sonucuna dayanmaktadır. Bu nedenle ek ödeme talepleri sözleşme gelirine ancak aşağıdaki durumlar mevcutsa dahil edilir:

- Müzakerelerin müşterinin ek ödeme talebini kabul etmesini muhtemel kılan olumlu bir aşamaya ulaşması ve*
- Müşteri tarafından kabul edilmesi muhtemel olan tutarın güvenilir biçimde ölçülebilmesi.*

Şekil 3.2’de KİK’te ek ödeme hak talebi ile ilgili süreç gösterilmiştir.

Şekil 3.2: KİK’te ek ödeme hak talebi

Çizelge 3.2: KİK’te ek ödeme hak talebi ile ilgili maddeler.

MADDE NO	MADDE	SÖZLEŞME ŞARTNAME	AÇIKLAMA
Madde 6	İşyerinin yükleniciye teslimi	YİGŞ	Zorunluluk halinde, sözleşme bedelinin aşılması ve idare ile yüklenicinin karşılıklı olarak anlaşması kaydıyla yükleniciye teslim edilmiş olan işyerlerinde değişiklik yapılabilir. Bu durumda, iş başına getirilmiş olan malzeme, araç ve makinelerin yeni iş yerine taşınması giderleri ile eski iş yerinde (kurulmuş ise) şantiye bina ve tesislerin yeni iş yerine taşınma ve kurulma giderleri yükleniciye aittir.
Madde 7	Yüklenicinin kendi ihtiyacı için kullanacağı yerler	YİGŞ	Yükleniciye ait malzeme ve araç ambarları ile işçi barakaları gibi kendi ihtiyacı olan tesisler için kullanacağı yerlerin idare tarafından yükleniciye ücretsiz olarak verileceği sözleşme veya eklerinde yazılı olduğu takdirde, idare, bu tür yerlerini ulaşım, malzeme temini ve işin ağırlık merkezi gibi hususlarla uyumlu olmasını göz önüne alır. Bu durumda yüklenici, idarenin gösterdiğinden başka yerleri ancak sahipleri ile anlaşmak şartı ile kullanabilir ve idareden bu kullanım karşılığı olarak bir bedelin ödenmesini isteyemez.

Çizelge 3.2: KİK’te ek ödeme hak talebi ile ilgili maddeler (devam).

MADDE NO	MADDE	SÖZLEŞME ŞARTNAME	AÇIKLAMA
Madde 8	Malzeme ocakları	YİĞŞ	Yüklenicinin kamuya ait arazi ve sahalardaki ocaklardan malzeme temin etmesinin istenildiği hallerde, bu malzeme ocakları ihale dokümanında açıkça belirtilir. Bu durumda yüklenici kamuya ait arazi ve sahalardaki ocakları herhangi bir bedel ödemedi bu iş için geçici olarak kullanır. Ocakların izin belgesinin (ruhsat) alınması idareye ait olup bunlar izin belgesi alınmış olarak yükleniciye teslim edilir. Ocak yerlerinin kullanımı için bazı işlemler gerekli ise, sözleşme veya eklerinde aksi yazılı değilse söz konusu işlemleri idare yürütür. Ancak, bu işlemlerde ihtiyaç duyulan plan ve cetvellerle diğer belgeler yüklenici tarafından hazırlanır ve ocak yerlerinin işgal giderleri de yüklenici tarafından karşılanır. Sahipli arazi ve sahalarda içinde ocak açılması ve bu ocakların kullanılması giderleri yükleniciye aittir. Ocak yeri teslimi idare tarafından yapılmamış ocaklarda, yüklenici tarafından yapılacak çalışmalardan dolayı meydana gelebilecek her türlü hasar ve zararlar ile bunların bedelleri yükleniciye aittir.
Madde 10	İşyerlerinin temizlenmesi ve tesislerin kaldırılması	YİĞŞ	Yüklenici tarafından işin sonunda işyerleri her türlü ihzarattan ve çalışma artıklarından çevreyle uyumlu olacak şekilde temizlenir. Bundan başka yüklenici tarafından kendi ihtiyaçları için yapılmış olan baraka, ambar, garaj, atölye vb. tesisler, işin sonunda yüklenici tarafından sökülerek götürülür ve bu işler için kendisine hiçbir bedel ödenmez. Yüklenicinin yükümlülüğü olan bu işlerin yapılmaması veya eksik yapılması halinde idarenin takdir edeceği bir bedel yüklenicinin hakedişinden, hakediş kalmamışsa teminatından kesilir.

Çizelge 3.2: KİK’te ek ödeme hak talebi ile ilgili maddeler (devam).

MADDE NO	MADDE	SÖZLEŞME ŞARTNAME	AÇIKLAMA
Madde 12	Birim fiyat sözleşmelerde ön ve/veya kesin projeler ile uygulama projelerinin hazırlanması ve yükleniciye teslimi	YİĞŞ (Sadece Birim Fiyat Sözleşmeler için)	Uygulama projelerinin yüklenici tarafından hazırlanması da istenebilir, bu durumda Onay işlemi sırasında idare tarafından proje ve eklerinde hatalar ve eksikler tespit edildiği takdirde, yüklenici idarenin yazılı talimatı üzerine ve verilen süre içinde, ayrıca bir bedel ödenmesini istemeksizin bunları düzeltmek zorundadır. Proje hizmeti için yükleniciye, ihale dokümanında öngörülmesi şartıyla birim fiyat üzerinden proje bedeli ödenir. Projelerin zemine uygulanması sırasında meydana gelen hataların sorumluluğu ve hataların neden olduğu zararlar ve giderler yükleniciye ait olup, bunun sonucu olarak meydana gelen hatalı işin bedeli de yükleniciye ödenmez.
Madde 13	Projelerin uygulanması	YİĞŞ	İdare, sözleşme konusu işlerle ilgili proje vb. teknik belgelerde gerekli göreceği her türlü değişikliği yapmaya yetkilidir. Yüklenici, işlerin devamı sırasında gerekli görülecek bu değişikliklere uygun olarak işe devam etmek zorundadır. Proje değişiklikleri, ilk projeye göre hazırlanmış malzemenin terk edilmesini veya değiştirilmesini veya başka yerde kullanılmasını gerektirirse, bu yüzden doğacak fazla işçilik ve giderleri idare yükleniciye öder. Yüklenici, daha büyük boyutta veya fazla miktarda malzeme kullandığını ve daha fazla emek harcadığını öne sürerek fazla bedel isteyemez. Bu gibi hallerde hakediş raporlarına, proje ve şartnamelerde gösterilen veya yazılı talimatla bildirilen boyutlara göre hesaplanmış miktarlar yazılır. Bu şekilde yapılan işlerin boyutları, emeğin değeri ve malzemesi daha az ise bedeli ona göre ödenir.
Madde 24	Sözleşme ve eklerine uymayan işler	YİĞŞ	Olağanüstü haller ve doğal afetlerin işyerlerinde ve yapılan işlerde meydana getireceği hasar ve zararlar ile sigortalı riskler (all risk) sigorta kapsamında bulunduğu yüklenici, bu hasar ve zararlar için idareden hiç bir bedel isteyemez. Bu gibi hallerde hakediş raporlarına, proje ve şartnamelerde gösterilen veya yazılı talimatla bildirilen boyutlara göre hesaplanmış miktarlar yazılır. Bu şekilde yapılan işlerin boyutları, emeğin değeri ve malzemesi daha az ise bedeli ona göre ödenir.
Madde 27	Yüklenicinin kusuru dışındaki hasar ve zararlar	YİĞŞ	Savaş, yurt içinde seferberlik, ayaklanma, iç savaş ve bunlara benzer olaylar veya bir nükleer yakıttan kaynaklanan radyasyonlar ve bunlar için alınan önlemler sonucunda meydana gelecek riskler gibi sigortalı riskler ile idarenin işlerin tamamlanmış kısımlarını teslim alarak kullanmasından dolayı bu kısımlardan doğacak riskler idareye aittir.

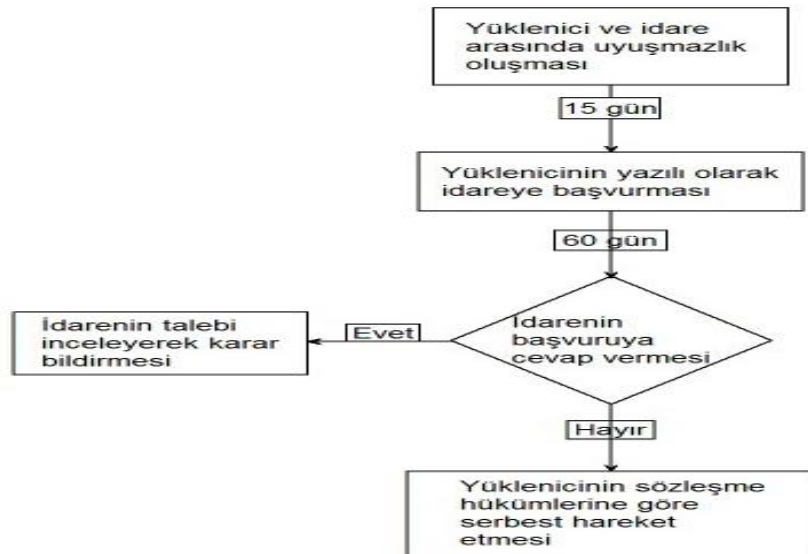
Çizelge 3.2: KİK’te ek ödeme hak talebi ile ilgili maddeler (devam).

MADDE NO	MADDE	SÖZLEŞME ŞARTNAME	AÇIKLAMA
Madde 31	Malzeme ocaklarının kullanma şartları ve ocak değişiklikleri	YİĞŞ	Ocakların işletilmesi ocağı körletecek ve işletmeyi güçleştirecek şekilde yapılmayacaktır. Ocakların kullanılması sonucunda yüklenici, buralarını ocağın tekrar işletilmesi için uygun bir şekle getirmek ve temizlemek zorundadır. Bu işler için yükleniciye herhangi bir bedel ödenmez. Yüklenici bu işleri yapmadığı takdirde 10 uncu madde hükümleri uygulanır.
Madde 33	Kazı ve yıkmalarda bulunan değerli eşya	YİĞŞ	Devlete ait yerlerde yapılan kazılarda ve yıkmalar sırasında elde edilen malzeme idareye aittir. Aynı şekilde çıkacak kültür değerleri, değerli eşya ve sanat eserleri Devlete aittir. Bu gibi eşyayı çıkarmak için gerektiği takdirde yüklenicinin yapacağı, idarece kabul edilecek giderler kendisine ödenir.
Madde 37	Çalışanların kazaya uğramaları	YİĞŞ	Yüklenicinin 9 uncu madde hükümlerine göre tedbirler almasına rağmen olabilecek kazalarda, yüklenicinin işçi ve personelinden kazaya uğrayanların tedavilerine ilişkin giderlerle kendilerine ödenecek tazminat yükleniciye aittir. Ayrıca işçi ve personelden iş başında veya iş yüzünden ölenlerin defin giderleri ile ailelerine ödenecek tazminatta yüklenici tarafından karşılanır.
Madde 14	Fiyat Farkı ödenmesi ve hesaplanması şartları	ATGBS / Birim Fiyat Tıp Sözleşme	Yüklenici, gerek sözleşme süresi gerekse uzatılan süre içinde, sözleşmenin tamamen ifasına kadar, vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerde artışa gidilmesi veya yeni mali yükümlülüklerin ihdası gibi nedenlerle fiyat farkı verilmesi talebinde bulunamaz. (1)Fiyat farkı hesaplanmasının öngörülmediği hallerde madde metni aşağıdaki şekilde düzenlenecektir. “14.2. Yükleniciye fiyat farkı verilmeyecektir. Ancak, mücbir sebepler veya İdarenin kusuru nedeniyle işin bitim tarihinin süre uzatımı verilmek suretiyle uzatılması halinde, ilan/davet tarihinde yürürlükte bulunan fiyat farkı esasları uyarınca fiyat farkı ödenir. ” (2)Fiyat farkı hesaplanması öngörülmüş ise madde metni aşağıdaki şekilde düzenlenecektir “14.2. Sözleşmenin yürütülmesi sırasında yükleniciye fiyat farkı verilecektir.” [Bu durumda İdare, ilan /davet tarihinde yürürlükte bulunan fiyat farkı esasları uyarınca fiyat farkının hesabı ve ödenmesine ilişkin hükümleri madde metnine dahil edecektir.]

Çizelge 3.2’de gösterilen yüklenicinin ek ödeme talep edebileceği durumlarda hak talebi sürecinde Şekil 3.2’deki yol izlenmelidir. Yüklenicinin, ek ödemeye neden olan durumun olduğu tarihi izleyen 20 gün içinde, idareye olayların ayrıntılarını, sonuçlarını ve iş süresinin ne kadar uzatılması gerektiğini yazılı olarak bildirimde bulunması ve yetkililer tarafından usulüne göre düzenlenmiş belgelerle mücbir sebebin meydana geldiğini tasdik etmesi zorunludur. Eğer idare, ek ödemeye sebebiyet veriyorsa bu 20 günlük süreç aranmaz. Çoğunlukla uygulamada, ek ödeme ile ilgili bir durum ortaya çıktığında yüklenicinin isteği üzerine kontrol mühendisliği tarafından durum incelenmekte ve ek ödeme belgeleri ile birlikte kontrol amirliğine gönderilmektedir. Kontrol amirliği ilgili belgeye gerekli görüşleri verdikten sonra ek ödeme, komisyona gönderilerek karara bağlanmaktadır.

3.6 KİK’te Uyuşmazlık Çözüm Süreci

YİĞŞ’nin 52. Maddesine göre, yüklenicinin, anlaşmazlık olan durumun ortaya çıktığı günden itibaren on beş gün içerisinde idareye itirazlarının sebeplerini açıklayan bir dilekçe ile idareye başvurmaları gerekir. İdare de bu dilekçeyi aldığı tarihten itibaren en fazla iki ay içerisinde inceliyip bu durumdaki kararını yükleniciye bildirmelidir. Eğer idare, yükleniciye iki ay içerisinde cevap vermezse, yüklenici, anlaşmazlık çözümlerine ilişkin sözleşme hükümlerine göre hareket etmekte serbesttir. Şekil 3.3’te KİK’te uyuşmazlık süreci gösterilmiştir.

Şekil 3.3: KİK’te uyuşmazlık prosedürü (Altuğ, 2007)

4. FIDIC SÖZLEŞMELERİNDE SÜRE UZATIMI VE EK ÖDEME

Uluslararası Danışman Mühendisler Federasyonu (Federation Internationale des Ingenieurs Conceils) kısa yazılışıyla FIDIC, inşaat sözleşmelerine rehber olarak kullanılan ve standart sözleşme formlar olan kurumlardan biridir.

Bu bölümde, FIDIC'in tanımı, amacı, gelişimi ve yapısı hakkında bilgi verilecek, FIDIC türleri açıklanacak; ardından FIDIC'te süre uzatımı ve ek ödeme hak talepleriyle ilgili maddeler incelenecektir.

4.1 FIDIC Kuruluşu, Amacı, Yapısı ve Gelişimi

İsviçre'nin Lozan Kentinde, 1913 yılında ulusal bağımsız müşavir ve mühendislik birlikleri tarafından kurulmuş olan FIDIC, “Müşavir Mühendisler Uluslararası Federasyonu” olarak Türkçe'ye çevrilmiştir. Günümüzde FIDIC'in, 99 üyesi bulunmaktadır. Türk Müşavir Mühendisler ve Mimarlar Birliği (TMMMB) 1987'de FIDIC üyesi olmuştur. (Url-4)

FIDIC'in amacı, müşavir mühendisler sektörüne küresel anlamda yol göstermek, müşavir mühendislerin imajını artırmak, müşavir mühendisler endüstrisinin gelişmesine yardımcı olmak, kaliteyi yükseltmek ve ortak mesleki yararları geliştirmektir. FIDIC, üyeleri arasında bilgi alışverişi sağlamak, sorunları çözmek ve mesleğin ilerlemesine katkıda bulunmak için konferanslar, seminerler vb. etkinlikler düzenler. FIDIC'in diğer amacı da, kalıcı gelişmeler için strateji belirlemek ve bu yolda küreselleşmeye ayak uydurmaktır (Şeremet, 2006).

FIDIC, yapı olarak komiteler ve görev grupları oluşturarak çalışmalarını yürütür. Hakem Değerlendirme Heyeti, İş Uygulamaları Komitesi ve Sözleşmeler Komitesi önde gelen komitelerdendir. Kapasite Geliştirme Görev Grubu, Dürüstlük Yönetimi Görev Grubu, Kalite Yönetimi Görev Grubu, Üye Aidatları ve Oy verme Hakkı Görev Grubu, FIDIC yönetim kuruluna yardımcı olan yapısal organlardan bazılarıdır (Aydın, 2010).

FIDIC, “Asya ve Batı Pasifik Müteahhitleri Birlikleri Uluslararası Federasyonu” ve “Amerika Birleşik Devletleri Genel Müteahhitler Birliği” tarafından kabul edilip onaylandıktan sonra kesin olarak uluslararası hal almıştır. İngiltere’de bulunan ve 1945 yılında ilk baskısı yayınlanmış olan “Institution of Civil Engineers” (ICE) kuralları örnek alınarak FIDIC kuralları hazırlanmıştır (Şeremet, 2006). FIDIC, kuralları genel ve özel hükümler olmak üzere iki bölümden oluşur. Aydın (2010)’a göre; bu iki bölüm bir bütün olarak d ş n lmelidir. Genel hükümler kısmı, uluslararası ihaleler bakımından hazırlanan inşaat sözleşmelerinde uygulanabilecek bütün sözleşmeler için aynı olan hükümleri içerirken ikinci bölüm olan özel hükümler kısmı, için yapılacağı yerdeki sosyo-ekonomik ve jeolojik koşulları, için tamamının veya bir bölümünün teslimi gibi değişken şartları içerir. Özel hükümler bölümü her sözleşmenin kendine özgü özelliklerinin bulunduğu ve genel hükümlerle bağlantılı olarak sayı, tarih vb. belirleyen hükümlerden oluşmaktadır.

FIDIC, ilk olarak 1957 yılında yayınlanmıştır. FIDIC’te yayınlandığı yıldan bu yana defalarca değişiklikler yapılmıştır. FIDIC, 1999 yılında İnşaat İ leri İdari Şartnamesinin 5. baskısını yayınlamıştır. Son güncellenmesinde FIDIC, inşaat sözleşmeleri için; İnşaat i leri İdari Şartnamesi (Kırmızı Kitap), Tesis ve Tasarla-Yap Modeli İ ler için İnşaat Sözleşmesi Şartları (Sarı Kitap), Mühendislik, Satın alma, Yapım/Anahtar Teslimi Projeler için İnşaat Sözleşmesi Şartları (Gümüş Kitap), Kısa Sözleşme (Yeşil Kitap) olmak üzere dört örnek şartname yayınlamıştır (Köksal, 2010).

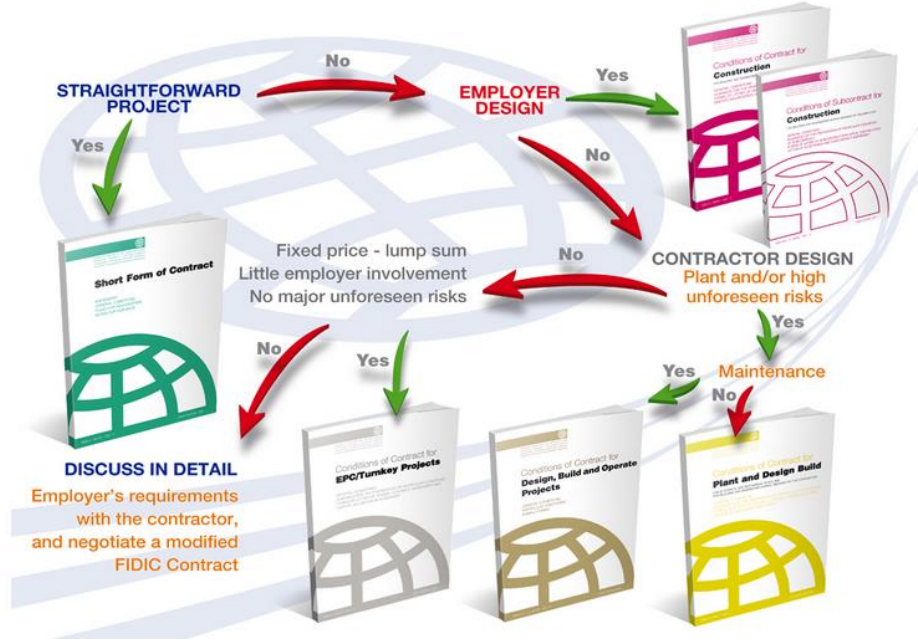
4.2 FIDIC Sözleşmeleri Türleri

FIDIC, proje, sorumluluk ve tasarım farklılıklarını dikkate alarak farklı kitaplar hazırlamıştır.

- Kırmızı,
- Sarı,
- Yeşil,
- Gümüş,
- Altın,
- Turkuaz,
- Pembe,

- Beyaz Kitap olmak üzere 8 adettir.

Bunlardan en çok kullanılan ve bilinenler kırmızı, sarı ve gümüş kitaplardır. Şekil 4.1’de kullanım amaçlarına göre FIDIC sözleşmeleri gösterilmiştir.

Şekil 4.1: Kullanım amaçlarına göre FIDIC sözleşmeleri türleri (Url-5)

4.2.1 Kırmızı Kitap (Yapım İşleri Sözleşmesi)

İnşaat işleri İdari Şartnamesi (Conditions of Contract for Construction) diye de bilinen ve FIDIC sözleşmeleri arasında yaygın olarak kullanılan kitap, Kırmızı Kitaptır. Kırmızı kitap, ilk olarak 1957 yılında yayınlanmıştır ve 1999 yılında son baskısı yapılmıştır.

Kırmızı kitapta işin projesi/tasarımı, işveren tarafından hazırlanıp veya hazırlatılıp yükleniciye yaptırılması öngörülür. Yüklenicinin bu sözleşmedeki işleri, işveren tarafından temin edilen projelere göre yapma zorunluluğu vardır (Sarıoğlu, 2009). Kırmızı Kitapta temel konu Aydın (2010)’a göre, işlerin müteahhit tarafından nasıl yapılacağıdır. Ayrıca kitabın en önemli dezavantajından biri de, yapılacak işle ilgili yüklenicinin alternatif çözümlerini değerlendirmeye almamaktır.

Kırmızı Kitap üç bölümden oluşur. İlk bölüm genel şartlara (tüm sözleşmeler için aynı olan hükümler), ikinci bölümde özel şartların hazırlanmasına, üçüncü bölümde ise teklif mektubu, uyuşmazlık çözüm anlaşması formları ve sözleşme anlaşması yer alır (Atik, 2014).

Kırmızı kitap çoğunlukla, boru hattı, yol, köprü, kanalizasyon ve bina yapımı gibi inşaat işlerinin çoğunlukta olduğu projelerde kullanılır (Aydın, 2010).

4.2.2 Sarı Kitap (Tasarım-Yapım Sözleşmesi)

Tesis ve Tasarla- Yap Modeli İşler için İnşaat Sözleşmesi Şartları (Conditions of Contract for Plant and Design-Build) olarak bilinen Sarı Kitap, kırmızı kitaptan sonra FIDIC sözleşmeleri arasında en yaygın olarak kullanılan ikinci kitaptır. 1963 yılında basılmıştır.

Sarı Kitap, projelerin/tasarımların yüklenici tarafından üstlenildiği işler için kullanılır. Yüklenici, işverenin ihtiyaç programına uygun bir tasarımı gerçekleştirmekle yükümlüdür (Sözen, 2012). Kırmızı Kitabın aksine Aydın (2010)'a göre, yüklenici tasarımı gerçekleştirir ve tecrübeleriyle birlikte işverene yenilik getiren öneriler sunabilir. Bunun yanı sıra, tasarımı yüklenici yaptığı için sorumlulukta yükleniciye aittir.

Sarı Kitap genelde elektrik ve mekanik işlerin ağırlıklı olduğu inşaat ve montaj işlerinde, pompa istasyonları, atık su arıtma tesisleri, sanayi tesisleri, transfer geri çevirim üniteleri vb. tesislerde kullanılır.

4.2.3 Gümüş Kitap (Anahtar Teslimi (EPC) Sözleşme)

Mühendislik, satın alma, yapım/anahtar teslimi projeler için İnşaat Sözleşmesi Şartları (Conditions of Contract for EPC) olarak da geçen Gümüş Kitap son olarak 1999 yılında basılmıştır.

Gümüş Kitap, yüklenicinin ufak bir katkısıyla projenin tasarlanması ve yürütülmesi için bütün sorumluluğu aldığı bir yapının anahtar teslimi şeklinde uygulanması için en uygun sözleşme türüdür (Sarıoğlu, 2009). Genellikle müşavir kullanılmaz. Müşavirlik görevini işveren üstlenmiştir. Bu nedenle uyumsuzluk çözümlerinde uzun süre kaybedilir (Aydın, 2010).

Gümüş Kitap, enerji santrali, fabrika, kanalizasyon tesisleri ve ulaşım sistemleri gibi büyük finansman gerektiren ve alt yapıyı ilgilendiren projelerde kamu kaynağının özellikle yeterli olmadığı projelerde kullanılır.

FIDIC sözleşmelerinden en sık kullanılanlar Kırmızı, Sarı ve Gümüş Kitap'lardır. Bunların dışında Yeşil, Altın, Beyaz, Pembe ve Turkuaz kitaplar aşağıda açıklanmaktadır.

- **Yeşil Kitap:** “Kısa sözleşme formu“ olarak geçer. Bedeli 500.000 USD' den küçük ve 6 ayda bitirilmesi öngörülen bina veya herhangi bir mühendislik işi için, öngördüğü bu kitapla kontrollük hizmetlerinin idare tarafından yapılabileceğini kabul etmiştir. Başka deyişle “Müşavir/mühendisi” kontrollük için zorunlu kılmamıştır (Şeremet, 2006). İşverenin riskleri daha azdır.
- **Altın Kitap:** Son baskısı 2008 yılında yapılmış olup İşveren ve Yüklenici taraflarını içerir. Tasarım, yapım, işletim projelerinde kullanılır. Sarı kitap model olarak alınmıştır. Tek yüklenici genellikle ortaklık veya konsorsiyum olur (Sözen, 2012).
- **Beyaz Kitap:** Model hizmet sözleşmesi olarak geçer. İlk baskısı 2006 yılında yapılmıştır. İşveren ve müşavir taraflarına yöneliktir.
- **Pembe Kitap:** Son baskısı 2006 yılında yapılmıştır. İşveren Yüklenici arasında olan sözleşmelerde kullanılır. Çok taraflı kalkınma bankalarının finansmanı ile yapılan projelerde kullanılır.
- **Turkuaz Kitap:** Son baskısı 2006 yılında yapılmıştır. İşveren Yüklenici arasında olan sözleşmelerde kullanılır. Tarama/Arazi ıslahı projelerde Turkuaz Kitap kullanılmaktadır.

4.3 Türk İnşaat Sektörü’nde FIDIC Sözleşmeleri

Türkiye’nin yabancı ülkelerle çalışmaya başlamasıyla birlikte Türk yüklenici inşaat şirketleri FIDIC ve benzeri uluslararası standart sözleşmelerle tanışmıştır. Böylece 1987 yılında TMMMB ülkemizin FIDIC temsilcisi olmuştur.

Gelişmekte olan ülkeler arasında olan Türkiye’de dış finansman ihtiyacı, sözleşme yönetimi ve ileri düzeyde teknik bilgi gereksinimi gibi ihtiyaçlardan dolayı KİK’te yasal olarak düzenlemeler yapılmıştır. Bu durum Türkiye’de FIDIC sözleşmelerinin kullanımı kolaylaştırmıştır.

Ülkemizde birçok projede FIDIC sözleşmeleri kullanılmıştır. Genellikle bu projeler, yurt dışı destek fonuyla finanse edilmiştir. Dünya Bankası, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası, Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası vb. kurumlar, Türkiye çok sık proje finanse eden kredi

kuruluşlarıdır. Kredi kullanılarak yapılan projelerde, sürdürülebilir büyüme sağlamak, iklim değişikliği ve çevresel projeler geliştirmek, ülkede verimliliği arttırmak, eğitim ve öğretimi güçlendirmek ve insanlara yardım etmek ortak hedefler arasındadır.

- **Marmaray Projesi CR3 Sözleşmesi işi:** Bu proje, İstanbul'un Avrupa ve Asya yakaları arasında yüksek kapasiteli bir banliyö hattı (CR) sistemi, bir şehirlerarası (IC) yolcu hizmeti ve yük taşımacılığı sağlamak üzere, BC1 Sözleşmesini kullanarak, FIDIC Gümüş Kitap EPC/Anahtar Teslim Projeleri için Sözleşme Koşulları kapsamında tasarımı, gerçekleştirilmesi ve tamamlanmasından oluşmaktadır.
- **Deprem Konutları:** Bolu-Düzce, Sakarya, Kocaeli, Yalova, İstanbul deprem konutları Başbakanlık Proje Uygulama Birimi projeleri kapsamında finansörlüğünün bir kısmını Dünya Bankası üstlenerek FIDIC sözleşmeleri kullanılmıştır.
- **Hafif Raylı Sistem Projeleri:** Ankara, İstanbul, Samsun, Bursa, Kayseri ve Adana'daki hafif raylı sistem projelerinde FIDIC şartnameleri kullanılmıştır.
- **Bakü-Tiflis-Ceyhan Petrol Boru Hattı Projesi:** Dünya Bankası kredi desteğiyle FIDIC şartnameleri kullanılan Proje kapsamında, Bakü'den başlayıp, Ceyhan'da son bulacak toplam 1776 km uzunluğundaki boru hattı ile (Türkiye kesimi 1076 km, Azerbaycan bölümü 466 km, Gürcistan 224 km (başta Azeri petrolü olmak üzere bölgede üretilecek yılda 50 milyon ton düzeyinde ham petrolün, Ceyhan'da inşa edilecek deniz terminaline ve buradan da tankerlerle dünya pazarlarına ulaştırılması amaçlanmıştır (Kartal, 2007).
- **İstanbul-Ankara Otoyol Projesi:** Bu projenin bir kısmında FIDIC şartnameleri kullanılmıştır.
- **Mezitli Atık Su Arıtma Tesisinin Tasarım-Yapım ve İşletimi işi:** Akdeniz'in atık suları nedeniyle sulardaki kirlenmeleri önlemek amacıyla yapılan projede FIDIC şartnameleri kullanılmıştır. Ayrıca, Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası'ndan alınan kredi ile proje bedeli karşılanmıştır.
- **Sivas – Erzincan İlleri Sulama Kanalı İnşaatı:** Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı Kapsamında yapılan projede FIDIC şartnameleri

kullanılmıştır. Ayrıca bu projede gelir seviyesinin ve tarımsal verimliliğin artırılması sağlanarak kırsal göçün önlemesi amaçlanmıştır.

- **Sağlık Bakanlığı Birinci Sağlık Projesi:** Sağlık Bakanlığı ve Birleşmiş Milletler arasında yapılan anlaşma çerçevesinde sağlık sektöründe bazı projeler yapılmıştır. Bu projeler Dünya Bankası tarafından finanse edilmiştir. FIDIC şartnameleri dikkate alınarak uygulama yapılmıştır. Projeler;

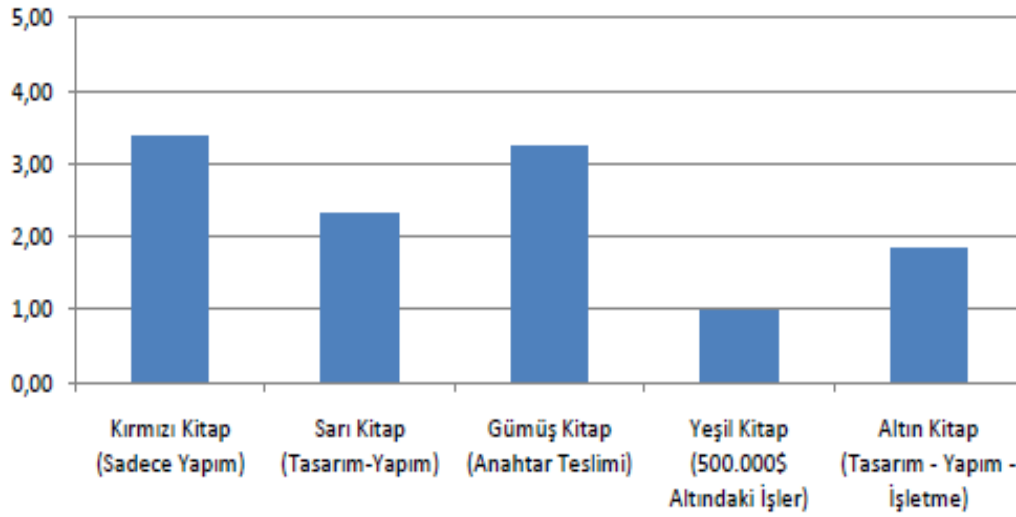
- Ankara – Polatlı 150 yataklı Devlet Hastanesi
- Ankara – Haymana 50 yataklı Devlet Hastanesi
- Muğla – Milas 100 yataklı Devlet Hastanesi
- Muğla – Fethiye 200 yataklı Devlet Hastanesi
- 7 farklı şehirde (Diyarbakır, Mardin, Yozgat, Sivas, Ankara, İstanbul, Muğla) 38 adet sağlık merkezi

- **İstanbul Sismik Riskin Azaltılması ve Acil Durum Hazırlık Kapasitesinin Arttırılması Projesi:** İstanbul'u muhtemel bir depreme hazırlayabilmek amacıyla oluşturulan "İstanbul Sismik Riskin Azaltılması ve Acil Durum Hazırlık Projesi (İSMEP)'nin finansmanı için, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası arasında bir Kredi Anlaşması imzalanmıştır. Proje kapsamındaki faaliyetlerin gerçekleştirilmesi ve denetimi İstanbul Valiliği İl Özel İdaresi bünyesinde oluşturulan İstanbul Proje Koordinasyon Birimi (İPKB) tarafından yürütülmektedir. (Url-6) İSMEP projeleri altında FIDIC sözleşmeleri kullanılan projelerden bazıları şunlardır;

- **Dr. Lütfi Kırdar Kartal Eğitim ve Araştırma Hastanesi:** Yeni yapılacak olan hastane, Yeşil Bina (Leed Gold) Sertifikasına aday bir kamu hastanesi olacak, enerji tasarruf sistemleriyle donatılacak ve kendi elektriğinin bir kısmını doğalgazdan üretebilecektir. Açığa çıkan ısı enerjisiyle de hastanenin ısıtılması ve soğutulması sağlanarak işletme maliyetleri önemli ölçüde azaltılacaktır.

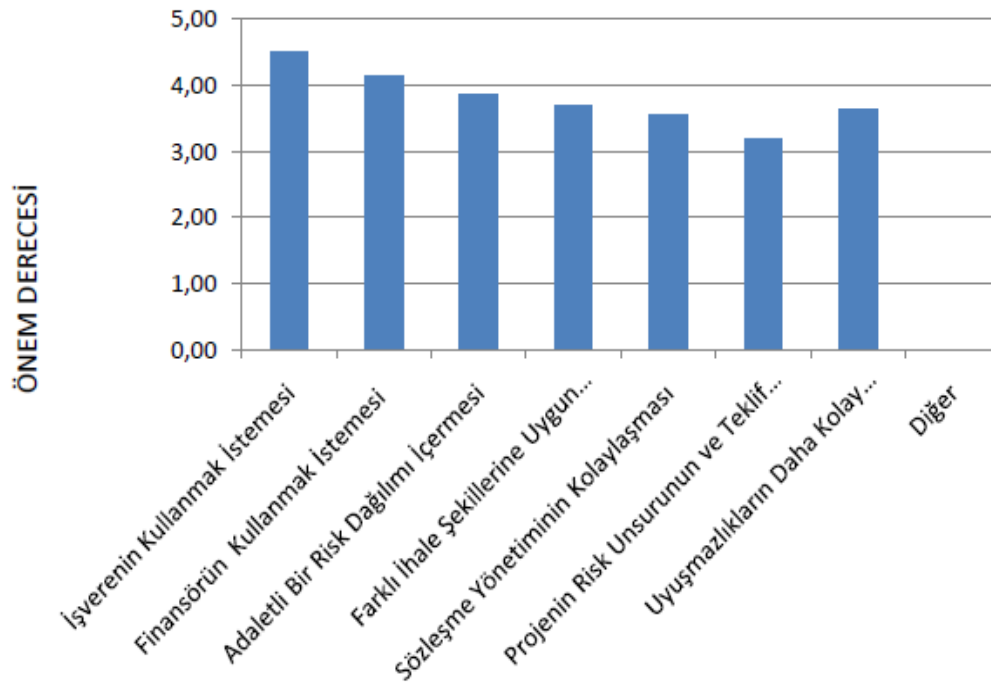
- **İstanbul'da Yeniden Yapılacak Olan 40 Okul Ve Atatürk Yurt Kampüsü Projesi:** Güçlendirme ve onarım inşaat işleri için yatırım yapılmış olup, toplamda 4 bin öğrencinin deprem açısından güvenli ve modernize edilmiş binalarda konaklaması sağlanmıştır.

Şekil 4.2'de görüldüğü üzere, Kırmızı Kitap ve Gümüş Kitap Türkiye'de sıklıkla kullanılan FIDIC türleridir.

Şekil 4.2: FIDIC sözleşme tiplerinin kullanım sıklığı (Durak ve diğ., 2012)

İşveren ve kredi kurumlarının, FIDIC sözleşmelerini kullanmak istemesi, FIDIC sözleşmelerinin tercih edilmesinde etkili olan faktörlerin başındadır. Bunların dışında FIDIC, süre uzatımı ve ek ödeme gibi anlaşmazlıkların en sık karşılaşıldığı konular açısından detaylı hükümler içerir. Bu nedenle bazı sözleşmelere göre tercih sebebidir (Şekil 4.3).

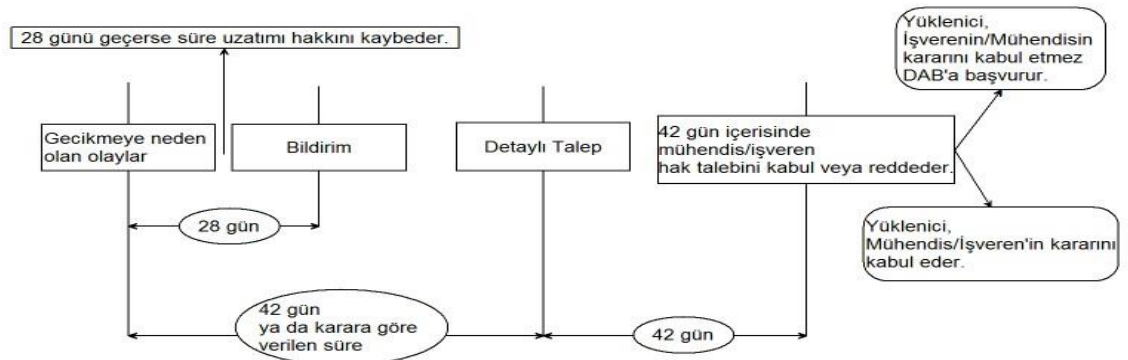
Şekil 4.3: FIDIC sözleşmelerinin tercih edilmesinde etkili olan faktörler (Durak ve diğ., 2012)

4.4 FIDIC’te Süre Uzatımı Hak Talebi

İlter ve diğ. (2014) tarafından yapılan çalışma esas alınarak, FIDIC’te süre uzatımı hak talebi ile ilgili maddeler ve maddelerin FIDIC türlerine göre gösterdiği değişiklikler Çizelge B.1’de gösterilmiştir.

Çizelge B.1’de özetlenen bilgilere göre, süre uzatım talep edebilmesi için Yüklenicinin, hak talebi isteyeceği konuyu 28 gün içerisinde Mühendis’e bildirmesi gerekir. Aksi takdirde madde 20.1’e göre süre uzatım hakkı tamamen kaybolur. Hak talebini oluşturan ve Yüklenici tarafından bilinen konu fark edildiği günden itibaren 42 gün içinde Yüklenici, Mühendis’e detaylı hak talebi göndermek zorundadır. Bu süreden sonra, eğer hak talebi istenilen konunun devam ediyorsa, Yüklenici aylık aralıklarla ara talepler göndererek birikmiş bir gecikme tutarı veya diğer istekleri belirtir. Hak talep edilen konunun belirtilerinin sona erdiği tarihten itibaren 28 gün veya Yüklenici ile Mühendis arasında kararlaştırılan süre içerisinde son bir hak talebi gönderilir. FIDIC’te süre uzatımı ile ilgili hak talebi prosedürü Şekil 4.4’de gösterilmiştir.

Süre uzatımı ile ilgili uzlaşmaya gidilmesi gereken bir durum varsa Mühendis taraflar arasında bu durumu sağlamaya çalışır. Eğer sağlayamazsa, Mühendis, hak talebi konusu kendisine iletdikten 42 gün içinde, süre uzatımı konusunda tarafsız ve eşit bir karar vermek durumundadır. Taraflardan biri Mühendis’in son hükmüne itiraz ederse Madde 20 gereğince FIDIC Uyuşmazlık Kurulu’na (DAB) başvurulur. Uyuşmazlık Kurulu 84 gün içinde uyuşmazlık ile ilgili kararını açıklar. Taraflardan biri DAB’ın açıkladığı karara itiraz etmek isterse, açıklandığı tarihten 28 gün içerisinde karşı tarafa DAB kararına itiraz bildirimini yapması gerekmektedir. Bu bildirim yapılmazsa DAB’ın verdiği hüküm uygulanır.

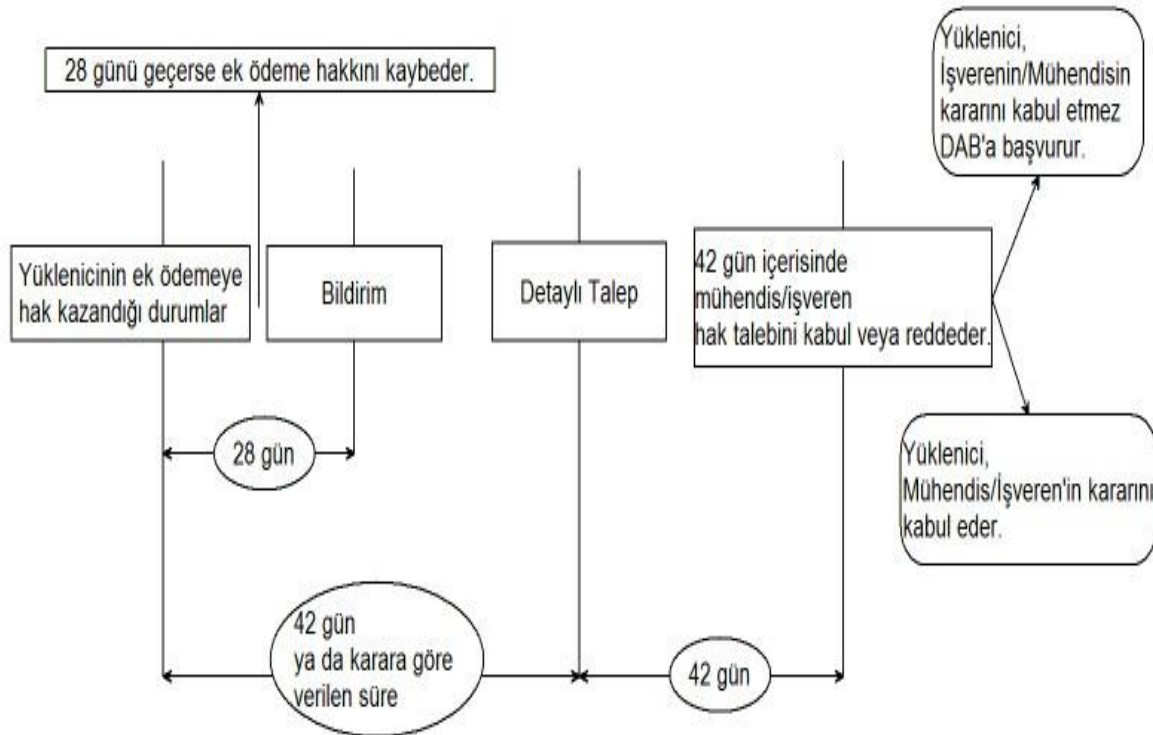
Şekil 4.4: FIDIC’te süre uzatım talebi iş akış şeması (Alp ve diğ., 2014)

4.5 FIDIC’te Ek Ödeme Hak Talebi

İlter ve diğ. (2014) tarafından yapılan çalışma esas alınarak, FIDIC’te ek ödeme hak talebi ile ilgili maddeler ve maddelerin FIDIC türlerine göre gösterdiği değişiklikler Çizelge B.2’de gösterilmiştir.

Yüklenici, süre uzatım bölümünde açıklandığı üzere, İşveren’den ek ödeme talep edebilmesi için 28 gün içinde Mühendis’e bildirim yapması gerekir. Yüklenici’ye bildirilen süre itibarıyla 42 gün içerisinde Yüklenici Mühendis’e hak talebi ile ilgili detaylı olarak hak talebi dosyası göndermek zorundadır. Yüklenici, şartların etkilerinin bitmesiyle birlikte 28 gün içerisinde veya önerilen bir süre içerisinde, son hak talebi gönderir. Bu durum Şekil 4.5’te gösterilmiştir.

Ek ödeme konusuyla ilgili Mühendis taraflar arası uzlaşma sağlar. Eğer taraflar arası uzlaşma sağlanamazsa, Mühendis hak talebi ve detaylarının kendisine gönderildiği tarihi takiben 42 gün içinde ek ödeme konusunda eşit bir hüküm vermek durumdadır. Eğer bu karara da itiraz edilirse konu Uyuşmazlık Kuruluna iletilir.

Şekil 4.5: FIDIC’te ek ödeme talebi iş akış şeması (Alp ve diğ., 2014)

5. KARŞILAŞTIRMA VE KİK ATGBS SÖZLEŞMELERİ İÇİN ÖNERİLER

Bu bölümde FIDIC Sözleşmeleri ve KİK Sözleşmeleriyle ilgili literatür araştırması sonucu FIDIC Gümüş Kitap ile KİK ATGBS karşılaştırılmıştır. İlk olarak Gümüş Kitap genel koşullar maddeleriyle KİK ATGBS tablo oluşturularak karşılaştırılmıştır. Sonrasında ek ödeme ve süre uzatımı konularıyla ilgili konular belirlenip, her iki konunun sözleşmelerdeki işleyişleri karşılaştırılmıştır. Karşılaştırmalar sonucunda KİK mevzuatı ve KİK ATGBS için biçimsel ve içeriksel öneriler sunulmuştur.

5.1 FIDIC Gümüş Kitap ve KİK ATGBS'nin Karşılaştırılması

5.1.1 Genel koşullar çerçevesinde karşılaştırma

FIDIC Sözleşmeleri;

- Genel Koşullar,
- Özel koşulların hazırlanması için rehber,
- İhale formları, Sözleşme Anlaşması ve Uyuşmazlıkların Çözümü Anlaşması Formları,

Olmak üzere üçer bölümden oluşur.

➤ ***FIDIC Gümüş Kitap genel koşullar 20 maddeden oluşmaktadır. Bunlar,***

1. Genel hükümler,
2. İşveren,
3. İşveren'in İdari Teşkilatı,
4. Yüklenici,
5. Tasarım,
6. Personel ve İşgücü,
7. Tesis, malzeme ve işçilik,
8. İşlere başlama, gecikmeler ve askıya alma,
9. Bitirme sırasında testler,
10. İşveren'in kabulü,
11. Kusur sorumluluğu,

12. Bitirme sonrası testler,
13. Değişiklikler ve düzeltmeler,
14. Sözleşme bedeli ve ödeme,
15. İşveren'in fesih hakkı,
16. Yüklenici'nin askıya alma ve fesih hakkı
17. Risk ve sorumluluk,
18. Sigorta,
19. Mücbir sebepler,
20. Talepler, uyuşmazlıklar ve tahkim,

➤ ***KİSK Anahtar Teslim Götürü Bedel Tip Sözleşmesi 31 maddeden oluşmaktadır. Bunlar,***

1. Sözleşmenin tarafları,
2. Taraflara ilişkin bilgiler,
3. İşin adı, yapılma yeri, niteliği, türü ve miktarı,
4. Sözleşmenin dili,
5. Tanımlar,
6. Sözleşmenin türü ve bedeli,
7. Sözleşme bedeline dahil olan giderler,
8. Sözleşmenin ekleri,
9. İşe başlama ve bitirme tarihi,
10. Teminat ilişkin hükümler,
11. Ödeme yeri ve şartları,
12. İş programı,
13. Avans verilmesi şartları ve miktarı,
14. Fiyat farkı ödenmesi ve hesaplanması şartları,
15. Alt yükleniciler,
16. Montaj, işletmeye alma, eğitim, bakım onarım, yedek parça gibi destek hizmetlerine ait şartlar
17. İşin ve iş yerinin korunması ve sigortalanması,
18. Süre uzatımı verilebilecek haller ve şartları,
19. Teslim, muayene ve kabul işlemlerine ilişkin şartlar,
20. Teminat süresi,
21. Yapı denetimi ve sorumluluğuna ilişkin şartlar,

22. Yüklenicilerin/Alt yüklenicilerin sorumluluğu,
23. Teknik personel, makine, teçhizat ve ekipman bulundurulması,
24. Sözleşmede değişiklik yapılması,
25. Gecikme halinde uygulanacak cezalar ve sözleşmenin feshi,
26. Sözleşmenin feshine ilişkin şartlar,
27. Sözleşme kapsamında yaptırılabilir ilave işler, iş eksilişi ve işin tasfiyesi,
28. Sözleşmede bulunmaya işlere ait birim fiyat tespiti,
29. Yüklenicinin sözleşme konusu iş ile ilgili çalıştıracağı personele ilişkin sorumlulukları,
30. Geçici kabul noksanları,
31. Anlaşmazlıkların çözümü

KİSK sözleşmelerinin çoğu maddesinde “Yapım İşleri Genel Şartnamesindeki hükümler uygulanır.” ibaresi yer almaktadır.

➤ ***Yapım İşleri Genel Şartnamesi 52 maddeden oluşur. Bunlar;***

1. Amaç,
2. Kapsam,
3. Başlıklar ve Yorum,
4. Tanımlar,
5. Bildirimler, olurlar, onaylar, belgeler ve tespitler,
6. İşyerinin yükleniciye teslimi,
7. Yüklenicinin kendi ihtiyacı için kullanacağı yerler,
8. Malzeme ocakları,
9. İş ve işyerlerinin korunması ve sigortalanması,
10. İşyerinin temizlenmesi ve tesislerin kaldırılması,
11. Anahtar teslimi götürü bedel işlerde uygulama projelerinin yükleniciye teslimi
12. Birim fiyat sözleşmelerde ön ve/veya kesin projeler ile uygulama projelerinin hazırlanması ve yükleniciye teslimi,
13. Projelerin uygulanması,
14. Projelerin tesliminde gecikme olması,
15. İşlerin denetimi,
16. Yapı denetim görevlisinin yetkileri,
17. Yapı denetim görevlisi için gerekli binaların yapılması,
18. İş programı,

19. Yüklenicinin iş başında bulunması,
20. İşin yürütülmesi için gerekli personel ve araçlar,
21. Alt yüklenicinin çalıştırılması ve sorumlulukları,
22. İşin sözleşme bedelinin altında tamamlanması,
23. Sözleşmede bulunmayan işlerinin birim fiyatının tespiti,
24. Sözleşme ve eklerine uymayan işler,
25. Hatalı, kusurlu ve eksik işler,
26. Yüklenicinin bakım ve düzeltme sorumlulukları,
27. Yüklenicinin kusuru dışındaki hasar ve zararlar,
28. Yükleniciye ait giderler,
29. Ataşmanlar ve ilgili diğer defterler,
30. İşin süresi ve sürenin uzatılması,
31. Malzeme ocaklarının kullanma şartları ve ocak değişiklikleri,
32. Mevcut yapıların yıkılması,
33. Kazı ve yıkmalarda bulunan değerli eşya,
34. Kazılardan veya devlete ait yıkmalardan çıkarılan malzeme,
35. Çalışanların hakları ve çalışma şartları,
36. Çalışanların sağlık işleri,
37. Çalışanların kazaya uğramaları,
38. Çalışanların yiyeceği ve içeceği,
39. Yüklenicinin çalıştırdığı kişilerin uygunsuzlukları,
40. Geçici hakediş raporları,
41. Kesin hakediş raporu ve hesap kesilmesi,
42. Geçici kabul,
43. Teminat süresi,
44. Teminat süresindeki bakım ve giderler,
45. Kesin kabul,
46. Kesin teminatın iadesine ait şartlar,
47. Sözleşmenin devri,
48. Sözleşmenin feshi ve tasfiye durumları,
49. Sözleşmenin feshi halinde yüklenicinin mallarının satın alınması,
50. Yüklenicinin ölümü, iflası, ağır hastalığı, tutukluluğu veya mahkumiyeti,
51. Yüklenicinin ortak girişim olması halinde ölüm, iflas, ağır hastalık, tutukluluk veya mahkumiyet,

52. Anlaşmazlıkların çözümü,

Çizelge B.3’de FIDIC Gümüş Kitap ile KİK ATGBS genel hükümlerinin karşılaştırılması yapılmıştır. Tablonun ilk sütununda Gümüş Kitap’ta yer alan madde numaraları ile ikinci sütununda Gümüş Kitap’ın sözleşme maddeleri sıralanmıştır. Aynı şekilde üçüncü sütunda Gümüş Kitap’ta yer alan maddelere göre KİK ATGBS’de karşılık gelen madde numaraları ve dördüncü sütunda KİK ATGBS’de bulunan sözleşme maddeleri eşleştirilmiştir. Satılarda “x” işareti ile gösterilen yerlerde, sözleşmelerin birinde olup diğerinde olmayan maddeler gösterilmiştir. Tablodan da görüleceği gibi KİK sözleşmeleri, Gümüş Kitap’a göre sözleşme maddeleri çerçevesinde yetersiz kalmıştır.

Aydın (2010)’a göre, uluslararası dış fonlarla yapılan projelerde, teklif verecek olan istekliler; KİSK tip sözleşmelerinin ve şartnamelerinin devleti koruyan ve yüklenicinin haklarını devletin insafına bırakan şartlarda yapılan ihalelerde teklif vermemektedir.

FIDIC sözleşmelerinin en önemli özelliklerinden biri de kontrol hizmetleridir. KİSK sözleşmelerinde kontrol hizmeti idarin kadrolu elemanı olmasından dolayı, yüklenicinin çıkarlarını koruması oldukça zor olacaktır. FIDIC’te bu durum, sözleşme hükümleri içerisinde tüm koşulları hesaba katarak, tarafsız bir şekilde gerçekleşmektedir..

KİK sözleşmelerinde Gümüş Kitap’a göre başlık sayısı daha fazladır, maddeler genel olarak ele alındığı için daha uzun açıklamalar şeklinde yazılmıştır. Oysaki Gümüş Kitap’ta yani FIDIC sözleşmelerine bakıldığında başlıkların daha özel konuları işlediği, madde altlıkların kısa ve öz açıklandığı görülmüştür. Bu durum içindekiler listesine bakıldığında kullanıcı açısından aranılacak olan konunun hangi maddede işlendiği bulunup zamandan kazanç sağlayabilir.

FIDIC Gümüş Kitap ve KİK ATGBS maddelerinin eşleştirildiği bu tablonun sektörel ve akademik çalışmalar için önemli bir kaynak olacağı düşünülmektedir.

Örneğin, bu çalışma, KİSK ile aşina olan ancak FIDIC sözleşmelerini bilmeyen idare veya yükleniciler için bir rehber niteliğindedir. Aynı şekilde FIDIC’te bir maddenin KİSK’te nasıl yorumlandığı veya tersini görmek isteyen profesyonellerin yararlanabileceği bir tablo oluşturulmuştur.

Diğer taraftan, KİK sözleşmelerinin geliştirilmesi üzerine veya sözleşme yönetimi ile ilgili çalışacak kamu çalışanları ve akademisyenlerin de yararlanabileceği bir çalışmadır.

5.1.2 Süre uzatımı ve ek ödeme kapsamında karşılaştırma

Çizelge B.4'de FIDIC Gümüş Kitap ve KİK ATGBS'deki süre uzatımı ile ilgili konuların karşılaştırması yapılmıştır. Tablonun ikinci sütununda karşılaştırmanın yapılması için belirlenen konular verilmiştir. Tablonun üçüncü sütununda bu konularla ilgili Gümüş Kitap maddeleri ve dördüncü sütunda KİK ATGBS'de konu ile ilgili yer alan hükümler belirtilmiştir. Son sütunda ise her iki sözleşmede yer maddeler için, eğer benzer sonuçlara ulaşılmışsa ise “Aynı=A” harfi ile eğer farklı sonuçlara ulaşılmışsa “Farklı=F” harfi ile gösterilmiştir. Ayrıca aynı veya farklı olan durumunlardan kısmen aynı veya kısmen farklı olduğu “K.A – K.F” olarak gösterilmiştir. Aynı durum Çizelge B.5'te ek ödeme konusu ile ilgili yapılmıştır.

- Süre uzatımı ile ilgili konular;

Tablonun ilk konusu, mühendisin talimatlarında ve çizimlerinde gecikmesini ele alır. Gümüş kitapta projelerin tasarımını yüklenici üstlendiğinden Gümüş Kitapta bu konu tartışma dışı bırakılmıştır. ATGB/YİĞŞ'de tasarım, sözleşme imzalanmadan önce yükleniciye verildiği için süre uzatımı ile ilgili tartışma söz konusu değildir.

Tablonun ikinci konusu, işverenin ihtiyaç programındaki hatalar konusudur. Hata sorumluluğu, Gümüş Kitapta yüklenicide olmasından dolayı süre uzatımı kabul edilemez. KİK ATGBS'de süre uzatımıyla ilgili maddesinde (Madde-30); işverenden kaynaklı problemlerde işin niteliği incelenerek işin bir kısmına veya tamamına süre uzatımı verilebilir.

Tablonun üçüncü konusu, işveren tarafından inşaat sahasının teslimindeki gecikmedir. Gümüş Kitap'a ve KİK ATGBS'ye göre yüklenici bu tip durumda süre uzatım hakkına sahiptir.

Tablonun dördüncü konusu, işverenin sağladığı yapının konumuyla ilgili bilgilerde hata olması konusudur. Gümüş Kitap'a göre işveren tarafından işin bölümleriyle ilgili doğru konumlandırma, boyutlandırma gibi görevler yüklenicinin sorumluluğundadır. Bu nedenle yükleniciye süre uzatımı verilmez. KİK ATGBS'ye

göre, işveren kaynaklı hatalardan dolayı yüklenici işin bir kısmı veya tamamı için süre uzatımı talep edebilir.

Tablonun beşinci konusu, öngörülmeven fiziksel koşulların ortaya çıkmasıdır. Gümüş Kitap’a göre yüklenici sözleşme imzalarken inşaat sahasında karşılaşılabilecek olan riskleri kabul etmiştir. Süre uzatımıyla ilgili herhangi bir açıklama yapılmamıştır. KİK ATGBS’ne göre, olağanüstü haller ve doğal afetler vb. Haller gibi yüklenicinin kusuru dışındaki hasarların, işyerlerinde meydana getireceği zararlardan dolayı meydana gelecek gecikmeler için yükleniciye süre uzatımı verilir.

Tablonun altıncı konusu, inşaat sahası içerisinde fosil bulunmasıdır. Gümüş Kitap’a göre yüklenici fosil araştırma nedeniyle süre uzatımı hakkına sahiptir. KİK ATGBS’ye göre fosil bulunmasıyla ilgili madde olmasına rağmen süre konusunda ilgili bir açıklama yapılmamıştır. Beklenmeyen koşullar çerçevesinde değerlendirilse süre uzatım hakkı verilebilir.

Tablonun yedinci konusu, işverenin ekstra test talep etmesi ve test sonuçlarının şartnamelere uygun çıkması konusudur. Yüklenici, gerekli tüm testler için uygun tesisat, işçi, belge vb. her şeyi sağlamak zorundadır. Mühendis kendisine 24 saatten az olmamak koşuluyla önceden belirtilmiş gün ve saatte test için hazır bulunmazsa; Yükleniciye mühendis tarafından verilmiş bir talimat olmadıkça Yüklenici, kendi ilerleyebilir ve test, daha sonra mühendisin bulunduğu bir zamanda yapılır. Yüklenici, bu durumlar karşısında süre uzatım hakkına sahiptir. KİK ATGBS’ye göre, işverenin sorumluluğundan dolayı yapılan testlerle ilgili bir gecikme olmasından dolayı yükleniciye süre uzatımı verilir.

Tablonun sekizinci konusu, işveren tarafından verilen değişiklik talimatıdır. Gümüş Kitap’a göre süre uzatımı verilebilecek haller içerisinde değişiklik talimatı da yer alır. KİK ATGBS’de yer alan bilgilere göre, idare ve yüklenicinin karşılıklı olarak anlaşarak işin süresinden önce yapılması kaydıyla işin süresi değiştirilebilir. . Bu madde işin süresinden önce yapılması şartı içerdiği için süre uzatımı hakkı vermez.

Tablonun dokuzuncu konusu, önceden tahmin edilemeyen olumsuz hava koşullarıdır. Hava durumu için, Gümüş Kitap’ta yüklenici süre uzatımı talep edemez. Aynı şekilde KİK ATGBS’de sürenin hesaplanmasında; havanın fen noktasından

çalışmaya uygun olmayan dönemi ile resmi tatil günleri dikkate alındığından, bu nedenlerle ayrıca süre uzatımı verilmez.

Tablonun onuncu konusu, salgın hastalıklar veya benzeri durumlardan kaynaklı personel gereksinimi ya da mevzuatta yapılan bir değişiklik dolayısıyla süre uzatımı hakkı ile ilgilidir. Gümüş Kitapta diğer kitaplardan da farklı olarak salgın hastalık durumlarında yükleniciye süre uzatımı verilmez. Mevzuatta yapılan bir değişiklik eğer Başlangıç Tarihi'nden sonra olursa süre uzatım hakkı olur. KİK ATGBS'ye göre, doğal afetler, kanuni grev, genel salgın hastalık, kısmî veya genel seferberlik ilânı, gerektiğinde kurum tarafından belirlenecek benzeri diğer haller için yüklenicinin süre uzatımı alma hakkı vardır.

Tablonun on birinci maddesine göre, işverenin kendisine, elemanına veya işverenin diğer yüklenicisine yapılan engellerden dolayı gecikmelerde, Gümüş Kitap'a göre süre uzatım hakkı verilir. KİK ATGBS'de bu konuyla ilgili bir madde bulunamamıştır.

Tablonun on ikinci konusu, yetkili makamların neden olduğu gecikmeler nedeniyle alınabilecek olan süre uzatımıdır. Gümüş Kitap'ta eğer yüklenici yasal olarak yetkili makamların kurallarına göre işlerini yürütüyorsa ve bu makamlar yüklenicinin işini kesmiş veya geciktirmişse yüklenici süre uzatımı hakkı kazanır. KİK ATGBS'ye göre, yetkili kurum ve kuruluşların süre uzatımına neden olacağına dair direkt açıklama yapan bir madde yoktur. Eğer süre uzatımı verilebilecek haller çerçevesinde bu durum yorumlanırsa; idarenin sebep olduğu hallerden dolayı, sorumluluğu yükleniciye ait olmayan gecikmelerin meydana gelmesi halinde, durum idarece incelenerek işi engelleyici sebeplere ve yapılacak işin niteliğine göre işin bir kısmına veya tamamına ait süre uzatılır.

Tablonun on üçüncü konusu, işverenin işi erteleme veya durdurması durumudur. Gümüş Kitap'ta bu duruma göre, işverenden kaynaklı işin ertelenmesi durumunda yükleniciye süre uzatımı talep hakkı verilir. KİK ATGBS'ye göre benzer olarak, genel itibariyle de işverenden kaynaklı olan durumlarda yükleniciye süre uzatımı hakkı işin bir kısmı veya tamamı için verilir.

Tablonun on dördüncü konusu, İşverenden kaynaklı sebeplerle kabul sırasında yapılacak olan testlerdeki gecikmedir. Gümüş Kitap'ta tamamlama testlerine

müdahale maddesi uyarınca Eğer Müteahhit, “İşverenin sorumlu olduğu herhangi bir sebepten dolayı Tamamlanma Testlerini uygulamaktan 14 günden daha fazla bir süre için alıkonulursa; bu durumda Tamamlanma Testlerini -böyle bir sebep olmasaydı- Tamamlanacak olduğu tarih itibariyle İşverenin İş (veya duruma göre) ilgili Bölümü teslim aldığı varsayılır.” Yüklenicinin bu sebeplerden dolayı süre uzatımı talep etme hakkı vardır. ATGB/YİĞŞ’ye göre kesin kabul veya geçici kabul testlerinde meydana gelecek olan bir gecikme işveren tarafından meydana geliyorsa süre uzatımı maddesi gereğince yorumlanırsa yüklenici süre uzatımı hakkına sahiptir.

Tablonun on beşinci konusu, kanunlarda veya mevzuatta yapılan değişikliklerdir. Gümüş Kitapta göre, eğer yüklenici başlangıç gününden sonra olan yasalarda meydana gelen değişikliklerden dolayı işin süresinde gecikme yaşıyorsa süre uzatımı hak talebinde bulunabilir. KİK ATGBS’de böyle bir açıklamaya ulaşılamamıştır.

Tablonun on altıncı konusu, İşverenin ödemelerindeki gecikmeden kaynaklı ve yüklenicinin işi yavaşlatma ya da durdurmasından kaynaklı gecikmelerdir. Gümüş Kitap’ta yüklenici ödemelerini alamıyorsa işi askıya alma hakkı vardır. İş askıya almasından dolayı yüklenici gecikmeye uğramışsa süre uzatımı hak talep edebilir. KİK ATGBS’de süre uzatım maddesinin (madde-30) yorumlanmasıyla; idarenin sebep olduğu hallerden dolayı, sorumluluğu yükleniciye ait olmayan gecikmelerin meydana gelmesi halinde, durum idarece incelenerek işi engelleyici sebeplere ve yapılacak işin niteliğine göre işin bir kısmına veya tamamına ait süre uzatılır.

Tablonun on yedinci konusu, işverenin riskleriyle ilgilidir. Gümüş Kitap’a göre, (Resmi olarak ilan edilmiş olsun olmasın) savaş, çatışma, işgal, başkaldırma, terör, devrim, askeri güç, zorbalık gücü, ülkede iç savaş müteahhidin personeli ile müteahhidin ya da taşeronların diğer elemanları hariç olmak üzere, kişiler arasında çıkan kargaşalık, karışıklık, ayaklanma, müteahhidin kullanmış olması durumları dışında, cephane, patlayıcı madde, iyonlaştırıcı radyasyon veya radyo-aktivite kirlenmesi gibi olaylardan dolayı iş gecikmeye uğrarsa yüklenici süre uzatımı talebinde bulunur. Benzer şekilde, YİĞŞ Madde 27 (Yüklenicinin kusuru dışındaki hasar ve zararlar)’ye göre, savaş, yurt içinde seferberlik, ayaklanma, iç savaş ve bunlara benzer olaylar veya bir nükleer yakıttan kaynaklanan radyasyonlar ve bunlar için alınan önlemler sonucunda meydana gelecek riskler gibi sigortalıması mümkün olmayan riskler ile idarenin işlerin tamamlanmış kısımlarını teslim alarak kullanmasından dolayı bu kısımlardan doğacak riskler idareye aittir. Gümüş Kitap’ta

yüklenici işverenin çalışanlarının ya da işverenin sorumluluğundaki çalışanların yaptığı işin tasarımındaki hatalardan kaynaklı hasarların sonucunda süre uzatım hakkına sahip değildir. YİGŞ Madde 30 (İşin süresi ve sürenin uzatılması)'a göre de, idarenin sebep olduğu hallerden dolayı, sorumluluğu yükleniciye ait olmayan gecikmelerin meydana gelmesi halinde, durum idarece incelenerek işi engelleyici sebeplere ve yapılacak işin niteliğine göre işin bir kısmına veya tamamına ait süre uzatılır. Yine Gümüş Kitap'a göre yüklenici öngörülemeyen doğa koşullarından kaynaklı hasarların sonucunda ki bu durum tecrübeli bir yüklenici tarafından önleyici tedbirlerin alınabileceği bir durum süre uzatım hakkına sahip değildir. Bu maddeye benzer açıklama, YİGŞ madde 30 (İşin süresi ve sürenin uzatılması) veya KİSK madde 10 (mücbir sebepler)'de bulunmaktadır. Gümüş Kitap'a göre KİK sözleşmeleri yorumlandığında süre uzatımı verilebilir. Bu durumda her iki sözleşmeden farklı sonuçlara ulaşılmıştır.

Tablonun son konusu mücbir sebeplerdir. Gümüş Kitap'a göre mücbir sebep kavramı tarafların müdahaleye güçlerinin yetmediği, sözleşme kurulma aşamasında önlem alamadıkları, maddi olarak diğer tarafa yüklenemeyen sıra dışı olaylar mücbir sebepler olarak geçer. Bunun yanında savaş, işgal, isyan, terör, darbe gibi silahlı hareketler de bu sebepler arasına girer. Ayrıca çalışanların yaptığı grev ya da düzensizlik, doğal afetler, kimyasal etkiler, radyasyon yayılması da dahildir. Yüklenici mücbir sebeplerden dolayı işteki gecikme için süre uzatım talep edebilir. KİK ATGBS'ye göre, Mücbir sebep olarak kabul edilebilecek haller şunlardır: Doğal afetler, Kanuni grev, Genel salgın hastalık, Kısmî veya genel seferberlik ilânı, Gerekliğinde Kurum tarafından belirlenecek benzeri diğer haller için yüklenicinin süre uzatımı alma hakkı vardır.

Bu bölümde yapılan karşılaştırmalı analiz sonucunda FIDIC Gümüş Kitap'ta tarif edilen süre uzatımı hususlarından bazılarında KİK ATGBS'de yer verilmediğini ve bu konular oluştuğunda tarafların yönlendirmeden mahrum bırakıldığı anlaşılmaktadır. Örneğin, yürürlükte olan kanun maddelerinde veya mevzuatlarda gerçekleşen değişikliklerin sebep olduğu gecikmelerde veya şantiye alanında fosil bulunması durumunda yüklenicinin süre uzatımı alıp alamayacağı konusunda bir hüküm bulunmamaktadır.

Ayrıca, Gümüş Kitap'ta öngörülemeyen zorluklar maddesinde, yüklenici sözleşmeyi imzalayarak, öngörülen tüm riskleri karşılamayı kabul eder ve öngörülemeyen

zorluklar ve maliyetler için sözleşmede anlaşılan fiyat değiştirilmez. KİK ATGBS'ye bakıldığında buna benzer bir maddenin açıkça belirtilmediği, YİĞŞ'de yer alan "Yüklenicinin kusuru dışındaki hasar ve zararlar" maddesinin yorumlanması gerektiği anlaşılr. Bu madde, Gümüş Kitap'ta olduğu gibi daha açık ifadeyle sözleşmeye eklenmelidir.

Çizelge B.5'da FIDIC Gümüş Kitap ve KİK ATGBS'deki ek ödeme hak talebi ile ilgili konuların karşılaştırması yapılmıştır.

- Ek ödeme ile ilgili konular;

Tablonun ilk konusu, mühendisin talimatlarında ve çizimlerinde gecikmesini ele alır. Gümüş kitapta projelerin tasarımını yüklenici üstlendiğinden Gümüş Kitapta bu konu tartışma dışı bırakılmıştır. ATGB/YİĞŞ'de tasarım, sözleşme imzalanmadan önce yükleniciye verildiği için ek ödeme ile ilgili tartışma söz konusu değildir.

Tablonun ikinci konusu, işverenin isteklerindeki hatalar konusudur. Hata sorumluluğu Gümüş Kitapta yüklenicide olmasından dolayı süre uzatımı kabul edilemez. KİK ATGBS'de ek ödemeye, İdarenin kusuru nedeniyle işin bitim tarihinin süre uzatımı verilmek suretiyle uzatılması halinde, ilan/davet tarihinde yürürlükte bulunan fiyat farkı esasları uyarınca fiyat farkı ödenir.

Tablonun üçüncü konusu, işveren tarafından inşaat sahasının teslimindeki gecikmedir. Gümüş Kitap'a ve KİK ATGBS'ye göre, İdarenin kusuru nedeniyle işin bitim tarihinin süre uzatımı verilmek suretiyle uzatılması halinde, ilan/davet tarihinde yürürlükte bulunan fiyat farkı esasları uyarınca fiyat farkı ödenir.

Tablonun dördüncü konusu, işveren tarafından yapılan işlerin doğru bir şekilde konumlandırılmamasıyla ilgilidir. Gümüş Kitap'a göre işveren tarafından işin bölümleriyle ilgili doğru konumlandırma, boyutlandırma gibi görevler yüklenicinin sorumluluğundadır. Bu nedenle yükleniciye ek ödeme verilmez. KİK ATGBS'ye göre, projelerin uygulanmasıyla ilgili hataların sorumluluğu ve hataların neden olduğu zararlar ve giderler yükleniciye aittir. Bu nedenle meydana gelen hatalı işin bedeli yükleniciye ödenmez.

Tablonun beşinci konusu, öngörülmeven fiziksel koşulların belirlenmesidir. Gümüş Kitap'a göre yüklenici sözleşme imzalarken inşaat sahasında karşılaşılabacak olan riskleri kabul etmiştir. Öngörülemez zorluklar ve maliyetler için sözleşmede

anlaşılan fiyat değiştirilmez. KİK ATGBS'ne göre, sözleşme şartlarından biri de all risk sigorta yaptırılmasıdır. Olağanüstü haller ve doğal afetlerin işyerlerinde ve yapılan işlerde meydana getireceği hasar ve all risk sigorta kapsamındadır. Bu nedenle yüklenici bu sebepten dolayı ek ödeme talep edemez. Eğer bu sebepler mücbir sebepler arasında kabul edilirse, işin bitim tarihinin süre uzatımı verilmek suretiyle uzatılması halinde, ilan/davet tarihinde yürürlükte bulunan fiyat farkı esasları uyarınca fiyat farkı ödenir.

Tablonun altıncı konusu, inşaat sahası içerisinde fosil bulunmasıdır. Gümüş Kitap'a göre yüklenici fosil araştırma nedeniyle ek ödeme talep etme hakkına sahiptir. KİK ATGBS'ye göre, kültür değerleri, değerli eşya ve sanat eserleri gibi eşyayı çıkarmak için gerektiği takdirde yüklenicinin yapacağı, idarece kabul edilecek giderler kendisine ödenir.

Tablonun yedinci konusu, işverenin ekstra test talebi ile ilgilidir. Yüklenici gerekli tüm testler için uygun tesisat, işçi, belge vb. her şeyi sağlamak zorundadır. Mühendis kendisine 24 saatten az olmamak koşuluyla önceden belirtilmiş gün ve saatte test için hazır bulunmazsa; Yükleniciye mühendis tarafından verilmiş bir talimat olmadıkça Yüklenici kendi ilerleyebilir test daha sonra mühendisin bulunduğu bir zamanda yapılır. Yüklenici bu durumlar karşısında ek ödeme talep etme hakkına sahiptir. KİK ATGBS'ye göre, işveren kaynaklı bir süre uzatımı almasından dolayı bunun sonucu olarak fiyat farkı esasları uyarınca fiyat farkı ödenir.

Tablonun sekizinci konusu, işverenin işi ertelemesi veya durdurması durumudur. Gümüş Kitap'ta bu duruma göre, işverenden kaynaklı işin ertelenmesi durumunda yükleniciye ek ödeme talep etme hakkı verilir. KİK ATGBS'ye göre, işveren kaynaklı bir süre uzatımı almasından dolayı bunun sonucu olarak fiyat farkı esasları uyarınca fiyat farkı ödenir.

Tablonun dokuzuncu konusu, İşverenden kaynaklı tamamlama testlerindeki gecikmedir. Gümüş Kitap'ta tamamlama testlerine müdahale maddesi uyarınca eğer Müteahhit, "İşverenin sorumlu olduğu herhangi bir sebepten dolayı Tamamlanma Testlerini uygulamaktan 14 günden daha fazla bir süre için alıkonulursa; bu durumda Tamamlanma Testlerini -böyle bir sebep olmasaydı- Tamamlanacak olduğu tarih itibarıyla İşverenin İş (veya duruma göre) ilgili Bölümü teslim aldığı varsayılır." Yüklenicinin bu sebeplerden dolayı ek ödeme talep etme hakkı vardır.

ATGB/YİĞŞ'ye göre kesin kabul veya geçici kabul testlerinde meydana gelecek olan bir gecikme işveren tarafından oluyorsa yüklenici süre uzatımı hakkına sahiptir. Bu süre uzatımı sonucunda da fiyat farkı esasları uyarınca fiyat farkı ödenir.

Tablonun onuncu konusu, işverenin talimatları doğrultusunda sebebi araştırılan bir hatanın yüklenici kaynaklı olmadığı durumlardaki maliyettir. Gümüş Kitap'a göre, Yüklenici, mühendis tarafından istendiği zaman herhangi bir hatanın sebebinin mühendisin gözetiminde arayacaktır. Bu aramalarda hatanın sebebi yüklenici kaynaklı değilse ek maliyet sözleşme bedeline eklenir. KİK ATGBS'de Yapı denetim görevlisi kusurlu işler için araştırma isteyebilir. Araştırmanın sonucunda işlerin eksik ya da kusurlu olduğu anlaşılırsa işlerin giderleri yükleniciye ait olur. Aksi anlaşıldığı durumlarda genel hükümlere göre işlem yapılır. İdareden kaynaklı durumlarda fiyat farkı usullerince fiyat farkı ödenebilir veya sözleşme de bulunmayan işler kapsamına girerek yeni birim fiyat oluşturulabilir.

Tablonun on birinci konusu, işverenin isteği doğrultusunda yapılan testlerin neden olduğu gecikmelerdeki maliyettir. Gümüş Kitap'a göre, eğer yüklenici işveren tarafından haksız maliyete maruz kalırsa hak talebinde bulunabilir. Ek ödeme hakkına sahip olabilir. KİK ATGBS'ye göre, bu gecikmeler iş için süre uzatımına sebebiyet veriyorsa yükleniciye fiyat farkı usullerince fiyat farkı ödenebilir.

Tablonun on ikinci konusu, iptal edilen işleri kapsamaktadır. Gümüş Kitap'ta bu konu ile ilgili bir bilgiye rastlanmamıştır. KİK ATGBS'de İdare proje ile ilgili her türlü değişiklik yapmaya yetkilidir. Projedeki değişiklikler, İlk projeye göre hazırlanmış malzemenin kullanılmaması ya da değiştirilmesini veya başka yerde kullanılmasını gerektirirse, bu yüzden doğacak fazla işçilik ve giderleri idare yükleniciye öder.

Tablonun on üçüncü konusu, geçici kabul testlerinden geçemeyen işlerin Yüklenici tarafından düzeltilmesinin işveren tarafından geciktirilmesidir. Sarı ve Gümüş Kitap'taki 12.4 (Tamamlama Sonrası Testlerdeki Hatalar) maddesi uyarınca yüklenici bu tip bir durumda ek ödeme hakkına sahiptir. KİK ATGBS'de bu konuyla ilgili bilgiye ulaşılammıştır.

Tablonun on dördüncü konusu, değer mühendisliği ile ilgilidir. Gümüş Kitap'ta, yüklenici kendisine göre işin daha hızlı bitmesini sağlayacak, işlerin bakımının ve işletilmesinin işverene maliyetini azaltacak, biten işlerin verimliliğini ve değerini

arttıracak vb. gibi durumlarda yazılı bir öneriyi işverene sunar. Bu durumda da giderler yükleniciye ait olduğundan ek ödeme talebinde bulunulmaz. KİK ATGBS’de değer mühendisliğine benzer bir durum bulunmamıştır. Ancak yüklenicinin teminat süresinde bakım ve sorumluluklarına ait olan maddede yüklenici yapılan işi korumak ve bakımını yapmak zorundadır. Bu süreçteki giderler kendine aittir.

Tablonun on beşinci konusu, sözleşme tarihinden sonra mevzuatta veya yasalarda meydana gelen değişikliklerin neden olduğu maliyetten bahseder. Gümüş Kitap’ta eğer yüklenici, başlangıç gününden sonra yasalarda meydana gelen değişikliklerden dolayı işin süresinde gecikme yaşıyorsa bu süreçteki masraflarına ait ek ödeme hak talebinde bulunabilir. KİK ATGBS’de böyle bir açıklamaya ulaşılamamıştır.

Tablonun on altıncı konusu, İşverenin ödemelerindeki gecikmeden kaynaklı ve yüklenicinin işi yavaşlatma ya da durdurmasından kaynaklı gecikmelerdir. Gümüş Kitap’ta yüklenici ödemelerini alamıyorsa işi askıya alma hakkı vardır. İş askıya almasından dolayı yüklenici gecikmeye uğramışsa süre uzatımı hak talep edebilir. KİK ATGBS’de idarenin sebep olduğu hallerden dolayı, sorumluluğu yükleniciye ait olmayan gecikmelerin meydana gelmesi halinde, durum idarece incelenerek işi engelleyici sebeplere ve yapılacak işin niteliğine göre işin bir kısmına veya tamamına ait süre uzatılır. Bu maddeyi ödeme koşulları için uyarlamak mümkündür. Kazanılan süre uzatımı boyunca fiyat farkı usullerine dayanarak fiyat farkı ödenebilir.

Tablonun yedinci konusu mücbir sebeplerdir. Gümüş Kitap’a göre mücbir sebep kavramı tarafların müdahaleye güçlerinin yetmediği, sözleşme kurulma aşamasında önlem alamadıkları, maddi olarak diğer tarafa yüklenemeyen sıra dışı olaylar mücbir sebepler olarak geçer. Bunun yanında savaş, işgal, isyan, terör, darbe gibi silahlı hareketler de bu sebepler arasına girer. Ayrıca çalışanların yaptığı grev ya da düzensizlik, doğal afetler, kimyasal etkiler, radyasyon yayılması da dahildir. Yüklenici mücbir sebeplerden dolayı işteki gecikmelerdeki masraflardan dolayı ek ödeme talep edebilir. KİK ATGBS’ye göre, Mücbir sebep olarak kabul edilebilecek haller şunlardır: Doğal afetler, Kanuni grev, Genel salgın hastalık, Kısmî veya genel seferberlik ilânı, Gerektiğinde Kurum tarafından belirlenecek benzeri diğer haller için yüklenicinin süre uzatımı alma hakkı vardır. Süre uzatımı nedeniyle oluşabilecek olan durumlardan dolayı fiyat farkı alabilir.

Tablonun son konusu, işverenin riskleriyle ilgilidir. Gümüş Kitap’a göre, Savaş, çatışma, işgal, başkaldırma, terör, devrim, askeri güç, zorbalık gücü, ülkede iç savaş, yüklenicinin personeli ile yüklenicinin ya da taşeronların diğer elemanları hariç olmak üzere, kişiler arasında çıkan kargaşalık, karışıklık, ayaklanma, müteahhidin kullanmış olması durumları dışında, cephane, patlayıcı madde, iyonlaştırıcı radyasyon veya radyo-aktivite kirlenmesi gibi olaylardan dolayı iş gecikmeye uğrarsa oluşan masraflardan dolayı yüklenici ek ödeme hak talebinde bulunabilir. Benzer şekilde KİK ATGBS’de savaş, yurt içinde seferberlik, ayaklanma, iç savaş ve bunlara benzer olaylar veya bir nükleer yakıttan kaynaklanan radyasyonlar ve bunlar için alınan önlemler sonucunda meydana gelecek riskler ve sigortalanması mümkün olmayan riskler ile idarenin işlerin tamamlanmış kısımlarını teslim alarak kullanmasından dolayı bu kısımlardan doğacak riskler idareye aittir. Ayrıca yüklenici işverenin çalışanlarının ya da işverenin sorumluluğundaki çalışanların yaptığı işin tasarımındaki hatalardan kaynaklı hasarların sonucunda ek ödeme hakkına sahip değildir. ATGBS madde 14 (Fiyat farkı ödenmesi ve hesaplanması şartları) maddesinde idaresnin kusudur nedeniyle yükleniciye fiyat farkı ödenmesi ifadesi yer alır. Gümüş Kitap’a göre yüklenici kalıcı işlerin İşveren tarafından kullanımı ya da işgali sonucunda ek ödeme hakkına sahip değildir. YİĞŞ’de ve ATGBS’de bu duruma benzer bir açıklama bulunamamıştır. Yine Gümüş Kitap’a göre yüklenici öngörülemeyen doğa koşullarından kaynaklı hasarların sonucunda ki bu durum tecrübeli bir yüklenici tarafından önleyici tedbirlerin alınabileceği bir durum ek ödeme hakkına sahip değildir. YİĞŞ Madde 27-(Yüklenicinin kusuru dışındaki hasar ve zararlar)’de *“olağanüstü haller ve doğal afetlerin işyerlerinde ve yapılan işlerde meydana getireceği hasar ve zararlar ile sigortalanabilir riskler (all risk) sigorta kapsamında bulunduğundan yüklenici, bu hasar ve zararlar için idareden hiç bir bedel isteyemez.”* Açıklaması yer almaktadır. Bu durum her iki sözleşmede de yükleniciye ek ödeme yapılamayacağını gösterir.

Tabloya baktığımızda on dördüncü konuda değer mühendisliği kavramından bahsedilmektedir. Değer mühendisliği gibi ifadelerin KİK tip sözleşmelerinde yer almadığı görülmektedir. Fakat yeni yapılacak düzenlemelerde KİK tip sözleşmelerine “değer mühendisliğinin” eklenmesiyle projelerin verimliliği artacaktır.

ATGBS madde 14 (Fiyat farkı ödenmesi ve hesaplanması şartları)’te “idarenin kusuru” ifadesi geçmektedir. Bu ifade ile idarenin hangi durumlarda kusurlu olduğu belirtilmemiştir. İfade ile ilgili net bir açıklama yapılmadığından dolayı madde yoruma açıktır. Ayrıca uyumsuzlıklara neden olabilir.

5.2 Öneriler

Tezin beşinci bölümünde FIDIC Gümüş Kitap ve KİK ATGBS maddeleri, genel koşullar çerçevesinde karşılaştırılmıştır. Sonrasında bu karşılaştırma tablosunda süre uzatımı ve ek ödeme konuları ayrı başlıklar halinde Gümüş Kitap ve KİK ATGBS arasında karşılaştırılmıştır. Tablolara bakıldığında FIDIC Gümüş Kitap ile KİK ATGBS tip sözleşme arasında bazı farklılıklar tespit edilmiştir. Bu farklılıklardan yola çıkarak tezin bu bölümünde biçimsel ve içeriksel öneriler sunulmuştur.

5.2.1 Biçimsel öneriler

Genel şartlar incelendiğinde, FIDIC sözleşmeleri ile KİK tip sözleşmelerin arasında biçimsel olarak farklılıklar görmekteyiz.

FIDIC Gümüş Kitap, Genel şartlar 20 maddeden oluşur ve maddeler alt maddelere ayrılır. Bu alt maddelerde her katılımcının (işveren, mühendis, müteahhit, taşeronlar, personel ve işçiler) görev tanımları yapılmıştır. KİK tip sözleşmelerine bakıldığında yapı denetim görevlisi ve yüklenici personelinden oluşan sözleşme taraflarının görev tanımlarından birçok madde içerisinde bahsedilmektedir. Bu durumda sözleşmeyi okuyan açısından zaman kaybı yaratmaktadır. Tarafları genel başlıklar halinde gruplayıp, grupların da altına tarafların görev ve sorumlulukları alt başlık olarak yazılmalıdır. Görev ve sorumluluklar, madde madde sıralanırsa anlaşılması daha kolay olacaktır.

FIDIC sözleşmelerinde, alt başlıklara bakılarak aranılan konuya kolayca ulaşılabilir. KİK sözleşmelerinde böyle bir durumdan bahsetmek pek mümkün değildir. Başlıklar daha çok genel olarak isimlendirildiğinden dolayı aranılan konu için sözleşmenin çoğunun okunması gerekir. Başlıklar biçimsel olarak çoğaltılarak sözleşme/şartname’nin okuma kolaylığı artırılabilir.

FIDIC sözleşmelerinde kitaplar, genel şartlar, özel şartların hazırlanmasına yönelik rehber ve teklif mektubu, sözleşme anlaşmaları ve uyuşmazlık çözüm anlaşması formları kitap haline çevrilerek uygulamaya sunulmuştur. Bu durumda FIDIC sözleşmeleri için kullanışlı birer rehber halindedir diyebiliriz. Ülkemizdeki sözleşmeler, Yapım İşleri Genel Şartnamesi, KİSK Sözleşmeleri ve Borçlar Kanunu vb. kurumlara atıflar yapılmaktadır. Bu dokümanların bir arada bulunmaması, özellikle ATGBS ve Birim Fiyat tip sözleşmelerinin kamu kurumlarınca farklı versiyonlarının yayınlanmış bulunması bu sözleşmeleri incelemeyi ve değerlendirmeyi güçleştirmektedir. Bu durumda fazla zaman kaybı yaşanmaktadır. Türkiye’deki sözleşmeler de bir rehber niteliği taşıyarak kitap şeklinde basılabilir. Kullanım kolaylığı açısından sözleşme formları oluşturulabilir. Soyel (2009) çalışmasında, KİK mevzuatı için, her projeye özgü olarak düzenlenebilen master format benzeri sınıflandırma formatının oluşturulması önerilmiştir.

FIDIC sözleşmelerine bakıldığında, sözleşmenin imzalanacağı sayfa sözleşme maddelerinden ayrı tutulup daha özenli hazırlanmıştır. KİSK tip sözleşmelerinde imzalanacak olan madde diğer maddelerden ayrı tutulmamıştır.

Hak talepleriyle ilgili FIDIC sözleşmelerinde şematik gösterimler yer alırken KİSK tip sözleşmelerinde bu tür gösterimlere rastlanılmamıştır. KİSK tip sözleşmeleri için de okuyucu açısından bu şekilde şematik gösterimler yapılması önerilir.

5.2.2 İçeriksel öneriler

Karşılaştırmalar sonucunda KİK sözleşmelerine (KİK ATGBS vb.) içeriksel olarak bir takım öneriler getirilmiştir.

Ülkemizdeki tip sözleşmeler KİK tarafından hazırlandığı ve Kamu işleri için yürütüldüğünden dolayı yüklenici ve işveren (idare) arasındaki iş yükü veya riskler arasında eşit bir yaklaşım yoktur. Genel olarak maddeler incelendiğinde sorumluluğun çoğu yüklenicidedir. Ayrıca FIDIC’te adil karar veren Mühendis (müşavir) tarafının KİK’te bulunmaması, Kontrol teşkilatının tamamen İdare’ye bağlı olması KİK tip sözleşmelerinin tarafsız olmadığını göstermektedir. Türkiye’deki en çok dikkat edilmesi gereken nokta; ülkemizde FIDIC vb.

uluslararası sözleşmeleri hazırlayan kurumlar gibi tarafsız bir kurum oluşturularak sözleşmelerin hazırlanması gerekmektedir.

KİK sözleşmelerinde alt madde başlıklarının Gümüş Kitap'a göre daha genel başlıklar olmasından dolayı kullanıcının yorumlaması açısından daha fazla tecrübe ve zaman gerektirir. Örneğin; Mevzuatlarda veya yasalarda yapılan değişikliklerden dolayı Gümüş Kitap kullanıcıları, süre uzatımı hak talep edebilir ve bunu alt madde 13.7'de "*Yasalardaki Değişikliklerden Dolayı Yapılan Ayarlamalar*" başlığı altında okuyabilir. KİK sözleşmelerinde bu maddeye benzer bir şekilde konuyla doğrudan alakalı bir madde başlığı olmadığı için yasalardaki değişiklikler nedeniyle işte oluşabilecek sonuçlar veya hak talebinde bulunmak için sözleşmenin geneline bakılması gerekmektedir.

Süre uzatımı ile ilgili olarak KİK ATGBS YİĞŞ'ne atıf yapmaktadır. Bu durum kullanıcı açısından zaman kaybına sebep olmaktadır. YİĞŞ madde 30 (İşin süresi ve sürenin uzatılması)'a göre, idarenin sebep olduğu hallerden dolayı yükleniciye ait olmayan gecikmelerin oluşmasında işin bir kısmı veya tamamı için süre uzatımı verilir. Bu madde yer alan idarenin sebep olduğu durumlar, FIDIC sözleşmelerinde açıkça belirtildiği gibi KİK sözleşmelerinde belirtilmemiştir. Bu nedenle uyuşmazlıklara neden olmuştur. Benzer bir şekil ATGBS madde 14 (Fiyat Farkı ödenmesi ve hesaplanması şartları)'e göre, İdarenin kusuru nedeniyle iş için fiyat farkı ödenir şeklinde yapılan açıklamada idarenin kusuru ifadesinin belirsizliklere yol açtığı düşünülmektedir. Bu ifadelerin daha açık bir şekilde yazılması uyuşmazlıkları önlemede önemli bir adım olacaktır.

Uyuşmazlık çözüm yöntemleri KİK sözleşmelerine dahil edilmelidir. KİK sözleşmelerinde bulunan yargı ve tahkim çözümü uzun süreli ve proje ek maliyet getiren yöntemlerdir. Bu sebeple diğer alternatif çözüm yöntemlerinin (arbuluculuk gibi) KİK sözleşmelerinde de kullanılması gereklidir. Literatürde detaylı olarak bu durumu Arıcı (2012) incelemiştir.

6. SONUÇ

İnşaat sektöründe kalite, zaman ve maliyet açısından belirlenen hedefe ulaşan projeler başarılı sayılır. Projelerin hedeflenen kalitede, sürede ve maliyetle bitirilebilmesinde sözleşmelerin ve içerdikleri prosedürlerin rolü büyüktür. Sözleşmeler, inşaat projelerinde yer alan tüm taraflara ve yapım sürecinin her aşamasına cevap verecek şekilde ve özen gösterilerek hazırlanırsa, uygulanan proje belirlenen hedefe ulaşacaktır.

Bu çalışmada, FIDIC Gümüş Kitap ve KİK ATGBS genel şartlar çerçevesinde incelenmiştir. Bunun yanı sıra her iki tip sözleşme süre uzatımı ve ek ödeme konuları açısından karşılaştırılmıştır. Bu incelemeyle ülkemizdeki inşaat sektörüne katkıda bulunacak hususların belirlenmesi amaçlanmıştır. Kamu projelerinde kullanılan tip sözleşmelerin uluslararası sözleşmelere göre, sözleşme hazırlanması ve uygulanması konularında bazı eksiklikleri ortaya koyulmuş ve öneriler sunulmuştur.

Tez çalışmasının amacı, Gümüş Kitap'ta ve KİK ATGBS'de yer alan süre uzatımı ve ek ödeme konularının ne şekilde işlendiğini göstermek, sunulan önerilerle KİK tip projelerinin gelişmesine yardımcı olmaktır.

Tez çalışmasında öncelikle literatür araştırması yapılarak sözleşme idaresinde süre uzatımı ve ek ödeme konuları genel halleriyle açıklanmış; KİSK sözleşmeleri ve FIDIC sözleşmeleri kapsamında süre uzatımı ve ek ödeme konuları incelenmiştir. FIDIC ve KİK'te süre uzatımı ve ek ödeme süreç ve prosedürlerini karşılaştırırken sözleşme tipinden kaynaklanan farklılıkların bertaraf edilmesi için benzer kapsamda iki sözleşmenin ele alınmasına karar verilmiş ve böylece FIDIC Gümüş Kitap (Anahtar Teslim Sözleşme) ile KİK ATGBS süre uzatımı ve ek ödeme konularının işleyişleri karşılaştırılmıştır. Her iki sözleşmedeki eksikler ve benzerlikler ortaya çıkarılmıştır.

Sözleşmeler karşılaştırıldığında öne çıkan problem, sözleşme hazırlayan tarafsız bir kurumun Türkiye'de olmamasıdır. Kamu İhale Kurumu'nun hazırlamış olduğu tip sözleşmelerde idarenin yükleniciye göre daha çok korunduğu ve daha az risk aldığı

görülmektedir. Bu nedenle Türkiye’de öncelikle yapılması gereken, tarafsız bir kurum ile sözleşmelerin hazırlanmasıdır. Bu öneri daha önceki çalışmalardan Şahin (2012) ve Köseoğlu (2007) tarafından da desteklenmiştir.

Gümüş Kitap (genel koşullar) maddeleri ile KİK ATGBS’nin karşılaştırılmasından elde edilen çizelde 5.1’e bakıldığında Madde-1 (Genel hükümler)’de KİK ATGBS’de, belgelerin korunması, tarafların ortak olarak belgelerden yararlanması konusunda detaylı açıklama bulunamamıştır. Madde-8 (Başlama-gecikmeler ve işin durdurulması)’de işlerin askıya alınması ile ilgili maddelerde KİK ATGBS’de yeterli bilgiye ulaşılamamıştır. Aynı şekilde süre uzatımını ve ek ödeme hak talepleriyle ilgili konuları etkileyen, Madde-13 (değişiklikler ve uyarlamalar)’de , Madde-19 (Mücbir sebepler)’de ve Madde-20 (İddialar ve talepler, uyuşmazlıklar ve tahkim)’de KİK ATGBS, Gümüş Kitaptaki açıklamalara göre yetersiz kalmıştır. Fakat ATGBS’nin 33. Maddesi “diğer hususlar”a göre,

“İdarelerce, bu Tip Sözleşmede hüküm bulunmayan hallerde, ihale dokümanına, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu ile 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu hükümlerine ve bunlara ilişkin Kamu İhale Kurumu tarafından yayınlanan Yapım İşleri Genel Şartnamesi ile diğer düzenleyici mevzuata ve emredici hukuk kurallarına aykırı olmamak ve bu Tip Sözleşme hükümlerinde değişiklik yapmamak veya sonuçlarını ortadan kaldırmamak üzere, işin özelliğine göre sözleşmelerde bu başlık altında bir veya birden fazla maddeyi içerecek şekilde madde numaraları teselsül ettirilerek başka düzenlemelere yer verilebilir.”

Açıklaması yer almıştır. Bu açıklamaya göre idare, Gümüş Kitap ile KİK ATGBS’yi karşılaştırdığımızda KİK ATGBS’de bulamadığımız bir çok maddeyi “diğer hususlar” maddesinin altına alt maddeler halinde eklemektedir. Yapılacak olan projeye özgü olan maddeler dışında genel koşullar olarak kullanılan maddeler Gümüş Kitap örnek alınarak tip sözleşmenin ana maddeleri olarak eklenmelidir.

Gümüş Kitap’ta yer alan bazı konulara KİK sözleşmelerinde hiç yer verilmediği de görülmektedir. Gümüş Kitapta fosil konusu ile ilgili maddelerin anlatımı açıktır ve doğrudan süre uzatımı ve ek ödeme konularına değinilmektedir. KİK sözleşmelerinde fosil bulunması halinde süre uzatımı verilmesi ile ilgili net bir madde açıklaması bulunamamıştır. Bir diğer konu ise “değer mühendisliği” gibi yeni kavramların KİK tip sözleşmelerinde yer almamasıdır. Bu tür uygulamaların

yapılacak revizyonlarla sözleşmelere eklenmesi, kamu projelerinin verimliliğini olumlu yönde etkileyecektir.

Projenin başarılı olması, projenin ayrılan bütçe sınırları içerisinde, istenilen kalite ve zamanda hedefine ulaşmasına bağlıdır. Ayrıca başarılı bir proje, hak taleplerinin çözüldüğü projedir. İşin süresini ve maliyetini artıran aynı zamanda projenin zamanında sonlanmasını engelleyen uyuşmazlıklar zamanla artar ve proje başarısızlığa neden olur. KİSK sözleşmelerindeki eksikliklerden birisi de uyuşmazlıkların çözümü için tarafların doğrudan mahkemeye yönlendirilmesidir. Çözüm yolu olarak mahkemeye gitmek yerine, zaman kavramını da önemseyerek daha etkin çözüm yaklaşımlarının sözleşmeye konulması gerekmektedir.

Alçın (2009), KİK belgelerinin ilgili hükümlerinde değişikliklerin yapılması ve yorumlanması için değişiklik emri, yorumlama talebi, öneri talebi vb. formların ve tanımların eklenmesi gerektiğini belirtmiştir. Ülkemizde şartname formlarının bulunmadığı ve eklendiği takdirde KİK mevzuatına katkı sağlayacağı ve eksikliklerin büyük bir kısmını gidereceği düşünülmektedir.

KİK sözleşmelerinde Gümüş Kitap'a göre başlık sayısı daha fazladır, maddeler genel olarak ele alındığı için daha uzun açıklamalar şeklinde yazılmıştır. Oysaki Gümüş Kitap'a bakıldığında başlıkların daha özel konuları işlediği, madde altlıkların kısa ve net bir şekilde açıklandığı görülmüştür. Bu durumda, Gümüş Kitap'ta içindikiler tablosuna bakıldığında aranılacak olan konunun maddesi kolayca bulunup zamandan kazanç sağlanabilir. KİK tip sözleşmelerinde maddeleri daha açık şekilde özele hitap ederse kullanıcı açısından kolay olacaktır.

İnternet ortamında FIDIC'in resmi sitesinden (www.fidic.org) tip sözleşmelerine kolayca erişebilirken KİK tip sözleşmelerine resmi siteden (www.ihale.gov.tr) kolayca ulaşamamaktayız. Ayrıca KİK sözleşmelerinin sanal ortamda farklı versiyonlarıyla karşılaşmaktayız. Bu durum KİK tip sözleşmelerinin kullanımında hatalara yol açmaktadır. Bu nedenle uluslararası formlarda olduğu gibi KİK tip sözleşmelerinin de standart form olarak yayınlanması gerekmektedir.

Çizelge B.3 karşılaştırmalı analiz sonucunda FIDIC Gümüş Kitap'ta tarif edilen süre uzatımı hususlarından bazılarını KİK ATGBS'de yer verilmediğini ve bu konular oluştuğunda tarafların yönlendirmeden mahrum bırakıldığı anlaşılmaktadır. Örneğin,

yürürlükte olan kanun maddelerinde veya mevzuatlarda gerçekleşen değişikliklerin sebep olduğu gecikmelerde veya şantiye alanında fosil bulunması durumunda yüklenicinin süre uzatımı alıp alamayacağı konusunda bir hüküm bulunmamaktadır.

Ayrıca, Gümüş Kitap'ta öngörülemeyen zorluklar maddesinde, yüklenici sözleşmeyi imzalayarak, öngörülen tüm riskleri karşılamayı kabul eder ve öngörülemeyen zorluklar ve maliyetler için sözleşmede anlaşılan fiyat değiştirilmez. KİK ATGBS'ye bakıldığında buna benzer bir maddenin açıkça belirtilmediği, YİĞŞ'de yer alan "Yüklenicinin kusuru dışındaki hasar ve zararlar" maddesinin yorumlanması gerektiği anlaşılr. Bu madde, Gümüş Kitap'ta olduğu gibi daha açık ifadeyle sözleşmeye eklenebilir.

Süre uzatımı ve ek ödeme tarafların en çok hak talep ettikleri konulardır. Bu çalışmanın beşinci bölümünde Gümüş Kitap ve KİK ATGBS süre uzatımı ve ek ödeme hak talepleri karşılaştırılmış, sonucunda bazı önemli konularda farklılıklar bulunmuştur. KİK sözleşmelerinde süre uzatımı tek bir maddede detaylandırılmış olup, talep edilecek konu çerçevesinde, idarenin durumu yorumlayıp süre uzatımı ve ek ödeme konusunu sonuçlandırması istenmiştir. Sözleşmelerdeki madde başlıklarında, çizelge B.4 ve 5.3'ten yararlanarak konularına göre alt maddeler oluşturulursa ve aynı zamanda süre uzatımı ve ek ödeme hak taleplerine neden olup olmadıkları madde içlerinde belirtilirse taraflar açısından daha kolay anlaşılıp yorumlanacaktır. Ayrıca Gümüş Kitapla KİK ATGBS sözleşmelerine baktığımızda süre uzatımı veya ek ödeme talep etme süreleri farklıdır. KİK ATGBS'de yüklenici idareye süre uzatımına sebep olan durumun oluşmasından 20 gün içerisinde, Gümüş Kitap'ta yüklenici Mimar/Mühendise 28 gün içerisinde durumu bildirmesi gerekir. KİK ATGBS'de eğer işveren süre uzatımına sebebiyet veriyorsa 20 günlük süreç aranmaz.

YİĞŞ madde 30 (İşin süresi ve sürenin uzatılması)'a göre, idarenin sebep olduğu hallerden dolayı, sorumluluğu yükleniciye ait olmayan gecikmelerin meydana gelmesi halinde, durum idarece incelenerek işi engelleyici sebeplere ve yapılacak işin niteliğine göre işin bir kısmına veya tamamına ait süre uzatılır. Ayrıca ATGBS madde 14 (Fiyat Farkı ödenmesi ve hesaplanması şartları)'e göre, İdarenin kusuru nedeniyle işin bitim tarihinin süre uzatımı verilmek suretiyle uzatılması halinde, ilan/davet tarihinde yürürlükte bulunan fiyat farkı esasları uyarınca fiyat farkı ödenir.

Her iki maddede geçen “idarenin sebep olduğu haller” veya “idarenin kusuru” ifadelerinin genel olması, karşılaşılan durumun idarenin sebep olup olmadığının açık olmaması uyuşmazlıklara neden olmaktadır.

KİK ATGBS’de süre uzatım maddesinde *“idarenin sebep olduğu hallerden dolayı, işte sorumluluğu yükleniciye ait olmayan gecikmelerin meydana gelmesi halinde, durum idarece incelenerek işi engelleyici sebeplere ve yapılacak işin niteliğine göre işin bir kısmına veya tamamına ait süre uzatılır.”* açıklaması yer almaktadır. Bu durumda ATGBS’de işveren kaynaklı hatalarda süre uzatımı verilir.

KİK ATGBS’deki hak talebi süreci ile Gümüş Kitap’taki hak talebi süreçleri farklıdır. Üçüncü ve dördüncü bölümde, sözleşmelerin hak talebi süreçlerinden bahsedilmektedir. Her iki sözleşme de karşılaştırıldığında FIDIC sözleşmelerinde hak talebi çözüm sürecinin daha hızlı yürütüldüğü görülmektedir. YİĞŞ’de idarenin anlaşmazlığı değerlendirme süreci en fazla 60 gün olarak belirlenmiştir. Gümüş Kitap’ta ise bu süre 42 gündür. Hak talebi sürelerinin uzun tutulması hak talebi sunan taraf için zaman ve maliyet kaybıdır. Bu öneri Altuğ (2007) tarafından da desteklenmiştir.

FIDIC Gümüş Kitap ve KİK ATGBS maddelerinin eşleştirildiği çizelge B.3 inşaat sektörü ve akademik çalışmalar için önemli bir kaynak olacağı düşünülmektedir. Örneğin çalışma, KİSK ile aşına olan ancak FIDIC sözleşmelerini bilmeyen idare veya yükleniciler için bir rehber niteliğindedir. Benzer biçimde çalışmada, FIDIC’te bir maddenin KİSK’te nasıl yorumlandığı veya tersini görmek isteyen profesyonellerin yararlanabileceği bir tablo oluşturulmuştur.

Son olarak belirlenen bu sonuçlar çerçevesinde biçimsel ve içeriksel olarak ülkemizdeki sözleşmeler incelenmeli, sözleşmeler tarafsız bir kurum tarafından, taraflar için eşit ve adil bir şekilde oluşturulmalı, alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerine başvurulmalı ve hak talebi süreçleri iyileştirilmelidir.

KAYNAKLAR

- Ahmed, S., Azhar, S., Castillo, M., Kappagantula, P.** (2002). Construction Delays in Florida: An Empirical Study, State of Florida, Department of Community Affairs.
- Alçın, M.** (2009). Sözleşme İdaresinde Açıklamalar, Yorumlamalar, Değişiklikler ve KİK Mevzuatının İlgili Hükümler Açısından Değerlendirilmesi, İTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- Altuğ, G.** (2007), Sözleşme İdaresinde Hak Talepleri ve KİK Yapım İşleri Genel Şartnamesindeki Hak Talebi Hükümlerinin Değerlendirilmesi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- Alyanak, S.** (2007). “An Overview of the Legal Rules Governing Public Procurement in Turkey”, Public Procurement Law Review (PPLR) 2007, 2, 125-143.
- Arditi, D. And Pattanakitchamroon, T.** (2006). “Selecting a Delay Analysis Method in Resolving Construction Claims.” International Journal of Project Management, 24, 145-155
- Atık, E.** (2014). Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XVIII, Ankara
- Aydın, Y.** (2010). FIDIC Sözleşmeleri, Sayder Dış Denetim Dergisi, Ekim-Kasım-Aralık
- Aydoğmuş, A.** (2008). Sözleşme İdaresinde Kalite Güvencesi ve Kalite Kontrol İle KİK Yapım İşleri Genel Şartnamesi ve AIA’ de Yer Alan İlgili Hükümlerin Karşılaştırılması, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul
- Barry, D.** (2009), Beware the Dark Arts Delay Analysis and the Problems with Reliance on Technology, Society of Construction Law.
- Birecikli, M.** (2012). Yapım İşlerinde Sözleşme Yönetimi. Birsan Yayınevi
- Brown, H. And Marriott, A.** (1999). ADR Principles and Practice Sweet and Maxwell, London.
- Çamcı, Ç.** (2008). Kamu İnşaatlarında Ortaya Çıkan Uyuşmazlıklar: Örnek Kararlar Işığında Uyuşmazlık Nedenlerinin İncelenmesi, Anadolu Üniversitesi İnşaat Mühendisliği Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi.
- Carmichael, D.G.** (2002). Disputes and International Projects. Swets&Zeitlinger, The Netherlands
- CCAM** (2005). Construction Contract Administration Manual, Texas Department of Transportation, USA
- Çelik, Ç.** (2006). Türkiye ve İngiltere İnşaat Sektörlerinde Kullanılan Sözleşmelerin Yapılarının KİK ve JCT Dokümanları Çerçevesinde İncelenmesi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

- Ceylan, Ş., Ş.** (2007). Geleneksel Toplumdan Modern Topluma Alternatif Uyuşmazlık Çözümü, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Collier K.** (2001). Construction Contracts, Prentice Hall, New Jersey.
- Cox R.** (1997). Managing Change Orders and Claims, Journal of Management in Engineering, January/February 1997, 24–29
- CSI Master Format** (2004). The Construction Specifications Institute, Canada
- CSI Section Format** (1997). The Construction Specifications Institute, Canada
- Demkin J.** (2001). The Architect's handbook of Professional practice, AIA Institute, John Wiley & Sons Inc., Canada.
- Eken, B.** (2005). İnşaat Sözleşmelerinde Anlaşmazlıklar, Çözüm Yolları ve Türkiye'de Yargı Yoluyla Çözülmüş Anlaşmazlıklar Üzerine Bir Araştırma, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- Erdem, H. E.** (2009), Türk Hukuku ve FIDIC Kapsamında Ek Süre (<http://www.erdem-erdem.com/articles/turk-hukuku-ve-fidic-kapsaminda-ek-sure/>)
- Fırtına, Ö.** (2011). İnşaat Projelerinde Uyuşmazlık İnceleme Kurulları Uygulaması, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- Franks J.** (1994). Building Contract Administration and Practice, BT Batsford Ltd., London
- Fryer, B., Egbu, C., Ellis, R. and Gorse, C.** (2004). The Practice of Construction Management, Blackwell Publishing, Oxford.
- Gilbreath, R.D.** (1992). Managing construction contracts operational controls for commercial risk, Wiley
- Gould, F.E. ve Joyce, N.E** (2000). Construction Project Management, Prentice Hall Inc. New Jersey
- Gözler, K.** (2008). Uludağ Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi, Meslek Yüksekokulları için Genel Hukuk Bilgisi
- Hamzah, N., Khoiry, M. A., Arshad, I., Tawil, N. M., Che Ani, A. I.** (2011). Cause of Construction Delay – Theoretical Framework, The 2. International Building Control Conference, Procedia Engineering.
- Hewitt, H.** (2011). Construction Claims and Responses, Wiley-Blackwell, 1 edition
- Holme v. Guppy** (1838) 3 M&W 387
- Hughes, W. ve Murdoch, J.** (1992). Construction Contracts Law & Management, E&FNSpon, Londra.
- İlter, D.** (2010). İnşaat Projelerinde Uyuşmazlık Çözüm Yöntemi Seçimi İçin Çok Kriterli Karar Verme Modeli, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul
- İlter, D.** (2012). Identification of the Relations between Dispute Factors and Dispute Categories in Construction Projects, International Journal of Law in the Built Environment, Vol.4 Issue 1, pp. 45 - 59.

- İlter, D., Alp, S., Aktürk, V., Yağcı, B.** (2014). Entitlement to Extension of Time and Additional Payment under FIDIC Conditions of Contract, 11th International Congress on Advances In Civil Engineering, ACE 2014, Ekim 21-25, İstanbul.
- Jergas, G.F.** (2001). Claims and Disputes in the Construction Industry, AACE International Transactions, CDR03.
- Jones, D.** (2006). Construction Project Dispute Resolution: Options for Effective Dispute Avoidance and Resolution. Journal of Professional Issues In Engineering Education and Practice
- Karaca, M.** (2008).“Kamu İhalelerinde İnşaat Sözleşmeleri ve Sözleşmenin Müteahhitten Kaynaklanan Sebeple Sona Ermesi”, Seçkin Yayınları, Ankara.
- Kartal, Ç.** (2007). Gürcistan ve Türkiye İlişkileri, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne
- Köksal, T.** (2010). Uluslararası İnşaat Sözleşmesi Modeli Olarak FIDIC İnşaat İşleri Sözleşme Şartları, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Volume 2010-1, Sayı 20.
- Lavigne, J.C.,** (1993), Construction Contract Claims and Methods of Avoiding Contract Litigation Through Dispute Resolution Alternatives, Florida Üniversitesi, Master Tezi
- Levin P.** (1998). Construction Contract Claims, Changes & Dispute Resolution, ASCE, Reston.
- Magdy, M.** (2010). Claims and CPM Delay Analysis, Orascom Construction Industries, Cairo, Egypt.
- Menesi, W.** (2007). Construction Delay Analysis under Multiple Baseline Updates. A thesis presented to the University of Waterloo in fulfillment of the thesis requirement for the degree of Master of Applied Science in Civil Engineering, Waterloo, Ontario, Canada.
- Morgan, D.B.** (2005). International Construction Contract Management, RIBA Enterprises, 7-18.
- Olapado, A. ve Onabanjo, B.** (2009). A Study of the Causes and Resolution of Disputes in the Nigerian Construction Industry, RICS COBRA Research Conference, University of Cape Town.
- Perini Pacific Ltd. v. Greater Vancouver Sewerage and Drainage District Council** (1967) SCR 189
- PRM,** (2005). The Project Resource Manual, The Construction Specifications Institute, McGraw-Hill Companies Inc, New York
- Sarıoğlu, F.** (2009), FIDIC Standart Sözleşmeleri ve Bir İnşaat Projesinde Sözleşme Uygulamasının İncelenmesi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Sözen, Z.** (2012). FIDIC Standart Sözleşme Formları Ders Notları, İstanbul Kültür Üniversitesi

- Sözen, Z.** (2015). FIDIC Genel Koşullarından Örneklerle İnşaat Sözleşmelerinin Yönetimi, Legal Yayıncılık, İstanbul
- Stumpf, G., R.** (2000). Schedule Delay Analysis, Cost Engineering, Vol. 42/No. 7.
- Şahin, İ.** (2012). Standart Sözleşme Uygulamasının Altın Devrinin Devamı Türk Kamu İnşaat Sektöründe Yapım İşleri Genel Şartnamesinin Hukuksal Çerçeve İncelenmesi, 2. Proje ve Yapım Yönetimi Kongresi.
- Şanlı, C.** (1996). Uluslararası Ticari Akitlerin Hazırlanması ve Uyuşmazlıkların Çözüm yolları, Büyükşehir Belediyesi Hukuk Müşavirleri Yayınları, İstanbul.
- Şeremet, M.** (2006). İnşaat Sözleşmeleri ve FIDIC, İstanbul Barosu Dergisi, Cilt 80, Sayı 4.
- Taşoluk, T.** (2006). İnşaat Projelerinde Sözleşme İdaresi ve Türk Kamu Mevzuatında İnşaat Sözleşme İdaresi Görev ve Konuların Değerlendirilmesi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- Thomas, R.** (2001). Construction Contract Claims, Second Edition, Palgrave.
- Trauner T., Manginelli, W., Lowe, S., Nagata, M., Furniss, B.** (2009). Construction Delays, Second Edition.
- Url-1:** <<https://www.ejcdc.org/faqs/>> Engineers Joint Contract Documents Committee, alındığı tarih: 07.02.2015.
- Url-2:** <<http://heybetdeger.av.tr/yeni/category/eser-sozlesmesi-insaat-sozlesmesi/>>, alındığı tarih: 25.02.2015
- Url-3:** <<https://www.bayindirlik.gov.tr/>>, alındığı tarih: 05.03.2015.
- Url-4:** <<http://fidic.org/members>>, alındığı tarih: 11.03.2015
- Url-5:** <<http://fidic.org/bookshop/about-bookshop/which-fidic-contract-should-i-use>>, alındığı tarih: 12.03.2015
- Url-6:** <<http://www.ipkb.gov.tr/tr/Kurumsal/ISMEP>>, alındığı tarih: 12.03.2015.
- Wells v. Army and Navy Cooperative Society Ltd** (1902) 86 LT 764
- Yalçın, H.** (2004). A.B.D ve Türk inşaat sektörlerindeki standart sözleşme ve genel şartnamelerin karşılaştırılması, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul
- Yurt, A.** (2005). Sözleşme Yönetimi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul

EKLER

EK A: KİK Tıp Sözleşmeleri

EK B: Çizelgeler

YAPIM İŞLERİNE AİT TİP SÖZLEŞME

(Anahtar Teslimi Götürü Bedel Sözleşme / Birim Fiyat Sözleşme / Karma Sözleşme)

İKN (İhale Kayıt Numarası):

Madde 1 - Sözleşmenin tarafları ¹

1.1. Bu Sözleşme, bir tarafta (bundan sonra İdare olarak anılacaktır) ile diğer tarafta (bundan sonra Yüklenici olarak anılacaktır) arasında aşağıda yazılı şartlar dahilinde akdedilmiştir.

Madde 2 - Taraflara ilişkin bilgiler

2.1. İdarenin

a) Adı:

b) Adresi:

c) Telefon numarası:

ç) Faks numarası:

d) Elektronik posta adresi ²:

2.2. Yüklenicinin

a) Adı, soyadı/ticaret unvanı³:

b) T.C. Kimlik No⁴:

c) Vergi Kimlik No⁵:

ç) Yüklenicinin tebligata esas adresi⁶:

d) Telefon numarası:

¹İdarenin adı ile yüklenicinin adı, soyadı /ticaret unvanı; yüklenicinin ortak girişim olması halinde ortak girişimi oluşturan bütün gerçek veya tüzel kişilerin adı, soyadı / ticaret unvanları yazılacaktır.

²Elektronik posta yoluyla bildirim yapılmasının öngörülmesi halinde elektronik posta adresi olarak, İdarenin resmi elektronik posta adresi yazılacaktır.

³Yüklenicinin iş ortaklığı veya konsorsiyum olması halinde, iş ortaklığı veya konsorsiyumu oluşturan bütün gerçek ve tüzel kişi ortakların adı/unvanı ile iş ortaklığında ortakların hisse oranları, konsorsiyumda ise ortakların işin hangi kısmını yüklediği belirtilecektir.

⁴Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı gerçek kişi yüklenicilerin veya ortak girişimin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı gerçek kişi ortaklarının T.C. Kimlik Numaraları yazılacaktır.

⁵Yerli istekli olan yüklenicilerin Vergi Kimlik Numaraları, yabancı yüklenicilerin ise ilgili ülke vergi kayıt bilgileri yazılacaktır.

⁶İş ortaklığı adına pilot ortağın, konsorsiyum adına koordinatör ortağın tebligata esas adresi yazılacaktır.

e) Bildirime esas faks numarası:

f) Bildirime esas elektronik posta adresi :

2.3. Her iki taraf, 2.1. ve 2.2. maddelerinde belirtilen adreslerini tebligat adresi olarak kabul etmişlerdir. Adres değişiklikleri usulüne uygun şekilde karşı tarafa tebliğ edilmedikçe, en son bildirilen adrese yapılacak tebliğ, ilgili tarafa yapılmış sayılır. Yüklenicinin ortak girişim olması durumunda, pilot ortak veya koordinatör ortağa yapılan tebligatlar ortak girişimi oluşturan bütün ortaklara yapılmış sayılır.

2.4. Taraflar, yazılı tebligatı daha sonra süresi içinde yapmak kaydıyla, kurye, faks veya elektronik posta gibi diğer yollarla da bildirim yapabilirler.

Madde 3 - İşin adı, yapılma yeri, niteliği, türü ve miktarı

3.1. İşin adı :

3.2. İşin yapılma yeri:

3.3. İşin niteliği, türü ve miktarı :

Madde 4-Sözleşmenin dili

4.1. Sözleşmenin dili Türkçe'dir. ⁷

Madde 5 - Tanımlar⁸

5.1. Bu Sözleşmenin uygulanmasında, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu ve 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu ile Yapım İşleri Genel Şartnamesinde ve ihale dokümanında oluşturan diğer belgelerde yer alan tanımlar geçerlidir.

Madde 6 - Sözleşmenin türü ve bedeli

6.1. ⁹

⁷Sözleşme Türkçe ile birlikte başka bir dilde de hazırlanabilir. Bu durumda, madde metni aşağıdaki şekilde düzenlenecektir;

"4.1. Sözleşme Türkçe ve hazırlanmıştır. Ancak sözleşmenin yorumunda Türkçe metin esas alınacaktır."

⁸ İdare ihale edilen yapım işinin özelliğine göre, varsa açıklanmasını gerekli gördüğü diğer terimlere ilişkin tanımlara burada yer verecektir.

⁹(1) Anahtar teslimi götürü bedel sözleşmelerde madde metni aşağıdaki şekilde düzenlenecektir;

"6.1. Bu Sözleşme, anahtar teslimi götürü bedel sözleşme olup, ihale dokümanında yer alan uygulama projeleri ve bunlara ilişkin mahal listelerine dayalı olarak, işin tamamı için yüklenici tarafından teklif edilen(rakam ve yazıyla)..... toplam bedel üzerinden akdedilmiştir.

6.2. Yapılan işlerin bedellerinin ödenmesinde, yüklenicinin teklif ettiği toplam bedel esas alınır."

(2) Birim fiyatlı sözleşmelerde madde metni aşağıdaki şekilde düzenlenecektir;

"6.1. Bu Sözleşme, birim fiyat sözleşme olup, ihale dokümanında yer alan ön ve/veya kesin projelere (ihale dokümanında mevcut olan projelere göre biri veya her ikisi yazılır) ve bunlara ilişkin mahal listeleri ile birim fiyat tariflerine dayalı olarak, İdarece hazırlanmış birim fiyat teklif cetvelinde yer alan her bir iş kaleminin miktarı ile bu iş kalemleri için yüklenici tarafından teklif edilen birim fiyatların çarpımı sonucu bulunan tutarların toplamı olan (rakam ve yazıyla) bedel üzerinden akdedilmiştir.

6.2. Yapılan işlerin bedellerinin ödenmesinde, birim fiyat teklif cetvelinde yüklenicinin teklif ettiği ve sözleşme bedelinin tespitinde kullanılan birim fiyatlar ile varsa sonradan tespit edilen yeni birim fiyatlar esas alınır."

Madde 7 - Sözleşme bedeline dahil olan giderler

7.1. Taahhüdün yerine getirilmesine ilişkin her türlü vergi, resim, harç, yapı kullanım izin belgesi giderleri vb giderler ile ulaşım, sözleşme kapsamındaki her türlü sigorta giderleri sözleşme bedeline dahildir. İlgili mevzuatı uyarınca hesaplanacak Katma Değer Vergisi sözleşme bedeline dahil olmayıp, İdare tarafından Yükleniciye ödenir.

Madde 8 – Sözleşmenin ekleri

8.1. Sözleşme, ekindeki ihale dokümanı ve diğer belgelerle bir bütündür, İdareyi ve Yükleniciyi bağlar. Ancak, Sözleşme hükümleri ile ihale dokümanını oluşturan belgelerdeki hükümler arasında çelişki veya farklılık olması halinde, ihale dokümanında yer alan hükümler esas alınır.

8.2.İhale dokümanını oluşturan belgeler

8.2.1. ¹⁰

(3) Karma sözleşmelerde madde metni aşağıdaki şekilde düzenlenecektir;

“6.1. Bu Sözleşme, karma sözleşme olup, ihale dokümanında yer alan ön ve/veya kesin projelere (İhale dokümanında mevcut olan projelere göre biri veya her ikisi yazılır.) ve bunlara ilişkin mahal listeleri ile birim fiyat tariflerine dayalı olarak, İdarece hazırlanmış birim fiyat teklif cetvelinde yer alan her bir iş kaleminin miktarı ile bu iş kalemleri için yüklenici tarafından teklif edilen birim fiyatların çarpımı sonucu bulunan tutarların toplamı olan (rakam ve yazıyla)..... bedel ile ihale dokümanında yer alan uygulama projeleri ve bunlara ilişkin mahal listelerine dayalı olarak, işin anahtar teslim götürü bedel kısmı için yüklenici tarafından teklif edilen..... (rakam ve yazıyla)..... bedelin toplamı olmak üzere (rakam ve yazıyla).....bedel üzerinden akdedilmiştir.

6.2. Yapılan işlerin bedellerinin ödenmesinde; birim fiyat teklif alınan iş kısımları için, birim fiyat teklif cetvelinde yüklenicinin teklif ettiği ve sözleşme bedelinin tespitinde kullanılan birim fiyatlar ile varsa sonradan tespit edilen yeni birim fiyatlar, işin anahtar teslim götürü bedel üzerinden teklif alınan kısımları için ise yüklenicinin teklif ettiği toplam bedel, esas alınır.”

¹⁰(1) Anahtar teslimi götürü bedel sözleşmelerde madde metni aşağıdaki şekilde düzenlenecektir;

“8.2.1. İhale dokümanını oluşturan belgeler arasındaki öncelik sıralaması aşağıdaki gibidir

- 1- Yapım İşleri Genel Şartnamesi
- 2- İdari Şartname,
- 3- Sözleşme Tasarısı,
- 4-Uygulama Projesi,
- 5- Mahal Listesi,
- 6- Özel Teknik Şartname,
- 7- Genel Teknik Şartname,
- 8- Açıklamalar (varsa),
- 9- Diğer Ekler.”

(2) Teklif birim fiyat sözleşmelerde madde metni aşağıdaki şekilde düzenlenecektir;

“8.2.1. İhale dokümanını oluşturan belgeler arasındaki öncelik sıralaması aşağıdaki gibidir

1- Yapım İşleri Genel Şartnamesi

2- İdari Şartname,

3- Sözleşme Tasarısı,

4-Birim Fiyat Tarifleri ve cetveli,

5- Mahal Listesi,

6- Özel Teknik Şartname,

7- Genel Teknik Şartname,

8- Ön / Kesin Projeler,

9- Açıklamalar (varsa),

10- Diğer Ekler.”

(3) *Karma sözleşmelerde madde metni aşağıdaki şekilde düzenlenecektir;*

“8.2.1. İşin, birim fiyat teklif alınan kısımları için ihale dokümanını oluşturan belgeler arasındaki öncelik sıralaması aşağıdaki gibidir,

1- Yapım İşleri Genel Şartnamesi

2- İdari Şartname,

3- Sözleşme Tasarısı,

4- Birim Fiyat Tarifleri ve cetveli,

5- Mahal Listesi,

6- Özel Teknik Şartname,

7- Genel Teknik Şartname,

8- Ön / Kesin Projeler,

9- Açıklamalar (varsa),

10- Diğer Ekler.

8.2.2. İşin, anahtar teslim götürü bedel teklif alınan kısımları için ihale dokümanını oluşturan belgeler arasındaki öncelik sıralaması aşağıdaki gibidir,

1- Yapım İşleri Genel Şartnamesi

2- İdari Şartname,

3- Sözleşme Tasarısı,

4-Uygulama Projesi,

8.3. Varsa, zeyilnameler ait oldukları dokümanın öncelik sırasına sahiptir.

Madde 9 - İşe başlama ve bitirme tarihi

9.1. Sözleşmenin imzalandığı tarihten itibaren (rakam ve yazıyla) gün içinde Yapım İşleri Genel Şartnamesi hükümlerine göre yer teslimi yapılarak işe başlanır.

9.2. Yüklenici taahhüdün tümünü, işyeri teslim tarihinden itibaren gün içinde tamamlayarak geçici kabule hazır hale getirmek zorundadır. Sürenin hesaplanmasında; havanın fen noktasından çalışmaya uygun olmayan dönemi ile resmi tatil günleri dikkate alındığından, bu nedenlerle ayrıca süre uzatımı verilmez.

9.3. ¹¹

9.4. Bu işyerinde havanın fen noktasından çalışmaya uygun olmadığı günler tarihleri arasındaki(rakam ve yazıyla) gündür. Ancak, işin bitiminde bu devre dikkate alınmaz ve İdare Yükleniciden teknik şartları yerine getirerek işi tamamlaması için bu dönemde çalışmasını isteyebilir. Zorunlu nedenlerle ertesi yıla sari hale gelen işlerde, çalışmaya uygun olmayan devre, ödenek durumuna ve imalatın cinsine göre dikkate alınır.

Madde 10-Teminata ilişkin hükümler

10.1. Kesin teminat

10.1.1. Yüklenici,.....(rakam ve yazıyla)..... kesin teminat vermiştir.

10.1.2. Teminatın, teminat mektubu şeklinde verilmesi halinde; kesin teminat mektubunun süresi .../.../.... tarihine kadardır. Kanunda veya sözleşmede belirtilen haller ile cezalı çalışma nedeniyle kesin kabulün gecikeceğinin anlaşılması durumunda teminat mektubunun süresi de işteki gecikmeyi karşılayacak şekilde uzatılır.

10.2. Ek kesin teminat

10.2.1. Fiyat farkı hesaplanmasının öngörülmesi halinde, fiyat farkı olarak ödenecek bedelin ve/veya iş artışı olması halinde bu artış tutarının % 6'sı oranında teminat olarak kabul edilen değerler üzerinden ek kesin teminat alınır. Fiyat farkı olarak ödenecek bedel üzerinden hesaplanan ek kesin teminat hakedişlerden kesinti yapılmak suretiyle de karşılanabilir.

5- Mahal Listesi,

6- Özel Teknik Şartname,

7- Genel Teknik Şartname,

8- Açıklamalar (varsa),

9- Diğer Ekler.”

¹¹ Kısmi kabul yapılması öngörülmüş ise madde metni aşağıdaki şekilde düzenlenecektir;

“9.3. İşin müstakil kullanımına elverişli kısımları ve bitirme tarihleri:

İşin Kısımları Bitirme Tarihleri .”

10.2.2. Ek kesin teminatın teminat mektubu olması halinde, ek kesin teminat mektubunun süresi, kesin teminat mektubunun süresinden daha az olamaz.

10.3. Yüklenici tarafından verilen kesin teminat ve ek kesin teminat, 4734 sayılı Kanunun 34 üncü maddesinde belirtilen değerlerle değiştirilebilir. Her ne suretle olursa olsun, İdarece alınan teminatlar haczedilemez ve üzerine ihtiyati tedbir konulamaz.

10.4. Kesin teminatın ve ek kesin teminatın geri verilmesi

10.4.1. Kesin teminatın ve ek kesin teminatın geri verilmesi hususunda Yapım İşleri Genel Şartnamesindeki hükümler uygulanır.

Madde 11 - Ödeme yeri ve şartları

11.1. Yüklenicinin hakedişi ödenir.¹²

11.2. Hakediş raporları, bu Sözleşmenin eki olan Yapım işleri Genel Şartnamesinde düzenlenen esaslar çerçevesinde, kanuni kesintiler de yapılarak her ayın ilk beş iş günü içinde düzenlenir. Hazırlanan hakedişler raporları İdarece onaylandıktan sonra otuz gün içinde tahakkuka bağlanarak on beş gün içinde ödenir.¹³

Bu iş için sözleşme bedeli üzerinden;

20.. Yılında

20.. Yılında

20.. Yılında

.....

ödenek tespit olunmuştur.Yüklenici yapım işi için sözleşmede belirtilen ödenekleri iş programına uygun şekilde imalat ve/veya ihzarat olarak sarf etmek zorundadır.

11.3. Yukarıda belirtilen yılı ödenekleri, toplam sözleşme bedeli içinde kalmak kaydıyla Yüklenicinin de görüşü alınarak artırılabilir. Yüklenici artırılan ödenekleri, onaylanan revize iş programına uygun şekilde yılı içinde imalat ve/veya ihzarat olarak gerçekleştirmek zorundadır.

11.4. İdarenin talebi olmaksızın Yüklenici iş programına nazaran daha fazla iş yaparsa, İdare bu fazla işin bedelini imkan bulduğu takdirde öder.

11.5. Yüklenici, her türlü hakediş ve alacaklarını İdarenin yazılı izni olmaksızın başkalarına temlik edemez. Temliknamelerin noter tarafından düzenlenmesi ve İdarece istenilen kayıt ve şartları taşıması gerekir.

Madde 12 - İş programı

12.1. Yüklenici, iş programını yer tesliminin yapıldığı tarihten itibaren on beş gün

¹²Ödemeyi yapacak birimin adı yazılır.

¹³ İdare tarafından bir ay içinde birden fazla hakediş raporunun düzenlenebileceğinin öngörülmesi durumunda madde metni aşağıdaki şekilde düzenlenecektir;

“11.2. Hakediş raporları, bu Sözleşmenin eki olan Yapım işleri Genel Şartnamesinde düzenlenen esaslar çerçevesinde, kanuni kesintiler de yapılarak her ayın ilk beş iş günü içinde düzenlenir. Ancak ödenek durumunun uygun olması halinde bir ay içinde birden fazla hakediş raporu düzenlenebilir. Hazırlanan hakedişler raporları İdarece onaylandıktan sonra otuz gün içinde tahakkuka bağlanarak on beş gün içinde ödenir.”

içinde, sözleşme bedeli üzerinden bir günde yapılması gereken iş tutarını hesaplayarak, ödeneklerin yıllara göre dağılım esasları ile varsa işin kısımları ile bitirme tarihlerini de dikkate alarak İdarece verilen örneklerle uygun olarak hazırlar. Bu programda ayrıca; ¹⁴ yıllık ödenek dilimleri ve bunların aylara dağılımı gösterilir ve iş programı en az dört nüsha hazırlanarak onaylanmak üzere İdareye teslim edilir.

12.2. İdare, iş programını verildiği tarihten başlamak üzere..... gün içinde onaylar.

12.3. İş programının hazırlanması ve uygulanması ile ilgili diğer hususlarda Yapım İşleri Genel Şartnamesi hükümleri uygulanır.

Madde 13 - Avans verilmesi şartları ve miktarı

13.1. Bu iş için avans.....¹⁵

¹⁴(1) Anahtar teslimi götürü bedel sözleşmelerde maddeye, “iş kalemlerini ve iş gruplarını, aylık imalatı ve iş miktarlarını,” ibaresi yazılacaktır.

(2) Birim fiyat sözleşmelerde maddeye “iş kalemleri, aylık imalat ve iş miktarları, (ihzarat ödemesi öngörülen işlerde ihzaratı,)” ibaresi yazılacaktır.

(3) Karma sözleşmelerde maddeye, “iş kalemleri ve iş gruplarını ile aylık imalat ve iş miktarları, (ihzarat ödemesi öngörülen işlerde ihzaratı,)” ibaresi yazılacaktır.

¹⁵(1) Avans verilmeyecekse madde metnine “ verilmeyecektir” ibaresi yazılacaktır.

(2) Avans verilecekse madde metnine “aşağıdaki şartlar dahilinde verilecektir” ibaresi yazılacak ve aşağıdaki hükümler madde metnine ilave edilecektir.

“ 13.2. Yer teslimi yapıldıktan ve iş programı onaylandıktan sonra yüklenicinin yazılı isteği üzerine verilecek avansla aynı miktar (iş programında öngörülen hakediş ödemeleri üzerinden hesaplanan avans mahsubunun bitiş tarihine sürelili) teminat mektubu (Avans teminat mektubu; Kamu İhale Kurumu tarafından belirlenen kapsam ve şekle uygun olacaktır.) veya Hazine Müsteşarlığınca ihraç edilen Devlet İç Borçlanma Senetleri ve bu senetler yerine düzenlenen belgeler karşılığında;

a) Şantiyenin kurulması, lüzumlu makine ve ekipmanın nakli,

b) Makine, ekipman, malzeme ve cihazların satın alınması ve siparişe bağlanması,

“[c) Taahhüdün ifası için gerekli ihzarat malzemesinin temini,] teklif birim fiyat ve karma sözleşmelerde bu ibare eklenecektir”

gibi işler için gerekli giderleri karşılamak üzere sözleşme bedelinin yüzde (sözleşme bedelinin 1/3 ünden fazla olmamak üzere bir oran belirlenecektir)..... tutarında avans verilecektir.

13.3. Avans def’aten / dilimler halinde aşağıdaki tarihte / tarihlerde ödenecektir;

(a) [avans dilimi ve tarihi]

(b) [avans dilimi ve tarihi]

(c) [avans dilimi ve tarihi]

.....

13.4. Yüklenici, yukarda belirtilen tarihte / tarihlerde ödenecek avans tutarının tümünü bir defada almak istemezse, bunu ödenmesi kararlaştırılan yıl sonuna kadar peyderpey talep edebilir. Talep edildiği tarihte verilecek avans miktarı, hiçbir şekilde, bakiye işe ait sözleşme bedelinin belirlenen avans oranıyla çarpımından elde edilecek tutarı geçemez.

13.5. Avansın muhtelif sebeplerle öngörülenden geç ödenmesinden dolayı yüklenici İdareden hiçbir suretle süre uzatımı, tazminat ve benzeri taleplerde bulunmamayı taahhüt eder.

Madde 14 - Fiyat farkı ödenmesi ve hesaplanması şartları

14.1. Yüklenici, gerek sözleşme süresi gerekse uzatılan süre içinde, sözleşmenin tamamen ifasına kadar, vergi, resim, harç ve benzeri mali yükümlülüklerde artışa gidilmesi veya yeni mali yükümlülüklerin ihdası gibi nedenlerle fiyat farkı verilmesi talebinde bulunamaz.

14.2. 16

14.3. Sözleşmede yer alan fiyat farkına ilişkin esas ve usullerde sözleşme imzalandıktan sonra değişiklik yapılamaz.

Madde 15 - Alt yükleniciler

15.1. 17

13.6. Yüklenicinin avans almak için İdareye yapacağı yazılı başvurusunda, avansı yukarıdaki amaca uygun olarak kullanacağını, bu avansı tahsis edeceği hususlara ait miktar ve tutarları ile itfa tarihlerini bildirmesi ve avans hükümlerine uyacağını taahhüt etmesi şarttır.

13.7. Yüklenici, aldığı bu avansı bildirdiği yerlere sarf ettiğini gösteren fatura suretlerini ve benzeri geçerli belgeleri gün içinde İdareye verecektir.

13.8. İdare, iş programının aksamaması veya avansın şartlara uygun sarf edilmemesi veya gün içerisinde işe başlanılmamış olması hallerinde, mahsubu yapılmamış avansı veya bakiyesini, bu halleri takip eden ilk hakedişten def'aten kesmeye, bu yetmediği veya hakedişi bulunmadığı takdirde avans teminatını nakde çevirmeye her zaman yetkilidir.

13.9. Avans mahsubu aşağıda yazılı esaslar dahilinde yapılır:

13.9.1. Avans mahsup oranı, avans verilme oranının % 50 fazlasıdır.

13.9.2. Avanslar, avansın verildiği tarihten itibaren her bir hakedişin sözleşme bedeline ait tutarına, avans mahsup oranı uygulanarak hakedişlerden kesinti yapılmak suretiyle mahsup edilir.

13.9.3. Mahsup edilen miktar kadar avans teminatı iade edilir.

13.9.4. Eğer varsa, avans bakiyesi son geçici hakedişten yüzde nispetine bakılmaksızın tamamen kesilir. Hakediş tutarı yetmediği takdirde farkı, yüklenici otuz gün içinde nakden öder, aksi takdirde avans teminatı nakde çevrilerek mahsup edilir.

13.9.5. İşin tasfiye edilmesi halinde, yüklenici tasfiye kabul tarihinden itibaren otuz gün içerisinde avans bakiyesini nakden ödemek zorundadır. Bu süre sonunda ödeme yapılmadığı takdirde, avans bakiyesi avans teminatı nakde çevrilerek mahsup edilir.

13.10. Avanslar hiçbir suretle başkalarına temlik edilemez. Avans teminatları haczedilemez ve üzerine ihtiyati tedbir konulamaz.”

¹⁶(1)*Fiyat farkı hesaplanmasının öngörülmediği hallerde madde metni aşağıdaki şekilde düzenlenecektir.*

“14.2. Yükleniciye fiyat farkı verilmeyecektir. Ancak, mücbir sebepler veya İdarenin kusuru nedeniyle işin bitim tarihinin süre uzatımı verilmek suretiyle uzatılması halinde, ilan/davet tarihinde yürürlükte bulunan fiyat farkı esasları uyarınca fiyat farkı ödenir.”

(2)*Fiyat farkı hesaplanması öngörülmüş ise madde metni aşağıdaki şekilde düzenlenecektir*

“14.2. Sözleşmenin yürütülmesi sırasında yükleniciye fiyat farkı verilecektir.” [Bu durumda İdare, ilan /davet tarihinde yürürlükte bulunan fiyat farkı esasları uyarınca fiyat farkının hesabı ve ödenmesine ilişkin hükümleri madde metnine dahil edecektir.]

¹⁷(1)*İsteklilerden tekliflerinde, alt yüklenicilere yaptırmayı düşündükleri işleri belirtmelerinin istenmemesi durumunda aşağıdaki metne yer verecektir:*

“15.1. İhale konusu işte idarenin onayı ile alt yüklenici çalıştırılabilir.”

15.2. İşin tamamı alt yüklenicilere yaptırılamaz. Alt yüklenicilerin yaptıkları işlerle ilgili sorumluluğu yüklenicinin sorumluluğunu ortadan kaldırmaz.

15.3. Alt yüklenicilerin çalıştırması ve sorumlulukları konusunda Yapım İşleri Genel Şartnamesinde yer alan hükümler uygulanır.

Madde 16 - Montaj, işletmeye alma, eğitim, bakım onarım, yedek parça gibi destek hizmetlerine ait şartlar

16.1......¹⁸

Madde 17 - İşin ve iş yerinin korunması ve sigortalanması

17.1. Yüklenici; işyerlerindeki her türlü araç, malzeme, ihzarat, iş ve hizmet makineleri, taşıtlar, tesisler ile sözleşme konusu iş için, işin özellik ve niteliğine göre, işe başlama tarihinden geçici kabul tarihine kadar geçen süre içinde oluşabilecek deprem, su baskını, toprak kayması, fırtına, yangın gibi doğal afetler ile hırsızlık, sabotaj gibi risklere karşı, Yapım İşleri Genel Şartnamesinde yer alan hükümler çerçevesinde “all risk” sigorta yaptırmak zorundadır.

17.2. Yüklenici, işin geçici kabul tarihinden kesin kabul tarihine kadar geçecek süreye ilişkin

a) Yüklenicinin sözleşme şartları dahilindeki yükümlülükleri kapsamında eksik ve kusurların giderilmesi amacıyla yaptığı çalışmalar sırasında sigortalı kıymetlere verdiği zarar ve ziyanlar,

b) Bakım devresi esnasında ortaya çıkan ve inşaat devresinde yüklenicinin sorumlu olduğu bir nedene dayanan ziyan ve hasarlara

karşı genişletilmiş bakım devresi teminatını içeren sigorta yaptırmak zorundadır..

17.3. Yüklenicinin iş ve iş yerinin korunması ve sigortalanması ile ilgili sorumlulukları konusunda Yapım İşleri Genel Şartnamesinde yer alan hükümler uygulanır.

Madde 18 - Süre uzatımı verilebilecek haller ve şartları

18.1. Süre uzatımıyla ilgili hususlarda Yapım İşleri Genel Şartnamesi hükümleri uygulanır

Madde 19 - Teslim, muayene ve kabul işlemlerine ilişkin şartlar

19.1. İşin teslim etme ve teslim alma şekil ve şartları ile kısmi kabul, geçicive kesin kabul işlemleri Yapım İşleri Genel Şartnamesi hükümlerine göre yürütülür.

(2) İsteklilerden tekliflerinde, alt yüklenicilere yaptırmayı düşündükleri işleri belirtmelerinin istenmesi durumunda aşağıdaki metne yer verecektir:

“15.1. İdarenin onay verdiği alt yükleniciler ve yapacakları iş bölümleri:

Alt Yüklenici Yapacağı iş

.....
.....
.....”

¹⁸Bu Sözleşme kapsamında, yapım işiyle birlikte ifası istenen montaj, işletmeye alma, eğitim, bakım-onarım, yedek parça gibi destek hizmetlerine ait teminat ve/veya garanti sürelerini de belirten şartlar, varsa bu maddeye ayrıntılı olarak yazılacaktır.

19.2.¹⁹

Madde 20 - Teminat süresi

20.1. Teminat süresi ay olup,²⁰ bu süre geçici kabul itibar tarihinden başlar.

Madde 21 - Yapı denetimi ve sorumluluğuna ilişkin şartlar

21.1. İşlerin denetimi, yapı denetim görevlisinin yetkileri, Yüklenici ile yapı denetim görevlisi arasındaki anlaşmazlıklar ve diğer hususlarda Yapım İşleri Genel Şartnamesi hükümleri uygulanır

Madde 22 - Yüklenicilerin/Alt yüklenicilerin sorumluluğu

22.1. Yüklenici ve alt yüklenicinin sorumluluğuna ilişkin hususlarda Yapım İşleri Genel Şartnamesinde yer alan hükümler uygulanır.

Madde 23 - Teknik personel, makine, teçhizat ve ekipman bulundurulması

23.1. Yüklenici, 23.3. maddesi uyarınca, İdareye bildirdiği teknik personelin onaylandığının kendisine bildirildiği tarihten itibaren aşağıda adet ve unvanları belirtilen teknik personeli iş programına göre iş yerinde bulundurmak zorundadır.

Adet Pozisyonu Mesleki Unvanı Mesleki Özellikleri²¹

1-

2-

3-

23.2. Yüklenici, yukarıda adet ve mesleki unvanı belirtilen teknik personeli iş programına göre iş başında bulundurmadığı takdirde;

1-(Mesleki unvanı)..... için... TL/Gün,

2- için.....TL/Gün,

ceza müteakiben düzenlenecek ilk hakedişten kesilir.

23.3. Teknik personelin idareye bildirilmesi ve iş yerinde bulundurulmasıyla ilgili hususlarda Yapım İşleri Genel Şartnamesinde yer alan hükümler uygulanır.

23.4. Yüklenici, işe başlama tarihinden itibaren aşağıda cinsi, çeşidi, adedi ve kapasitesi belirtilen makine, teçhizat ve ekipmanı iş programına uygun olarak iş yerinde bulundurmak zorundadır.

Cinsi Çeşidi Adedi Kapasitesi

1-

¹⁹(1) Kısmi kabul yapılması öngörülmemeyen durumlarda “19.2. Madde boş bırakılmıştır” yazılacaktır;

(2) Kısmi kabul yapılması öngörülen durumlarda madde metni aşağıdaki şekilde düzenlenecektir:

“19.2. Sözleşme konusu taahhüdün tamamlanan ve müstakil kullanıma elverişli kısımları için, Yapım İşleri Genel Şartnamesi hükümlerine göre kısmi kabul yapılması öngörülmektedir.”

²⁰Teminat süresi, Yapım İşleri Genel Şartnamesi hükümlerine göre İdarece belirlenerek buraya yazılacaktır.

²¹İdare öngörülen teknik personelin adet ve unvanı ile bu personelde aranacak nitelikleri bu maddeye yazacaktır.

2-

3-

Madde 24 - Sözleşmede değişiklik yapılması

24.1. Sözleşme imzalandıktan sonra, sözleşme bedelinin aşılması ve İdare ile Yüklenicinin karşılıklı olarak anlaşması kaydıyla, aşağıda belirtilen hususlarda sözleşme hükümlerinde değişiklik yapılabilir:

a) İşin yapılma yeri,

b) İşin süresinden önce yapılması kaydıyla işin süresi ve bu süreye uygun olarak ödeme şartları.

Madde 25 - Gecikme halinde uygulanacak cezalar ve sözleşmenin feshi

25.1. Bu sözleşmede belirtilen süre uzatımı halleri hariç, Yüklenicinin sözleşmeye uygun olarak işi süresinde bitirmediği takdirde en az on gün süreli yazılı ihtar yapılarak gecikme cezası uygulanır.

25.2. Yüklenicinin sözleşmeye uygun olarak işi süresinde bitirmediği takdirde, gecikilen her gün için sözleşme bedelinin(rakam ve yazıyla) ²² oranında gecikme cezası uygulanır²³

25.3. İhtarda belirtilen sürenin bitmesine rağmen aynı durumun devam etmesi halinde ayrıca protesto çekmeye gerek kalmaksızın kesin teminatı gelir kaydedilir ve sözleşme feshedilerek hesabı genel hükümlere göre tasfiye edilir.

25.4. Gecikme cezaları ayrıca protesto çekmeye gerek kalmaksızın Yükleniciye yapılacak hakediş ödemelerinden kesilir. Bu cezaların hakediş ödemelerinden karşılanamaması halinde Yükleniciden ayrıca tahsilat yapılır.

25.5. Kısmi kabul öngörülmemiş işlerde işin tamamının bitirilmemesi halinde, günlük gecikme cezası sözleşme bedeli üzerinden alınır.

25.6. Kısmi gecikme cezası uygulanan işlerde, işin tamamının süresinde bitirilmemesi halinde gecikme cezası işin bitirilmeyen kısımları için uygulanır. Bu

²²İdareler; sözleşme konusu işin sözleşmesinde öngörülen sürede tamamının bitirilememesi halinde, gecikilen her gün için, sözleşme bedelinin onbinde üçünden (%0,03) az, onbinde altısından (%0,06) fazla olmamak üzere gecikme cezası oranı belirleyerek madde metnine yazacaktır.

²³İdare, kısmi kabul öngörülen ihalelerde madde metnini aşağıdaki şekilde düzenleyecektir.

“25.2.Yüklenicinin sözleşmeye uygun olarak işin müstakil kullanımına elverişli kısmının zamanında bitirmemesi halinde İdare tarafından en az on gün süreli yazılı ihtar yapılarak aşağıdaki oranlarda gecikme cezası uygulanır:

<u>İşin Kısımları</u>	<u>Bitirme Tarihleri</u>	<u>Kısmi Gecikme Cezaları</u>
I.Kısım :	/...../.....	kısımın bedelinin onbinde üçünden (% 0,03) az, onbinde altısından (% 0,06) fazla olmamak üzere belirlenecektir.
II.Kısım:	/...../.....	kısımın bedelinin onbinde üçünden (% 0,03) az, onbinde altısından (% 0,06) fazla olmamak üzere belirlenecektir.
.....		

durumda sözleşme bedelinin tamamı üzerinden gecikme cezası uygulanmaz.

Madde 26 - Sözleşmenin feshine ilişkin şartlar

26.1. Sözleşmenin İdare veya Yüklenici tarafından feshedilmesine ilişkin şartlar ve sözleşmeye ilişkin diğer hususlarda 4735 Sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu ile Yapım İşleri Genel Şartnamesi hükümleri uygulanır.

Madde 27 - Sözleşme kapsamında yaptırılacak ilave işler, iş eksilişi ve işin tasfiyesi

27.1. Sözleşme kapsamında yaptırılacak ilave işler, iş eksilişi ve işin tasfiyesine ilişkin hususlarda Yapım İşleri Genel Şartnamesi hükümleri uygulanır.

Madde 28 - Sözleşmede bulunmayan işlere ait birim fiyat tespiti

28.1. Sözleşme ve eklerinde birim fiyatı bulunmayan yeni iş kalemlerinin bedeli, Yapım İşleri Genel Şartnamesi hükümlerine göre hesaplanır.

28.2. ²⁴

²⁴ (1) Anahtar teslimi götürü bedel sözleşmelerde madde mentnine “ 28.2. Bu madde boş bırakılmıştır” yazılacaktır.

(2) Teklif birim fiyat sözleşmelerde madde metni aşağıdaki şekilde düzenlenecektir;

“28.2. İş kalemi miktarının değişmesi

28.2.1. Sözleşme eki birim fiyat teklif cetvelinde yer alan her hangi bir iş kaleminin miktarında, işin devamı sırasında % 20’yi aşan artışın meydana gelmesi ve toplam artışın aynı zamanda sözleşme bedelinin yüzde 1’ini geçmesi halinde, artışın sözleşme bedeli içindeki payı nispetinde ilgili iş kalemine ait birim fiyat aşağıda gösterildiği şekilde revize edilir ve bu iş kaleminin yüzde yirmi artışı aşan kısmına revize birim fiyat üzerinden ödeme yapılır.

$$R = F \times [1 - (A \times F) / S]$$

S = Sözleşme bedeli (TL),

F = İş kaleminin sözleşme birim fiyatı (TL /),

A = İş kaleminde meydana gelen artış miktarı (Adet, mt, m² vb.),

R = Revize birim fiyat (TL /).”

(3) Karma sözleşmelerde madde metni aşağıdaki şekilde düzenlenecektir;

“28.2. İşin birim fiyat ile yapılan kısmındaki iş kalemi miktarının değişmesi

28.2.1. Sözleşme eki birim fiyat teklif cetvelinde yer alan her hangi bir iş kaleminin miktarında, işin devamı sırasında % 20’yi aşan artışın meydana gelmesi ve toplam artışın aynı zamanda sözleşme bedelinin yüzde 1’ini geçmesi halinde, artışın sözleşme bedeli içindeki payı nispetinde ilgili iş kalemine ait birim fiyat aşağıda gösterildiği şekilde revize edilir ve bu iş kaleminin yüzde yirmi artışı aşan kısmına revize birim fiyat üzerinden ödeme yapılır.

$$R = F \times [1 - (A \times F) / S]$$

S = Sözleşme bedeli (TL),

Madde 29 - Yüklenicinin sözleşme konusu iş ile ilgili çalıştıracağı personele ilişkin sorumlulukları

29.1. Yüklenicinin sözleşme konusu işte çalıştıracağı personelle ilgili sorumlulukları ve buna ilişkin şartlarda, Yapım İşleri Genel Şartnamesi hükümleri uygulanır.

Madde 30 - ²⁵

F = İş kaleminin sözleşme birim fiyatı (TL /),

A = İş kaleminde meydana gelen artış miktarı (Adet, mt, m² vb.),

R = Revize birim fiyat (TL /).”

²⁵(Değişik: 02/10/2011- 28072 R.G./ 2 md.)(Yürürlük: 8/10/2011)(1) *Anahtar teslimi götürü bedel sözleşmelerde madde metni, aşağıdaki (I) ve (II) numaralı seçenekten biri seçilerek düzenlenecektir:*

I- Madde 30-Geçici kabul noksanları

30.1. Geçici kabul noksanları için düzenlenen her hakedişte yapılan iş tutarının % 3'üne karşılık gelen kısmı tutulur ve bu tutar, geçici kabul noksanı bulunmayan işlerde geçici kabul onay tarihinden sonra, geçici kabul noksanı bulunan işlerde ise bu eksikliklerin tamamlanmasını müteakip, geçici kabul onay tarihinden sonra yükleniciye ödenir. Fiyat farkı ödenen işlerde bu tutar, sözleşme tarihinden itibaren aylık TEFE (Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yayımlanan Toptan Eşya Fiyatları İndeksi) üzerinden güncelleştirilmek suretiyle kesilir.

II- Madde 30-Geçici kabul noksanları

30.1. Geçici kabul noksanları için düzenlenen her hakedişte yapılan iş tutarının % 3'üne karşılık gelen kısmı karşılığında teminat mektubu alınır ve bu teminat mektubu, geçici kabul noksanı bulunmayan işlerde geçici kabul onay tarihinden sonra, geçici kabul noksanı bulunan işlerde ise bu eksikliklerin tamamlanmasını müteakip, geçici kabul onay tarihinden sonra yükleniciye iade edilir. Fiyat farkı ödenen işlerde teminat tutarı, sözleşme tarihinden itibaren aylık TEFE (Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yayımlanan Toptan Eşya Fiyatları İndeksi) üzerinden güncelleştirilmek suretiyle belirlenir. Yüklenicinin teminat mektubu vermemesi durumunda; düzenlenen her hakedişte yapılan iş tutarının % 3'üne karşılık gelen kısmı tutulur ve bu tutar, geçici kabul noksanı bulunmayan işlerde geçici kabul onay tarihinden sonra, geçici kabul noksanı bulunan işlerde ise bu eksikliklerin tamamlanmasını müteakip, geçici kabul onay tarihinden sonra yükleniciye ödenir. Fiyat farkı ödenen işlerde bu tutar, sözleşme tarihinden itibaren aylık TEFE (Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yayımlanan Toptan Eşya Fiyatları İndeksi) üzerinden güncelleştirilmek suretiyle kesilir.

(2) *Birim fiyat sözleşmelerde madde metni, aşağıdaki (I) ve (II) numaralı seçenekten biri seçilerek düzenlenecektir:*

I- Madde 30-İşin devamı sırasında kesin hesapların yapılması

30.1. Yüklenici, kesin hesapların zamanında tamamlanmasını teminen işin devamı süresince gerekli elemanı işbaşında bulundurmaya ve her kalem imalatın tamamlanmasını takiben yapı denetim görevlisiyle birlikte hesaplarını hazırlatarak peyderpey tetkik için İdareye vermeye mecburdur.

30.2. Düzenlenen hakedişlerde; tamamlanmış, ancak kesin hesabı İdareye verilmemiş imalatlara ait tutarların % 5'i tutulur ve kesin hesaplar İdare tarafından onaylanmadıkça bu tutarlar ödenmez.

II- Madde 30-İşin devamı sırasında kesin hesapların yapılması

30.1. Yüklenici, kesin hesapların zamanında tamamlanmasını teminen işin devamı süresince gerekli elemanı işbaşında bulundurmaya ve her kalem imalatın tamamlanmasını takiben yapı denetim görevlisiyle birlikte hesaplarını hazırlatarak peyderpey tetkik için İdareye vermeye mecburdur.

30.2. Düzenlenen hakedişlerde; tamamlanmış, ancak kesin hesabı İdareye verilmemiş imalatlara ait tutarların % 5'i karşılığında teminat mektubu alınır ve kesin hesaplar İdare tarafından onaylanmadıkça bu teminat mektubu iade edilmez. Yüklenicinin teminat mektubu vermemesi durumunda ise kesin

Madde 31 - Anlaşmazlıkların çözümü

31.1. ²⁶

hesabı İdareye verilmemiş imalatlara ait tutarların % 5'i tutulur ve kesin hesaplar İdare tarafından onaylanmadıkça bu tutarlar ödenmez.

(3) *Karma sözleşmelerde* madde metni aşağıdaki (I) ve (II) numaralı seçenekten biri seçilerek düzenlenecektir:

I- Madde 30- İşin devamı sırasında kesin hesapların yapılması ve geçici kabul noksanları

30.1. Yüklenici, işin birim fiyat teklif alınan kısımlarının kesin hesaplarının zamanında tamamlanmasını teminen işin devamı süresince gerekli elemanı işbaşında bulundurmaya ve her kalem imalatın tamamlanmasını takiben yapı denetim görevlisiyle birlikte hesaplarını hazırlatarak peyderpey tetkik için İdareye vermeye mecburdur. Düzenlenen hakedişlerde; tamamlanmış, ancak kesin hesabı İdareye verilmemiş imalatlara ait tutarların % 5'i tutulur ve kesin hesaplar İdare tarafından onaylanmadıkça bu tutarlar ödenmez.

30.2. İşin anahtar teslimi götürü bedel teklif alınan kısmında, geçici kabul noksanları için düzenlenen her hakedişte yapılan iş tutarının % 3'üne karşılık gelen kısmı tutulur ve bu tutar, geçici kabul noksanı bulunmayan işlerde geçici kabul onay tarihinden sonra, geçici kabul noksanı bulunan işlerde ise bu eksikliklerin tamamlanmasını müteakip, geçici kabul onay tarihinden sonra yükleniciye ödenir. Fiyat farkı ödenen işlerde bu tutar, sözleşme tarihinden itibaren aylık TEFE (Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yayımlanan Toptan Eşya Fiyatları İndeksi) üzerinden güncelleştirilmek suretiyle kesilir.

II- Madde 30- İşin devamı sırasında kesin hesapların yapılması ve geçici kabul noksanları

30.1. Yüklenici, işin birim fiyat teklif alınan kısımlarının kesin hesaplarının zamanında tamamlanmasını teminen işin devamı süresince gerekli elemanı işbaşında bulundurmaya ve her kalem imalatın tamamlanmasını takiben yapı denetim görevlisiyle birlikte hesaplarını hazırlatarak peyderpey tetkik için İdareye vermeye mecburdur. Düzenlenen hakedişlerde; tamamlanmış, ancak kesin hesabı İdareye verilmemiş imalatlara ait tutarların % 5'i karşılığında teminat mektubu alınır ve kesin hesaplar İdare tarafından onaylanmadıkça bu teminat mektubu iade edilmez. Yüklenicinin teminat mektubu vermemesi durumunda ise kesin hesabı İdareye verilmemiş imalatlara ait tutarların % 5'i tutulur ve kesin hesaplar İdare tarafından onaylanmadıkça bu tutarlar ödenmez.

30.2. İşin anahtar teslimi götürü bedel teklif alınan kısmında, geçici kabul noksanları için düzenlenen her hakedişte yapılan iş tutarının % 3'üne karşılık gelen kısmı karşılığında teminat mektubu alınır ve bu teminat mektubu, geçici kabul noksanı bulunmayan işlerde geçici kabul onay tarihinden sonra, geçici kabul noksanı bulunan işlerde ise bu eksikliklerin tamamlanmasını müteakip, geçici kabul onay tarihinden sonra yükleniciye iade edilir. Fiyat farkı ödenen işlerde teminat tutarı, sözleşme tarihinden itibaren aylık TEFE (Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yayımlanan Toptan Eşya Fiyatları İndeksi) üzerinden güncelleştirilmek suretiyle belirlenir. Yüklenicinin teminat mektubu vermemesi durumunda; düzenlenen her hakedişte yapılan iş tutarının % 3'üne karşılık gelen kısmı tutulur ve bu tutar, geçici kabul noksanı bulunmayan işlerde geçici kabul onay tarihinden sonra, geçici kabul noksanı bulunan işlerde ise bu eksikliklerin tamamlanmasını müteakip, geçici kabul onay tarihinden sonra yükleniciye ödenir. Fiyat farkı ödenen işlerde bu tutar, sözleşme tarihinden itibaren aylık TEFE (Türkiye İstatistik Kurumu tarafından yayımlanan Toptan Eşya Fiyatları İndeksi) üzerinden güncelleştirilmek suretiyle kesilir.”

²⁶(1) *Sözleşmenin yürütülmesi sırasında taraflar arasında doğabilecek anlaşmazlıkların esas olarak Türk Mahkemelerince çözümlenmesi öngörülebcektir. Bu durumda madde metni aşağıdaki şekilde düzenlenecektir:*

“31.1. Bu sözleşme ve eklerinin uygulanmasından doğabilecek her türlü anlaşmazlığın çözümünde(İdarenin bulunduğu yer mahkemesi yazılacaktır).....mahkemeleri ve icra daireleri yetkilidir.”

(2) *Yerli ve yabancı tüm isteklilerin katılımına açık şekilde yapılan ihalelerde, sözleşmenin yürütülmesi sırasında taraflar arasında çıkabilecek anlaşmazlıkların çözümüne ilişkin olarak milletlerarası tahkim öngörülmesi halinde buraya aşağıdaki metin yazılacaktır.:*

Madde 32 - Hüküm bulunmayan haller

32.1. Bu sözleşme ve eklerinde hüküm bulunmayan hallerde, ilgisine göre 4734 sayılı Kanun ve 4735 sayılı Kanun hükümleri, bu Kanunlarda hüküm bulunmaması halinde ise Borçlar Kanunu hükümleri uygulanır.

Madde 33 - Diğer hususlar²⁷

33.1.

Madde 34 - Yürürlük

34.1. Bu sözleşme taraflarca imzalandığı tarihte yürürlüğe girer.²⁸

Madde 35 – Sözleşmenin imzalanması²⁹

“31.1. 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanununun 2 nci maddesinin 1 inci fıkrasının 1 nolu bendinde sayılan hallerin dışındaki tüm durumlarda;

31.1.1. Bu sözleşme ve eklerinin uygulanmasından doğabilecek her türlü anlaşmazlığın çözümünde(İdarenin bulunduğu yer mahkemesi yazılacaktır).....mahkemeleri ve icra daireleri yetkilidir.

31.2. 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanununun 2 nci maddesinin 1 inci fıkrasının 1 nolu bendinde belirtilen hallerin varlığında;

31.2.1. İdare ve yüklenici arasında karşılıklı müzakere yolu ile giderilemeyen her türlü fikir ayrılığı ile sözleşme kapsamındaki hükümlerin tatbiki, yorumlanması ve benzeri konulara ilişkin anlaşmazlıklar (sözleşme hükümlerine göre İdarenin re’sen hareket etme ve karar verme yetkisine haiz olduğu haller hariç olmak üzere) 21.06.2001 tarih ve 4686 sayılı Milletlerarası Tahkim Kanunu hükümlerine göre çözülecektir.

31.2.2. Tahkim heyeti üç hakemden oluşur. Taraflardan her biri birer hakem seçer ve bu iki hakem de otuz gün içinde üçüncü hakemi belirler. Taraflardan biri, diğer tarafın Noter vasıtasıyla gönderdiği bu yoldaki talebin kendisine ulaşmasından itibaren otuz gün içinde hakemini seçmez veya tarafların seçtiği iki hakem seçilmelerinden sonraki otuz gün içinde üçüncü hakemi belirleyemezler ise; gerek ikinci hakem gerekse üçüncü hakem, taraflardan birinin talebi üzerine(İdarenin bulunduğu yer yazılacaktır) Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından seçilir. Üçüncü hakem başkan olarak görev yapar.

31.2.3. Anlaşmazlığın esasına ilişkin maddi hukuk kuralları Türk hukukuna tabi olacaktır. Tahkimin dili Türkçe’dir. Tahkim yeri, ... (İdarenin bulunduğu yer yazılacaktır).....’dır. Yetkili mahkeme (İdarenin bulunduğu yer yazılacaktır)..... Asliye Hukuk Mahkemesi’dir.

31.2.4. İdare veya yüklenici tarafından hakeme başvurulmuş olması halinde dahi, yüklenici işlere devam etmek ve işin yürütülmesi ile ilgili İdarece alınacak kararlara uymak zorundadır.”

²⁷İdarelerce, bu Tip Sözleşmede hüküm bulunmayan hallerde, ihale dokümanına, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu ile 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu hükümlerine ve bunlara ilişkin Kamu İhale Kurumu tarafından yayınlanan Yapım İşleri Genel Şartnamesi ile diğer düzenleyici mevzuata ve emredici hukuk kurallarına aykırı olmamak ve bu Tip Sözleşme hükümlerinde değişiklik yapmamak veya sonuçlarını ortadan kaldırmamak üzere, işin özelliğine göre sözleşmelerde bu başlık altında bir veya birden fazla maddeyi içerecek şekilde madde numaraları teselsül ettirilerek başka düzenlemelere yer verilebilir

²⁸İdare, sözleşmenin notere tescili ve onaylatılmasını öngörmesi halinde aşağıdaki metni yazacaktır

“34.1. Bu sözleşme noter tarafından onaylanıp tescil edildiği tarihte yürürlüğe girer.”

²⁹Yüklenici tarafından sözleşmenin birden fazla nüsha olarak düzenlenmesi talep edilirse madde metni aşağıdaki şekilde düzenlenecektir.

35.1. Bu sözleşme maddeden ibaret olup, İdare ve Yüklenici tarafından tam olarak okunup anlaşıldıktan sonra/....../..... tarihinde bir nüsha olarak imza altına alınmıştır. Ayrıca İdare, Yüklenicinin talebi halinde sözleşmenin “aslına uygun idarece onaylı suretini” düzenleyip Yükleniciye verecektir.

İDARE ³⁰

YÜKLENİCİ ³¹

“35.1. Bu sözleşme maddeden ibaret olup, İdare ve Yüklenici tarafından tam olarak okunup anlaşıldıktan sonra/....../.....tarihinde imza altına alınmış, ... nüshası İdarede muhafaza edilerek nüshası da yükleniciye verilmiştir.”

³⁰*İhale yetkilisinin adı, soyadı ve görevi yazılacaktır.*

³¹*Yüklenicinin adı-soyadı/ticaret unvanı; yüklenicinin ortak girişim olması halinde, bütün ortakların ad- soyad/ticaret unvanları yazılacaktır. Yüklenicinin tüzel kişi olması halinde yetkili temsilcisinin veya vekilinin adı-soyadı yazılacak, temsile yetkili olduğuna dair belge sözleşme ekine konulacaktır.*

Çizelge B.1: FIDIC Sözleşmelerinde süre uzatımı ile ilgili maddeler (İlter ve diğ., 2014).

MADDE NO	MADDE	FIDIC TÜRÜ	AÇIKLAMA
1.9	Teknik Çizimler veya Talimatların Geciktirilmesi	Kırmızı Kitap	Yüklenici Mühendis'in çizim ya da talimatları verme süresi gecikirse, süre uzatımına hak kazanabilir . Bu durumda Yüklenici, Mühendis'e haber vermeli, gerekli çizim veya talimatların neler olduğunu detaylandırmalı ve çizim ve talimatlar sağlanmazsa sonucunda yaşanacak problem ve gecikmeleri aktarmalıdır. Mühendisin, bildirim konusu çizimi veya talimatı makul ölçüler içindeki sürede vermemiş olması sebebiyle Yüklenici işi geciktirme ya da ilave masraf yapmak zorunda kalırsa, süre uzatımı, maliyet ve kar için madde 20.1 kapsamında hak talebinde bulunabilir.
	İşveren ihtiyaç programında hatalar	Sarı Kitap	Yüklenici, İşveren İhtiyaç Programı'ndaki eksikler nedeniyle gecikme veya ek masraflarla karşılaşır ve bunlar tecrübeli bir Yüklenicinin fark edemeyeceği türde eksikliklerse, Yüklenici süre uzatımı, maliyet ve kar için madde 20.1 kapsamında hak talebinde bulunabilir .
2.1	İşyerine Girme Hakkı	Kırmızı Kitap Sarı Kitap Gümüş Kitap	İşveren, Şartnamelerde belirtilen süre içerisinde, Yükleniciye, İşyerinin tüm bölümlerine erişme ve kullanma hakkını tanıyacaktır. Bu sebeple Yüklenici gecikirse veya ek masraf yapmış olursa madde 20.1 gereğince hak talebinde bulunur .
4.7	Ön hazırlıklar, Ölçümler (Aplikasyon vb.)	Kırmızı Kitap Sarı Kitap Gümüş Kitap	Yüklenici, sözleşmede belirtilen veya Mühendis tarafından açıklanan koordinatlara ve kotlara uygun olmak koşuluyla işin aplikasyonunu yapmalıdır. Yüklenici, işin bütün bölümlerinin doğru bir şekilde yerleştirilmesinden ve kotlarda, hizalamada çıkan hataların düzeltilmesinden sorumludur. Belirtilen bu kalemlerde çıkabilecek hatalardan işveren sorumludur ama yüklenici de bu bilgileri uygulamaya geçerken bilgilerin doğruluğunu ve gerçekliğini tespit için çabalamalıdır. Yüklenici, bu referans kalemlerindeki hatalardan dolayı gecikmeye uğrarsa ya da ek masraf yapmak zorunda kalırsa ve sözü edilen hatırlar da tecrübeli yüklenicinin önceden görüpte engelleyebileceği nitelikte değilse; bu durumda madde 20.1'e göre gecikmeler için süre uzatımına hak kazanır . İşveren ile Yüklenici arasında herhangi bir risk paylaşımı yoktur. Süre uzatımından yararlanamaz .

Çizelge B.1: FIDIC Sözleşmelerinde süre uzatımı ile ilgili maddeler(devam) (İlter ve diğ., 2014).

MADDE NO	MADDE	FIDIC TÜRÜ	AÇIKLAMA
4.12	Önceden Saptanamayan Fiziksel Şartlar	Kırmızı Kitap	"Fiziksel koşullar", iklim şartları hariç hidrolojik şartlar dahil olmak üzere iş yerinde karşılaştığı doğal fiziksel şartlarla insanlardan kaynaklanan ve diğer fiziksel engeller ve çevre kirleticiler anlamındadır.
		Sarı Kitap	Yüklenici karşılaştığı fiziksel koşulları tahmin edilemez olduğuna karar kılarsa, o anda Mühendise açıklamalıdır. Bu açıklamada, karşılaştığı fiziksel koşulların neden tahmin edilemez olduğu bildirmelidir. Önlemlerini alarak devam etmelidir.
	Öngörülemeyen zorluklar	Gümüş Kitap	Yüklenici, öngörülme-yen fiziksel şartlarla karşılaşması sonrası gerekli bildirimde bulunmuş ve bu şartlardan dolayı ilave masraf yapmak durumunda kalmış ya da gecikme yaşamışsa madde 20.1 uyarınca hak talebi kazanır. Aksi sözleşmede belirtilmedikçe; Yüklenicinin işi etkileyebilecek veya gecikmesine sebep olabilecek tüm şartları ve riskleri hesaba kattığı varsayılır. Sözleşmeyi imzalayarak Yüklenici işlerin başarıyla tamamlanmasındaki mali sorumluluğu üstlenir. Sözleşme bedeli, herhangi bir öngörülme-yen zorluk sebebiyle tekrar ayarlanmaz.
4.24	Fosiller	Kırmızı Kitap	İşler ilerlerken sahada fosil bulunması halinde Yüklenicinin neler yapabileceğini inceler. İşyerinde bulunan bütün fosiller, değerli ve antika ürünler, jeolojik ve arkeolojik yönden ilgi çeken eşyalar vb.
		Sarı Kitap	İşverenin yetki ve ve koruması altında verilecektir. Yüklenici bunların alıp götürülmemesi veya zarar gelmemesi için önlemler alacaktır. Yüklenici eğer fosil bulursa anında Mühendise bildirecektir. Mühendiste ne yapılması gerektiğini ile ilgili talimatlar verecektir. Bu talimatlarla ilgili bir gecikme olması durumunda madde 20.1 gereğince; eğer işin tamamlanması da yukarıda belirtilen gecikmeden dolayı gecikmiş veya gecikecekse, Yüklenici alt madde 8.4'e göre süre uzatımına hak kazanır.
		Gümüş Kitap	

Çizelge B.1: FIDIC Sözleşmelerinde süre uzatımı ile ilgili maddeler (devam) (İlter ve diğ., 2014).

MADDE NO	MADDE	FIDIC TÜRÜ	AÇIKLAMA
7.4	Testler	Kırmızı Kitap	Tamamlama sonrası tesler hariç sözleşmede belirtilen tüm testler için geçerlidir. Yüklenici, söz konusu bu testlerin verimli şekilde uygulanabilmeleri için gereken cihazları, yardımı, bilgileri, elektrik gücünü, ekipmanları, yakıtı, tüketim malzemelerini, aletleri, işçiliği, malzemeleri ve uygun nitelikli ve tecrübeli personeli sağlayacaktır. Yüklenici, tesisin, malzemelerin ve işin diğer kısımlarının belirlenmiş testlere tabi tutulmaları ile ilgili olarak zaman ve yer üzerinde Mühendis/İşveren ile anlaşmaya varır.
		Sarı Kitap	Eğer Yüklenicinin kendisi, Mühendis/İşverenin talimatlarından ya da İşverenin sorumlu olduğu bir geciktirmeden dolayı gecikmeye uğrarsa, bu durumda Yüklenici, Mühendis/işverene ihbarda bulunarak madde 20.1 gereğince söz konusu geciktirmeden dolayı tamamlanma da gecikmiş veya gecikecekse, madde 8.4 hükümlerine göre süre uzatımı hak talebi kazanır.
		Gümüş Kitap	Yüklenici; tamamlanma (10.1) maddesi hükümleri bakımından gecikecek ve bu gecikme a- Madde 13.3 hükümlerine göre tamamlama süresinin yeniden ayarlanması Değişiklik veya Sözleşme kapsamındaki herhangi bir iş kaliemi miktarında başka şekilde önemli bir değişme; b- Yüklenicinin daha önce ilgili o paragrafta uymamazlık etmemiş olması kaydı ile bu şartlar metninin herhangi bir paragrafına göre süre uzatım hakkı doğuran bir gecikme; c- Önceden kestirilemeyen iklim şartları; d- Salgın hastalıklar, yasalardaki değişiklikler, hükümet kararları ve tutumları gibi nedenler ile personel veya malzeme sağlamada önceden kestirilemeyen zorluklar; e- İşverene onun personeline veya İşveren adına aynı şantiyede çalışan diğer Yükleniciye ait olan engellemelerin sonucu doğan gecikmeler; gibi yukarıda açıklanan nedenlerden birisinden oluşan veya oluşacaksa; bu durumlarda yüklenici madde 20.1 gereğince Mühendise bildirimde bulunur.
8.4	Tamamlanma Zamanının Uzatılması	Kırmızı Kitap	
		Sarı Kitap	
		Gümüş Kitap	Tamamlama süresinin uzatılmasına neden olacak gecikmeler arasında c ve d maddeleri yoktur.

Çizelge B.1: FIDIC Sözleşmelerinde süre uzatımı ile ilgili maddeler (devam) (İlter ve diğ., 2014).

MADDE NO	MADDE	FIDIC TÜRÜ	AÇIKLAMA
8.5	Yetkili makamların neden olduğu gecikmeler	Kırmızı Kitap Sarı Kitap Gümüş Kitap	Yüklenici ülkenin hukuki olarak yetkili makamlarının koydukları kural ve işlemleri dikkatle uygulamış ancak bu makamlar Yüklenicinin işini kesmiş veya geciktirmişse ve gecikme veya durma öngörülmeyle nitelikte ise; bu durumlarda söz konusu iş kesintisi veya gecikme, yukarıda açıklanan madde 8.4 (b) maddesi hükümlerine göre gecikme nedeni olarak kabul edilir.
8.9	Askıya alınmanın sonuçları	Kırmızı Kitap Sarı Kitap Gümüş Kitap	Eğer Yüklenici, 8.8 [İşin Askıya Alınması] maddesi hükümlerine göre Mühendis/İşverenin verdiği direktiflerden ve/veya yeniden işe başlamadan dolayı gecikmeye uğrar ve/veya masraf yapma durumunda kalırsa, bu durumları Mühendis/işverene bildirimde bulunur ve 20.1 [Yüklenicinin Talepleri] maddesi hükümlerine bağlı olarak; yukarıda sözü edilen gecikmeden dolayı tamamlama da gecikmiş veya gecikecekse, 8.4 numaralı [Tamamlama Süresinin Uzatımı] paragrafı hükümlerine göre süre uzatımına hak kazanır.
10.3	Tamamlanma Testlerine Müdahale	Kırmızı Kitap Sarı Kitap Gümüş Kitap	Yüklenici, İşverenin sorumlu olduğu herhangi bir nedenden dolayı tamamlanma testlerini uygulamaktan 14 günden daha fazla bir süre için alıkonulursa; bu durumda Tamamlanma Testlerini böyle bir sebep olmasaydı tamamlanacak olduğu tarih itibarıyla İşverenin işi ilgili bölümü teslim aldığı varsayılır. Mühendis, gerekli Teslim Alma Sertifikası verir; Yüklenici de kusur ve noksanları ihbar süresinin bitiminden önce olmak üzere elden geldiğince erken zamanda tamamlanma testlerini uygular. Mühendis/İşveren de 14 gün önceden bildirimde bulunarak Sözleşmenin ilgili hükümleri uyarınca tamamlama testlerinin yapılmasını isteyebilir. Yüklenici, tamamlama testlerini, uygulanmasında yukarıda açıklanan bu gecikmeden dolayı işin gecikmesi durumu ile karşılaşır veya ek masraf yapmış olursa; İşveren veya Mühendise bildiri ve madde 20.1'e bağlı kalmak koşuluyla madde 8.4 gereğince süre uzatımına hak kazanır.

Çizelge B.1: FIDIC Sözleşmelerinde süreuzatımı ile ilgili maddeler (devam) (İlter ve diğ., 2014).

MADDE NO	MADDE	FIDIC TÜRÜ	AÇIKLAMA
13.7	Yasalardaki değişiklikten dolayı yapılan ayarlamalar	Kırmızı Kitap Sarı Kitap Gümüş Kitap	Sözleşme bedeli, başlangıç gününden sonra ortaya çıkan ve Yüklenicinin sözleşme ile ilgili yükümlülüklerini yerine getirmesini engelleyen, ülke yasalarındaki değişiklikler veya bunların idari/hukuki yorumları sonucunda oluşan maliyet artış ve eksilişleri hesaba katmak üzere ayarlanır. Yüklenici, başlangıç gününden sonra olmak üzere yasalarda veya yasaların yorumlarında meydana gelecek bu değişmelerden dolayı gecikmeye uğrar veya ek masraf yapmak durumunda kalırsa madde 20.1 hükümlerine bağlı kalarak; tamamlama da söz konusu gecikmeden dolayı gecikecekse madde 8.4 uyarınca süre uzatımına hak kazanır.
16.1	Müteahhidin İş Askıya Alma Hakkı	Kırmızı Kitap Sarı Kitap Gümüş Kitap	Mühendis, madde 2.4, 14.6 (Gümüş kitapta dahil değildir), 14.7 maddelerinin hükümlerine uymazsa, bu durumda yüklenici en az 21 gün süreli bildirimde bulunduktan sonra, kendisine ödeme yapılacağına makul bir kanıtını bildirimde açıkladığı şekilde alıncaya kadar, işi askıya alır. İş askıya alınması sebebiyle Yüklenici gecikmeye uğramış veya masraf yapmak zorunda kalmış olursa Mühendis'e veya İşveren'e bildirir ve madde 20.1 hükümlerine bağlı olarak tamamlama süresi bu nedenle gecikmişse, madde 8.4 hükümlerince süre uzatımına hak kazanır.
17.4	İşverenin risklerinin sonuçları	Kırmızı Kitap Sarı Kitap Gümüş Kitap	17.3 maddesinde yazılı risklerden herhangi birinden dolayı işte, mallarda ya da Yüklenicinin belgelerinde hasar veya zarar meydana gelirse, Yüklenici, bu durumu derhal Mühendis/İşverene ihbar eder ve Mühendis/İşverenin isteği kapsamında olmak kaydı ile bu hasar ve zararı giderir. Yüklenici bu hasar ve zararı giderirken gecikmeye uğrar veya masraf yapmak zorunda kalır. Bu konuda Mühendis/İşverene ikinci bir ihbar ileterek madde 20.1 hükümlerine bağlı kalmak şartıyla madde 8.4 hükümlerine göre süre uzatımı hak talebinde bulunur.

Çizelge B.1: FIDIC Sözleşmelerinde süre uzatımı ile ilgili maddeler (devam) (İlter ve diğ., 2014).

MADDE NO	MADDE	FIDIC TÜRÜ	AÇIKLAMA
19.4	Zorunlu Hallerin Sonuçları	Kırmızı Kitap Sarı Kitap Gümüş Kitap	Yüklenici, Sözleşmeden doğan herhangi bir yükümlülüğünü mücbir sebepten dolayı yerine getiremez duruma gelmiş, bunu 19.2 maddesi hükümlerine göre bildirmiş ve bu yükümlülüğünü yerine getirememesi nedeniyle gecikmeye uğramış veya masraf yapmışsa, bu durumda Yüklenici madde 20.1 hükümlerine bağlı kalarak; işin tamamlanması gecikiyorsa; madde 8.4 gereğince süre uzatımına hak kazanır.
20.1	Müteahhidin İddia ve Talepleri	Kırmızı Kitap Sarı Kitap Gümüş Kitap	Yüklenici'nin hak talebi ile İşveren'den ek süre talep edebilmesi için hak talebini oluşturan konu Yüklenici tarafından bilindiği andan itibaren 28 gün içinde Mühendis'e veya İşveren'e bildirim yapmak zorundadır. Bu süreye uymayan Yüklenici ek süre hakkını tamamen kaybeder. Hak talebini oluşturan konu Yüklenici tarafından bilindiği andan itibaren 42 gün içinde ise Yüklenici Mühendise veya İşverene hak talebi ile ilgili detaylı hak talebi dosyasını göndermek zorundadır. Bu talepleri takip eden 42 gün içinde Mühendis/İşveren hak talebini kabul eder veya reddeder ve nedenleri ile ilgili raporunu yayınlar. Mühendis/İşveren bu incelemesinde 3.5 ve 8.4 alt maddesince Yüklenici'ye verilecek süre uzatımını belirler.

Çizelge B.2: FIDIC Sözleşmelerinde ek ödemelerile ilgili maddeler (İlter ve diğ., 2014).

MADDE NO	MADDE	FIDIC TÜRÜ	AÇIKLAMA
1.9	Teknik Çizimler veya Talimatların Geciktirilmesi	Kırmızı Kitap	Yüklenici, Mühendis'in çizim ya da talimatları verme süresi gecikirse, süre uzatımına hak kazanabilir. Bu durumda Yüklenici Mühendis'e haber vermeli, gerekli çizim veya talimatların neler olduğunu detaylandırmalı, çizim ve talimatlar sağlanmazsa sonucunda yaşanacak problem ve gecikmeleri aktarmalıdır. Mühendisin, bildirim konusu çizimi veya talimatı makul ölçüler içindeki sürede vermemiş olması sebebiyle Yüklenici işi geciktirme ya da ilave masraf yapmak zorunda kalırsa, süre uzatımı, maliyet ve kar için madde 20.1 kapsamında hak talebinde bulunabilir.
	İşveren ihtiyaç programında hatalar	Sarı Kitap	Yüklenici, İşveren İhtiyaç Programı'ndaki eksikler nedeniyle gecikme veya ek masraflarla karşılaşır ve bunlar tecrübeli bir Yüklenicinin fark edemeyeceği türde eksikliklerse, Yüklenici süre uzatımı, maliyet ve kar için madde 20.1 kapsamında hak talebinde bulunabilir.
2.1	İşyerine Girme Hakkı	Kırmızı Kitap Sarı Kitap Gümüş Kitap	İşveren, Şartnamelerde belirtilen süre içerisinde, Yükleniciye, İşyerinin tüm bölümlerine erişme ve kullanma hakkını tanıyacaktır. Bu sebeple Yüklenici gecikirse veya ek masraf yapmış olursa madde 20.1 gereğince hak talebinde bulunur.

Çizelge B.2: FIDIC Sözleşmelerinde ek ödemelerile ilgili maddeler (devam) (İlter ve diğ., 2014).

MADDE NO	MADDE	FIDIC TÜRÜ	AÇIKLAMA
4.7	Ön hazırlıklar, Ölçümler (Aplikasyon vb .)	Kırmızı Kitap	Yüklenici, sözleşmede belirtilen veya Mühendis tarafından açıklanan koordinatlara ve kotlara uygun olmak koşuluyla işin aplikasyonunu yapmalıdır. Yüklenici, işin bütün bölümlerinin doğru bir şekilde yerleştirilmesinden ve kotlarda, hizalamada çıkan hataların düzeltilmesinden sorumludur. Belirtilen bu kalemlerde çıkabilecek hatalardan işveren sorumludur ama yüklenici de bu bilgileri uygulamaya geçerken bilgilerin doğruluğunu ve gerçekliğini tespit için çabalamalıdır.
		Sarı Kitap	Yüklenici, bu referans kalemelerindeki hatalardan dolayı gecikmeye uğrarsa ya da ek masraf yapmak zorunda kalırsa ve sözü edilen hatalar da tecrübeli yüklenicinin önceden görüpte engelleyebileceği nitelikte değilse; bu durumda madde 20.1'e göre sözleşme bedeline eklenmek üzere yaptığı ek masrafı kar payı ile birlikte geri almaya hak kazanır.
		Gümüş Kitap	İşveren ile Yüklenici arasında herhangi bir risk paylaşımı yoktur. Süre uzatımından yararlanamaz.
4.12	Önceden Saptanamayan Fiziksel Şartlar	Kırmızı Kitap	"fiziksel koşullar", iklim şartları hariç hidrolojik şartlar dahil olmak üzere iş yerinde karşılaştığı doğal fiziksel şartlarla insanlardan kaynaklanan ve diğer fiziksel engeller ve evre kirleticiler anlamındadır. Yüklenici karşılaştığı fiziksel koşulları tahmin edilemez olduğuna karar kılarsa, o anda Mühendise açıklamalıdır. Bu açıklamada, karşılaştığı fiziksel koşulların neden tahmin edilemez olduğu bildirmelidir. Önlemlerini alarak devam etmelidir.
		Sarı Kitap	Yüklenici, öngörülmeleyen fiziksel şartlarla karşılaşması sonrası gerekli bildirimde bulunmuş ve bu şartlardan dolayı ilave masraf yapmak durumunda kalmış ya da gecikme yaşamışsa madde 20.1 uyarınca hak talebi kazanır
	Öngörülemeyen zorluklar	Gümüş Kitap	Aksi sözleşmede belirtilmedikçe; Yüklenicinin işi etkileyebilecek veya gecikmesine sebep olabilecek tüm şartları ve riskleri hesaba kattığı varsayılır. Sözleşmeyi imzalayarak Yüklenici işlerin başarıyla tamamlanmasındaki mali sorumluluğu üstlenir. Sözleşme bedeli, herhangi bir öngörülmeyen zorluk sebebiyle tekrar ayarlanmaz.

Çizelge B.2: FIDIC Sözleşmelerinde ek ödemelerile ilgili maddeler (devam) (İlter ve diğ., 2014).

MADDE NO	MADDE	FIDIC TÜRÜ	AÇIKLAMA
4.24	Fosiller	Kırmızı Kitap	İşler ilerlerken sahada fosil bulunması halinde Yüklenicinin neler yapabileceğini inceler. İşyerinde bulunan bütün fosiller, değerli ve antika ürünler, jeolojik ve arkeolojik yönden ilgi çeken eşyalar vb. İşverenin yetki ve koruması altında verilecektir. Yüklenici bunların alıp götürülmemesi veya zarar gelmemesi için önlemler alacaktır. Yüklenici eğer fosil bulursa anında Mühendise bildirecektir. Mühendiste ne yapılması gerektiğini ile ilgili talimatlar verecektir. Bu talimatlarla ilgili bir harcama yapmak zorunda kalırsa, madde 20.1 gereğince; Sözleşme bedeline eklenmek üzere, yapılan harcamanın kendisine ödenmesine hak kazanacaktır.
		Sarı Kitap	
		Gümüş Kitap	
7.4	Testler	Kırmızı Kitap	Tamamlama sonrası tesler hariç sözleşmede belirtilen tüm testler için geçerlidir. Yüklenici, söz konusu bu testlerin verimli şekilde uygulanabilmeleri için gereken cihazları, yardımı, bilgileri, elektrik gücünü, ekipmanları, yakıtı, tüketim malzemelerini, aletleri, işçiliği, malzemeleri ve uygun nitelikli ve tecrübeli personeli sağlayacaktır. Yüklenici, tesisin, malzemelerin ve işin diğer kısımlarının belirlenmiş testlere tabi tutulmaları ile ilgili olarak zaman ve yer üzerinde Mühendis/İşveren ile anlaşmaya varır. Eğer Yüklenicinin kendisi, Mühendis/İşverenin talimatlarından ya da İşverenin sorumlu olduğu bir geciktirmeden dolayı masraf yapmak zorunda kalırsa, bu durumda Yüklenici, Mühendis/işverene ihbarda bulunarak madde 20.1 gereğince makul bir karı ile birlikte ve Sözleşme bedeline eklenmek şeklinde ödenmek üzere masrafın geri verilmesine hak kazanır.
		Sarı Kitap	
		Gümüş Kitap	

Çizelge B.2: FIDIC Sözleşmelerinde ek ödemelerle ilgili maddeler (devam) (İlter ve diğ., 2014).

MADDE NO	MADDE	FIDIC TÜRÜ	AÇIKLAMA
8.9	Askıya alınmanın sonuçları	Kırmızı Kitap	Yüklenici, madde 8.8 maddesine göre, Mühendis/İşverenin verdiği direktiflerden veya yeniden işe başlamadan dolayı gecikirse veya masraf yapmak zorunda kalırsa, bu durumları Mühendis/İşverene bildirimde bulunur ve madde 20.1 gereğince Sözleşme bedeline eklemek yoluyla ödenmek üzere söz konusu harcamaların kendisine verilmesine hak kazanır.
		Sarı Kitap	Yüklenici; kendi hatalı tasarımı, işçilik vb. malzemelerini kullanmasını ya da madde 8.8 hükümlerine uymamasının sonuçlarını düzeltmesi nedeniyle süre uzatımına ya da ek masraflarını geri almaya hak kazanamaz.
		Gümüş Kitap	
10.2	İşin Bölümlerinin Teslim Alınması	Kırmızı Kitap	Mühendis, sadece İşverenin kararı ile işin herhangi bir bölümü için Teslim Alma Sertifikası verebilir. İşveren, işin herhangi bir bölümünü, Mühendis bu bölüm için Teslim alma Sertifikası düzelemeden kullanmaya başlayamaz. Yüklenici, sözleşmede belirtilen veya kendisiyle anlaşmaya varılmış kullanımlar dışında işin bir bölümünün İşveren tarafından teslim alınması veya kullanılması sebebiyle ek ödeme yapmak zorunda kalırsa bu durumda Mühendise bildirimde bulunur. Madde 20.1 gereğince Sözleşme bedeline eklenmek üzere ek ödeme (kar payı dahil) almaya hak kazanır.
		Sarı Kitap	
		Gümüş Kitap	Sözleşmede belirtilen ya da her iki taraf olarak üzerinde anlaşmaya varılan geçici önlemler hariç olmak üzere, İşveren, işin herhangi bir bölümünü, kullanmaya başlayamaz.

Çizelge B.2: FIDIC Sözleşmelerinde ek ödemeler ile ilgili maddeler (devam) (İlter ve diğ., 2014).

MADDE NO	MADDE	FIDIC TÜRÜ	AÇIKLAMA
10.3	Tamamlanma Testlerine Müdahale	Kırmızı Kitap	Yüklenici, İşverenin sorumlu olduğu bir nedenden dolayı Tamamlanma Testlerini uygulamaktan 14 günden daha fazla bir süre için alıkonulursa; bu durumda Tamamlanma Testlerini böyle bir sebep olmasaydı tamamlayacak olduğu tarih itibarıyla İşverenin işi ilgili bölümü teslim aldığı varsayılır.
		Sarı Kitap	Mühendis/İşveren de 14 gün önceden bildirimde bulunarak Sözleşmenin ilgili hükümleri uyarınca Tamamlama Testlerinin yapılmasını isteyebilir. Yüklenici, Tamamlama Testlerinin uygulamasında yukarıda bahsedilen bu gecikmeden dolayı işin gecikmesi durumu ile karşılaşır veya ek ödeme yapmış olursa bu durumları Mühendise bildiri ve madde 20.1 gereğince Sözleşme Bedeline eklenmek üzere kar payı dahil ek ödemeye hak kazanmış olur
		Gümüş Kitap	
11.2	Eksik ve kusurların giderilme maliyeti	Kırmızı Kitap	Yüklenici, İş ya da işin diğer kısımları ile ilgili olarak kusur ve noksanların İhbarı Süresinin içinde veya sonu itibarıyla İşverenin yapacağı ihbara uygun şekilde tüm ekleri, yenilemeleri, zarar ve hataları giderme işlerini yapacaktır.
		Sarı Kitap	
		Gümüş Kitap	
11.8	Yüklenici Araştırması	Kırmızı Kitap	Yüklenici, Mühendis veya İşveren tarafından istenildiği takdirde, varolan bir hatanın sebebini Mühendis ya da İşveren gözetimi altında olmak üzere arayacaktır. Eğer bu hata 11.2 maddesi gereğince düzeltilemeyecekse, araştırmanın maliyeti kar payı da katılarak Sözleşme Bedeline eklenecektir.
		Sarı Kitap	
		Gümüş Kitap	

Çizelge B.2: FIDIC Sözleşmelerinde ek ödemelerile ilgili maddeler (devam) (İlter ve diğ., 2014).

MADDE NO	MADDE	FIDIC TÜRÜ	AÇIKLAMA
		Kırmızı Kitap	Ölçüm Metotları maddesi olarak geçen bu madde de ek ödemeden bahsedilmez.
12.2	Gecikmiş testler	Sarı Kitap	Yüklenici, İşveren'in Tamamlama sonrasında yapılacak testleri geçerli bir nedeni olmadan geciktirmesi sebebiyle ek ödemeye maruz kalırsa, madde 20.1 gereğince Mühendis'e ya da İşveren'e bildiri yayınlar ve hak talebinde bulunur. Mühendis ya da İşveren ek ödemeye ilişkin karar verir ve sözleşme bedeline ekler.
		Gümüş Kitap	
	İptal edilen işler	Kırmızı Kitap	Müteahhit, söz konusu işten vazgeçilmemesi durumunda, Kabul Edilmiş Sözleşme Tutarı içinde karşılanacak bir masrafa girmiş veya girecekse, işten vazgeçilmesi, bu tutarın Sözleşme Bedeli içinden düşülmesine neden olmuş veya olacaksa; ve bu masraf, vazgeçilen işin yerine geçen herhangi bir başka işin değerlendirilmesinde hesaba katılmayacaksa; bu durumu Müteahhit, Mühendise ihbar eder, gerekli kanıtları/belgeleri de ekler. İhbarı alan Mühendis, 3 .5 numaralı [Mühendisin Kararları] paragrafı hükümlerine göre bu masrafı saptamak veya üzerinde anlaşmaya varmak üzere girişimlere başlar. Saptanan/anlaşmaya varılan tutar Sözleşme Bedeline eklenir .
12.4	Tamamlama sonrası testlerin geçmemesi	Sarı Kitap	Eğer şu şartlar sağlanırsa; işler veya işin bir parçası tamamlanma sonrası testlerinin hepsini veya birkaçında başarısız olursa, bu başarısızlık için ödenmesi gereken toplam zarar sözleşmede belirtilmiştir ve Yüklenici bu ilgili ödemesi gereken miktarı kusur bildirim süresinde işverene verdiğiğinde, işlerin veya parçaların tamamlama testlerini geçtiği varsayılır. Yüklenici yapacağı belli ayarlamalar sonucu işlerin testleri geçeceğini öngörebilir fakat bunun için işverenin yönlendirmesi ve talimatları vermesi için uygun zamanı beklemelidir. Kusur bildirim süresi içinde bu bildiriye alamazsa Yüklenici, bu işlerin tamamlanma sonrası testleri geçtiği kabul edilir.
		Gümüş Kitap	

Çizelge B.2: FIDIC Sözleşmelerinde ek ödemeler ile ilgili maddeler (devam) (İlter ve diğ., 2014).

MADDE NO	MADDE	FIDIC TÜRÜ	AÇIKLAMA
13.2	Yüklenicinin değer Mühendisliği kapsamında yaptığı öneriden kaynaklanan değişiklikler	Kırmızı Kitap Sarı Kitap Gümüş Kitap	Alt madde 13.2 (değer mühendisliği)'ye göre sözleşme bedeli tasarımda değişen sonuçlara göre ayarlanabilir. Tasarım yüklenicinin sorumluluğunda olduğu için ek ödemeye yapılamaz.
13.7	Yasalardaki değişiklikten dolayı yapılan ayarlamalar	Kırmızı Kitap Sarı Kitap Gümüş Kitap	Sözleşme bedeli, başlangıç gününden sonra ortaya çıkan ve Yüklenicinin sözleşme ile ilgili yükümlülüklerini yerine getirmesini engelleyen, ülke yasalarındaki değişiklikler veya bunların idari/hukuki yorumları sonucunda oluşan maliyet artış ve eksilişleri hesaba katmak üzere ayarlanır. Yüklenici, başlangıç gününden sonra olmak üzere yasalarda veya yasaların yorumlarında meydana gelecek bu değişimlerden dolayı gecikmeye uğrar veya ek masraf yapmak durumunda kalırsa madde 20.1 hükümlerine bağlı kalarak; tamamlama da söz konusu ek masraftan dolayı ek ödemenin sözleşme bedeline eklenerek kendisine ödenmesine hak kazanır.
16.1	Müteahhidin İşi Askıya Alma Hakkı	Kırmızı Kitap Sarı Kitap Gümüş Kitap	Mühendis, madde 2.4, 14.6 (Gümüş kitapta dahil değildir), 14.7 maddelerinin hükümlerine uymazsa, bu durumda yüklenici en az 21 gün süreli bildirimde bulunduktan sonra, kendisine ödeme yapılacağına makul bir kanıtını bildirimde açıkladığı şekilde alıncaya kadar, işi askıya alır. İşi askıya alınması sebebiyle Yüklenici gecikmeye uğramış veya masraf yapmak zorunda kalmış olursa Mühendis'e veya İşveren'e bildirir ve madde 20.1 hükümlerine bağlı olarak yapılan masraflar kar payı ile sözleşme bedeline eklenir.

Çizelge B.2: FIDIC Sözleşmelerinde ek ödemeler ile ilgili maddeler (devam) (İlter ve diğ., 2014).

MADDE NO	MADDE	FIDIC TÜRÜ	AÇIKLAMA
16.4	Fesih sonrası ödeme	Kırmızı Kitap	16.2 maddesine göre yapılan bir sona erdirme bildirisi geçerlilik kazandığında işveren o anda;
		Sarı Kitap	a- Kesin teminatı Yükleniciye geri verir,
		Gümüş Kitap	b- 19.6 maddesine göre Yükleniciye ödeme yapar, c- Bu sona erdirme nedeniyle Yüklenicinin kaybettiği karı ya da zararları da Yükleniciye öder.
17.4	İşverenin risklerinin sonuçları	Kırmızı Kitap	17.3 maddesinde yazılı risklerden herhangi birinden dolayı işte, mallarda ya da Yüklenicinin belgelerinde hasar veya zarar meydana gelirse, Yüklenici, bu durumu derhal Mühendis/İşverene ihbar eder ve Mühendis/İşverenin isteği kapsamında olmak kaydı ile bu hasar ve zararı giderir.
		Sarı Kitap	Yüklenici bu hasar ve zararı giderirken gecimeye uğrar veya masraf yapmak zorunda kalır. Bu konuda Mühendis/İşverene ikinci bir ihbar ileterek madde 20.1 hükümlerine bağlı kalmak şartıyla bu türden bir masrafın, sözleşme bedeline dahil olarak ödenmesine,
		Gümüş Kitap	17.3 maddesine bağlı f ve g alt maddeleri olması halinde bu masrafa makul bir karın eklenmesine hak kazanır. f ve g maddeleri Gümüş kitapta yoktur.
19.4	Zorunlu Hallerin Sonuçları	Kırmızı Kitap	Yüklenici, Sözleşmeden doğan herhangi bir yükümlülüğünü mücbir sebepten dolayı yerine getiremez duruma gelmiş, bunu 19.2 maddesi hükümlerine göre bildirmiş ve bu yükümlülüğünü yerine getirememesi nedeniyle gecikmeye uğramış veya masraf yapmışsa, bu durumda Yüklenici madde 20.1 hükümlerine bağlı kalarak; oluşan olay veya şartların, 19.1 maddesi i ve v ait alt maddelerinde tanımlanan türden olması ve ii ve iv'ya kadar olan alt maddelerden belirtilen şartların ilgili ülkede ortaya çıkması halinde bu türden masrafların ödenmesine hak kazanır.
		Sarı Kitap	
		Gümüş Kitap	

Çizelge B.2: FIDIC Sözleşmelerinde ek ödemeler ile ilgili maddeler (devam) (İlter ve diğ., 2014).

MADDE NO	MADDE	FIDIC TÜRÜ	AÇIKLAMA
19.6	İsteğe bağlı sona erdirmeye, ödeme ve yükümlülüğün kalkması	Kırmızı Kitap	Yürütülmekte olan işlerin tamamı Mücbir sebep nedeniyle, aralıksız 84 gün boyunca veya birkaç defa aralıklı olarak toplam 140 günden fazla engellenmişse ve söz konusu mücbir sebep, 19.2 maddesi gereğince bildirilmişse, bu durumda taraflardan biri, diğer tarafa sözleşmenin sona erdirilmesini ihbar edebilir. Bu durum sonlandırma, ihbarın edilmesinden sonra 7 gün içinde yürürlüğe girecek ve Yüklenici 16.3 maddesinin hükümlerine göre gerekli işlemlere başlayacaktır.
		Sarı Kitap	Sona erdirmeye durumunda Mühendis/İşveren işi değerlendirir ve; a- Sözleşmede fiyatları belirlenmiş olan işlerden yapılmış olanların tutarlarını, İş için sipariş edilen ve Yükleniciye teslim edilmiş ya da Yüklenicinin teslim almak zorunda olduğu Tesis ve malzemelerin bedellerini, Yüklenicinin, işleri tamamlama niyeti ile makul ölçüler içinde yapmış olduğu diğer masrafların ve girdiği taahhütlerin karşılığı, Geçici Tesisler ile Yüklenicinin Ekipmanlarının İşyerinden alınıp bunların Yüklenicinin ülkesine nakil masraflarını ve Sona erdirmeye tarihinde tam gün esasına göre işte çalışan Yüklenici Personeli ve İşçilerinin kendi ülkelerine dönme masraflarını öder.
		Gümüş Kitap	
19.7	Yasal Yükümlülüğe göre Uygulama Yükümlülüğünün Kalkması	Kırmızı Kitap	Bu maddenin diğer hüküm ve koşulları saklı kalmak kaydı ile, tarafların ellerinde olmayan herhangi bir olay veya durum ortaya çıkarak, tarafların herhangi birisi veya ikisi yönünden de Sözleşmeden doğan yükümlülüklerini gerçekleştirmelerini imkansız veya yasaya aykırı duruma getirirse veya böyle bir olay ya da durum, sözleşmenin tabi bulunduğu yasalara göre Tarafların sözleşmeyi yerine getirme yükümlülüğünü ortadan kaldıracak olursa, bu olay ve durumun taraflardan birisince diğerine ihbar edilmesi üzerine;
		Sarı Kitap	a- Daha önce sözleşmenin ihlali sonucu elde edilmiş haklar hariç olmak üzere, Taraflar yükümlülüklerinden kurtulmuş olurlar,
		Gümüş Kitap	b- İşverenin bu durumdan Yükleniciye ödeyeceği para, Sözleşme 19.6 maddesi uyarınca ödeyeceği paranın aynısı olacaktır.

Çizelge B.2: FIDIC Sözleşmelerinde ek ödemeler ile ilgili maddeler (devam) (İlter ve diğ., 2014).

MADDE NO	MADDE	FIDIC TÜRÜ	AÇIKLAMA
20.1	Müteahhidin İddia ve Talepleri	Kırmızı Kitap	Yüklenici'nin hak talebi ile İşveren'den ek süre talep edebilmesi için hak talebini oluşturan konu Yüklenici tarafından bilindiği andan itibaren 28 gün içinde Mühendis'e veya İşveren'e bildirim yapmak zorundadır. Bu süreye uymayan Yüklenici ek süre hakkını tamamen kaybeder. Hak talebini oluşturan konu Yüklenici tarafından bilindiği andan itibaren 42 gün içinde ise Yüklenici Mühendise veya İşverene hak talebi ile ilgili detaylı hak talebi dosyasını göndermek zorundadır. Bu talepleri takip eden 42 gün içinde Mühendis/İşveren hak talebini kabul eder veya reddeder ve nedenleri ile ilgili raporunu yayınlar.
		Sarı Kitap	
		Gümüş Kitap	

Çizelge B.3: FIDIC Gümüş Kitap ile KİK ATGBS genel hükümlerinin karşılaştırılması.

SÖZLEŞME			
GÜMÜŞ KİTAP		KİK ATGBS	
Md	Sözleşme Md.	Madde	Sözleşme Md.
1	GENEL HÜKÜMLER-GENERAL PROVISIONS		
1.1	Tanımlar-Definitions	5-ATGBS	Tanımlar
1.2	Yorum-Interpretation	3-YİĞŞ	Başlıklar ve Yorum
1.3	İletişim-Communications	2-ATGBS	Taraflara İlişkin Bilgiler
1.4	Hukuk ve dil-Law and Language	4-ATGBS	Sözleşmenin Dili
1.5	Doküman önceliği-Priority of Documents	8-ATGBS	Sözleşmenin Ekleri
1.6	Yazılı Sözleşme-Contract Agreement	34-ATGBS	Yürürlük
1.7	Devir-Assignment	47-YİĞŞ	Sözleşmenin Devri
1.8	Belgelerin Sağlanması ve Korunması-Care and Supply of Document	x	
1.9	Gizlilik-Confidentiality	29-KİSK	Bilgi ve Belgeleri Açıklama Yasağı
1.10	İşverenin Yüklenicinin Belgelerinden Yararlanması-Employer's use of contractor's Documents	x	
1.11	Yüklenicinin İşverenin Belgelerinden Yararlanması-Contractor's use of employer's documents	x	
1.12	Ayrıntıların Gizliliği-Confidential details	x	
1.13	Yasalara Uyuma-Compliance with laws	x	
1.14	Birlikte ve ayrı olarak sorumluluk-Joint and several liability	2-ATGBS	Taraflara İlişkin Bilgiler
2	İŞVEREN-THE EMPLOYER		
2.1	Şantiyeye Erişim hakkı-Right of Access to the site	6-YİĞŞ	İşyerinin Yükleniciye Teslim Edilmesi
2.2	İzinler-Ruhsatlar-Onaylar-Permissions,licences or approvals	5-YİĞŞ	Bildirimler, olurlar, onaylar, belgeler ve tespitler
2.3	İşverenin personeli-Employer's Personnel	21-ATGBS 15-YİĞŞ	Yapı Denetim ve Sorumluluğuna İlişkin şart
2.4	İşverenin Finansal Düzenlemeleri-Employer's Financial Arrangements	53-KİK	Kamu İhale Kurumu
2.5	İşverenin hak talepleri-Employer's Claims	x	
3	İŞVERİNİN İDARİ TEŞKİLATI-EMPLOYER'S ADMINISTRATION		
3.1	İşveren Temsilcisi-Employer's Representative	4-YİĞŞ 15-YİĞŞ	tanımlar-Yapı denetim görevlisi İşlerin denetimi
3.2	İşverenin Diğer Personeli-Other Employer's Personnel	x	
3.3	Tayin Edilmiş Kişiler-Delegated Persons	x	
3.4	Talimatlar-Instructions	21-ATGBS 16-YİĞŞ	Yapı Denetim ve Sorumluluğuna İlişkin şart Yapı Denetim Görevlisinin yetkileri
3.5	Kararlılık-Determinations	15-YİĞŞ	İşlerin denetimi

Çizelge B.3: FIDIC Gümüş Kitap ile KİK ATGBS genel hükümlerinin karşılaştırılması (devam).

SÖZLEŞME			
GÜMÜŞ KİTAP		KİK ATGBS	
Md	Sözleşme Md.	Madde	Sözleşme Md.
4	YÜKLENİCİ-THE CONTRACTOR		
4.1	Yüklenicinin Genel Yükümlülükleri- Contractor's General Obligations	22-ATGBS 4-YİĞŞ 19-YİĞŞ	Yüklenicilerin/Alt yüklenicilerin sorumluluğu tanımlar yüklenicinin iş başında bulunması
4.2	Kesin Teminat-Performance Security	10-ATGBS	Teminata İlişkin Hükümler
4.3	Yüklenicinin Temsilcisi-Contractor's Representative	19-YİĞŞ	Yüklenicinin iş başında bulunması
4.4	Altyükleniciler-Subcontractors	15-ATGBS 21-YİĞŞ	Alt Yükleniciler Alt yüklenicilerin çalıştırılması ve sorumlulukları
4.5	Aday Alt yüklenici-Nominated Subcontractor	15-ATGBS 21-YİĞŞ	Alt Yükleniciler Alt yüklenicilerin çalıştırılması ve sorumlulukları
4.6	İşbirliği-Co-operation	x	Projelerin uygulanması
4.7	Ölçümler-Setting out	13-YİĞŞ	
4.8	Emniyet Önlemleri-Safety Procedures	17-ATGBS 9-YİĞŞ	
4.9	Kalite güvencesi-Quality Assurance	x	İş ve İşyerinin Korunması ve Sigortalanması
4.10	İş yeri ile ilgili veriler-Site Data	x	
4.11	Kabul edilmiş sözleşme miktarının yeterliliği-Sufficiency of the accepted contract amount	7-ATGBS	
4.12	Önceden Saptanamayan Fiziksel Şartlar-Unforeseeable Physical Conditions	18-ATGBS 30-YİĞŞ	Süre Uzatımı Verilebilecek Haller ve Şartları İşin süresi ve sürenin uzatılması
4.13	Geçiş, irtifak Hakları ve Tesisler-Right of way and facilities	28-YİĞŞ	Yükleniciye ait giderler
4.14	Engellemeden Kaçınma-Avoidance of Interference	9-YİĞŞ	İş ve işyerlerinin korunması ve sigortalanması
4.15	Erişim Yolları-Access Route	9-ATGBS	İşe Başlama ve Bitirme Tarihi
4.16	Malzeme ve ekipman nakliyesi-Transport of goods	28-YİĞŞ	Yükleniciye ait giderler
4.17	Yüklenicinin Ekipmanları-Contractor's Equipment	7-YİĞŞ	Yüklenicinin kendi ihtiyacı için kullanacağı yerler
4.18	Çevrenin Korunması-Protection of the environment	9-YİĞŞ	İş ve işyerlerinin korunması ve sigortalanması
4.19	Elektrik-Su-Gaz-Electricity, Water and Gas	28-YİĞŞ	Yükleniciye ait giderler
4.20	İşverenin ekipmanları ve bedelsiz kullanılabilecek malzeme-Employer's equipment and free-issue material	6-YİĞŞ	İşyerinin yükleniciye teslimi
4.21	İlerleme raporları-progress reports	12-ATGBS 18-YİĞŞ	İş programı
4.22	Şantiyenin güvenliği-security of site	9-YİĞŞ	İş ve işyerlerinin korunması ve sigortalanması
4.23	Yüklenicinin şantiyedeki faaliyetleri-contractor's operations on site	9-YİĞŞ 10-YİĞŞ	İş ve işyerlerinin korunması ve sigortalanması İşyerlerinin temizlenmesi ve tesislerin kaldırılması
4.24	fosiller-fossils	33-YİĞŞ	Kazı ve Yıkmalarda Bulunan Değerli Eşya

Çizelge B.3: FIDIC Gümüş Kitap ile KİK ATGBS genel hükümlerinin karşılaştırılması (devam).

SÖZLEŞME			
GÜMÜŞ KİTAP		KİK ATGBS	
Md.	Sözleşme Md.	Madde	Sözleşme Md.
5	TASARIM-DESIGN		
5.1	Genel Tasarım Yükümlülükleri-General Design Obligations	11-YİĞŞ	Anahtar teslimi götürü bedel işlerde uygulama projelerinin yükleniciye teslimi
5.2	Yüklenici Dokümanları-Contractor's Documents	29-YİĞŞ	Ataşmanlar ve ilgili diğer defterler
5.3	Yüklenicinin Taahhütü-Contractor's Undertaking	x	
5.4	Teknik Standartlar ve Yasalar-Technical Standards and Regulations	4-KİSK	İlkeler
5.5	Eğitim-Training	x	
5.6	Nihai Dokümanlar-As-built Documents	12-YİĞŞ	Birim fiyat sözleşmelerde ön ve/veya kesin projeler ile uygulama projelerinin hazırlanması ve yükleniciye teslimi
5.7	İşletme ve Bakım Ekipmanları-Operation and Maintenance Manuals	x	
5.8	Tasarım Hataları-Design Error	12-YİĞŞ	Birim fiyat sözleşmelerde ön ve/veya kesin projeler ile uygulama projelerinin hazırlanması ve yükleniciye teslimi
6	PERSONEL VE İŞÇİLER-STAFF AND LABOUR		
6.1	Personel ve İşçilerin Alımı-Engagement of staff and labour	35-YİĞŞ	Çalışanların Hakları ve Çalışma Şartları
6.2	Ücretler ve Çalışma şartları-Rates of wages and conditions of labour	35-YİĞŞ	Çalışanların Hakları ve Çalışma Şartları
6.3	İşverenin işgücü-persons in the service of employer	x	
6.4	İş yasaları-labour laws	35-YİĞŞ 36-YİĞŞ 37-YİĞŞ	Çalışanların Hakları ve Çalışma Şartları Çalışanların Sağlık İşleri Çalışanların Kazaya Uğramaları
6.5	Çalışma saatleri-Working hours	x	
6.6	Personel ve İşçilere Mahsus Tesisler (Kamp Tesisleri)-facilities for staff and labour	17-YİĞŞ	Yapı denetim görevlisi için gerekli binaların yapılması
6.7	Sağlık ve güvenlik-Health and safety	36-YİĞŞ 37-YİĞŞ	Çalışanların Sağlık İşleri Çalışanların Kazaya Uğramaları
6.8	Yüklenicinin Üst Denetimi-Contractor's superintendence	19-YİĞŞ 20-YİĞŞ 26-YİĞŞ	Yüklenicinin iş başında bulunması İşin yürütülmesi için gerekli personel ve araçlar Yüklenicinin bakım ve düzeltme sorumlulukları
6.9	Yüklenici Personeli-contractor's personnel	29-ATGBS	Yüklenicinin Sözleşme Konusu İş ile İlgili Çalıştıracağı Peronele İlişkin Sorumlulukları
6.10	Yüklenicinin Personel ve Ekipmanlarının Kayıtları-records of contractor's personnel and equipment	20-YİĞŞ 23-ATGBS	İşin yürütülmesi için gerekli personel ve araçlar Teknik Personel-Makine teçhizat ve ekipman bulundurulması
6.11	Yüklenici Personelinin Uygunsuz ve Yersiz Davranışları-disorderly conduct	20-YİĞŞ 39-YİĞŞ	İşin yürütülmesi için gerekli personel ve araçlar Yüklenicinin Çalıştırdığı Kişilerin Uygunsuzlukları

Çizelge B.3: FIDIC Gümüş Kitap ile KİK ATGBS genel hükümlerinin karşılaştırılması (devam).

SÖZLEŞME			
GÜMÜŞ KİTAP		KİK ATGBS	
Md.	Sözleşme Md.	Madde	Sözleşme Md.
7	TESİS, MALZEMELER VE İŞÇİLİK-PLANT, MATERIALS AND WORKMANSHIP		
7.1	Uygulama Yöntemi-Manner of execution	13-YİĞŞ 15-YİĞŞ	Projelerin uygulanması İşlerin denetimi
7.2	Örnekler-Samples	31-YİĞŞ 16-YİĞŞ	Malzeme ocaklarının kullanma şartları ve ocak değişiklikleri
7.3	Denetleme-Inspection	16-YİĞŞ	Yapı Denetim görevlisinin yetkileri
7.4	Testler-Testing	16-YİĞŞ	Yapı Denetim görevlisinin yetkileri
7.5	Red Etme-Rejection	16-YİĞŞ	Yapı Denetim görevlisinin yetkileri
7.6	Düzeltilici/Hatayı Giderici iş ve işlemler-remedial work	26-YİĞŞ	Yüklenicinin bakım ve düzeltme sorumlulukları
7.7	Tesis ve Malzemenin Mülkiyeti-Ownership of plant and materials	48-YİĞŞ 49-YİĞŞ	Sözleşmenin feshi ve tasfiye durumları Sözleşmenin feshi halinde yüklenicinin mallarının satın alınması
7.8	Harçlar-Royalties	8-YİĞŞ 31-YİĞŞ	Malzeme Ocakları Malzeme ocaklarının kullanma şartları ve ocak değişiklikleri
8	BAŞLAMA-GEÇİKMELER VE İŞİN DURDURULMASI-COMMENCEMENT, DELAYS AND SUSPENSION		
8.1	İşe başlama-commencement of works	9-ATGBS	İşe başlama ve bitirme tarihi
8.2	Tamamlama zamanı-time for completion	9-ATGBS	İşe başlama ve bitirme tarihi
8.3	Program-Programme	12-ATGBS 18-YİĞŞ	İş programı
8.4	Tamamlama Zamanının Uzatılması-extension of time for completion	18-ATGBS 30-YİĞŞ	Süre Uzatımı Verilebilecek Haller ve Şartları İşin süresi ve sürenin uzatılması
8.5	Yetkili Makamların Neden Olduğu Gecikmeler-Delays caused by authorities	18-ATGBS 30-YİĞŞ	Süre Uzatımı Verilebilecek Haller ve Şartları İşin süresi ve sürenin uzatılması
8.6	İlerleme oranı-rate of progress	12-ATGBS 18-YİĞŞ	İş programı
8.7	Gecikmenin Neden Olduğu Zararlar-Delay Damages	25-ATGBS	Gecikme halinde uygulanacak cezalar ve sözleşmenin feshi
8.8	İşin Askıya Alınması-Suspension of work	x	
8.9	Askıya Alınmanın Sonuçları-consequences of suspension	x	
8.10	Askıya Alınma Durumunda Tesis ve Malzemeler için Yapılacak Ödemeler-Payment for plant and materials in event of suspension	x	
8.11	Uzun Süreli Askıya Alma-Prolonged suspension	x	
8.12	İşe Yeniden Başlama-resumption of work	x	

Çizelge B.3: FIDIC Gümüş Kitap ile KİK ATGBS genel hükümlerinin karşılaştırılması (devam).

SÖZLEŞME			
GÜMÜŞ KİTAP		KİK ATGBS	
Madde	Sözleşme Md.	Madde	Sözleşme Md.
9	TAMAMLANMA TESTLERİ TESTS ON COMPLETION		
9.1	Müteahhidin Yükümlülükleri- Contractor's obligations	42-YİGŞ	Geçici Kabul
9.2	Testlerin Gecikmesi-Delayed Tests	44-YİGŞ	Teminat süresindeki bakım ve giderler
9.3	Testlerin Tekrarı-Retesting	42-YİGŞ	Geçici Kabul
9.4	Tamamlama Testlerinin Olumsuz Çıkması-Failure to pass tests on completion	42-YİGŞ	Geçici Kabul
10	İŞVERENİN TESLİM ALMASI-EMPLOYER'S TAKING OVER		
10.1	İşin ve işin Kısımlarının Teslim Alınması-Taking over of the works and sections	45-YİGŞ	Kesin Kabul
10.2	İşin Bölümlerinin Teslim Alınması- Taking over of parts of the works	45-YİGŞ	Kesin Kabul
10.3	Tamamlama Testlerine Müdahale- Interference with tests on completion	45-YİGŞ	Kesin Kabul
11	HATA SORUMLULUĞU-DEFECTS LIABILITY		
11.1	Eksiklerin Tamamlanması ve Kusurların Giderilmesi-Completion of outstanding work and remedying defects	42-YİGŞ 45-YİGŞ	Geçici Kabul Kesin Kabul
11.2	Eksik ve Kusurların Giderilme Maliyeti-Cost of remedying Defects	30-ATGBS	Geçici Kabul Noksanları
11.3	Kusur ve Noksanların İhbar Süresinin Uzatılması-Extension of defects notification period	42-YİGŞ 45-YİGŞ	Geçici Kabul Kesin Kabul
11.4	Kusur ve Noksanların Giderilmesi- Failure to remedy defects	42-YİGŞ 45-YİGŞ	Geçici Kabul Kesin Kabul
11.5	Kusurlu işlerin Uzaklaştırılması- Removal of defective work	42-YİGŞ 45-YİGŞ	Geçici Kabul Kesin Kabul
11.6	İlave Testler-Further tests	x	
11.7	Erişim Hakkı-Right of access	x	
11.8	Müteahhidin Araştırması-Contractor to search	42-YİGŞ 45-YİGŞ	Geçici Kabul Kesin Kabul
11.9	Performans Sertifikası-Performance certificate	42-YİGŞ 45-YİGŞ	Geçici Kabul Kesin Kabul
11.10	Yerine Getirilmemiş Yükümlülükler- Unfulfilled obligations	42-YİGŞ 45-YİGŞ 30-KİSK	Geçici Kabul Kesin Kabul Yapım İşlerinde Yüklenicilerin ve Alt Yüklenicilerin Sorumluluğu
11.11	İşyerinin Temizlenmesi ve Boşaltılması-Clearance of site	10-YİGŞ	İşyerinin Temizlenmesi ve Tesislerin Kaldırılması

Çizelge B.3: FIDIC Gümüş Kitap ile KİK ATGBS genel hükümlerinin karşılaştırılması (devam).

SÖZLEŞME			
GÜMÜŞ KİTAP		KİK ATGBS	
Madde	Sözleşme Md.	Madde	Sözleşme Md.
12	TAMAMLANMA SONRASI TESTLER- TESTS AFTER COMPLETION		
12.1	Tamamlama Sonrası Test Prosedürü- Procedure for Tests after Completion	45-YİGŞ	Kesin Kabul
12.2	Gecikmiş Testler-Delayed Tests	x	
12.3	Tekrar test yapılması-Retesting	45-YİGŞ	Kesin Kabul
12.4	Tamamlanma sonrası Yapılan testlerde başarısızlık-Failure to pass Tests after Completion	45-YİGŞ	Kesin Kabul
13	DEĞİŞİKLİKLER VE UYARLAMALAR-VARIATIONS AND ADJUSTMENTS		
13.1	Değişiklik Hakkı-Right to vary	24-ATGBS	Sözleşmede Değişiklik Yapılma Şartları
13.2	Değer Mühendisliği-Value Engineering	x	
13.3	Değiştirme İşlemleri-Variation Procedure	x	
13.4	İlgili Para Cinslerinden Ödeme Yapılması-Payment in Applicable currencies	x	
13.5	Geçici/Şartlı Tutar-Provisional sums	x	
13.6	Yevmiye Esasına Dayanan İşler- Daywork	x	
13.7	Yasalardaki Değişikliklerden Dolayı Yapılan Ayarlamalar-Adjustments for changes in legislation	x	
13.8	Maliyetlerdeki Değişikliklerden Dolayı Yapılan Ayarlamalar-Adjustments for changes in legislation	14-ATGBS	Fiyat farkı ödenmesi ve hesaplanması şartları
14	SÖZLEŞME BEDELİ VE ÖDEME- CONTRACT PRICE AND PAYMENT		
14.1	Sözleşme Bedeli-Contract Price	6-ATGBS	Sözleşmenin Türü ve Bedeli
14.2	Avans Ödemeleri-Advance Payment	13-ATGBS	Avans verilmesi şartları ve miktarı
14.3	Ara Hakedişler İçin Başvuru- Application for interim payment certificates	40-YİGŞ	Geçici hakediş raporları
14.4	Ödeme planı-Schedule of Payments	12-ATGBS	Ödeme Yeri ve Şartları

Çizelge B.3: FIDIC Gümüş Kitap ile KİK ATGBS genel hükümlerinin karşılaştırılması (devam).

SÖZLEŞME			
GÜMÜŞ KİTAP		KİK ATGBS	
Md.	Sözleşme Md.	Madde	Sözleşme Md.
14.5	İşte Kullanılacak Tesis ve Malzemeler-Plats and materials inteded for the works	40-YİĞŞ	Geçici hakediş raporları
14.6	Ara Ödeme Hakedişlerinin Düzenlenmesi-Issue of Interim Payment certificates	40-YİĞŞ	Geçici hakediş raporları
14.7	Ödemeler-Payment	12-ATGBS	Ödeme Yeri ve Şartları
14.8	Ödemelerde Gecikme-Delayed Payment	x	
14.9	Nakit Teminat Kesintilerinin İadesi-Payment of retention money	10-ATGBS	Teminata ilişkin hükümler
14.10	Kesin Hesap-Statement at Completion	46-YİĞŞ	Kesin teminatın iadesine ait şartlar
14.11	Kesin Hakediş Talebi-Application for final payment certificate	41-YİĞŞ	Kesin hakediş raporu ve hesap kesilmesi
14.12	İbra-Discharge	41-YİĞŞ	Kesin hakediş raporu ve hesap kesilmesi
14.13	Kesin Ödeme Sertifikasının Verilmesi-Issue of final Payment Certificate	x	
14.14	İşverenin Sorumluluğunun Sona Ermesi-Cessation of Employer's liability	41-YİĞŞ	Kesin hakediş raporu ve hesap kesilmesi
14.15	Ödemede Kullanılacak Para Çeşitleri-Currencies of Payment	41-YİĞŞ	Kesin hakediş raporu ve hesap kesilmesi
15	İŞVEREN TARAFINDAN FESİH-TERMINATION BY EMPLOYER		
15.1	Temerrüdün Giderilmesi İhbarı-Notice to correct	25-ATGBS	Gecikme halinde uygulanacak cezalar ve sözleşmenin feshi
15.2	İşveren tarafından fesih-Termination by employer	48-YİĞŞ	Sözleşmenin feshi ve tasfiye durumları
15.3	Fesih Tarlıhi İtibariyle Değerlendirme-Valuation at date of termination	48-YİĞŞ	Sözleşmenin feshi ve tasfiye durumları
15.4	Fesihden Sonra Yapılacak Ödemeler-Payment after termination	48-YİĞŞ	Sözleşmenin feshi ve tasfiye durumları
15.5	İşverenin fesih hakkı-Employer's entitlement to termination	48-YİĞŞ	Sözleşmenin feshi ve tasfiye durumları
16	İŞİN DURDURULMASI VE SÖZLEŞMENİN MÜTEAHHİT TARAFINDAN SONA ERDİRİLMESİ-SUSPENSION AND TERMINATION BY CONTRACTOR		
16.1	Yüklenicinin işi askıya alma hakkı-contractor's entitlement to suspend work	x	
16.2	Yüklenici tarafından fesih-Termination by contractor	50-YİĞŞ	Yüklenicinin ölümü, iflası, ağır hastalığı, tutukluluğu veya mahkumiyeti
16.3	İşin durdurulması ve Yüklenici ekipmanlarının çıkarılması-Cessation of work and removal of contractor's equipment	49-YİĞŞ	Sözleşmenin feshi halinde yüklenicinin mallarının satın alınması
16.4	Fesih sonrası ödeme-Payment on termination	50-YİĞŞ	Yüklenicinin ölümü, iflası, ağır hastalığı, tutukluluğu veya mahkumiyeti

Çizelge B.3: FIDIC Gümüş Kitap ile KİK ATGBS genel hükümlerinin karşılaştırılması (devam).

SÖZLEŞME			
GÜMÜŞ KİTAP		KİK ATGBS	
Md.	Sözleşme Md.	Madde	Sözleşme Md.
17	RİSK VE SORUMLULUK-RISK AND RESPONSIBILITY		
17.1	Tazminatlar-Indemnities	10-ATGBS	Teminata ilişkin hükümler
17.2	Müteahhidin İş Koruması-Contractor's care of the works	17-ATGBS	İşin ve iş yerinin korunması ve sigortalanması
17.3	İşverenin riskleri-Employer's Risks	27-YİĞŞ	Yüklenicinin kusuru dışındaki hasar ve zararlar
17.4	İşverenin risklerinin sonuçları-Consequences of employer's risks	27-YİĞŞ	Yüklenicinin kusuru dışındaki hasar ve zararlar
17.5	Fikri ve sınai haklar-Intellectual and Industrial Property Rights	x	
17.6	Sorumluluğun sınırlandırılması-Limitations of liability	x	
18	SİGORTA-INSURANCE		
18.1	Sigorta için genel koşullar-General Requirements for Insurances	9-YİĞŞ 17-ATGBS	İş ve işyerlerinin korunması ve sigortalanması
18.2	İşler ve Yüklenici ekipmanları için sigorta-Insurances for works and Contractor's Equipment	9-YİĞŞ 17-ATGBS	İş ve işyerlerinin korunması ve sigortalanması
18.3	yaralanmalara ve mülk zararına karşı sigortalama-Insurance against injury to persons and damage to property	9-YİĞŞ 17-ATGBS	İş ve işyerlerinin korunması ve sigortalanması
18.4	Yüklenici personeli için sigorta-Insurance for contractor's Personnel	9-YİĞŞ 17-ATGBS	İş ve işyerlerinin korunması ve sigortalanması
19	MUCBİR SEBEPLER-FORCE MAJEURE		
19.1	Zorunlu Hallerin Tanımı-Definition of force majeure	10-KİSK	Mücbir sebepler
19.2	Zorunlu Hallere İlişkin İhbar-Notice of force majeure	10-KİSK	Mücbir sebepler
19.3	Gecikmenin En Aza İndirilmesi Sorumluluğu-duty to minimise delay	x	
19.4	Zorunlu Hallerin Sonuçları-consequences of force majeure	30-YİĞŞ	İşin süresi ve sürenin uzatılması
19.5	Taşeronu Etkileyen Zorunlu Haller-force majeure affecting subcontractor	x	
19.6	İsteğe Bağlı Sonlandırma, Ödeme ve Yükümlülüğün Kaldırılması-Optional termination, payment and release	x	
19.7	Yasal Hükümlere Göre Uygulama Yükümlülüğünün Kalkması-Release from performance under the law	x	

Çizelge B.3: FIDIC Gümüş Kitap ile KİK ATGBS genel hükümlerinin karşılaştırılması (devam).

“			
GÜMÜŞ KİTAP		KİK ATGBS	
Madde	Sözleşme Md.	Madde	Sözleşme Md.
20	İDDİALAR, UYUŞMAZLIKLAR VE TAHKİM-	CLAIMS, DISPUTES AND	
		ARBITRATION	
20.1	Yüklenicinin hak talepleri- Contractor's Claims	31-ATGBS 52-YİĞŞ	Anlaşmazlıkların çözümü
20.2	Uyuşmazlık Çözüm Kurulunun Oluşturulması-Appointment of the dispute adjudication board	x	
20.3	Uyuşmazlık Çözüm Kurulu Üzerinde Anlaşmaya Varılamaması- failure to agree dispute adjudication board	x	
20.4	Uyuşmazlık Çözüm Kurulunun Kararını Sağlama-Obtaining dispute adjudication board's decision	x	
20.5	Sulh Yolu ile Çözüm-Amicable settlement	x	
20.6	Tahkim-Arbitration	x	
20.7	Uyuşmazlık çözüm Kurulu Kararına Uyulmaması-Failure to comply with dispute adjudication board's decision	x	
20.8	Uyuşmazlık Çözüm Kurulunun Görevinin Sona Ermiş olması- Expiry of dispute adjudication board's appointment	x	

Çizelge B.4: FIDIC Gümüş Kitap ile KİK ATGBS'nin süre uzatımı çerçevesinde karşılaştırılması.

SÜRE UZATIMININ TALEP EDİLECEĞİ DURUMLAR	GÜMÜŞ (EPC/ANAHTAR TESLİM) KİTAP	KISK SÖZLEŞMELERİ (ATGBS)-YİĞŞ	KARŞILAŞTIRMA
1 Mühendisin çizim veya talimatları geciktirmesi	Sarı ve Gümüş Kitap'ta tasarımın yüklenici tarafından yapıldığı gerçeği göz önünde bulundurulduğunda işverenin çizimlerdeki gecikme tartışma dışı bırakılır.	YİĞŞ madde 11 (Anahtar teslimi götürü bedel işlerde uygulama projelerinin yükleniciye teslimi)'e göre projeler sözleşme imzalanması sırasında yükleniciye verildiği için gecikme tartışma dışı bırakılır.	A
2 İşveren ihtiyaç Programındaki hatalar	Bu hatalar yüklenicinin yükümlülüğündedir ve yüklenici bunun için süre uzatımı talebinde bulunamaz.	İşveren ihtiyaç programındaki hatalar İşveren tarafından hazırlanan uygulama projelerinde de hataya sebep olmuşsa; YİĞŞ Madde 30 (İşin süresi ve sürenin uzatımı)'a göre, idarenin sebep olduğu hallerden dolayı, işte sorumluluğu yükleniciye ait olmayan gecikmelerin meydana gelmesi halinde, durum idarece incelenerek işi engelleyici sebeplere ve yapılacak işin niteliğine göre işin bir kısmına veya tamamına ait süre uzatılır.	F
3 İşverenin işyeri teslimini geciktirmesi	Kırmızı, Sarı ve Gümüş Kitap'taki 2.1 (İşyerine girme hakkı) maddesi uyarınca yüklenici bu tip bir durumda süre uzatım hakkına sahiptir.	YİĞŞ madde 6 (İşyerinin yükleniciye teslimi)'ya göre, İşlerin yapılacağı yerlerin yükleniciye tesliminde gecikme olması ve bunun işin bir kısmının/tamamının zamanında bitirilmesini geciktirmesi halinde, işin süresi gecikmeyi karşılayacak şekilde uzatılır.	A
4 İşverenin sağladığı yapının konumuyla ilgili bilgilerde hata olması	Alt madde 4.7 (Ön hazırlıklar, Ölçümler): Gümüş Kitap'a göre işin bölümlerinin doğru konumlandırılmasından yüklenici sorumludur. İşin bölümlerinin konumlandırılması, seviyelendirilmesi, boyutlandırılması ve hizalanmasını ayarlamalıdır. Referans maddelerden kaynaklı hatalar için yüklenici süre uzatımı talebinde bulunamaz.	YİĞŞ Madde 30 (İşin süresi ve sürenin uzatımı)'a göre, idarenin sebep olduğu hallerden dolayı, işte sorumluluğu yükleniciye ait olmayan gecikmelerin meydana gelmesi halinde, durum idarece incelenerek işi engelleyici sebeplere ve yapılacak işin niteliğine göre işin bir kısmına veya tamamına ait süre uzatılır.	F

Çizelge B.4: FIDIC Gümüş Kitap ile KİK ATGBS'nin süre uzatımı çerçevesinde karşılaştırılması (devam).

SÜRE UZATIMININ TALEP EDİLECEĞİ DURUMLAR	GÜMÜŞ (EPC/ANAHTAR TESLİM) KİTAP	KİSK SÖZLEŞMELERİ (ATGBS)-YİĞŞ	KARŞILAŞTIRMA
5 Öngörülemeyen fiziksel koşulların ortaya çıkması	Gümüş Kitap'taki alt madde 4.12'nin başlığı "Öngörülemeyen Zorluklar"dır. Yüklenici, sözleşmeyi imzalayarak, öngörülen tüm riskleri karşılamayı kabul eder ve öngörülemeyen zorluklar ve maliyetler için sözleşmede anlaşılan fiyat değiştirilmez.	YİĞŞ Madde 27 (Yüklenicinin kusuru dışındaki hasar ve zararlar)'ye göre, Olağanüstü haller vb. durumlarda yükleniciye ek süre verilir. Madde 30 (İşin süresi ve sürenin uzatılması)'a göre de, idarenin sebep olduğu hallerden dolayı sorumluluğu yükleniciye ait olmayan gecikmelerin meydana gelmesi halinde, durum idarece incelenerek işi engelleyici sebeplere ve yapılacak işin niteliğine göre işin bir kısmına veya tamamına ait süre uzatılır.	K.F
6 Şantiye alanında fosil bulunması	Kırmızı, Sarı ve Gümüş Kitap'taki 4.27 (Fosiller) maddesi uyarınca yüklenici bu tip bir durumda süre uzatım hakkına sahiptir.	Fosil bulunması halinde süre uzatımı verilmesi ile ilgili madde yoktur.	F
7 İşveren / Mühendisin ek testler talep etmesi ve test sonuçlarının şartnamelere uygun çıkması	Kırmızı, Sarı ve Gümüş Kitap'taki 7.4 (Testler) maddesi uyarınca yüklenici bu tip bir durumda süre uzatım hakkına sahiptir.	YİĞŞ Madde 30 (İşin süresi ve sürenin uzatımı)'a göre, idarenin sebep olduğu hallerden dolayı, işte sorumluluğu yükleniciye ait olmayan gecikmelerin meydana gelmesi halinde, durum idarece incelenerek işi engelleyici sebeplere ve yapılacak işin niteliğine göre işin bir kısmına veya tamamına ait süre uzatılır.	A
8 İşverenin ya da mühendisin değişiklik talimatı vermesi	Kırmızı, Sarı ve Gümüş Kitap'taki 8.4 (tamamlanma Zamanının Uzatılması) maddesi uyarınca yüklenici bu tip bir durumda süre uzatım hakkına sahiptir.	ATGBS madde 24 (Sözleşmede değişiklik yapılması)'e göre değişiklik yapılması şartlarından birisi işin süresinden önce yapılması kaydı ile işin süresinde değişiklik yapılabilir. Bu madde işin süresinden önce yapılması şartı içerdiği için süre uzatımı hakkı vermez. YİĞŞ madde 18 (İş Programı)'e göre, Yüklenicinin iklim şartlarından dolayı süre uzatımı alma hakkı olmaz. ATGBS madde 9 (İşe başlama ve bitirme tarihi)'a göre, Sürenin hesaplanmasında; havanın fen noktasından çalışmaya uygun olmayan dönemi ile resmi tatil günleri dikkate alındığından, bu nedenlerle ayrıca süre uzatımı verilmez.	F
9 Önceden kestirilemeyen iklim şartları	Yüklenici bunun için süre uzatım hakkına sahip değildir.		A

Çizelge B.4: FIDIC Gümüş Kitap ile KİK ATGBS'nin süre uzatımı çerçevesinde karşılaştırılması (devam).

SÜRE UZATIMININ TALEP EDİLECEĞİ DURUMLAR	GÜMÜŞ (EPC/ANAHTAR TESLİM) KİTAP	KİSK SÖZLEŞMELERİ (ATGBS)-YİĞŞ	KARŞILAŞTIRMA
10 Salgın hastalıklar, Yasalardaki değişiklikler, Hükümet Karar ve tutumları gibi nedenler ile personel veya malzeme sağlamada önceden kestirilemeyen zorluklar	Gümüş Kitap'taki 8.4'e göre yüklenici olağanüstü uygunsuz iklim koşulları veya salgın hastalık v.b nedenler öne sürülerek Yüklenici tamamlanma için süre uzatımı hakkı talep edemez. Mevzuatta yapılan bir değişiklik eğer Başlangıç Tarihi'nden sonra olduysa süre uzatım hakkı olur.	KİSK madde 10-(Mücbir Sebepler)'e göre, Mücbir sebep olarak kabul edilebilecek haller aşağıda belirtilmiştir: Doğal afetler, Kanuni grev, Genel salgın hastalık, Kısmî veya genel seferberlik ilânı, Gerektiğinde Kurum tarafından belirlenecek benzeri diğer haller için yüklenicinin süre uzatımı alma hakkı vardır. YİĞŞ Madde 30 (İşin süresi ve sürenin uzatılması)'a göre de, idarenin sebep olduğu hallerden dolayı, sorumluluğu yükleniciye ait olmayan gecikmelerin meydana gelmesi halinde, durum idarece incelenerek işi engelleyici sebeplere ve yapılacak işin niteliğine göre işin bir kısmına veya tamamına ait süre uzatılır.	K.F
11 İşverenin personeli veya bunlara bağlı çalışan diğer yükleniciler sebebiyle yaşanan gecikmeler	Kırmızı, Sarı ve Gümüş Kitap'taki 8.4 (tamamlanma için Süre Uzatımı) maddesi uyarınca yüklenici bu tip bir durumda süre uzatım hakkına sahiptir.	YİĞŞ Madde 30 (İşin süresi ve sürenin uzatılması)'a göre de, idarenin sebep olduğu hallerden dolayı, sorumluluğu yükleniciye ait olmayan gecikmelerin meydana gelmesi halinde, durum idarece incelenerek işi engelleyici sebeplere ve yapılacak işin niteliğine göre işin bir kısmına veya tamamına ait süre uzatılır.	A
12 Yetkili kurum ve kuruluşlarca sebep olunan gecikmeler	Kırmızı, Sarı ve Gümüş Kitap'taki 8.5 (Yetkili Makamların Neden Olduğu Gecikmeler) maddesi uyarınca yüklenici bu tip bir durumda süre uzatım hakkına sahiptir.	YİĞŞ Madde 30 (İşin süresi ve sürenin uzatılması)'a göre de, idarenin sebep olduğu hallerden dolayı, sorumluluğu yükleniciye ait olmayan gecikmelerin meydana gelmesi halinde, durum idarece incelenerek işi engelleyici sebeplere ve yapılacak işin niteliğine göre işin bir kısmına veya tamamına ait süre uzatılır.	A

Çizelge B.4: FIDIC Gümüş Kitap ile KİK ATGBS'nin süre uzatımı çerçevesinde karşılaştırılması (devam).

SÜRE UZATIMININ TALEP EDİLECEĞİ DURUMLAR	GÜMÜŞ (EPC/ANAHTAR TESLİM) KİTAP	KISK SÖZLEŞMELERİ (ATGBS)-YİĞŞ	KARŞILAŞTIRMA
13 İşveren veya mühendisin işi durdurması veya bekletmesi	Kırmızı, Sarı ve Gümüş Kitap'taki 8.9 (Askıya Alınmanın Sonuçları) maddesi uyarınca yüklenici bu tip bir durumda süre uzatım hakkına sahiptir.	YİĞŞ Madde 30 (İşin süresi ve sürenin uzatılması)'a göre de, idarenin sebep olduğu hallerden dolayı, sorumluluğu yükleniciye ait olmayan gecikmelerin meydana gelmesi halinde, durum idarece incelenerek işi engelleyici sebeplere ve yapılacak işin niteliğine göre işin bir kısmına veya tamamına ait süre uzatılır.	A
14 Kabul sırasında yapılacak testlerin İşveren veya Mühendisten kaynaklanan sebeplerle gecikmesi	Kırmızı, Sarı ve Gümüş Kitap'taki 10.3 (tamamlanma Testlerine Müdahale) maddesi uyarınca yüklenici bu tip bir durumda süre uzatım hakkına sahiptir.	YİĞŞ Madde 30 (İşin süresi ve sürenin uzatılması)'a göre de, idarenin sebep olduğu hallerden dolayı, sorumluluğu yükleniciye ait olmayan gecikmelerin meydana gelmesi halinde, durum idarece incelenerek işi engelleyici sebeplere ve yapılacak işin niteliğine göre işin bir kısmına veya tamamına ait süre uzatılır.	A
15 Yürürlükte olan kanun maddelerinde veya mevzuatlarda gerçekleşen değişikliklerin sebep olduğu gecikmeler	Kırmızı, Sarı ve Gümüş Kitap'taki 13.7 (Yasalardaki Değişikliklerden Dolayı Yapılan Ayarlamalar) maddesi uyarınca yüklenici bu tip bir durumda süre uzatım hakkına sahiptir.	KİK ATGBS bu konuyla ilgili madde bulunamamıştır.	F

Çizelge B.4: FIDIC Gümüş Kitap ile KİK ATGBS'nin süre uzatımı çerçevesinde karşılaştırılması (devam).

SÜRE UZATIMININ TALEP EDİLECEĞİ DURUMLAR	GÜMÜŞ (EPC/ANAHTAR TESLİM) KİTAP	KİSK SÖZLEŞMELERİ (ATGBS)-YİĞŞ	KARŞILAŞTIRMA
İşverenin yükleniciye yapması gereken ödemelerin gecikmesi sebebiyle yüklenicinin işi askıya alması ve yavaşlatması sebebiyle oluşan gecikmeler	Kırmızı, Sarı ve Gümüş Kitap'taki 16.1 (Müteahhidin İş Askıya Alma Hakkı) maddesi uyarınca yüklenici bu tip bir durumda süre uzatım hakkına sahiptir.	YİĞŞ Madde 30 (İşin süresi ve sürenin uzatılması)'a göre de, idarenin sebep olduğu hallerden dolayı, sorumluluğu yükleniciye ait olmayan gecikmelerin meydana gelmesi halinde, durum idarece incelenerek işi engelleyici sebeplere ve yapılacak işin niteliğine göre işin bir kısmına veya tamamına ait süre uzatılır.	A
Alt madde 17.3'de (İşverenin Riskleri) listelenen durumların bir sonucu olarak oluşan yüklenici hasarlarının düzeltilmesinden kaynaklı gecikmelerde	Yüklenici savaş, düşmanlık (savaş ilanı olsun olmasın), işgal, yabancı düşmanların davranışlarının sonuçlarında süre uzatım hakkına sahiptir. Ayrıca isyan, terör, devrim, ihtilal, askeri, gasp gücü ya da sivil savaşın sonuçlarında süre uzatım hakkına sahiptir. Yüklenicinin ya da alt yüklenicinin çalışanları dışındaki insanlardan kaynaklı isyan, kargaşa ve ülkedeki düzensizliklerin sonuçlarında süre uzatım hakkına sahiptir. Kendisinin kullanması durumları hariç, ülkedeki savaş araçlarından, patlayıcılardan, iyonize radyasyon ya da radyoaktif kirlilikten kaynaklı hasarların sonuçlarında süre uzatım hakkına sahiptir. Sonik ya da süper sonik uçarlardan ya da benzer hava araçlarından kaynaklı basınç dalgalarının sebep olduğu hasarların sonuçlarında süre uzatım hakkına sahiptir.	YİĞŞ Madde 27 (Yüklenicinin kusuru dışındaki hasar ve zararlar)'ye göre, - Savaş, yurt içinde seferberlik, ayaklanma, iç savaş ve bunlara benzer olaylar veya bir nükleer yakıttan kaynaklanan radyasyonlar ve bunlar için alınan önlemler sonucunda meydana gelecek riskler gibi sigortalıması mümkün olmayan riskler ile idarenin işlerin tamamlanmış kısımlarını teslim alarak kullanmasından dolayı bu kısımlardan doğacak riskler idareye aittir.	K.A

Çizelge B.4: FIDIC Gümüş Kitap ile KİK ATGBS'nin süre uzatımı çerçevesinde karşılaştırılması (devam).

SÜRE UZATIMININ TALEP EDİLECEĞİ DURUMLAR	GÜMÜŞ (EPC/ANAHTAR TESLİM) KİTAP	KİSK SÖZLEŞMELERİ (ATGBS)-YİĞŞ	KARŞILAŞTIRMA
	Gümüş Kitap'a göre yüklenici kalıcı işlerin İşveren tarafından kullanımı ya da işgali sonucunda süre uzatım hakkına sahip değildir	YİĞŞ'de ve ATGBS'de bu durum bulunamamıştır.	F
17 Alt madde 17.3'de (İşverenin Riskleri) listelenen durumların bir sonucu olarak oluşan yüklenici hasarlarının düzeltilmesinden kaynaklı gecikmelerde	Gümüş Kitap'a göre yüklenici işverenin çalışanlarının ya da işverenin sorumluluğundaki çalışanların yaptığı işin tasarımındaki hatalardan kaynaklı hasarların sonucunda süre uzatım hakkına sahip değildir.	YİĞŞ Madde 30 (İşin süresi ve sürenin uzatılması)'a göre de, idarenin sebep olduğu hallerden dolayı, sorumluluğu yükleniciye ait olmayan gecikmelerin meydana gelmesi halinde, durum idarece incelenerek işi engelleyici sebeplere ve yapılacak işin niteliğine göre işin bir kısmına veya tamamına ait süre uzatılır.	F
	Gümüş Kitap'a göre yüklenici öngörülemeyen doğa koşullarından kaynaklı hasarların sonucunda ki bu durum tecrübeli bir yüklenici tarafından önleyici tedbirlerin alınabileceği bir durum süre uzatım hakkına sahip değildir.	Bu madde YİĞŞ madde 30 (İşin süresi ve sürenin uzatılması) veya KİKS madde 10 (Mücbir sebepler) maddelerine bağlı olarak yorumlanabilir. KİK sözleşmelerinde öngörülemeyen koşullarda süre uzatım verildiği görülmektedir.	F

Çizelge B.4: FIDIC Gümüş Kitap ile KİK ATGBS'nin süre uzatımı çerçevesinde karşılaştırılması (devam).

SÜRE UZATIMININ TALEP EDİLECEĞİ DURUMLAR	GÜMÜŞ (EPC/ANAHTAR TESLİM) KİTAP	KISK SÖZLEŞMELERİ (ATGBS)- YİĞŞ	KARŞILAŞTIRMA
Alt madde 19.1'de tanımlanan ve yüklenici Kırmızı, Sarı ve Gümüş Kitap'taki 19.4 (Mücbir		KISK madde 10-(Mücbir Sebepler)'e göre, Mücbir sebep olarak kabul edilebilecek haller aşağıda belirtilmiştir;	
18 tarafından bildirilen Sebep Sonuçları) maddesi uyarınca yüklenici bu mücbir sebeplerden tip bir durumda süre uzatım hakkına sahiptir.		Doğal afetler, Kanuni grev, Genel salgın hastalık, Kısmî veya genel seferberlik ilânı, Gerektiğinde Kurum tarafından belirlenecek benzeri diğer haller için yüklenicinin süre uzatımı alma hakkı vardır.	K.A
kaynaklı gecikmelerde			

Çizelge B.5: FIDIC Gümüş Kitap ile KİK ATGBS'nin ek ödeme çerçevesinde karşılaştırılması.

YÜKLENİCİNİN EK ÖDEME TALEP EDEBİLECEĞİ DURUMLAR	GÜMÜŞ (EPC/ANAHTAR TESLİM) KİTAP	KİSK SÖZLEŞMELERİ (ATGBS)-YİĞŞ	KARŞILAŞTIRMA
1 Mühendisin çizim veya talimatları geciktirmesi	Sarı ve Gümüş Kitap'ta tasarımın yüklenici tarafından yapıldığı gerçeği göz önünde bulundurulduğunda iş verenin çizimlerinden kaynaklı ek ödeme talebi tartışma dışı bırakılır.	YİĞŞ madde 11 (Anahtar teslimi götürü bedel işlerde uygulama projelerinin yükleniciye teslimi)' e göre projeler sözleşme imzalanması sırasında yükleniciye verildiği için gecikme tartışma dışı bırakılır.	A
2 İşveren ihtiyaç Programındaki hatalar	Bu hatalar yüklenicinin yükümlülüğündedir ve yüklenici bunun için ek ödeme talebinde bulunamaz.	İşveren ihtiyaç programındaki hatalar İşveren tarafından hazırlanan uygulama projelerinde de hataya sebep olmuşsa; YİĞŞ Madde 30'a göre işverenden kaynaklı süre uzatımı almaya hakkına sahiptir. Bu sebeple ATGBS madde 14 (Fiyat Farkı ödenmesi ve hesaplanması şartları)'e göre, İdarenin kusuru nedeniyle işin bitim tarihinin süre uzatımı verilmek suretiyle uzatılması halinde, ilan/davet tarihinde yürürlükte bulunan fiyat farkı esasları uyarınca fiyat farkı ödenir.	F
3 İşverenin işyeri teslimini geciktirmesi	Kırmızı, Sarı ve Gümüş Kitap'taki 2.1 (Sahaya Giriş Yetkileri) maddesi uyarınca yüklenici bu tip bir durumda ek ödeme hakkına sahiptir.	ATGBS madde 14-(Fiyat Farkı ödenmesi ve hesaplanması şartları)'e göre, İdarenin kusuru nedeniyle işin bitim tarihinin süre uzatımı verilmek suretiyle uzatılması halinde, ilan/davet tarihinde yürürlükte bulunan fiyat farkı esasları uyarınca fiyat farkı ödenir.	A
4 İşverenin sağladığı yapının konumuyla ilgili bilgilerde hata olması	Gümüş Kitap'a göre tüm işlerin doğru konumlandırılması yüklenicinin sorumluluğundadır. Referans maddelerdeki hatalardan kaynaklı oluşan maliyetler için ek ödeme talebinde bulunamaz.	YİĞŞ Madde 13 (Projelerin Uygulanması) Projelerin zemine uygulanması sırasında meydana gelen hataların sorumluluğu ve hataların neden olduğu zararlar ve giderler yükleniciye ait olup, bunun sonucu olarak meydana gelen hatalı işin bedeli de yükleniciye ödenmez.	A

Çizelge B.5: FIDIC Gümüş Kitap ile KİK ATGBS'nin ek ödeme çerçevesinde karşılaştırılması (devam).

YÜKLENİCİNİN EK ÖDEME TALEP EDEBİLECEĞİ DURUMLAR	GÜMÜŞ (EPC/ANAHTAR TESLİM) KİTAP	KISK SÖZLEŞMELERİ (ATGBS)-YİĞŞ	KARŞILAŞTIRMA
5 Öngörülemeyen fiziksel koşulların ortaya çıkması	Gümüş Kitap'taki alt madde 4.12'nin başlığı "Öngörülemeyen Zorluklar"dır. Yüklenici, sözleşmeyi imzalayarak, öngörülen tüm riskleri karşılamayı kabul eder ve öngörülemeyen zorluklar ve maliyetler için sözleşmede anlaşılan fiyat değiştirilmez.	YİĞŞ Madde 27-(Yüklenicinin kusuru dışındaki hasar ve zararlar)'ye göre Olağanüstü haller ve doğal afetlerin işyerlerinde ve yapılan işlerde meydana getireceği hasar ve zararlar ile sigortalanabilir riskler (all risk) sigorta kapsamında bulunduğundan yüklenici, bu hasar ve zararlar için idareden hiç bir bedel isteyemez. ATGBS Madde 14 ((Fiyat Farkı ödenmesi ve hesaplanması şartları)'e göre, Ancak, mücbir sebepler veya İdarenin kusuru nedeniyle işin bitim tarihinin süre uzatımı verilmek suretiyle uzatılması halinde, ilan/davet tarihinde yürürlükte bulunan fiyat farkı esasları uyarınca fiyat farkı ödenir	F
6 Şantiye alanında fosil bulunması	Kırmızı, Sarı ve Gümüş Kitap'taki 4.27 (Fosiller) maddesi uyarınca yüklenici bu tip bir durumda ek ödeme hakkına sahiptir.	YİĞŞ Madde 33-(Kazı ve yıkmalarda bulunan değerli eşya)'e göre, Kültür değerleri, değerli eşya ve sanat eserleri gibi eşyayı çıkarmak için gerektiği takdirde yüklenicinin yapacağı, idarece kabul edilecek giderler kendisine ödenir.	A
7 İşveren / Mühendisin ek testler talep etmesi ve test sonuçlarının şartnamelere uygun çıkması	Kırmızı, Sarı ve Gümüş Kitap'taki 7.4 (Testler) maddesi uyarınca yüklenici bu tip bir durumda ek ödeme hakkına sahiptir.	YİĞŞ Madde 30'a göre işverenden kaynaklı süre uzatımı almaya hakkına sahiptir. Bu sebeple ATGBS madde 14-(Fiyat Farkı ödenmesi ve hesaplanması şartları)'e göre, İdarenin kusuru nedeniyle işin bitim tarihinin süre uzatımı verilmek suretiyle uzatılması halinde, ilan/davet tarihinde yürürlükte bulunan fiyat farkı esasları uyarınca fiyat farkı ödenir	A
8 Mühendisin ya da işverenin işi bekletmesi ya da durdurması durumlarında	Kırmızı, Sarı ve Gümüş Kitap'taki 8.9 (Askıya Alınmanın Sonuçları) maddesi uyarınca yüklenici bu tip bir durumda ek ödeme hakkına sahiptir.	YİĞŞ Madde 30'a göre işverenden kaynaklı süre uzatımı almaya hakkına sahiptir. Bu sebeple ATGBS madde 14-(Fiyat Farkı ödenmesi ve hesaplanması şartları)'e göre, İdarenin kusuru nedeniyle işin bitim tarihinin süre uzatımı verilmek suretiyle uzatılması halinde, ilan/davet tarihinde yürürlükte bulunan fiyat farkı esasları uyarınca fiyat farkı ödenir	A

Çizelge B.5: FIDIC Gümüş Kitap ile KİK ATGBS'nin ek ödeme çerçevesinde karşılaştırılması (devam).

YÜKLENİCİNİN EK ÖDEME TALEP EDEBİLECEĞİ DURUMLAR	GÜMÜŞ (EPC/ANAHTAR TESLİM) KİTAP	KISK SÖZLEŞMELERİ (ATGBS)-YİĞŞ	KARŞILAŞTIRMA
9 Kabul sırasında yapılacak testlerin İşveren veya mühendisten kaynaklanan sebeplerle gecikmesi	Kırmızı, Sarı ve Gümüş Kitap'taki 10.3 (Tamamlanma Testlerine Müdahale) maddesi uyarınca yüklenici bu tip bir durumda ek ödeme hakkına sahiptir.	YİĞŞ Madde 30'a göre işverenden kaynaklı süre uzatımı almaya hakkına sahiptir. Bu sebeple ATGBS madde 14-(Fiyat Farkı ödenmesi ve hesaplanması şartları)'e göre, İdarenin kusuru nedeniyle işin bitim tarihinin süre uzatımı verilmek suretiyle uzatılması halinde, ilan/davet tarihinde yürürlükte bulunan fiyat farkı esasları uyarınca fiyat farkı ödenir	A
10 Mühendisin talimatıyla Yüklenicinin hatalı işin sebebini araştırması ve hatanın Yükleniciden kaynaklanmadığının anlaşılması durumunda Yüklenicinin araştırma masrafları	Kırmızı, Sarı ve Gümüş Kitap'taki 11.8 (Müteahhidin Araştırması) maddesi uyarınca yüklenici bu tip bir durumda ek ödeme hakkına sahiptir.	YİĞŞ Madde 25 (Hatalı, kusurlu ve eksik işler)'e göre, Yapı Denetim Görevlisi eksik veya kusurlu işler için araştırma isteyebilir. Bu gibi inceleme ve araştırmaların giderleri, işlerin eksik, hatalı ve kusurlu olduğunun anlaşılması halinde yükleniciye ait olur. Aksi anlaşılırsa genel hükümlere göre işlem yapılır.	F
11 İşveren tarafından testlerde gecikme yaşanması	Sarı ve Gümüş Kitap'taki 12.2 (Geciken Testler) maddesi uyarınca yüklenici bu tip bir durumda ek ödeme hakkına sahiptir.	YİĞŞ Madde 30'a göre işverenden kaynaklı süre uzatımı almaya hakkına sahiptir. Bu sebeple ATGBS madde 14-(Fiyat Farkı ödenmesi ve hesaplanması şartları)'e göre, İdarenin kusuru nedeniyle işin bitim tarihinin süre uzatımı verilmek suretiyle uzatılması halinde, ilan/davet tarihinde yürürlükte bulunan fiyat farkı esasları uyarınca fiyat farkı ödenir	A

Çizelge B.5: FIDIC Gümüş Kitap ile KİK ATGBS'nin ek ödeme çerçevesinde karşılaştırılması (devam).

YÜKLENİCİNİN EK ÖDEME TALEP EDEBİLECEĞİ DURUMLAR	GÜMÜŞ (EPC/ANAHTAR TESLİM) KİTAP	KISK SÖZLEŞMELERİ (ATGBS)-YİĞŞ	KARŞILAŞTIRMA
12 İptal edilen işler	Gümüş Kitap'ta buna dair bilgi yoktur	YİĞŞ madde 13-(Projelerin uygulanması)'e göre, proje değişiklikleri, ilk projeye göre hazırlanmış malzemenin terk edilmesini veya değiştirilmesini veya başka yerde kullanılmasını gerektirirse, bu yüzden doğacak fazla işçilik ve giderleri idare yükleniciye öder.	F
13 Geçici kabul testlerinden geçemeyen işlerin Yüklenici tarafından düzeltilmesinin işveren tarafından geciktirilmesi	Sarı ve Gümüş Kitap'taki 12.4 (Tamamlama Sonrası Testlerdeki Hatalar) maddesi uyarınca yüklenici bu tip bir durumda ek ödeme hakkına sahiptir.	YİĞŞ'de ve ATGBS'de bu durum bulunamamıştır.	F
14 Yüklenicinin 'Değer Mühendisliği' teklifine ilişkin değişikliklerde	Sarı ve Gümüş Kitap'a göre tasarım yüklenicinin sorumluluğunda olduğu için ek ödeme talep edilemez.	YİĞŞ'de ve ATGBS'de bu durum bulunamamıştır.	F
15 Yürürlükte olan kanun maddelerinde veya mevzuatlarda gerçekleşen değişikliklerin sebep olduğu gecikmeler	Kırmızı, Sarı ve Gümüş Kitap'taki 13.7 (Yasalardaki Değişikliklerden Dolayı Yapılan Ayarlamalar) maddesi uyarınca yüklenici bu tip bir durumda ek ödeme hakkına sahiptir.	YİĞŞ'de ve ATGBS'de bu durum bulunamamıştır.	F

Çizelge B.5: FIDIC Gümüş Kitap ile KİK ATGBS'nin ek ödeme çerçevesinde karşılaştırılması (devam).

YÜKLENİCİNİN EK ÖDEME TALEP EDEBİLECEĞİ DURUMLAR	GÜMÜŞ (EPC/ANAHTAR TESLİM) KİTAP	KİSK SÖZLEŞMELERİ (ATGBS)-YİĞŞ KARŞILAŞTIRMA
16	İşverenin yükleniciye yapması gereken ödemelerin gecikmesi sebebiyle Yüklenicinin işi askıya alması ve yavaşlatması sebebiyle olan gecikmeler	Kırmızı, Sarı ve Gümüş Kitap'taki 16.1 (Yüklenicinin İş Geciktirme Yetkisi) maddesi uyarınca yüklenici bu tip bir durumda ek ödeme hakkına sahiptir.
		YİĞŞ Madde 30'a göre işverenden kaynaklı süre uzatımı almaya hakkına sahiptir. Bu sebeple ATGBS madde 14-(Fiyat Farkı ödenmesi ve hesaplanması şartları)'e göre, İdarenin kusuru nedeniyle işin bitim tarihinin süre uzatımı verilmek suretiyle uzatılması halinde, ilan/davet tarihinde yürürlükte bulunan fiyat farkı esasları uyarınca fiyat farkı ödenir
17	Alt madde 19.1'de tanımlanan ve yüklenici tarafından bildirilen mücbir sebeplerden kaynaklı masraflarda	Kırmızı, Sarı ve Gümüş Kitap'taki 19.4 (Mücbir Sebep Sonuçları) maddesi uyarınca yüklenici bu tip bir durumda ek ödeme hakkına sahiptir.
		YİĞŞ Madde 30'a göre işverenden kaynaklı süre uzatımı almaya hakkına sahiptir. Bu sebeple ATGBS madde 14-(Fiyat Farkı ödenmesi ve hesaplanması şartları)'e göre, İdarenin kusuru nedeniyle işin bitim tarihinin süre uzatımı verilmek suretiyle uzatılması halinde, ilan/davet tarihinde yürürlükte bulunan fiyat farkı esasları uyarınca fiyat farkı ödenir

Çizelge B.5: FIDIC Gümüş Kitap ile KİK ATGBS'nin ek ödeme çerçevesinde karşılaştırılması (devam).

YÜKLENİCİNİN EK ÖDEME TALEP EDEBİLECEĞİ DURUMLAR	GÜMÜŞ (EPC/ANAHTAR TESLİM) KİTAP	KISK SÖZLEŞMELERİ (ATGBS)- YİĞŞ	KARŞILAŞTIRMA
Alt madde 17.3'de (İşverenin Riskleri) listelenen durumların bir sonucu olarak oluşan yüklenici hasarlarının düzeltilmesinden kaynaklı masraflarda	Yüklenici savaş, düşmanlık (savaş ilanı olsun olmasın), işgal, yabancı düşmanların davranışlarının sonuçlarında, isyan, terör, devrim, ihtilal, askeri, gasp gücü ya da sivil savaşın sonuçlarında ek ödeme hakkına sahiptir. Ayrıca yüklenicinin ya da alt yüklenicinin çalışanları dışındaki insanlardan kaynaklı isyan, kargaşa ve ülkedeki düzensizliklerin sonuçlarında ek ödeme hakkına sahiptir. Yüklenici kendisinin kullanması durumları hariç, ülkedeki savaş araçlarından, patlayıcılardan, iyonize radyasyon ya da radyoaktif kirlilikten kaynaklı hasarların sonuçlarında ve sonik ya da süper sonik uçalardan ya da benzer hava araçlarından kaynaklı basınç dalgalarının sebep olduğu hasarların sonuçlarında ek ödeme hakkına sahiptir.	YİĞŞ Madde 27-(Yüklenicinin kusuru dışındaki hasar ve zararlar)'e göre, Savaş, seferberlik, ayaklanma, iç savaş ve bunlara benzer olaylar veya bir nükleer yakıttan kaynaklanan radyasyonlar ve bunlar için alınan önlemler sonucunda meydana gelecek riskler gibi sigortalanması mümkün olmayan riskler ile idarenin işlerin tamamlanmış kısımlarını teslim alarak kullanmasından dolayı bu kısımlardan doğacak riskler idareye aittir.	K.A

Çizelge B.5: FIDIC Gümüş Kitap ile KİK ATGBS'nin ek ödeme çerçevesinde karşılaştırılması (devam).

YÜKLENİCİNİN EK ÖDEME TALEP EDEBİLECEĞİ DURUMLAR	GÜMÜŞ (EPC/ANAHTAR TESLİM) KİTAP	KISK SÖZLEŞMELERİ (ATGBS)-YİĞŞ	KARŞILAŞTIRMA
18 Alt madde 17.3'de (İşverenin Riskleri) listelenen durumların bir sonucu olarak oluşan yüklenici hasarlarının düzeltilmesinden kaynaklı masraflarda	Gümüş Kitap'a göre yüklenici kalıcı işlerin İşveren tarafından kullanımı ya da işgali sonucunda ek ödeme hakkına sahip değildir.	YİĞŞ'de ve ATGBS'de bu durum bulunamamıştır.	F
	Gümüş Kitap'a göre yüklenici işverenin çalışanlarının ya da işverenin sorumluluğundaki çalışanların yaptığı işin tasarımındaki hatalardan kaynaklı hasarların sonucunda ek ödeme hakkına sahip değildir.	ATGBS madde 14-(Fiyat Farkı ödenmesi ve hesaplanması şartları)'e göre, İdarenin kusuru nedeniyle işin bitim tarihinin süre uzatımı verilmek suretiyle uzatılması halinde, ilan/davet tarihinde yürürlükte bulunan fiyat farkı esasları uyarınca fiyat farkı ödenir	
	Gümüş Kitap'a göre yüklenici öngörülemeyen doğa koşullarından kaynaklı hasarların sonucunda ki bu durum tecrübeli bir yüklenici tarafından önleyici tedbirlerin alınabileceği bir durum ek ödeme hakkına sahip değildir.	YİĞŞ Madde 27-(Yüklenicinin kusuru dışındaki hasar ve zararlar) Olağanüstü haller ve doğal afetlerin işyerlerinde ve yapılan işlerde meydana getireceği hasar ve zararlar ile sigortalanabilir riskler (all risk) sigorta kapsamında bulunduğu yüklenici, bu hasar ve zararlar için idareden hiç bir bedel isteyemez.	A

ÖZGEÇMİŞ

Ad Soyad :Didem AYDIN
Doğum Yeri ve Tarihi : Kocaeli/12.04.1990
E-Posta :didemydn@gmail.com

ÖĞRENİM DURUMU:

- **Lisans** :2012, Yıldız Teknik Üniversitesi, İnşaat Mühendisliği Fakültesi, İnşaat Mühendisliği Bölümü
- **Yüksek Lisans** :2015, İstanbul Teknik Üniversitesi, Yapı İşletmesi Yüksek Lisans Programı
- **Yayınlar** : Sertyeşılışık,B. ve diğ., İnşaat Proje Yönetim Programları Üzerine Bir İnceleme, PYYK 2012, Eylül, İzmir, Türkiye.
- **Profesyonel Hayatı** : 2012, Tecnobee Proje Danışmanlık Şirketi,Proje Asistanı,
2012-2013 San-iş İnşaat San. Ve Tic. A.Ş., Teklif ve İhale Mühendisi
2013-... Alarko-Makyol Adi Ortaklığı, Teknik Ofis Mühendisi